

A → Bal

Rigsombudsmanden på Færøerne

Beretning 2002

Rigsombudsmanden
på
Færøerne

Beretning

2002

Publikationen kan
bestilles hos

Statens Information
Kigkurren 10
Postbox 1300
2300 København S

Tlf. 33 37 98 28
www.netboghandel.dk

ISBN 87-601-9522-3
Notex/København
Pris kr. 135 incl. moms

FORORD

I en årrække udgav Færøernes landsstyre og Rigsombudsmanden på Færøerne i fællesskab en årbog om Færøerne, der i tekst og tal indeholdt en beskrivelse af de færøske samfundsforhold i det forløbne år. Da landsstyrets statistiske afdeling (Hagstova Føroya) i 1990 begyndte udgivelsen af en omfattende, færøksproget statistisk årbog, ophørte den nævnte fællesudgivelse.

Det er imidlertid Rigsombudets indtryk, at der - ikke mindst i Danmark og i de øvrige nordiske lande - kan være behov for en mindre omfattende, ajourført samfundsbeskrivelse af Færøerne, og Rigsombudet har derfor siden 1989 udgivet årsberetninger med et indhold svarende til denne 2002-udgave.

Det er Rigsombudets håb, at årsberetningen kan fungere som et nyttigt opslagsværk og samtidig give læseren en rimeligt dækkende beskrivelse af hovedtrækkene i de færøske samfundsforhold.

Uden bistand fra en lang række offentlige og private institutioner på Færøerne ville det ikke være muligt at udgive de årlige beretninger med ajourførte og relevante oplysninger. Rigsombudet takker alle, der igen i år har stillet sig velvilligt til rådighed og bidraget med oplysninger til beretningen.

Rigsombudsmanden på Færøerne

Birgit Kleis

BILAGSFORTEGNELSE	9
1. GEOGRAFI OG HISTORIE	10
1.1. GEOGRAFI.....	10
<i>Areal</i>	10
<i>Undergrund</i>	10
<i>Klima</i>	11
<i>Plantevækst</i>	11
<i>Dyreliv</i>	11
<i>Fisk og hvaler m.v.</i>	12
1.2. HISTORIE.....	12
2. POLITISKE OG ADMINISTRATIVE FORHOLD	14
2.1. STATSRETlige FORHOLD.....	14
<i>Særanliggender</i>	14
<i>Fællesanliggender</i>	16
<i>Fællesanliggender administreret af hjemmestyret (hjemmestyrelovens § 9)</i>	16
<i>Forholdet til Danmark</i>	17
<i>Forholdet til udlandet</i>	18
<i>Deltagelse i internationale organisationer</i>	19
<i>Havretlige spørgsmål</i>	20
2.2. FÆRØERNES LAGTING.....	21
<i>Lagtingets sammensætning</i>	22
<i>Lagtingets sekretariat</i>	24
2.3. DE POLITISKE PARTIER.....	24
<i>Folkeflokk</i>	24
<i>Sambandspartiet</i>	25
<i>Socialdemokratiet</i>	26
<i>Selvstyrepartiet</i>	27
<i>Det republikanske parti</i>	27
<i>Centerpartiet</i>	28
2.4. FOLKETINGSVALG.....	29
<i>Folketingsmedlemmer</i>	30
2.5. FÆRØERNES LANDSSTYRE.....	30
2.6. ADMINISTRATION.....	31
<i>Internationale organisationer med hovedkontor på Færøerne</i>	33
2.7. INSTITUTIONER UNDER STATEN.....	34
<i>Rigsombudet</i>	34
<i>Færøernes Kommando</i>	34
<i>Farvandsvæsenet</i>	35

<i>Øvrige statslige institutioner</i>	35
2.8. KOMMUNALE FORHOLD.....	36
<i>Antal kommuner</i>	37
<i>Valg til kommunestyret</i>	37
<i>Den kommunale styrelsesordning</i>	38
<i>Kommunale opgaver</i>	39
<i>Ny kommunestruktur</i>	40
3. BEFOLKNINGS- OG BOLIGFORHOLD.....	41
3.1. INDLEDNING	41
3.2. BEFOLKNINGENS STØRRELSE OG GEOGRAFISKE FORDELING	41
3.3. BEFOLKNINGENS BEVÆGELSE	43
3.4. BEFOLKNINGENS FORDELING PÅ ALDER OG KØN.....	45
3.5. BOLIGFORHOLD.....	46
4. ERHVERVS- OG ARBEJDSMARKEDSFORHOLD	47
4.1. BEFOLKNINGENS ERHVERVSFORHOLD.....	47
4.2. EJERFORMER OG ERHVERVSLIVETS GEOGRAFISKE FORDELING.....	49
<i>Ejerformer</i>	49
<i>Erhvervslivets geografiske fordeling</i>	51
4.3. FISKERI, FISKEINDUSTRI OG FISKEOPDRÆT, M.V.	52
<i>Indledning</i>	52
<i>Internationale reguleringer og fiskeriaftaler</i>	53
<i>Sammensætningen af fiskerflåden</i>	56
<i>Færøske skibes fangster</i>	58
<i>Fangster ved Færøerne</i>	61
<i>Fangsttryk og fangstregulering</i>	62
<i>Fiskeriordninger i færøsk farvand</i>	64
<i>Fiskeriinspektion og redningstjeneste</i>	66
<i>Fiskeristøtte</i>	67
<i>Finansiering af fiskefartøjer</i>	69
<i>Fiskernes aflønning</i>	72
<i>Fiskerflådens driftsresultater</i>	73
<i>Fiskepriser</i>	75
<i>Fiskeindustri</i>	76
<i>Fiskeopdræt</i>	79
<i>Fangst i øvrigt</i>	82
<i>Offentligt tilsyn</i>	83
4.4. LANDBRUG	84
<i>Produktionen af landbrugsvarer</i>	84
<i>Offentlig støtte</i>	84
<i>Offentlig tilsyn m.v.</i>	85
4.5. HÅNDVÆRK, INDUSTRI, BYGGE- OG ANLÆGSVIRKSOMHED.....	86

<i>De industrielle forudsætninger</i>	86
<i>Virksomheder og lønudbetalinger</i>	87
<i>Bygge- og anlægsaktiviteten</i>	87
<i>Finansiering af industri, håndværk m.v.</i>	88
<i>Landets Udviklingskontor</i>	89
4.6. HANDEL, SERVICE OG TRANSPORT	90
<i>Handel og service</i>	90
<i>Transport m.v.</i>	90
<i>Virksomheder og lønudbetalinger</i>	91
4.7. UDVINDING AF OLIE	92
4.8. FINANSIERINGSVIRKSOMHED	97
<i>Penge- og valutaforhold</i>	97
<i>Penge- og kapitalmarkedet</i>	98
<i>Pengeinstitutter m.v.</i>	98
<i>Årets resultater</i>	101
<i>Fondsmæglervirksomhed</i>	102
<i>Obligationsudstedende institutter</i>	102
<i>Kapitalforvaltende institutioner</i>	102
<i>Offentlige udlånsinstitutioner</i>	102
<i>Færøernes Landsbank</i>	105
4.9. FORSIKRINGSVIRKSOMHED	107
4.10. ARBEJDSMARKEDSFORHOLD	109
<i>Indledning</i>	109
<i>Det private arbejdsmarked</i>	110
<i>Det offentlige arbejdsmarked</i>	113
<i>Generelle arbejdsmarkedsordninger</i>	116
4.11. LØNNINGER OG PRISER	119
<i>Lønninger</i>	119
<i>Priser</i>	120
5. ØKONOMI	123
5.1. AKTUELLE ØKONOMISKE FORHOLD	123
5.2. NATIONALREGNSKABET FOR FÆRØERNE	124
<i>Produktionen</i>	124
5.3. UDENRIGSØKONOMI	127
<i>Færøernes handels- og valutapolitiske stilling</i>	127
<i>Færøerne og de europæiske markedsdannelse</i>	127
<i>Handelsaftalen mellem EU og Danmark/Færøerne</i>	129
<i>Andre handelsaftaler</i>	131
<i>Eksport</i>	132
<i>Import</i>	134
<i>Handelsbalancen</i>	136
<i>Betalingsbalancen</i>	137

<i>Udlandsgælden</i>	138
6. OFFENTLIGE FINANSER	140
6.1. INDLEDNING	140
6.2. STATENS UDGIFTER M.V. PÅ FÆRØERNE	140
<i>Tilskudsreformen pr. 1. januar 1988</i>	140
<i>Statens drifts- og anlægsudgifter</i>	141
<i>Statens og andre offentlige institutioners udlån og garantier</i>	143
6.3. LANDSKASSENS ØKONOMI	144
<i>Indledning</i>	144
<i>Det samlede landskasebudget (Drifts- og anlægsbudget)</i>	144
<i>Landskassens indestående i Færøernes Landsbank</i>	146
<i>Landskassens udlån og garantier</i>	147
6.4. DE FÆRØSKE UDLÅNSFONDE	149
6.5. KOMMUNERNES ØKONOMI	150
6.6. DEN SAMLEDE OFFENTLIGE ØKONOMI	154
<i>Byrdefordelingen mellem staten og hjemmestyret</i>	154
7. SKATTER OG AFGIFTER	156
7.1. INDLEDNING	156
7.2. DIREKTE SKATTER	156
<i>Personbeskatning</i>	156
<i>Skattereformen 1997</i>	158
<i>Ændret skatteskala 2001 og 2002</i>	160
<i>Personlige skatteydere og skattepligtige indkomster</i>	161
<i>Selskabsbeskatningen</i>	162
<i>Kapitalvinningskatteform 2001</i>	164
<i>Udskrevne skatter</i>	167
7.3. INDIREKTE SKATTER	168
<i>Merværdiafgift (MVG)</i>	168
<i>Fremstillingsafgifter</i>	169
<i>Lønsumsafgift</i>	169
<i>Vejskat (vægtafgift)</i>	169
<i>Registreringsafgift (motorkøretøjer)</i>	169
<i>Arveafgift</i>	170
<i>Olieafgift</i>	170
<i>Rejseafgift</i>	170
7.4. OPKRÆVEDE SKATTER OG AFGIFTER	170
7.5. SKATTE- OG AFGIFTSTRYKKET	171
8. TRAFIK, KOMMUNIKATION OG TURISME	172
8.1. INDLEDNING	172
8.2. VEJE OG VEJTRANSPORT	172

<i>Vejnettet</i>	172
<i>Motorkøretøjer</i>	173
8.3. HAVNE OG SKIBSFART	175
<i>Havneudbygningen</i>	175
<i>Skibsflåden</i>	176
<i>Søtransport</i>	177
8.4. LUFTFART	177
8.5. EL-FORSYNING	178
8.6. TELE- OG RADIOKOMMUNIKATION	180
<i>Telekommunikation</i>	180
<i>Teknisk udbygning</i>	181
<i>Kystradiotjenesten</i>	182
<i>Radiokommunikationsområdet</i>	182
8.7. POSTVÆSEN	184
8.8. TURISME	185
9. SOCIALE FORHOLD	189
9.1. INDLEDNING	189
9.2. DE ENKELTE YDELSER	190
<i>Dagpenge ved sygdom, fødsel og ulykkestilfælde</i>	190
<i>Hjælp efter forsorgsloven</i>	191
<i>Børnetilskud mv.</i>	192
<i>Støtte til betaling af underholdsbidrag</i>	192
<i>Isoleringstilskudslån m.v. til pensionister</i>	192
<i>Vederlag for pasning af plejepatienter i hjemmet</i>	192
<i>Adoptionstilskud</i>	192
<i>Sygekasser</i>	193
9.3. INSTITUTIONER	194
10. SUNDHEDSVÆSEN	195
10.1. INDLEDNING	195
10.2. DEN PRIMÆRE SUNDHEDSTJENESTE	195
<i>Kommunelægeordningen</i>	195
<i>Skolelægeordningen</i>	196
<i>Tandlægeordningen</i>	196
<i>Sundhedsplejerskeordningen</i>	196
<i>Hjemmesygeplejerskeordningen</i>	196
<i>Apotekervæsenet</i>	196
10.3. SYGEHUSVÆSENET	198
<i>Indledning</i>	198
<i>Sygehusenes administration</i>	199
<i>Færøske patienters behandling udenfor Færøerne</i>	199
<i>Jordemodervæsenet</i>	199

10.4. LANDSLÆGEN.....	200
11. UNDERVISNINGSVÆSEN.....	201
11.1. INDLEDNING	201
<i>Hvad undervisningsvæsenet omfatter</i>	201
<i>Særanliggender og fællesanliggender</i>	201
<i>Administrationen af undervisningsvæsenet</i>	202
11.2. GRUNDUDDANNELSER M.V.....	202
<i>Folkeskolen</i>	202
<i>Privat skole og forskole</i>	203
<i>Specialpædagogisk og psykologisk arbejde</i>	203
<i>Pædagogisk rådgivning/specialundervisning i folkeskolen</i>	204
11.3. UNGDOMSUDDANNELSER.....	204
<i>Almene gymnasie- og HF-uddannelser</i>	204
<i>Basisuddannelser</i>	206
<i>Lærlingeuddannelser</i>	205
<i>Erhvervsgymnasiale uddannelser</i>	206
<i>Andre uddannelser/kurser</i>	206
11.4. VIDEREGÅENDE UDDANNELSER	207
<i>Navigationsskoler (Sjómansskúlar)</i>	207
<i>Maskinmesterskole</i>	208
<i>Færøernes sygeplejeskole</i>	209
<i>Færøernes seminarium</i>	209
<i>Efteruddannelse af folkeskolelærere</i>	210
11.5. HØJERE UDDANNELSER	210
<i>Fróðskaparsetur Føroya (Færøernes Universitet)</i>	210
11.6. ANDEN UNDERVISNING.....	213
11.7. UDDANNELSESSTØTTE.....	213
12. RETS- OG POLITIVÆSEN SAMT OVERØVRIGHEDEN	215
12.1. FÆRØERNES RETSVÆSEN.....	215
12.2. FÆRØERNES POLITIVÆSEN	216
<i>Politiets organisation og opgaver</i>	216
<i>Personaleforhold</i>	217
<i>Den frie kriminalforsorg</i>	218
<i>Kriminalitet</i>	218
<i>Narkotika</i>	219
<i>Færdsel</i>	219
<i>Anden særlovgivning</i>	220
<i>Politiets regelgrundlag</i>	220
12.3. FÆRØERNES OVERØVRIGHED (RIGSOMBUDET)	220
<i>Indledning</i>	220
<i>Indgåelse og opløsning af ægteskab</i>	221

<i>Børnebidrag</i>	222
<i>Adoption</i>	222
<i>Umyndiges retshandler</i>	223
<i>Ægtepagter</i>	223
<i>Navnesager</i>	223
<i>Fri proces</i>	224
<i>Indfødsret (Statsborgerskab)</i>	224
13. KIRKELIV	225
13.1. FOLKEKIRKEN	225
13.2. ORGANISATIONER OG FORENINGER TILSLUTTET FOLKEKIRKEN	227
13.3. KRISTNE TROSSAMFUND OG ANDRE TROSAMFUND UDEN FOR FOLKEKIRKEN	227
14. KULTURELLE FORHOLD	228
<i>Radio</i>	228
<i>Fjernsyn</i>	229
<i>Aviser</i>	230
<i>Bogudgivelser</i>	231
<i>Biblioteksvæsen</i>	231
<i>Landsarkivet</i>	231
<i>Museum</i>	232
<i>Nordens Hus</i>	232
<i>Teatervirksomhed</i>	233
<i>Musikliv</i>	234
<i>Billedkunst</i>	235
<i>Idræt</i>	236
<i>Ítróttarsamband Føroyar (ÍSF)</i>	236
<i>Dansk-færøsk Kulturfond</i>	236

Bilagsfortegnelse

		Side
Bilag 0.	Oversigt over aktuelle rapporter m.v. om færøske forhold	238
Bilag 3.1.	Befolkningsudviklingen 2001 i de enkelte kommuner.	243
Bilag 4.1.	Aftale mellem den danske regering og det færøske landsstyre af 10. juni 1998.	245
Bilag 4.2.	Antallet af fuldtidsarbejdsledige i perioden januar 1995 - oktober 2001.	250
Bilag 4.3.	Færøernes fiskekvoter i fremmed søterritorium og fremmede landes fiskekvoter ved Færøerne 2001 - 2002.	251
Bilag 4.4.	Gennemsnitshyrer i fiskerflåden fordelt på skibstyper 1996 - 2001.	254
Bilag 5.1.	Værdien af Færøernes eksport 1997 - 2001.	256
Bilag 6.1.	Specifikation af Statens udgifter (netto) på Færøerne 1998 - 2002.	257
Bilag 9.1.	Antal modtagere af sociale ydelser i årene 1997 - 2000.	259
Bilag 9.2.	Samlede sociale udgifter i hovedposter i årene 1998 - 2000.	260
Bilag 10.1.	Sygehusenes kapacitet og belægning 1997 - 2001.	261
Bilag 10.2.	Sygehusenes samlede udgifter 1996 - 2001.	262
Bilag 10.3.	Sygehusenes bruttoudgifter pr. sygedag 1996 - 2001.	262
Bilag 10.4.	Sygehusenes personale 2001.	263
Bilag 12.1.	Oversigt over anmeldte overtrædelser af straffeloven 1994 - 2001.	264
Bilag 12.2.	Oversigt over andre anmeldelser til kriminalpolitiet samt over politiets virksomhed i øvrigt 1994 - 2001.	265
Bilag 12.3.	Behandlingsmåden for straffesager og andre lovovertrædelser 1994 - 2001.	266

1. GEOGRAFI OG HISTORIE

1.1. Geografi

Færøernes beliggenhed i det nordlige Atlanterhav, omtrent midtvejs mellem Skotland, Island og Norge, er isoleret, idet der er godt 300 km til det nærmeste beboede område, Shetlandsøerne. Til Island er afstanden ca. 450 km og til Norge ca. 675 km, mens sejlfarstanden til København er ca. 1500 km. Beliggenheden er 62° N bredde og 7° V længde. Disse koordinater krydser hinanden på den lille ø Koltur ud for Streymøys vestkyst.

Færøernes befolkning udgjorde pr. 1. januar 2002 46.996 personer. Heraf boede 18.071 i Tórshavn kommune og 4.773 i Klaksvík, som er den næststørste by.

Areal

Færøerne består af 18 øer adskilt af smalle sunde. 17 af øerne er beboede. Det samlede areal er på 1399 km², hvilket er lidt større end svarende til Lolland. Den største af øerne er Streymoy (373,5 km²) med hovedstaden Tórshavn.

Fra Færøernes nordligste punkt til det sydligste punkt er der en afstand på 118 km, og afstanden øst-vest er 79 km. Øernes højeste punkt, Slætatarindur, er 882 m. Landet ligger gennemsnitlig mere end 300 m over havoverfladen. Den samlede kystlinie er 1117 km.

Undergrund

Færøerne er en del af det nordatlantiske basaltområde, der i øvrigt omfatter Nordøstirland, Vestskotland, Island, Jan Mayen samt dele af Øst- og Vestgrønland. Øerne er et gammelt vulkansk område og består udelukkende af udbrudsprodukter fra vulkansk virksomhed i tertiærtiden. Derved har øerne fået en karakteristisk profil, idet de er opbygget af skiftende lag af lava og tuf. Lavaen danner stejle klippeskrænter, der på Færøerne kaldes "hamre", medens tufen eroderes hurtigere og danner jævne skråninger, hvorved fjeldene får deres karakteristiske terrasseform. Enkelte steder på øerne, først og fremmest på Suðuroy, forekommer tynde kullag, der er rester af sumpskove fra tiden mellem de vulkanske udbrudsperioder. De fleste øer har en langstrakt form, adskilt af snævre sunde. Øerne og sundene er hovedsagelig orienteret i nordvestlig - sydøstlig retning, svarende til bevægelserne hos istidens gletschere, der har omskabt det oprindelige plateau til et ørige med høje fjelde, dybe dale og snævre fjorde.

De mange stejle klippesider ud mod havet viser ofte, hvordan bjergarterne er opbygget. De horisontale lag består af grå basalt, dannet af lava fra tertiærtidens vulkaner, og af den blødere, rødbrune tuf, som stammer fra de sammenpressede rester af den mægtige aske-regn, som er gået forud for vulkanudbruddene.

Klima

Klimaet er udpræget oceanisk, mildt, fugtigt, ustadigt, tåget og stormfuldt. Færøerne omskylles af den lune Golfstrøm, hvilket medfører ringe temperaturforskel mellem vinter og sommer. I Tórshavn er gennemsnitstemperaturen således i koldeste og varmeste måned henholdsvis godt 3° C og godt 10° C. Is på havet er ukendt ved Færøerne, og selv det indre af vigene fryser kun yderst sjældent til.

Færøerne ligger tæt ved hovedbanerne for de lavtryk, der i østlig retning bevæger sig hen over den nordlige del af Atlanterhavet, og lufttrykket er derfor underkastet hyppige og store forandringer. I årets løb er sydvestlige vinde de hyppigst forekommende. Vindstille kan indtræffe i sommermånederne, men varer som regel kun kort tid. Stormende vinde kan optræde på alle tider af året, men er hyppigst i efterårs- og vintermånederne. Middelvindstyrken er stor, gennemsnitligt svarende til frisk til stiv kuling. Tåge forekommer hyppigst i sommermånederne. Den gennemsnitlige nedbørsmængde er stor, omkring 1200 mm om året i Tórshavn.

Årets korteste dag er 5 timer lang, og den længste dag er godt 19 timer lang.

Plantevækst

Plantevæksten er sparsom, præget af øernes beliggenhed og klima, men også af de ca. 70.000 får, der græsser på øerne. Almindeligst er græsheder og fjeldmoser. Der vokser ikke skov, men i områder, der ligger i læ, og som er heget af for fårene, kan buske og enkelte træer gro. Vandet langs kysten er næringsrigt, og der gror tætte, brune tangskove. Kun en lille del af landet er opdyrket, resten tjener til græsning for får.

Dyreliv

På grund af øernes isolerede beliggenhed siden seneste istid er dyrelivet ret sparsomt. Der findes som nævnt en bestand på ca. 70.000 får, som tidligere var grundlaget for beboernes eksistens. Derudover findes kvæg og heste. Egentlige ferskvandsfisk, padder, krybdyr og fritlevende landpattedyr mangler, dog bortset fra mus og rotter, som er indslæbt, og sneharen, som er indført fra Norge omkring 1855. Der er et rigt fugleliv, især af søfugle.

Fisk og hvaler m.v.

I elve og søer kan der fanges havørred og enkelte steder fjeldørred og laks.

Blandt de kendteste fiskearter i havet omkring Færøerne kan nævnes torsk, kuller, sej, rødfisk, brosme, lange og blåhvilling samt fladfiskene helleflynder, rødtunge og rødspætte.

Foruden fisk er der sæler og hvaler i farvandene omkring Færøerne.

Grindehvalerne, der kan optræde i flokke på op til flere hundrede dyr, er genstand for en traditionsrig jagt, se nærmere herom under kap. 4.3, Fangst i øvrigt.

1.2. Historie

Ifølge overleveringen var det irske munke, der som de første - angivelig i det 8. århundrede - opdagede og bosatte sig på Færøerne, medbringende de første får. Der er dog ikke hidtil fundet mindesmærker eller andet, der kan understøtte denne overlevering. Vor tids færinger er efterkommere af nordmænd, der koloniserede øerne fra omkring år 800. Allerede omkring år 900 etableredes en lovgivende og dømmende forsamling, Lagtinget, der anses for at være Europas ældste fortsat fungerende parlament.

Kristendommen blev indført omkring år 1000. Omkring år 1035 ophørte øernes uafhængighed, og Færøerne blev norsk skatland. Fra 1380 var Færøerne sammen med Norge forenet med Danmark gennem mere end 400 år. Øerne beholdt længe et lokalt selvstyre, men indlemmedes i 1709 i Danmark som en del af Sjællands Stiftamt. Ved freden i Kiel 1814, da den dansk-norske union blev ophævet, forblev Færøerne ligesom Island og Grønland forenet med Danmark. Færøerne fik i 1816 status som et amt i det danske kongerige, og Færøernes lagting blev ophævet, men genoprettedes som et amtsråd i 1852.

I middelalderen foregik Færøernes handel mest i Bergen. Handelen blev imidlertid i løbet af 1500-årene overdraget til et privat monopol og i 1709 til et statsmonopol, der først blev ophævet i 1856. Denne liberalisering af handelen havde stor betydning for overgangen fra naturalie- til pengeøkonomi og for fremvæksten af et færøsk erhvervsliv.

Senere i det 19. århundrede voksede en færøsk nationalbevægelse frem, der primært sigtede mod at bevare færøsk sprog og kultur.

Den nationale vækkelse resulterede i stiftelsen af de første politiske partier på Færøerne i 1906. Det ene parti, Selvstyrepartiet, ønskede, at det færøske folk skulle have større indflydelse på egne anliggender. Det andet parti, Sambandspartiet, ønskede at bevare de bestående forhold inden for riget.

Landbruget, som i århundreder havde været hovederhvervet, måtte før århundredeskiftet vige pladsen til fordel for fiskeriet, som i dag indtager den helt dominerende rolle i det færøske erhvervsliv.

Under anden verdenskrig blev Danmark besat af tyskerne og Færøerne af briterne. Færøerne blev dermed afskåret fra dansk myndighedsudøvelse. Man etablerede derfor en midlertidig styrelsesordning, hvorefter Lagtinget sammen med amtmanden overtog den fulde lovgivende magt. Da krigen sluttede, stod det klart, at en tilbagevenden til den tidligere status som dansk amt var udelukket. I erkendelse heraf blev der optaget forhandlinger med den danske regering og den danske rigsdag, og disse forhandlinger resulterede i 1948 i etableringen af en hjemmestyreordning for Færøerne.

2. POLITISKE OG ADMINISTRATIVE FORHOLD

2.1. Statsretlige forhold

Ifølge Lov nr. 137 af 23. marts 1948 om Færøernes hjemmestyre er Færøerne inden for lovens rammer et selvstyrende folkesamfund i det danske rige. Hjemmestyrets organer er Lagtinget, som er den lovgivende forsamling, og landsstyret, som er den udøvende myndighed (regering). Hjemmestyreloven anerkender det færøske sprog og det færøske flag. Færøerne er en del af det danske valutaområde, og møntenheden er således den samme som i Danmark. Loven opdeler sagsområderne vedrørende Færøerne i særanliggender, hvor Færøernes Lagting har den lovgivende og Færøernes landsstyre den udøvende myndighed, og fællesanliggender, der administreres af rigsmyndighederne efter dansk lovgivning.

I henhold til Hjemmestyrelovens § 9 er administrationen af fællesanliggender dog i vidt omfang overgået til det færøske hjemmestyre, se nærmere herom nedenfor.

Særanliggender

Hjemmestyrelovens § 2 lyder således:

"De paa den som Bilag til denne Lov vedføjede Liste under A. opførte Sager og Sagomraader betragtes principielt som Særanliggender. Det færøske Hjemmestyre (de i § 1, Pkt. 2, nævnte Organer) kan bestemme, at alle disse Sager og Sagomraader eller nogle af dem straks skal overgaa til Hjemmestyret med den Følge, at dette overtager de dermed forbundne Udgifter. Med den samme Følge kan Hjemmestyret paa et senere Tidspunkt bestemme, at Sager og Sagomraader paa Listen, der ikke straks overtages, skal overgaa til Hjemmestyret. Paa tilsvarende Maade er Hjemmestyret forpligtet til at overtage Sager og Sagomraader, der er opført paa Listen, naar det ønskes af Rigsmyndighederne."

Indtil nu har hjemmestyret overtaget følgende sagsområder med hjemmel i Hjemmestyrelovens § 2:

1. Færøernes egen styrelsesordning.
Området er overtaget som særanliggende.
2. Kommunale forhold.
Området er overtaget som særanliggende.

3. Bygnings- bolig- og lejespørgsmål. Folkeregister.
Området er overtaget som særanliggende.
4. Sundhedsvæsen.
Apotekervæsenet og sundhedsvedtægterne (miljøsager) er overtaget som særanliggende. Resten af sundhedsvæsenet er fortsat fællesanliggende.
5. Den offentlige forsyng. Arbejdsforhold.
Området er med undtagelse af særforsoygen og folkeforsikring overtaget som særanliggende.
6. Direkte og indirekte skatter.
Området er overtaget som særanliggende.
7. Bevillingsret.
Området er overtaget som særanliggende.
8. Godkendelse af havneafgifter.
Området er overtaget som særanliggende.
9. Skolevæsen.
Området er overtaget som særanliggende.
10. Arkiver, biblioteker, museer.
Området er overtaget som særanliggende.
11. Bygnings- og naturfredning.
Området er overtaget som særanliggende.
12. Havne, trafikvæsen m.v.
Området er overtaget som særanliggende.
13. Landbrug, fiskeri m.v.
Området er overtaget som særanliggende.
14. Forlystelser m.v.
Området er overtaget som særanliggende.
15. Produktion, handel m.v.
Området er overtaget som særanliggende.
16. Tinglysning, ekspropriation m.v.
Området er overtaget som særanliggende.

Endvidere blev navnelovgivningen i 1992 overtaget som særanliggende.

Hjemmestyrelovens § 3 lyder således:

"For de på Listen under B. opførte Sagområders vedkommende afgøres det ved nærmere Forhandling, om og i hvilket Omfang disse Spørgsmål kan henføres til færøske Særanliggender."

Liste B omfatter folkekirken, politiet, råstoffer i undergrunden, radio, luftfart, jordfonden og import- og eksportkontrol. Af disse er radio, jordfonden og import- og eksportkontrol

samt råstoffer i undergrunden overtaget som særanliggender. Folkekirken og luftfartsområdet er stadig fællesanliggender.

Hovedparten af de overtagne områder administreres af landsstyret med hjemmel i lagtingslove. Af praktiske grunde administreres enkelte områder dog af statslige myndigheder på landsstyrets vegne. Således forestås tinglysningsvæsenet af sorenskriveren (dommeren), der ligeledes er den stedlige overformyndet.

Fællesanliggender

Anliggender, der ikke er overtaget af det færøske hjemmestyre som særanliggender, er fællesanliggender og varetages som udgangspunkt af rigsmyndighederne.

Dette hovedprincip er dog i væsentligt omfang modificeret med hjemmel i Hjemmestyrelovens § 9, se nærmere om denne nedenfor. Blandt de vigtigste fællesanliggender er udenrigs-, sikkerheds- og retsspørgsmål samt sundhedsområdet.

Rigslove træder først i kraft på Færøerne, når de efter forelæggelse for det færøske hjemmestyre er kundgjort af Rigsombudet i det færøske kundgørelsesblad "Kunngerðablaðið".

Lovforslag, der kun vedrører færøske forhold, bliver normalt først behandlet i Lagtinget, hvorefter de forelægges for Folketinget. Lovforslag, der ikke udelukkende omfatter Færøerne, bliver først vedtaget i Folketinget og derefter forelagt for hjemmestyret, forinden loven sættes i kraft på Færøerne. I mange tilfælde sker ikraftsættelsen i form af en kgl. anordning med de ændringer, der er nødvendiggjort af de særlige færøske forhold. Fællesanliggender administreres efter dansk lovgivning, men f.eks. sygehusvæsenet administreres dog gennem lagtingslove, som ligger inden for den rammelovgivning, der for dette område er vedtaget af Folketinget.

Statens udgifter til fællesanliggender udbetales siden begyndelsen af 1988 for størstedelens vedkommende i form af bloktilskud. Inden for tjenestemandspensionsområdet afholdes udgifterne dog i form af statslig refusion.

Fællesanliggender administreret af hjemmestyret (Hjemmestyrelovens § 9)

Hjemmestyrelovens § 9 lyder således:

"Efter Forhandling træffes der Aftale om, i hvilke Tilfælde og i hvilket Omfang det er muligt inden for Områder, der henhører under Fællesanliggender, at overlade det færøske Hjemmestyre at give de nærmere Be-

stemmelser for de særlige færøske Forhold og overtage Administrationen af det pågældende område."

Med hjemmel i denne bestemmelse overtog Færøernes landsstyre administrationen af sygehusvæsenet i 1977. Også administrationen af sagsområderne skolevæsen og offentlig forsorg, som den 1. januar 2001 blev overtaget som særanliggender, havde i en lang år-række været varetaget af landsstyret i medfør af § 9.

Forholdet til Danmark

I det nuværende landsstyres koalitionsaftale er anført følgende om Færøernes forfatningsmæssige stilling:

"Koalitionens mål er gøre Færøerne selvhjulpne, så det færøske folk uden økonomiske eller administrative bindinger kan afgøre sin fremtidige stilling.

Koalitionens grundlag er, at det færøske folk er en nation med umistelig og varig selvbestemmelsesret, og koalitionen er enig om i en tryk selvstyreproces i valgperioden 2002 – 2006 at arbejde for:

- at det bliver Lagtinget, som beslutter, at alle sagsområder med undtagelse af dem, der er knyttet til suveræniteten, kan overtages som særanliggender
- at hvor vi bestemmer, skal vi betale

Det er koalitionen hensigt i denne valgperiode at overtage følgende sagsområder under færøsk kompetence: Familieretten, havmiljø, kortlægning, ophavsret, erhvervslovgivning, beredskab, vejrtjeneste, fyrvæsen, opmåling, medieansvarslov og arbejds- og opholdstilladelse. Administrationen af tinglysningen overtages.

Folkekirken bliver overtaget i samarbejde med alle parter i den færøske kirke, således at den kan fortsætte i den nuværende organisationsform, og merudgifter i forbindelse med overtagelsen betales af landskassen.

Der udarbejdes en udbygningsplan for Vágar lufthavn, og lufthavnen sikres en sund økonomisk driftsstruktur samt en finansieringsplan, således at lufthavnen kan udbygges og overtages.

Arbejdet med at overtage luftfartsområdet fortsætter.

Arbejdet med at overtage politi og retsvæsen fortsættes i tæt samarbejde med alle parter på området.

Alle overtagelser bliver nøje forberedt i samarbejde med alle relevante parter, og nøjagtige planer for administration og finansiering udarbejdes og forelægges Lagtinget, inden overtagelsen gennemføres.

Arbejdet i grundlovskommissionen fortsætter.”

Det fremgår endvidere af koalitionsaftalen, at bloktilskuddet fra Danmark skal fastfryses, og at der tilstræbes en hurtigere tilbagebetaling af landets gæld end planlagt.

Forholdet til udlandet

Mens udenrigspolitiske forhold er fællesanliggende, er Færøerne selvstændigt toldområde. Indførselsafgifter og reglerne for import- og eksportkontrol fastsættes af hjemmestyret. Danmark og Grønland betragtes derfor i disse henseender som udland.

Færøernes særlige status og erhvervsstruktur medfører, at Færøerne ikke umiddelbart på alle områder kan have samme interesser og synspunkter som Danmark i det internationale samarbejde eller ved indgåelse af bi- eller multilaterale aftaler med andre lande. Det er derfor også forudsat i Hjemmestyreloven, at man fra dansk side søger at tilgodese færøske interesser ved i videst muligt omfang at inddrage hjemmestyret i det forberedende arbejde.

I henhold til Hjemmestyreloven skal traktater og andre internationale overenskomster, der kræver Folketingets samtykke, og som berører særlige færøske interesser, forelægges for hjemmestyret. Internationale traktater skal, for at kunne bringes i anvendelse for Færøerne, være kundgjort af Rigsombudet i det færøske kundgørelsesblad "Kunngerðablaðið". Udenrigsministeren kan bemyndige hjemmestyrets repræsentanter til direkte at føre forhandlinger under medvirken af udenrigstjenesten.

Efter udvidelsen af fiskerigrænserne i Nordatlanten og EU's overtagelse af den eksterne kompetence i fiskerispørgsmål har der udviklet sig den tradition, at bilaterale rammeaftaler om færøsk fiskeri i andre landes farvande indgås af Færøernes Landsstyre sammen med regeringen, medens de årlige fastsættelser af kvoter og licenser m. v. under disse rammeaftaler aftales direkte mellem landsstyret og vedkommende land, som regel med Udenrigsministeriets tilstedeværelse. I de regionale fiskeriforvaltningsorganisationer for Nordatlanten, hvor Danmarks interesser varetages af EU, har Danmark et særligt medlemskab for så vidt angår Færøerne og Grønland, hvor det er det færøske og det grøn-

landske landsstyre, der - bistået af Udenrigsministeriet - i fællesskab varetager de færøske og grønlandske interesser.

På fiskeriområdet er Færøerne medlem af NAFO (Konventionen om fiskeriet i det nordvestlige Atlanterhav) og NEAFC (Konventionen om fiskeriet i den nordøstlige Atlanterhav). Danmark er medlem af sidstnævnte organisation via sit medlemskab af EU.

Hvor færøske interesser har været involveret, har det været almindeligt, at repræsentanter for hjemmestyret har været medlemmer af den danske delegation eller knyttet til denne som eksperter. Dette gælder i flere bilaterale aftaler. Med hjemmel i Hjemmestyreloven er der ansat en særlig sagkyndig i færøske forhold i Udenrigsministeriet til at bistå ministeriet ved behandling af sager vedrørende Færøernes særlige erhvervsinteresser.

Lovens mulighed for ansættelse af sagkyndige ved de danske ambassader er anvendt, idet der er ansat en handelsattaché for færøske erhvervsanliggender ved handelsafdelingen under den danske ambassade i Storbritannien. Endvidere er der i 1997 oprettet et færøsk repræsentationskontor i Bruxelles, placeret i tilknytning til den danske EU-repræsentation.

Deltagelse i internationale organisationer

Danmarks tilslutning til de internationale økonomiske sammenslutninger har ikke automatisk medført færøsk tilslutning, og der har derfor ofte efter Danmarks tilslutning været ført forhandlinger om Færøernes forhold, hvorunder især hensynet til erhvervsstrukturen og det færøske indførselsafgiftssystem har spillet en rolle. Disse forhold har bevirket, at Færøerne ofte er blevet tilsluttet flere år senere end Danmark. Dette gjaldt således GATT og EFTA. Færøerne udtrådte af den sidstnævnte organisation, som følge af Danmarks udtræden i 1972.

Færøerne valgte ikke at blive tilsluttet EF sammen med Danmark. I stedet blev der indgået en aftale om et særligt handelsarrangement med fællesskaberne samt en fiskeriaftale. På EU-kommissionens initiativ blev der i begyndelsen af 1989 indledt drøftelser om indgåelse af en ny aftale til afløsning af Færøernes hidtidige handelsaftale med EU. Efter ønske fra færøsk side sigtede disse drøftelser mod indgåelse af en frihandelsaftale med EU, der i videst muligt omfang sikrer toldfrihed for den færøske eksport af fisk og fiskerivarer til EU-landene. Med virkning fra 1992 blev der i 1991 indgået en handelsaftale mellem Færøerne og EU. En genforhandling førte til, at aftalen ved årsskiftet 1998/99 blev fornyet, og aftalen er fra foråret 2000 blevet udvidet til også at omfatte levnedsmiddelhygiejne. (Der henvises til afsnit 5.4, hvor aftalerne er nærmere omtalt). Pr. 25. marts 2001 indtrådte Færøerne i Schengen-samarbejdet sammen med de øvrige medlemmer af den nordiske pasunion.

Ved forhandlinger om internationale aftaler er hjemmestyret almindeligvis inddraget. Derimod er det sjældent, Færøerne har egentlig repræsentation i de internationale organisationer. En væsentlig undtagelse er Nordisk Råd, hvor Danmarks riges delegation omfatter en særlig færøsk delegation, bestående af medlemmer valgt af Færøernes Lagting og Færøernes landsstyre. Færøernes interesser varetages i øvrigt gennem forelæggelsen for hjemmestyret.

For fiskeriets vedkommende kan særligt nævnes, at reguleringer og ordensregler (som f.eks. områdebegrænsninger pålagt af NEAFC og NAFO) for fiskeriet, som i henhold til internationale aftaler skal gælde for Færøerne først bliver ikraftsat efter forhandling med og samtykke af Færøernes hjemmestyre. På forskellige områder kan hjemmestyret bestemme, hvorvidt en international aftale indgået af Danmark skal udstrækkes til Færøerne eller ikke. Dette gælder f.eks. overenskomster om dobbeltbeskatning, der ofte efter forelæggelse for hjemmestyret sættes i kraft på Færøerne ved en særlig noteveksling.

Ligeledes kan nævnes de sociale konventioner Danmark har indgået med andre lande om deres statsborgeres gensidige rettigheder. Disse konventioner sættes normalt i kraft på Færøerne ved offentlig kundgørelse på samme måde som rigslove.

Havretlige spørgsmål

Afgrænsningsproblemet i havet mellem Færøerne og Storbritannien blev løst ved den overenskomst af 18. maj 1999 mellem Danmark/Færøerne og Storbritannien om den maritime afgrænsning i området mellem Færøerne og UK, som trådte i kraft den 21. juli 1999.

Spørgsmålet om afgrænsning i havet mellem Færøerne og Island er fortsat uløst på grund af uenighed om midtliniens placering som følge af et islandsk skær, ”Hvalbakur”, hvilket har resulteret i et gråzoneområde på ca. 3.600 km². Begge parter fisker i området i overensstemmelse med en forståelse opnået i 1988. I 1996-97 var der forhandlinger med Island om afgrænsningen mellem såvel Island og Grønland som Island og Færøerne. Medens der opnåedes enighed om grænsen mellem Island og Grønland, var der enighed om at fortsætte forhandlingerne om afgrænsningen mellem Færøerne og Island på et senere tidspunkt. Efter indgåelsen af afgrænsningsaftalen med Storbritannien blev forhandlingerne med Island genoptaget i efteråret 1999.

Afgrænsningen af sokkelområdet udenfor 200 sømil på Færø-Rockall plateauet, hvor fire lande opretholder krav: Færøerne/Danmark, Island, Irland og Storbritannien, er uafklaret.

Lov nr. 200 af 7. april 1999 om afgrænsning af søterritoriet, (som indebar, at Danmarks søterritorium udvidedes fra 3 til 12 sømil den 1. maj 1999), gælder ikke for Færøerne og Grønland, men kan ved kongelig anordning sættes i kraft for disse rigsdele. For Færøernes

vedkommende er loven sat i kraft ved anordning nr. 240 af 30. april 2002 med virkning fra den 1. juni 2002.

2.2. Færøernes Lagting

Ifølge lagtingslov nr. 103 af 26. juli 1994 om Færøernes styrelse § 2 udgør lagtinget en forsamling bestående af højst 33 medlemmer. De 27 medlemmer er kredsvalgte, mens der kan vælges indtil 5 medlemmer med henblik på en regulering, der skal tilgodese en forholdsmæssig repræsentation (tillægsmandater). Endvidere har rigsombudsmanden efter Hjemmestyrelovens § 15 adgang til tinget og til at deltage i forhandlinger om alle fællesanliggender, dog uden stemmeret.

Valg til Lagtinget foregår hvert 4. år. Herudover kan såvel lagtinget som lagmanden til enhver tid udskrive nyvalg, jfr. styrelseslovens § 6, stk. 2.

Tabel 2.1. Procentvis stemmefordeling samt mandatfordeling (i parentes) ved lagtingsvalgene i 1990-2002.

Parti	Nov. 1990	Juli 1994	April 1998	April 2002
Folkeflokk	21,9 (7)	16,0 (6)	21,3 (8)	20,8 (7)
Sambandspartiet	18,9 (6)	23,4 (8)	18,0 (6)	26,0 (8)
Socialdemokratiet	27,5 (10)	15,4 (5)	21,9 (7)	20,9 (7)
Selvstyrepatriet	8,8 (3)	5,6 (2)	7,7 (2)	4,4 (1)
Republikanske parti	14,7 (4)	13,7 (4)	23,8 (8)	23,7 (8)
Kristeligt Folkeparti	5,9 (2)	6,3 (2)	2,5 (-)	-
Socialistisk løsrivelsesparti	2,3 (-)	-	-	-
Det færøske parti	-	2,4 (-)	-	-
Centerpartiet	-	5,8 (2)	4,1 (1)	4,2 (1)
Arbejdersammenslutningen	-	9,5 (3)	0,8 (-)	-
Frihedsbevægelsen	-	-	-	-
 Antal gyldige stemmer (samlet mandatanal)	 28.240 (32)	 25.501 (32)	 27.660 (32)	 30.556 (32)
Valgdeltagelse %	86,1	81,5	85,7	91,6

Tabel 2.2. Afgivne stemmer ved lagtingsvalget den 30. april 2002 fordelt på partier og områder.

Partier	Norð- oyar	Eystu- roy	Nord- strey.	Suður- strey.	Vágar	Sand- oy	Suð- uroy	I alt
Folkeflokkun	1.274	1.176	535	2.288	442	213	424	6.352
Sambandspartiet	516	2.031	694	2.989	699	137	888	7.954
Socialdemokratiet	788	1.085	480	1.947	337	333	1.408	6.378
Selvstyrepártiet	367	556	52	335	35	6	-	1.351
Rep. parti	900	1.383	588	3.166	268	293	631	7.229
Centerpartiet	115	357	69	601	60	21	69	1.292
I alt	3.960	6.588	2.418	11.326	1.841	1.003	3.420	30.556

Kilde: Valgbogen for Færøerne.

Lagtingets sammensætning

Partibetegnelse:

F.= Folkeflokkun, Sb.= Sambandspartiet, S.= Socialdemokratiet,

St.= Selvstyrepártiet, Rep.= Det republikanske parti,

Cen.= Centerpartiet

Lagtingets formandsskab:

- Edmund Joensen lagtingsformand, Sb.
- Hergeir Nielsen 1. næstformand, Rep.
- Vilhelm Johannesen 2. næstformand, S.
- Óli Breckmann 3. næstformand, F.

Nordøernes Valgkreds:

- Anfinn Kallsberg, lagmand, F. / suppleant Jákup Mikkelsen
- Heini O. Heinesen, formand Rep.
- Vilhelm Johannesen, postbud S.
- Jógvan við Keldu, fhv. borgmester F.

Østerø Valgkreds:

- Alfred Olsen, kommunesekr. Sb.
- Tórbjørn Jacobsen, skibsfører Rep.
- Jógvan á Lakjuni, lærer F.

- Andrias Petersen, kommunelæge S.
 - Edmund Joensen, direktør Sb.
 - Kári P. Højgaard, postfkt. *) St.
- Nordstrømø Valgkreds:
- Barður Nielsen, regnskabsfører Sb.
 - Nikláí Petersen, skibsfører Rep.
 - Heðin Zachariassen *) F.
- Sydstrømø Valgkreds
- Høgni Hoydal, landsstyremand Rep. / suppleant Jógvan Arge
 - Lisbeth L. Petersen Sb.
 - Óli Breckmann, redaktør F.
 - Katrin Dahl Jacobsen, lærer S.
 - Annita á Fríðriksmørk, lærer Rep.
 - Heðin Mortensen, forsikr.kons. Sb.
 - Bjarni Djurholm, landsstyremand F. / suppleant Poul Michelsen
 - Kristina Háfoss, studerende Rep.
 - Kristian Magnussen, soc.rådg. *) S.
 - Jenis av Rana, kommunelæge *) Cen.
 - Kaj Leo Johannesen, direktør *) Sb.
- Vågø Valgkreds:
- Marjus Dam, kommunelæge Sb.
 - Jørgen Niclasen, virksomhedsleder F. / suppleant Jóanis Nielsen
- Sandø Valgkreds:
- Gerhard Lognberg, bygderådsfmd. S.
 - Páll á Reynatúgvu, fysioterapeut Rep. / suppleant Rúni Hentze
- Suderø Valgkreds:
- Jóannes Eidesgaard, lærer S.
 - Johan Dahl, virksomhedsleder Sb.
 - Henrik Old, skibsfører S.
 - Hergeir Nielsen, lærer Rep.

*) = tillægsmandater

Lagtinget har 7 stående udvalg:

Finansudvalget, udenlandsudvalget, erhvervsudvalget, udvalget for landsstyreanliggende, trivselsudvalget, kulturudvalget og retsudvalget. Herudover kan der i henhold til § 25 i tingets forretningsorden nedsættes udvalg ad hoc.

Endvidere kan Lagtinget efter styrelseslovens § 19 nedsætte kommissioner af sine medlemmer til at undersøge almen vigtige sager. En sådan kommission blev nedsat i 1995 med det formål at analysere, og beskrive de forhold, forudsætninger og procedurer, administrative såvel som politiske, der havde ført til fejl og fejltagelser i 80'erne. Kommissionens betænkning blev offentliggjort i november 2000 og taget til efterretning af Lagtinget d. 1. februar 2001.

Lagtingets sekretariat

- Súsanna Danielsen, direktør.

Lagtingssekretariatet administrerer de sædvanlige kontoropgaver for Lagtinget, yder lagtingsmedlemmerne rådgivning og udgiver Lagtingstidende. Sekretariatet er endvidere sekretariat for lagtingsudvalgene og for de færøske delegationer ved Nordisk Råd og Vestnordisk Råd.

2.3. De politiske partier

De partier, der er repræsenteret i Lagtinget, grupperer sig foruden efter sociale og økonomiske synspunkter også efter partiernes indstilling til rigsfællesskabet.

Nedenfor er de overordnede træk i de enkelte partiers stats- og folkeretlige stillingtagen, deres økonomiske og erhvervs-mæssige politik, sociale politik samt undervisnings- og kulturpolitik søgt gengivet.

Folkeflokken

Folkeflokken er stiftet i 1940 og opnåede første gang repræsentation i Lagtinget i 1940, hvor partiet siden har været repræsenteret. Folkeflokken arbejder for en gradvis indførelse af selvstyre for Færøerne med fuld lovgivningskompetence på alle områder. Partiet tilstræber et godt samarbejde med de eksisterende markedssammenslutninger uden at blive politisk afhængig af nogen af dem, ligesom partiet finder, at færøsk selvstyre må føre til selvstændigt færøsk medlemsskab af NATO.

Partiet finder, at det private initiativ i et samfund med erhvervsmæssig frihed bedst sikrer forøgelse af produktionsværdien. Der skal tilvejebringes gode lånemuligheder for erhvervslivet. Nødvendigheden af en offentlig fiskeripolitik, der sikrer de bedste fiskerimuligheder i hjemlige og fremmede farvande, erkendes. Lønsystemet skal være rent færøsk.

De, der ikke er arbejdsdygtige, skal sikres sømmelige vilkår. De sociale foranstaltninger skal være øjeblikkeligt virkende. Folke-, invalide- og enkepension samt hjælp til enker er selvfølgelig rettigheder. Ydelserne skal være tidssvarende, og pensionisterne skal have deres andel af indtægtsstigningen i samfundet. Der skal lægges vægt på revalidering, undervisning og pleje her i landet af revaliderede. Hjælp skal sikres alle, der uden egen skyld bliver arbejdsløse.

Skolen skal være færøsk og sikre alle en uddannelse til fremme for virke i det færøske samfund, der ikke står tilbage for uddannelse i de mest udviklede lande. Mest muligt af den videregående uddannelse skal gives på Færøerne.

Sambandspartiet

Sambandspartiet er stiftet i 1906 og partiet har siden uden afbrydelse været repræsenteret i Lagtinget.

Sambandspartiet har som hovedformål i rigsfællesskab med Danmark at arbejde for en stabil og frisindet udvikling af det færøske folk, forfatningsmæssigt og økonomisk, og vil på alle områder føre en fremskridtsvenlig politik, som bygger på et kristent, kulturelt grundlag. Partiet går nu ind for en modernisering af rigsfællesskabet, således at det præciseres, at færingerne er et folk, som er en del af et rige, der består af tre ligestillede lande. Alle sagsområder, bortset fra retsvæsenet samt valuta-, udenrigs- og forsvarsområderne, skal kunne overtages som færøske særanliggender. Den færøske repræsentation i Folketinget skal bevares, således at det færøske folk også er med til at træffe beslutninger om fælles anliggender. Rigsrådet, bestående af lagmanden, den danske statsminister og den grønlandske landsstyreformand, skal styrkes.

Sambandspartiet er et borgerligt-liberalt parti, og den frie foretagsomhed bør være drivkraften i det færøske erhvervsliv.

Sambandspartiet vil fortsat arbejde for, at den sociale lovgivning udformes således, at de gamle, de syge, de handicappede og de, der har behov for hjælp, får støtte og behandling på højde med, hvad der findes i de andre nordiske lande. De arbejdsløse bør sikres rimelige kår. Sundhedspolitikken bør prioritere oplysning og forebyggelse, og den primære sundhedstjeneste bør udbygges.

Sambandspartiet vil arbejde for, at alle færøske familier kan bo i eget hus eller lejlighed, og muligheden for at leje bolig bør også være til stede. Partiet vil støtte de unge, som skal til at sætte bo, og hjælpe de gamle, så de fortsat kan blive boende i deres eget hjem.

Sambandspartiet arbejder for, at skolevæsenet altid er på højde med de krav, der stille i et højt udviklet samfund. Undervisningssystemet bør være således, at færinger får den bedst mulige undervisning på alle områder, og at det færøske erhvervsliv dermed får de bedst mulige forudsætninger for at udvikle sig.

Sambandspartiet arbejder for at støtte og styrke færøsk kultur og åndsliv, ligesom partiet arbejder for, at færinger får et godt kendskab til dansk og udenlandsk kultur og åndsliv.

Socialdemokratiet

Det færøske Socialdemokrati (på færøsk Javnaðarflokkurin) blev grundlagt i 1925 og opnåede første gang repræsentation i Lagtinget i 1928, hvor det siden har været repræsenteret uafbrudt.

Partiet erklærer, at Færøerne er folkets ejendom, også omfattende landsoklen og undergrunden. Det er partiets opfattelse, at rigsfællesskabet skal opretholdes og være baseret på fuld og ubegrænset frihed, således at Danmark og Færøerne hver for sig kan bestemme, at sager og sagsområder kan overdrages til hjemmestyret. Denne gensidige ret strækker sig helt til løsrivelse, såfremt den ene part skulle nå frem til, at en fuldstændig udskillelse af rigsfællesskabet vil tjene parterne bedst.

Partiet lægger stor vægt på den nationale selvbestemmelse og går ind for det nordiske samarbejde. Der skal ved forpligtende samarbejde og planøkonomisk ledelse sikres personlig frihed, indtægtsgrundlag og tryghed for alle.

Produktion og handel skal efter omstændighederne drives på national, kommunal og fælleskommunal, kooperativ samt privat basis, således at de forskellige initiativer tjener landets interesser og er i overensstemmelse med folkets vilje. Eventuel socialisering må gennemføres uden unødvendig centralisering.

Alle skal have ret til at arbejde og være sikret en minimumsløn.

Alle uarbejdsdygtige eller trængende skal være sikret social tryghed, og samfundet skal bære udgifterne i forbindelse med sygdom, invaliditet, ulykker, alderdom, indtægtsstab m.v.

Den opvoksende generation skal sikres vederlagsfri adgang til den bedste og mest tidssvarende undervisning. Folkeoplysning, forskning, kunst, kultur og udfoldelsesmuligheder skal støttes. Idrætslivet skal støttes.

Beskatningen skal tjene til fremme af fælles interesser og mindske forskellen i indtægt. Skatten skal pålignes, så den ikke er aktivitetshæmmende, og indtægter, svarende til eksistensminimum, skal ikke beskattes.

Selvstyrepartiet

Selvstyrepartiet blev grundlagt i 1906 og har været repræsenteret i Lagtinget fra stiftelsen frem til 1943. Partiet opnåede repræsentation igen i 1946 og har siden da uafbrudt været repræsenteret.

Partiet arbejder for selvstyre, efterhånden som der skabes et solidt grundlag for dette. Undergrunden skal være færøsk. Færøerne skal forblive uden for EU, men have bedst mulig handelsforbindelse med sammenslutningen og med andre lande. Hjemmestyreløven skal revideres. Der skal oprettes et færøsk kontor i København, der sikrer kontakten til de danske myndigheder og med repræsentation i Folketinget uden stemmeret. De færøske folketingsmandater skal afskaffes. Lagmanden skal være folkevalgt.

Det skal tilstræbes, at der skabes fællesskab og lighed mellem arbejdere og arbejdsgivere på søen og på land. Fiskeri, håndværk og industri skal støttes på bedste måde.

Socialforsorgen skal tilpasses færøske forhold. Der skal lægges vægt på at sætte invalide og handicappede i stand til at passe et arbejde. Der skal oprettes sygeforsikring i stedet for sygekasser. Denne skal yde alle gratis læge- og sygehusbehandling, medicin og mærkbar støtte under sygdom.

Undervisningsvæsenet skal samordnes således, at det egner sig til færøske forhold på et kristent grundlag. Bygdeskolerne skal bevares, hvor det er muligt. Foreningslivet inden for kultur og idræt skal støttes.

Det Republikanske Parti

Det republikanske parti (på færøsk Tjóðveldisflokkurin) er grundlagt i 1948 og opnåede i 1950 repræsentation i Lagtinget, hvor partiet siden har været repræsenteret.

Partiet ønsker en færøsk republik oprettet og fastslår, at ingen udenlandsk magt skal have ret til at råde over eller eje landets ressourcer. Færøerne skal løses fra alle udenlandske bånd, således som det færøske folk bestemte ved folkeafstemningen d. 14. september 1946.

Ingen enkeltperson eller nogen samfundsklasse skal have særrettigheder til at råde over eller tilegne sig landets ressourcer, og alle færinger skal have samme rettigheder og samme pligter over for samfundet.

Der skal foretages en planlægning med hensyn til udbygning af produktionskapaciteten og opdyrkning af landet. De private og offentlige erhvervsvirksomheder skal koordineres. Al handel med omverdenen, import og eksport samt penge, banker og valuta skal under tilsyn af det offentlige.

Alle arbejdende skal have en retfærdig løn for deres arbejde. De, der på grund af sygdom, alderdom, ulykke eller arbejdsløshed ikke er i stand til at forsørge sig og sine, skal have fuld hjælp og støtte.

Grundlaget for folkets kultur er en forbedret folkeskole. Alle elever har derudover ret og pligt til gratis videre studier med hensyn til almene kundskaber og inden for erhvervsgrænene. De højere skoler, gymnasiet og universitetet, biblioteker og andre kulturelle institutioner, bekostet af det offentlige, danner grundlaget for betydelige dele af landets kultur og viden.

Kunstnere og videnskabsmænd skal sikres rimelige vilkår. Det offentlige skal pålægge befolkningen retfærdig skat og samtidig sikre, at skatteansættelsen er korrekt.

Centerpartiet

Centerpartiet (på færøsk Miðflokkurin) blev dannet i 1992 af bl. a. tidligere medlemmer af Kristeligt Folkeparti. Partiet har været repræsenteret i lagtinget siden valget i 1994. Partiets politik har grundlag i et demokratisk, kristent livssyn, og det anser familien for at være samfundets hovedhjørnesten, hvorfor en af lovgivningens vigtigste opgaver må være at værne om hjemmet, ægteskabet og børnene, også de ufødte.

Det skal kunne betale sig at arbejde, og den almindelige indkomstskat må ikke overstige 35 % for en almindelig indkomst. Ægteskabet skal begunstiges gennem en fordelagtig beskatning. Der skal hverken være skat på formue eller renter, og skattelovgivningen skal være erhvervsvenlig. Der skal stræbes mod ligevægt på finansloven uden låntagning.

Fiskerierhvervet, der er Færøernes hovederhverv, skal være på private hænder og i videst muligt omfang uafhængigt af landskassen. Bestandene skal beskyttes mod overfiskning. Da fangsttrykket må nedsættes, og der bør skabes flere arbejdspladser i fiskeriet, bør en del af trawlfiskeriet lægges om til line- og snellefiskeri. Fremstillingen af fødevarer skal være uafhængig af offentlig støtte, og der må iværksættes foranstaltninger, der kan gøre det muligt for dette erhverv at klare sig økonomisk.

Partiet er imod færøsk medlemsskab af EU, men samarbejdet med fællesskabet må bygge på handels- og fiskeriaftaler. Handelsaftaler med lande uden for EU bør udvides (forstærkes).

Undervisningen i de offentlige skoler skal finde sted på kristent grundlag, og undervisningstilbuddene skal være differentierede, hvorfor friskoler, der bygger på bibelsk grundlag, skal kunne oprettes og støttes.

Idræt og andre sunde fritidsinteresser skal have gode vilkår, og boligpolitikken skal være familievenlig. Inden for det sociale og sundhedsmæssige område skal der være tilstrækkelige tilbud til alle borgere. Familier, der selv ønsker at passe deres børn, skal have tilstrækkeligt gode muligheder for at vælge dette.

Der skal ydes støtte til kunst og kultur, som bygger på det kristne livssyn og ikke nedbryder, men fremmer en sund livsanskuelse. Kristne foreninger og enkeltpersoner skal have bedre muligheder for at komme til orde i de offentlige medier.

2.4. Folketingsvalg

Ifølge grundlovens § 28 vælges 2 af Folketingets medlemmer på Færøerne. Efter lov om folketingsvalg på Færøerne skal valg på Færøerne så vidt muligt ske samtidigt med afstemningen i Danmark.

Tabel 2.3. Procentvis fordeling af stemmer ved folketingsvalgene 1987-2001.

Parti (i %)	8/9-87	10/5-88	12/12-90	12/9-94	11/3-98	20/11-01
Folkeflokken	28,8	24,7	25,7	21,7	26,9	20,5
Sambandspartiet	24,0	24,4	25,5	22,5	21,8	27,3
Socialdemokratiet	24,7	21,2	27,0	19,4	22,7	23,4
Selvstyrepartiet	4,8	3,9	6,9	2,4	7,7	1,6
Republikanske parti	15,6	20,5	13,3	9,4	20,9	24,9
Centerpartiet	-	-	-	-	-	2,2
Gyldige stemmer i alt	22.228	22.912	17.884	19.175	20.696	26.393
Valgdeltagelse i alt i %	68,9	70,3	54,2	61,9	66,8	79,7

Kilde: Valgbogen for Færøerne.

Folketingsmedlemmer

Ved folketingsvalget den 20. november 2001 valgtes Lisbeth L. Petersen, Sambandspartiet, og Høgni Hoydal, Det Republikanske Parti. Høgni Hoydal, som tillige er landsstyremand, har indtil videre overladt pladsen i Folketinget til sin suppleant Tórbjörn Jacobsen.

2.5. Færøernes landsstyre

Lagmanden udnævnes af Lagtinget, og lagmanden udnævner landsstyremændene. Efter lagtingsvalget d. 30. april 2002 kunne det konstateres, at den hidtidige regeringskoalition bestående af Folkeflokken, Det Republikanske Parti og Selvstyrepatriet ikke længere havde flertal i Lagtinget. Da koalitionen, der efter valget havde tilsammen har 16 mandater bag sig, heller ikke havde et flertal imod sig, valgte lagmanden at blive siddende og forsøge at danne en ny flertals-koalition. Efter flere drøftelser og forhandlinger mellem forskellige partier, blev der den 6. juni 2002 dannet en ny koalition mellem Folkeflokken, Det Republikanske Parti, Selvstyrepatriet og Centerpartiet. Tilsammen har de fire partier 17 af Lagtingets 32 mandater bag sig.

Landsstyret har herefter følgende sammensætning:

- Lagmand Anfinn Kallsberg (F.):
Styrelsesforhold, samordning af landsstyremændenes opgaver, udenrigsanliggender, administration og repræsentation.
- Landsstyremand Høgni Hoydal (Rep.):
Vicelagmand, retsvæsen og politi, lovsager, kommunale anliggender, civilret, registrering og navne, udlændingesager, nordiske anliggender.
- Landsstyremand Jørgen Niclasen (F.):
Fiskeri og fiskeindustri, bjærgning, beredskab.
- Landsstyremand Annlis Bjarkhamar (Rep.):
Undervisning, kultur, kirke, radio og TV, idræt, videnskab og forskning.
- Landsstyremand Karsten Hansen (Rep.):
Finans-, økonomi- og skatteforhold
- Landsstyremand Bjarni Djurholm (F.):

Arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøspørgsmål, havbrug, turisme, samfærdsel og kommunikation, forsikring, landbrug, veterinærsager, erhvervsanliggender i øvrigt.

- Landsstyremand Eyðun Elttør (St.):
Olie- og miljøanliggender, energi i øvrigt, landsplaner og byggelovgivning, de ydre områder.
- Landsstyremand Páll á Reynatúgvu (Rep.):
Pensioner, ældreområdet, ligestilling, særforborg, ulykkesforsikring.
- Landsstyremand Bill Justinussen (Cen.):
Apoteksvæsen, daginstitutioner, sundheds- og sygehusvæsen, boligspørgsmål, alkohol- og narkotikapolitik.

2.6. Administration

Ved Olai 1996 trådte den sidste del af den færøske styrelsesreform i kraft. Tidligere tiders kollegiale styre er således afløst af ministerstyre, og det parlamentariske system er fuldt gennemført på Færøerne. Et led i denne reform var gennemførelsen af loven om landsstyremænds ansvarlighed, der i sit indhold stort set svarer til den danske ministeransvarlighedslov samt af forvaltningsloven og loven om offentlighed i forvaltningen, begge af et indhold, nogenlunde svarende til de tilsvarende danske love. Reformen nødvendiggjorde tilsvarende ændringer i landsstyrets administration, der nu er opbygget, svarende til de enkelte landsstyremænds ansvarsområder.

Landsstyrets forvaltning er opdelt op i et lagmandskontor og et antal ministerier, svarende til antallet af landsstyremænd, dog således, at Social- og sundhedsministeriet betjener to landsstyremænd. Chefen for lagmandskontoret, der har titel af lagmandsdirektør, er samtidig øverste chef for landsstyreadministrationen.

- Lagmandskontoret
Lagmandsdirektør: Marjun Hanusardóttir

Hovedopgaver: Personalepolitik, personalsager, rådgivning, efteruddannelse, udlandsanliggender, landsstyremøder, koordination og orientering.

Under Lagmandskontoret hører registertilsynet, Færøernes repræsentationskontor i København samt de færøske repræsentanter i London og Bruxelles.

- Justitsministeriet

Departementschef: NN

Hovedopgaver: Lovsager, politi og retsvæsen, grundlovscommissionen, civilret, udlændingesager, nordiske anliggender.

- Erhvervsministeriet
Departementschef: Arne Poulsen

Hovedopgaver: Industri, håndværk, fiskeopdræt, handel og øvrigt erhverv, erhvervsfremmeordninger, arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøforhold, samfærdsels-, kommunikations- og IT-anliggender og turisme.

Erhvervsministeriet er opdelt i en samfærdsels- og kommunikationsafdeling og en erhvervsafdeling. Under området henhører en lang række institutioner, råd og nævn.

- Finansministeriet
Departementschef: Petur Alberg Lamhauge

Hovedopgaver: Finans- og økonomianliggender, told og skat, merværdiafgift o.l., landskassens formue og gæld, ind- og udbetalinger, byggesager, overenskomstforhandling, fortolkning af overenskomster samt løn.

Finansministeriet er opdelt i Færøernes Told og Skat, lønafdelingen og Oppebørselskontoret. Under området henhører Færøernes Statistiske kontor, Landsbanken, Det økonomiske Råd samt Finansieringsfonden, Færøfonden, Investeringsfonden, MOMS-nævnet og Landsskatteankenævnet..

- Fiskeriministeriet
Departementschef: Kaj P. Mortensen

Hovedopgaver: Fiskerianliggender, fiskeritilladelser, regulering af fiskeriet, hvalfangst og anden fangst, søfart, fiskeritilsynet, Vagt- og Bjærgningstjenesten, dykkerskolen.

Fiskeriministeriet er opdelt i Fiskerikontoret, Fiskeritilsynet, Lønudligningskontoret og Søfartskontoret. Under området henhører Skibstilsynet, Fiskerilaboratoriet samt MRCC Tórshavn.

- Social- og sundhedsministeriet

Departementschef: Aibritt á Plógv

Hovedopgaver: Offentlig forsorg, daginstitutioner, plejehjem, sygekasser, sygehusvæsenet, behandlingsinstitutioner, kommune- og skolelægeordning, apoteksvæsenet.

Social- og sundhedsministeriet er opdelt i en administrationsafdeling, en personaleafdeling, en økonomiafdeling og en IT-afdeling. Under området henhører en lang række institutioner og ordninger.

- Kulturministeriet
Departementschef: Petur Petersen

Hovedopgaver: Folkeskolen, fritidsundervisning, musikskoler, udgivelse af skolebøger, specialundervisning, undervisningsmidler m.v., erhvervs- og overbygningsskoler samt lærlinge, de højere uddannelser, forskning, museer, radio og TV, kirke, idræt, anden kulturel virksomhed.

Undervisnings- og kulturministeriet er opdelt i en kulturafdeling, en erhvervs- og overbygningsskoleafdeling og en folkeskoleafdeling. Under området henhører en lang række undervisnings- og kulturelle institutioner.

- Olieministeriet
Departementschef: Herálvur Joensen

Hovedopgaver: Olieindustri og miljøanliggender, energi i øvrigt, de ydre områder.

Olieministeriet er ikke på nuværende tidspunkt opdelt i afdelinger. Under området henhører alle spørgsmål vedrørende olieindustri og miljøanliggender, herunder fredning.

Internationale organisationer med hovedkontor på Færøerne

Pr. 1. februar 1996 oprettedes Nordisk Atlantsamarbejdet (NORA), hvis hovedsæde er placeret i Tórshavn. NORA omfatter projektstøtte til projekter i det nordatlantiske område inden for 5 hovedsektorer: havets ressourcer og miljø, landbrug, handel og industri, turisme, kommunikation og trafikforbindelser. Støtte til projekter tildeles af NORA's Komité. Geografisk omfatter samarbejdet en region, bestående af Grønland, Færøerne, Island og Norges nordlige og vestlige kystområder. NORA's bevillinger anvendes dels til at støtte virksomheder, institutioner og enkeltpersoner efter ansøgning, dels til projekter, som NORA selv tager skridt til. Blandt de projekter, NORA yder støtte til, kan nævnes markedsføring af rejer, trimning af fiskefileter, udnyttelse af fiskeafskær, produktivitet i fiskerinæ-

ringen, udvikling af traditionsmad, UNESCO MOST Circumpolar Coping Processes (et forskningsprojekt vedrørende håndtering af økonomiske, teknologiske og miljømæssige ændringer i den Nordiske Atlantregion), markedsføring af kulturprodukter etc. Direktør for NORA er Kaspar Lyththans.

2.7. Institutioner under staten

Rigsombudet

Rigsombudsmanden på Færøerne er rigets øverste repræsentant på Færøerne og leder af rigets administration. Rigsombudet er bindeleddet mellem hjemmestyret og rigsmyndighederne. Embedet administrerer desuden som overøvrighed en række familieretlige sager i forbindelse med bevilling til separation og skilsmisse samt adoption, fastsættelse af ægtefælle- og børnebidrag samt bevilling til fri proces. Herudover behandler embedet en række sager vedrørende lovgivningsanliggender, herunder ikraftsættelse af dansk rigslovgivning m.v. for Færøerne.

- Rigsombudsmand Birgit Kleis
- Fuldmægtig Dan M. Knudsen:
Sager vedrørende erhvervsforhold, penge- og kreditforhold, valg, sekretariats- og personalesager, budget og regnskab m.v.
- Fuldmægtig Ulla Nielsen:
Familieretlige sager, fri proces, ægtepagter, valg, Lovregister for Færøerne, IT.
- Fuldmægtig Christian P. Dahl:
Familieretlige sager, indfødsret, adoptioner, internationale konventioner.

Færøernes Kommando

Ved indgåelsen af "Aftale af 25. maj 1999 om forsvarets ordning 2000-2004" blev det besluttet, at Færøernes Kommando og Flyvestation Thorshavn sammenlægges til én myndighed. D. 31. december 2000 blev de to myndigheder således nedlagt, og d. 1. januar 2001 oprettedes den nye niveau II myndighed, som benævnes Færøernes Kommando.

Færøernes Kommando (FRK) er en operativ kommando. FRK råder normalt over et inspektionsskib med helikopter og periodevis over et fiskeriinspektionsfly af typen G III, GULFSTREAM. Fra foråret 2002 har kommandoen til huse i den hidtidige flyvestation i Mjørkadalur.

FRK udfører overvågning af farvandene og luftrummet ved Færøerne, suverænitetshævelse, fiskeriinspektion samt yder assistance til det færøske samfund, f.eks. med helikop-

tertransporter af særlig karakter. Ud over observation af militærfly af alle nationaliteter ydes der fra varslingsstationen i Mjörkadalur tillige assistance til den civile luftkontrol på Island og til flyveledelsen på Vágar lufthavn. Herudover løses andre opgaver, bl.a. assistance til redningsoperationer i færøsk område.

På FRK er ansat 7 officerer, 20 sergenter, 39 menige og 15 civile. Kommandoens chef er indtil den 29. august 2002 kommandør Jesper Dinesen. Herefter overtager kommandør Jan Leisborch ledelsen af Færøernes Kommando.

Farvandsvæsenet

I 1998 blev Færøernes Fyrdistrikt nedlagt som selvstændigt fyrdistrikt, og området henhører nu direkte under farvandsvæsenet.

Af de i alt 84 fyr og afmærkninger på Færøerne er de fleste havnefyr eller specielle afmærkninger af særlige hindringer. 27 af de færøske fyr samt Loran-stationen i Eiði drives af Farvandsvæsenet under Forsvarsministeriet for danske statsmidler. Endvidere driver farvandsvæsenet 3 radiofyr samt 2 tågesignaler.

Færøernes Fyrdistrikt har i 1998 ibrugtaget en 42 m høj antennemast med tilhørende jordnet og senderudstyr, en såkaldt DGPS-station, som skal anvendes til navigationssignaler.

Omkring tekniske og nautiske forhold er der et vist samarbejde med Landsstyrets Fyrforvaltning, der henhører under Landsingeniøren.

Øvrige statslige institutioner

- Administrerende sorenskriver (dommer)
(se kapitel 12): Jørgen B. Petersen
Sorenskriver: Henrik Møller
- Landfogeden (politimester) (se kapitel 12): Mogens Nepper-Christensen
Vicepolitimester: Finn Ougaard
- Sysselmand Norðoyar syssel: Hans Djurhuus
- Sysselmand Eysturoyar syssel: Kristjan Martin Joensen
- Sysselmand Suðuroy Ndr. og Sdr. sysler: Sommer Joensen
- Sysselmand Streymoy syssel: Ivan Klein Olsen
- Sysselmand Vágar syssel: Regin Jespersen
- Sysselmand Sandoy syssel: Ingibjörn Eldevig

- Landslæge (se kapitel 10): Høgni Debes Joensen
- Biskoppen for Færøerne (se kapitel 13): Hans Jacob Joensen

Præster

- Nes præstegæld: Martin Restorff Jacobsen
- Glyvra præstegæld: Meinhard Bjartalíð
- Sjóvar præstegæld: Jógvan Friðriksson
- Eiðis præstegæld: Emil Olsen
- Fuglafjørður præstegæld: Uni Næs
- Suðurstreymoy østre præstegæld: Domprovst: Bjarni Bæk
Sonja Klein
Sverri Steinhólm
Henning Karlo Nielsen
- Suðurstreymoy vestre præstegæld: Bergur Debes Joensen
Heri Joensen
- Norðoyar østre præstegæld: Elsa Funding
- Norðoyar vestre præstegæld: Niels Pauli Danielsen
Hans Eiler Hammer
- Norðstreymoy præstegæld: Marjun Bæk
Inga Poulsen Dam
vakant
- Vágar præstegæld: David Johannesen
- Sandoy præstegæld: Jákup Reinert Hansen
- Suðuroy nordre præstegæld: Jónsvein Bech
Ólavur Rasmussen
- Suðuroy søndre præstegæld: Marianne Telling

2.8. Kommunale forhold

Kommunale forhold er et færøsk særanliggende, og området er reguleret gennem lagtingslove, hvoraf de vigtigste er to lagtingslove fra 2000 om kommunernes styrelse og om valg til samtlige færøske kommuner.

Antal kommuner

Færøerne er på nuværende tidspunkt opdelt i 48 kommuner, og de øgede krav til den kommunale service og de forbedrede samfærdselsforhold har således hidtil ikke som i andre nordiske lande givet anledning til kommunesammenlægninger i noget større omfang. Mange af de færøske kommuner er derfor små. Af de 48 kommuner har 11 under 100 indbyggere, 17 har mellem 100 og 500 indbyggere, 9 har mellem 500 og 1000 indbyggere, og 11 har flere end 1000 indbyggere. Kun én kommune (Tórshavn) har flere end 5.000 indbyggere.

De 6 største kommuner på Færøerne (Tórshavn, Klaksvík, Runavík, Tvøroyri, Fuglafjørður og Vágur) har oprettet sammenslutningen Kommunusamskipan Føroya, som også Kirkjubø kommune nu er optaget i. For de øvrige kommuner varetager organisationen Føroya Kommunefelag kommunernes interesser over for landsstyret.

Valg til kommunestyret

Reglerne for valg til kommunestyret er fastsat ved lagtingslov nr. 110 af 6. oktober 2000 om valg til samtlige færøske kommuner. Der afholdes valg hvert 4. år, og det seneste valg fandt sted den 21. november 2000.

Valgret og valgbarhed har enhver, der er fyldt 18 år, som opfylder betingelserne for valgret og valgbarhed til Færøernes Lagting, som er tilmeldt folkeregistret i vedkommende kommune senest 7 dage inden valgdagen, og som på valgdagen fremdeles bor i kommunen.

Afstemningen foregår i henhold til kandidatlistor, hvorpå bestemte personer bringes i forslag til valg. Samtidig med kommunalvalget og efter samme regler vælges en skolekommission.

Kommunalbestyrelserne benævnes byggeråd, idet kommuner med over 1.500 indbyggere dog har mulighed for at benytte benævnelsen byråd. Alle kommuner, der har - eller har haft - over 1.500 indbyggere, d.v.s. Tórshavn, Klaksvík, Runavík, Tvøroyri, Vágur og Fuglafjørður anvender således denne benævnelse.

Bortset fra de største kommuner er kommunalvalg på Færøerne helt domineret af de mange særlistor/personlistor i de enkelte kommuner.

Den kommunale styrelsesordning

Reglerne om det kommunale styre findes i lagtingslov nr. 87 af 17. maj 2000 om færøske kommuner, der trådte i kraft d. 1. januar 2001. Denne lov er de færøske kommuners forfatningslov og indeholder regler om de styrende organer, det vil sige by- eller bygderådene, udvalgene og by- eller bygderådsformanden. Endvidere fastsætter den visse regler for kommunernes finansstyre, og endelig reguleres tilsynet med kommunerne.

Loven indeholder hjemmel til at fastsætte regler inden for bestemte områder i en styrelsesvedtægt, der vedtages af den enkelte kommune. De styrelsesregler, der kan optages i vedtægten, er i første række dem, hvis indhold er afhængigt af de lokale forhold bl.a. bygderådets medlemstal (som dog inden for visse grænser er fastsat i lagtingsloven om kommunernes styrelse) og udvalgsstrukturen. I styrelsesvedtægten skal det ligeledes være fastsat, hvorledes kommunalbestyrelsens medlemmer kan indhente oplysninger eller teknisk bistand fra administrationen i forbindelse med sagernes behandling.

Kommunalbestyrelsen skal endvidere fastsætte nærmere regler om sagsprocedurer i en mødeplan og om personaleforhold i et personalereglement. Bestemmelser i overenskomster om løn- og ansættelsesforhold, indplacering og løntrin skal godkendes af landsstyremanden, dersom disse ikke forud er klart fastlagt i overenskomst eller aftale. Dette er tillige gældende for kommunale fællesskaber.

Den nyvalgte kommunalbestyrelse skal træde sammen til et konstituerende møde senest den 31. december det år, valget er foretaget.

Borgmesteren, der står for den daglige ledelse af kommunen, forbereder kommunalbestyrelsens møder og indkalder medlemmerne til disse. Han leder møderne og sørger for, at beslutningerne indføres i protokol og for at bygderådets beslutninger føres ud i livet.

Til varetagelse af den umiddelbare forvaltning af kommunens anliggender nedsættes et økonomiudvalg samt et eller flere stående udvalg, hvis sammensætning og myndighedsområde fastsættes i styrelsesvedtægten. Udvalgene konstituerer sig selv, idet dog borgmesteren er født formand for økonomiudvalget.

Hver kommune skal have en sagkyndig revision. Revisoren skal være statsautoriseret eller registreret.

Landsstyremanden udøver tilsyn med, at kommunale beslutninger er i overensstemmelse med lovgivningen og med kommunernes økonomiske forhold. Han fastsætter regler vedrørende ansvarsforpligtelser, kaution o.l. og vedrørende tilsagn om regelmæssige ydelser, som kommunen ikke efter loven er forpligtet til at udbetale.

Med henblik på at give landsstyremanden mulighed for at udøve sin tilsynsforpligtelse med kommunens økonomiske forhold skal kommunen til landsstyremanden indsende det reviderede regnskab efter udløbet af finansåret, det vedtagne årsbudget og den vedtagne tillægsbevilling. Såfremt kommunens nettogæld udgør mere end svarende til én nettoligning, kan landsstyremanden under visse forudsætninger give kommunalbestyrelsen meddelelse om at foretage de nødvendige ændringer.

Kommunale opgaver

De vigtigste kommunale opgaver er fastlagt ved lov som funktioner inden for større samfundsmæssige ordninger, f.eks. forsorgsvæsen og skolevæsen. Ud over disse varetager kommunerne - mere eller mindre efter egne beslutninger - en række mere serviceprægede opgaver - overfor kommunernes beboere, f.eks. veje, vandforsyning, havne, bibliotek, idrætspladser og idrætshaller.

Folkeskolen er en af kommunernes væsentligste opgaver. Kommunen har ansvaret for, at kommunens borgere kan få den fornødne undervisning. Tilsynet med og styrelse af kommunens skoler ligger hos skolekommissionen. Nogle kommuner har anlagt og driver en folkeskole i fællesskab. Kommunernes del af udgifterne til folkeskolen er nærmere beskrevet i kapitel 11.

En række af de større kommuner har etableret folkebiblioteker og fritidsundervisning. Landskassen yder tilskud til kommunernes driftsudgifter på disse områder.

Kommunerne dækker en mindre del af udgifterne til sociale pensioner samt visse forsorgsydelser. Endvidere betaler kommunerne en del af det faste honorar til kommunelæger, og stiller i øvrigt fri bolig, konsultationslokaler og instrumentarium til rådighed. Udgifterne til skoletandlæger dækkes fuldt ud af kommunerne, mens kommunens udgifter til skolelæger, sundhedsplejersker, skolesundheds- eller skolesygeplejersker og hjemmesygeplejersker kun udgør en mindre del af de samlede udgifter.

De fleste kommuner har anvendt store beløb til udbygning af havne- og landingspladser, idet disse - med landskassetilskud - bygges og drives af kommunerne. Endvidere dækker kommunerne udgifter til anlæg og vedligeholdelse af veje, som ikke er landsveje og til gadebelysning.

Kommunale opgaver er i øvrigt anlæg og vedligeholdelse af kloakker, renovation, anlæg og vedligeholdelse af kirkegårde, vandforsyning og brandvæsen. Som eneste kommune har Tórshavn kommune udgifter til kollektiv trafik (buslinier) inden for kommunen.

Tórshavn kommune er forpligtet til at udarbejde en byplan for kommunen, og landsstyret kan pålægge andre kommuner (eller andre kommuner i fællesskab) at tilvejebringe en

byplan. På nuværende tidspunkt er det op til kommunerne selv at afgøre, om der skal planlægges eller ej.

Det er dog nødvendigt for kommuner med en vis vækst at udarbejde en byggevedtægt med bindende regler for både kommunestyret og den enkelte. Landsstyret er bemyndiget til at sætte en særlig byggevedtægt i kraft for de kommuner, der ikke har egne godkendte bestemmelser vedrørende byggeriet.

Tórshavn kommune har som den eneste kommune etableret eget anlæg til affaldsforbrænding. De fleste kommuner har sluttet sig sammen i Færøernes Interkommunale Renovationsselskab om et fælles affaldsforbrændingsanlæg i Leirvík.

Ny kommunestruktur

Landsstyret besluttede i 1995 at nedsætte et udvalg, der på grundlag af en foreliggende embedsmandsrapport skulle udarbejde forslag til en ny kommunal ordning på Færøerne. Udvalgets forslag skulle omfatte den kommunale inddeling samt en ny opgave- og ansvarsfordeling mellem landsmyndigheder og kommuner, herunder også en ny ordning for landskassens økonomiske støtte til kommunerne. Udvalget afgav d. 1. september 1998 en betænkning, bl.a. indeholdende anbefalinger af vidtgående kommunesammenlægninger.

Efter en principdebat i Lagtinget stod det klart, at der ikke var politisk flertal for at gennemtvunge en kommunalreform, og at eventuelle kommunesammenlægninger må ske på frivillig basis. På den baggrund vedtoges lagtingslov nr. 77 af 8. maj 2001 om frivillige kommunesammenlægninger. Ved loven sker der en afgrænsning af de geografiske områder, inden for hvilke kommunesammenlægninger kan ske, samt en præcisering af formålet med sammenlægningerne.

3. BEFOLKNINGS- OG BOLIGFORHOLD

3.1. Indledning

Landsfolkeregisteret foretager hvert år opgørelser af registerfolketallet på Færøerne. De seneste folketællinger på Færøerne, der blev afholdt i et samarbejde mellem landsfolkeregisteret og Danmarks Statistik, fandt sted i 1966, 1970 og 1977.

Folketællingerne blev brugt som supplement og korrektion til folkeregistrene, idet der også ved folketællingerne blev indhentet en række oplysninger om erhvervs-, uddannelses-, arbejds- og familieforhold. De seneste folketællinger var desuden kombineret med boligællinger til belysning af forhold som boligernes størrelse, udstyr, alder og ejerforhold. Resultaterne af den seneste folke- og boligælling i 1977 er offentliggjort i et tabelværk udgivet af Danmarks Statistik i 1979.

3.2. Befolkningens størrelse og geografiske fordeling

Tabel 3.1. Befolkningen 1977 opgjort ved folketællingen samt pr. 31. december 1998, 1999, 2000 og 2001, opgjort af Landsfolkeregistret, fordelt på områder. Absolutte tal.

	Folke-	Registerfolketal				Ændring
	tælling	1998	1999	2000	2001	i %
	1977					1977-2001
Tórshavn (+ Argir) ¹⁾	13.185	16.101	16.466	16.801	18.071	
Streymoy i øvrigt ¹⁾	3.788	4.018	4.090	4.177	3.285	25,8%
Klaksvík (+Hvannasund)	5.016	5.033	5.122	5.233	5.220	3,9%
Norðoyar i øvrigt ²⁾	649	684	689	715	720	10,9%
Sydlig Eysturoy ³⁾	7.522	8.323	8.420	8.660	8.806	17,1%
Nordlig Eysturoy ⁴⁾	1.486	1.566	1.566	1.575	1.599	7,7%
Sandoy	1.706	1.472	1.451	1.450	1.494	-12,4%
Suðuroy	5.803	5.008	4.971	4.973	5.064	-12,7%
Vágar	2.814	2.611	2.614	2.652	2.737	-4,2%
I alt	41.969	44.816	45.389	46.236	46.996	12,0%

¹⁾ Fra 1. januar 2001 udgør Kollefjord en del af Tórshavn kommune, hvilket afspejler sig i befolkningstallet for hhv. Tórshavn og Streymoy i øvrigt. Ændringen i befolkningstallet 1977-2001 er af samme grund beregnet samlet for hele Streymoy.

²⁾ Fugloy, Svínø, Viðareiði, Kunoy, Mikladalur og Húsar komm.

³⁾ við Sjógv, Skáli, Runavík, Nes, Leirvík, Gøta og Fuglafj. komm.

⁴⁾ Elduvík, Oyndarfj., Sund, Eiði, Gjógv og Funningur komm.

Tabel 3.2. Procentvis fordeling af befolkningen i 1977 (opgjort ved folketælling) samt pr. 31. december 1990, 1999, 2000 og 2001 (opgjort af landsfolke- registret) fordelt på områder.

	Folketælling		Registerfolketal		
	1977	1990	1999	2000	2001
Tórshavn ¹⁾	31,4	34,1	36,2	36,3	38,5
Streymoy i øvrigt ¹⁾	9,0	9,0	9,0	9,0	7,0
Klaksvík	12,0	11,5	10,3	11,3	11,1
Norðoyar i øvrigt	1,5	1,4	2,5	1,5	1,5
Sydlig Eysturoy	17,9	18,5	18,6	18,7	18,7
Nordlig Eysturoy	3,6	3,4	3,5	3,4	3,4
Sandoy	4,1	3,7	3,2	3,1	3,2
Suðuroy	13,8	12,3	11,0	10,7	10,8
Vágar	6,7	6,1	5,8	5,7	5,8
I alt	100	100	100	100	100

¹⁾ Pr. 1. januar 2001 blev Kollafjord lagt ind under Tórshavn kommune, hvilket afspejler sig i fordelingsprocenten.

Kilde: Danmarks Statistik og landsfolke- registret.

Den samlede befolkning blev ved folketællingen i 1977 opgjort til 41.969 personer, fordelt på i alt 11.172 husstande. Ved opgørelsen pr. 31. december 2001 er registerfolketallet opgjort til 46.996 personer mod 46.166 personer (korrigeret opgørelse) ved årets begyndelse.

I 1992 var der en tilbagegang i folketallet på 473, i 1993 på 1.487 personer, og i 1994 var tilbagegangen på 1.639. Disse fald skete på trods af et fødselsoverskud i de pågældende år på henholdsvis 394, 392 og 321 personer. Nettoudvandringen fra Færøerne, der i 1991 og 1992 var på 573, henholdsvis 879 personer, steg som følge af den alvorlige økonomiske og beskæftigelsesmæssige udvikling i 1993 til 1.825 og i 1994 til 1.953 personer.

Fraflytningen aftog i 1995, og siden 1996 er folketallet på Færøerne steget støt. Med udgangen af februar 2002 er indbyggerantallet 47.120 personer mod 46.313 personer på samme tidspunkt året før. Antallet af indbyggere på Færøerne er således ved at nå op på samme niveau som før krisen i første halvdel af 90-erne (da folketallet var på sit hidtil højeste i 1989, boede der 47.838 personer på Færøerne). Nettotilflytningen udgjorde i 2001 560 personer, idet den samlede fraflytning i 2001 er opgjort til 1.208 personer og den samlede tilflytning til 1.768 personer.

Ikke mindst gennem en stærk udbygning af veje og samfærdselsmidler, har de færøske myndigheder i en lang årrække søgt at modvirke tendensen til fraflytning fra de små - eller isoleret beliggende - bygder og øer. Befolkningsudviklingen i "yderområderne" er dog som helhed dårligere end i det øvrige land. I hvilken grad det i fremtiden vil lykkes at dæmpe fraflytningen fra de små og isolerede bygder, vil i høj grad være afhængig af de kommende års økonomiske og erhvervsmæssige udvikling. Befolkningsstilvæksten sker nu som tidligere først og fremmest i områderne Tórshavn og sydlige Eysturoy, hvor mere end halvdelen af den færøske befolkning er bosat.

Der var indtil 1. januar 1997 i alt 50 kommuner på Færøerne, og dette tal havde været uændret gennem en længere årrække. Pr. 1. januar 1997 blev Argir kommune og pr. 1. januar 2001 Kollefjord kommune dog sammenlagt med Tórshavn kommune, og der er således i øjeblikket 48 kommuner på Færøerne. Af de 48 kommuner havde 11 under 100 indbyggere, 17 havde mellem 100 og 500 indbyggere, 9 havde mellem 500 og 1000 indbyggere, og 11 havde flere end 1000 indbyggere pr. 31. december 2001. Størst er Tórshavn kommune, der efter den seneste kommunesammenlægning har godt 18.000 indbyggere, svarende til ca. 38,5% af den færøske befolkning. En angivelse af befolkningstallet i de enkelte kommuner er indeholdt i bilag 3.1.

3.3. Befolkningens bevægelse

Tabel 3.3. Levendefødte, døde og fødselsoverskud 1970, 1975, 1980, 1985 og 1991-2001.

År	Levendefødte		Døde		Fødselsoverskud
	Antal	pr. 1.000 indb.	Antal	pr. 1.000 indb.	pr. 1.000 indb.
1970	816	21,1	298	7,7	13,4
1975	785	19,2	272	6,7	12,5
1980	743	17,1	309	7,1	10,0
1985	760	16,6	342	7,5	9,1
1991	873	18,5	397	8,4	10,1
1992	811	17,3	401	8,6	8,8
1993	762	16,8	368	8,1	8,7
1994	668	15,3	347	7,9	7,3
1995	641	14,9	363	8,4	6,5
1996	672	15,4	391	9,0	6,4
1997	658	14,8	369	8,3	6,6
1998	626	14,0	376	8,4	5,6
1999	619	13,6	401	8,8	4,8
2000	701	15,2	360	7,8	7,4
2001	631	13,5	361	7,7	5,8

Kilde: Landsfolkeregistret og landslægen på Færøerne.

Tabel 3.4. Nettoudvandringen

Periode	Årlig nettoudvandring	
	Antal	Pr. 1.000 indb.
1971-75 (gennemsnitlig)	-7	-0,1
1976-80 (gennemsnitlig)	-10	-0,2
1987	-277	-5,9
1988	-263	-5,5
1989	254	5,3
1990	946	19,9
1991	573	12,1
1992	879	18,8
1993	1.802	39,7
1994	1.953	44,7
1995	580	13,5
1996	-94	-2,2
1997	-192	-4,3
1998	-305	-6,8
1999	-365	-8,1
2000	-483	-10,4
2001	-560	-11,9

Kilde: Hagstova Føroya, Hagtíðindi.

Mens der i perioden 1971-81 var tale om en ganske lille nettoindvandring til Færøerne steg indvandringen relativt kraftigt i årene 1984-1989.

Som det ses af tabel 3.4., ændrede vandringerne sig i årene 1990-94 til en betydelig nettoudvandring. Særligt i 1993 og 1994 steg antallet af nettoudvandrede så voldsomt, at det alene i disse to år svarede til ca. 8% af den samlede befolkning.

Mens den høje økonomiske og beskæftigelsesmæssige aktivitet på Færøerne i årene 1986-88 utvivlsomt stimulerede indvandringen i disse år mærkbart, er der tilsvarende ikke tvivl om, at den kraftige opbremsning af den færøske økonomi fra 1989 og den dermed stærkt øgede arbejdsløshed var hovedårsagen til det markante skift i vandringsmønstret i de følgende år.

Tabel 3.5. Befolkningsudviklingen i 2001 i de enkelte områder.

Område	Folketal 1. jan.	Ind- vandret	Ud- vandret	Nettotilf. fra andre steder på Færøerne	Fødte	Døde	Folketal pr. 31.dec.
Tórshavn	17.741	826	620	-35	272	113	18.071
Øvrige Streymoy	3.205	104	47	7	43	27	3.285
Klaksvík+Hv.sund	5.229	111	132	-9	61	40	5.220
Øvrige Norðoyar	714	7	8	-2	13	4	720
Sydlig Eysturoy	8.648	300	211	12	116	59	8.806
Nordlig Eysturoy	1.583	44	21	-13	17	11	1.599
Sandoy	1.446	63	23	0	20	12	1.494
Suðuroy	4.957	197	109	36	52	69	5.064
Vágar	2.643	116	37	4	37	26	2.737
I alt	46.166	1.768	1.208		631	361	46.996

Kilde: Hagstova Føroya, Hagtføindi.

3.4. Befolkningens fordeling på alder og køn

Tabel 3.6. Befolkningens procentvise fordeling efter alder 1977 og 1998 - 2001.

	1977	1998	1999	2000	2001
0 - 14 år	29,7	23,8	23,8	23,9	23,5
15 - 19 år	8,9	7,3	7,1	7,0	7,0
20 - 39 år	27,1	26,6	26,5	26,4	26,6
40 - 59 år	20,2	24,8	24,9	25,1	25,2
60 - 64 år	4,4	4,1	4,0	4,1	4,4
65 - 69 år	3,6	3,9	3,9	3,7	3,6
70 år og derover	6,1	9,7	9,7	9,8	9,6
I alt	100	100	100	100	100

Kilde: Danmarks Statistik og landsfolkeregistret.

Tabel 3.7. Befolkningen fordelt efter køn 1977 og 1998 - 2001*).

Antal personer	1977	1998	1999	2000	2001
Mænd	21.997	23.178	23.502	23.912	24.520
Kvinder	19.972	21.639	21.907	22.276	22.740
I alt	41.969	44.817	45.409	46.188	47.260

Kilde: Danmarks Statistik og landsfolkeregisteret

*) Afvigelser i disse tal, der stammer fra landsfolkeregisteret, i forhold til de tal, der er opgjort af Hagstovan, må bl.a. henregnes til folkeregistertilmeldinger, foretaget med tilbagevirkende kraft.

3.5. Boligforhold

Bolig i eget enfamiliehus er fortsat den helt dominerende boligform, og boligerne er som helhed relativt store.

De nyeste statistiske oplysninger om boligforholdene stammer fra folke- og boligtællingen 1977. I 1977 var den hyppigste boligstørrelse 6 værelser, og mere end tre fjerdedele af samtlige boliger havde 5 værelser eller derover. Antallet af beboere pr. værelse var således relativt lavt. Boligerne var af høj standard med hensyn til installationsforhold som bad, varmeinstallation, toiletforhold m.v.

Op gennem 80'erne var parcelhusmarkedet præget af stærkt stigende priser og en høj byggeaktivitet. Den typiske finansieringsform bestod af et sparekasselån som første prioritet (ca. 40 % af opførelsesværdien), et banklån som anden prioritet (ca. 20 %), et lån fra Boliglånefonden som tredje prioritet og eventuelt endnu et banklån som fjerde prioritet.

På grund af den betydelige afmatning i den færøske økonomi i begyndelsen af 90'erne med faldende disponibel indkomst for de færøske husholdninger til følge fik mange husejere vanskeligt ved at forrente og afdrage huslånene, samtidig med, at huspriserne faldt betydeligt i tiden frem til 1994.

De senere års nettotilflytning til Færøerne har medført en stigning i huspriserne, især i Tórshavn-området, hvor priserne gennem de seneste år er steget markant, og hvor der er mangel på byggegrunde. Denne udvikling har betydet, at unge under uddannelse, enlige forsørgere og andre ikke velstillede grupper har vanskeligt ved at skaffe sig bolig til en overkommelig pris i de mest eftertragtede områder. Nybyggeriet drejer sig hovedsagelig om ejerboliger, men der planlægges også udlejningsbyggerier i Tórshavn- og Klaksvík-områderne.

4. ERHVERVS- OG ARBEJDSMARKEDSFORHOLD

Erhvervs- og arbejdsmarkedsforhold er som hovedregel reguleret ved lagtingslove m.v. som færøsk særanliggende, mens en række formueretlige områder - herunder aktieselskabslovgivningen, penge- og valutaforhold samt bank- og sparekasselovgivning m.v. - er fællesanliggender.

4.1. Befolkningens Erhvervsforhold

Den seneste opgørelse af den færøske befolknings erhvervsfrekvens og fordelingen på erhvervsgrupper blev foretaget i forbindelse med folketællingen i 1977.

Den erhvervsaktive del af befolkningen udgjorde i 1977 ca. 42 pct. Selvom der ikke foreligger senere opgørelser, er der ikke tvivl om, at erhvervsfrekvensen siden 1977 er vokset mærkbart, og at en væsentlig årsag hertil er en fortsat stærk tilgang af kvinder til arbejdsmarkedet¹.

Både før og i tiden efter 1977 er der sket betydelige ændringer i befolkningens erhvervsmønstre. Omfanget heraf fås ved at betragte udviklingen i erhvervenes relative andel af lønudbetalingerne, jf. tabel 4.1.

I perioden 1985 til 2001 er der sket et skift i lønudbetalingsandelen, således at primærsektorens andel af de samlede lønudbetalinger i 2001 er 6,7 pct.-point højere end i 1985 - og stigende, hvorimod industriens andel af lønudbetalingerne i 2000 er 4,6 pct.-point mindre end i 1985. Serviceerhvervenes øgede andel af lønudbetalingerne i 1995, der stort set modsvares af et tilsvarende fald i industrisektorens andel, var et resultat af den økonomiske lavkonjunktur på Færøerne i første halvdel af 90'erne. Med de senere års økonomiske fremgang er serviceerhvervenes andel faldende.

Faldet i de samlede lønudbetalinger, der begyndte i 1989, var især markant i perioden 1991 - 1993. I 1994 faldt de samlede lønudbetalinger med ca. 5,5 pct. (faste priser, 1993-niveau, færøsk forbrugerprisindeks). Målt i faste priser (1993-niveau) var der ingen ændring i lønudbetalingerne i 1995, hvorimod disse i 1996 atter nåede op på niveauet fra 1993. I faste priser fortsatte stigningstakten i lønudbetalingerne i 1997, sammenlignet med 1996-tallet, og udviklingen fortsatte de følgende år. Siden 1997 har der været tale om årlige nominelle stigninger i de samlede lønudbetalinger på mellem 7,1 pct. og 13,8 pct., jf. tabel 4.1. Udvikling i de enkelte sektorer beskrives nærmere i afsnit 4.5 og 4.6.

¹ Modregnes 0-15 og 65 + årige fra indbyggertallet ultimo 2000, og arbejdsstyrken anslås til 24.050 personer, fås en erhvervsfrekvens på ca. 83 pct.. Heri er ikke taget hensyn til evt. deltidsbeskæftigede.

Tabel 4.1. Lønudbetalingerne ¹⁾ fordelt på hovederhverv 1997-2001 og erhvervssektorerens andel af lønudbetalingerne 1985, 1990, 1995, 2000 og 2001.

	1997	1998	1999	2000	2001
	- mio. kr. -				
1. Landbrug	4	5	5	6	6
2. Fiskeri	686	809	751	834	980
3. Fiskeopdræt og fiskeforarbejdning	75	82	111	125	159
4. Råstofudvinding	8	9	11	13	68
5. Fiskeindustri	240	272	309	346	373
6. Værfter og værksteder	82	88	93	108	124
7. Produktion i øvrigt	114	124	147	178	201
8. Byggevirksomhed	151	185	219	265	304
9. Energiforsyning	37	37	37	40	43
10. Handel og reparation	360	387	428	463	505
11. Hotel og restauranter	34	39	46	52	56
12. Søtransport	134	144	165	181	210
13. Øvrig transport	59	76	84	96	123
14. Post og telegraf	111	120	126	132	147
15. Finansiering og forsikring	203	207	222	239	242
16. Erhvervsservice	101	102	111	129	148
17. Husholdnings-service	21	23	26	28	31
18. Offentlig admin. v.m.	584	626	668	727	801
19. Undervisning	216	226	238	245	269
20. Sundheds- og Socialvæsen	461	481	523	558	598
21. Foreninger, kultur	67	70	91	83	102
22. Diverse	18	28	24	31	62
I alt	3.766	4.140	4.435	4.879	5.552
Ændring i forhold til året før	7,8%	9,9%	7,1%	10,0%	13,8%

Relativ andel af samlede lønudbetalinger, pct.

	1985	1990	1995	2000	2001
1. Primære sektor (1.-5.)	21,9	26,6	25,9	27,1	28,6
2. Industrien (6.-10.)	25,8	24,3	19,0	21,6	21,2
3. Serviceerhvervene (11.-22.)	52,3	49,1	55,1	51,2	50,2

¹⁾ Lønudbetalingerne omfatter udbetalte A-indtægter og kildeskat. Fratrøkket er arb.løshedsfors. og offentlige ydelser som sociale pensioner, dagpenge og forskellige støtteydelse.

I 1987 og 1988 blev der i betydeligt omfang indført - såvel faglært som ufaglært - arbejdskraft fra udlandet. I disse år var der kun en meget begrænset (sporadisk) arbejdsløshed på Færøerne.

I takt med den økonomiske afmatning udvikling ændredes denne udvikling i årene 1989 - 1991. Ved udgangen af 1991 var der registreret i alt 1.001 ledige mod 459 og 126 i årene forud. Den markante stigning i antallet af arbejdsløse medførte, at der pr. 1. januar 1992 blev indført en generel færøsk arbejdsløshedsforsikringsordning. Indbetalingerne til ordningen startede medio marts 1992, mens udbetalingerne først startede primo august måned 1992. Ordningen er nærmere beskrevet i afsnit 4.10. Januar 1995 var antallet af arbejdsledige inden for ordningen opgjort til 3.494 fuldtidsarbejdsledige ud af en anslået arbejdsstyrke på 20.580, svarende til en arbejdsløshed på ca. 17 pct. December 2001 var der gennemsnitlig 619 fuldtidsarbejdsledige, hvoraf 112 var tilknyttet fiskeindustrien. Den beregnede arbejdsløshed var på 3 pct., inkl. de der får støtte fra det færøske socialkontor (Almannastovan). I bilag 4.2. vises udviklingen i antallet af fuldtidsarbejdsledige på kvartalsbasis i perioden januar 1995 - oktober 2001.

Dagpengemodtagere, som er knyttet til fiskeindustrien, er via dagpengesystemet sikret ugentlige ydelser i maksimum 32 timer. For mere om dagpengesystemet henvises til afsnit 4.10.

4.2. Ejerformer og Erhvervslivets Geografiske Fordeling

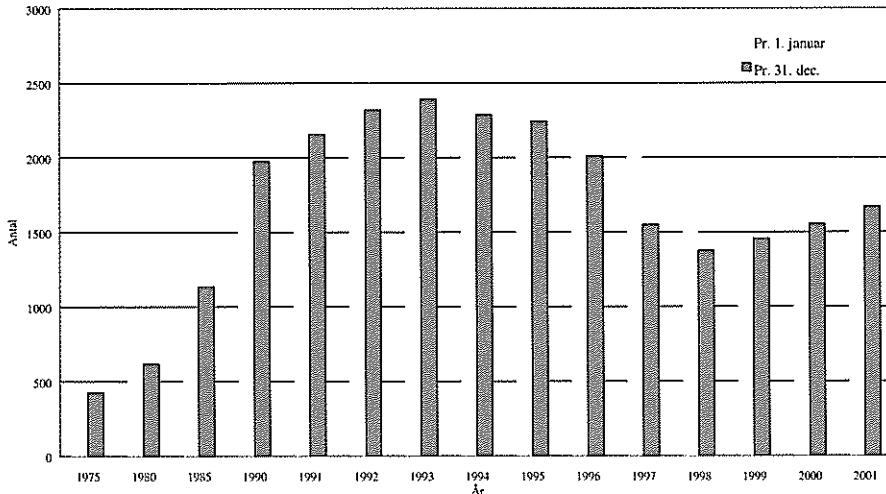
Ejerformer

Inden for kystfiskeri, håndværk, småindustri og butikserhvervet samt dele af serviceerhvervene, er enkeltmandsforetagendet den mest almindelige etableringsform.

Inden for fiskerierhvervet, fiskeindustrien, større industri og grossistvirksomhed er aktieselskabsformen den almindeligste. Fra 1975 til og med 1992 har antallet af registrerede aktieselskaber været stærkt stigende, men siden 1993 er antallet af aktieselskaber faldet kraftigt. Således er antallet af ophævede aktieselskaber steget pænt i de senere år, og specielt i 1996, 1997 og 1998 skete der en kraftig afgang af aktieselskaber, som ikke blev modsvaret af en tilgang. I 1998 blev der således ophævet 292 aktieselskaber og oprettet 118. I 1999 vendte udviklingen og nettoafgang af aktieselskaber blev vendt til nettotilgang på 80 selskaber (ophævet 56 selskaber, men oprettet 136). I 2000 var nettotilgangen på 98 selskaber selskaber (ophævet 56 selskaber, men oprettet 136) og i 2001 var nettotilgangen 117 selskaber selskaber (ophævet 57

selskaber, men oprettet 174). Udviklingen i antallet af registrerede aktieselskaber fremgår af figur 4.1.

Figur 4.1. Antallet af aktieselskaber 1975, 1980 og 1990 - 2001.

Kilde: Skráseting Føroya.

Udviklingen i antallet af aktieselskaber afspejlede naturligvis den generelle økonomiske og erhvervsmæssige udvikling i perioden 1975 - 1993, men var også et resultat af den eksisterende selskabs- og skattelovgivning, som i et vist omfang tilskyndede til oprettelse af nye selskaber, idet kravene til egenkapitalen var meget små. Pr. 1. januar 1994 trådte en ny lovgivning for aktieselskaber og anpartsselskaber i kraft. Dette medførte bl.a., at kravet til egenkapitalen over en fem års periode stiger til 500.000 kr. for aktieselskaber (mod tidligere 10.000 kr.) og til 80.000 kr. for anpartsselskaber.

I 1994 var indtægterne (jf. Árbók fyri Føroya) fordelt således, at af samtlige 2.309 selskaber havde 39 selskaber (1,7 pct.) en skattepligtig indkomst over 1 mio. kr. svarende til 64 pct. af selskabernes samlede skattepligtige indkomst. I den modsatte ende havde 1.856 selskaber (80,4 pct.) en årlig negativ indtægt eller en indtægt under 25.000 kr. svarende til 2 pct. af den totale indkomst. For 2000 siger en tilsvarende opgørelse, at af 1.646 selskaber havde 133 selskaber (8,1 pct.) en skattepligtig indkomst på over 1 mio.kr. svarende til 86,7 pct. af selskabernes samlede indkomst. Modsat havde 59,9 pct. af selskaberne en negativ indtægt eller en indtægt på under 25.000 kr., jf. tabel 7.3.

På Færøerne har der været tradition for et betydeligt direkte offentligt engagement i erhvervslivet gennem indskud af aktiekapital og anden ansvarlig kapital i erhvervsvirksomheder. Den økonomiske krise har imidlertid ændret betydeligt herved, og det offentlige rolle er nu næsten uden betydning.

Erhvervslivets geografiske fordeling

Den seneste opgørelse, der viser den geografiske fordeling af virksomheder, er fra 1987. Heraf fremgår, at Syd-Streymoy - og især Tórshavn-området - tegnede sig for knapt en tredjedel af virksomhederne og næsten 2/3 af lønudbetalingerne. Dette skyldes dels en større erhvervsaktivitet end i det øvrige land og dels forskelle i virksomhedsstørrelsen. Det forhold, at en del virksomheder er hjemmehørende i Tórshavn, men har filialer andre steder i landet, medvirker til Syd-Streymoys overvægt i lønandelen.

Til sammenligning har navnlig de sydlige landsdele (Sandoy og Suðuroy) haft en svagere erhvervsudvikling, hvortil kommer, at befolkningen i disse områder relativt har de dårligste muligheder for at pendle til de mere erhvervsaktive områder. I kraft af udbygningen af vejnettet er mulighederne for pendling blevet forbedrede, således at den geografiske fordeling af lønudbetalingerne ikke kan forventes at være fuldt ud sammenfaldende med den geografiske fordeling af lønindtægterne.

Tabel 4.2. Geografisk fordeling af lønudbetalingerne 1985, 1990 og 1995 - 2001 i pct.

	Nord- øerne	Midt- østerø	Sunda- lagiö	Syd- Strømø	Vága- område	Sandø- område	Sudørø	Uind- delt	Hele Færøerne
Andel									
1985	11,1	13,8	5,2	53,9	4,7	2,0	6,6	2,6	100
1990	9,5	11,5	5,3	59,5	3,9	1,7	5,7	2,9	100
1995	8,3	11,6	4,1	66,9	3,3	0,7	5,1	0,0	100
1996	8,7	12,5	4,4	64,9	3,4	0,7	5,5	0,0	100
1997	8,9	13,0	4,5	63,5	3,5	0,9	5,6	0,1	100
1998	9,2	14,2	4,8	60,4	3,5	1,4	6,3	0,0	100
1999	8,8	14,4	5,3	60,4	3,5	1,3	6,3	0,0	100
2000	9,2	14,9	5,3	58,8	3,8	1,4	6,5	0,2	100
2001	9,8	15,4	5,4	58,2	3,4	1,4	6,2	0,2	100
Folketal									
2001	12,6	19,3	10,7	37,4	5,8	3,3	10,8	0	100

Kilde: Hægstova Føroya

Af tabel 4.2. ses, at der i forhold til indbyggertal udbetales en væsentlig højere lønandel i Syd-Strømø/Tórshavns-området end i det øvrige land. Dette kan dels skyldes gennemsnitligt højere lønudbetalinger, men også af, at erhversfrekvensen formentlig er højere i Tórshavn end f.eks. på Nordøerne eller Suderø.

4.3. Fiskeri, Fiskeindustri og Fiskeopdræt m.v.

Indledning

Fisk og fiskevarer udgør grundlaget for ca. 98 pct. af Færøernes samlede eksportindtjening, når der bortses fra eksporten af skibe (der varierer betydeligt over årene). Fiskerierhvervet har derfor altafgørende betydning for indkomst- og beskæftigelsesmulighederne på Færøerne. De begrænsede muligheder på andre erhvervsområder medvirker yderligere til fiskerierhvervets helt dominerende rolle. Særligt for de mindre bygder er afhængigheden af fiskerierhvervet næsten total.

Beskæftigelsen indenfor fiskeriet har i en længere periode været faldende. Hertil kom den økonomiske krise først i 90'erne, som betød, at mange arbejdspladser indenfor erhvervet forsvandt. Hvor fiskeriet og forarbejdningsleddet i 1989 havde ca. 7.989 ansatte, var dette tal i 1994 faldet til 4.438. Den økonomiske fremgang baseret på godt fiskeri og høje fiskepriser har siden rettet op på beskæftigelsen i erhvervet, idet denne medio 1999 udgjorde ca. 5.932 ansatte². I 2001 kunne godt 27 pct. af den totale udbetalte løn på Færøerne henføres til fiskerierhvervet (inkl. opdrætserhvervet). Det skønnes, at der i dag er ca. 2.000 årsværk i selve fiskerflåden.

Fiskerierhvervet er kendetegnet ved en høj grad af afhængighed af variationer i fangstmulighederne og i afsætningsvilkårene for fiskeprodukter på verdensmarkedet. Indtil midten af 1970'erne blev størstedelen af de færøske fangster således taget i fjernere liggende farvande ved Grønland, Canada, Nordnorge, Nordsøen og ved Island. I takt med kyststaternes udvidelse af de nationale fiskerigrænser til 200 sømil og den internationale regulering af fiskeriet uden for grænserne har færøske fiskere været nødsaget til at udvide fiskeriet omkring Færøerne, således at godt 48 pct. af den samlede fangst i 2001 blev fanget på fiskebankerne i det færøske nærområde (den færøske 200 sømilezone). Værdien af fangsten i nærområdet udgør omkring 60 pct. af værdien af de samlede færøske fangster pga. den store andel af de betydende bundfiskearter torsk, kuller og sej. De resterende fangster tages i henhold til kvorebytteaftaler (Norge, Rusland eller EU) eller i

² Kilde: Opgørelsen baseres på oplysninger fra Hagtiðmi nr. 1/1999 om antallet af beskæftigede med fiskerifangst, opdræt- og rensningsvirksomhed (slagting) samt personer beskæftigede i fiskevareindustrien.

internationalt farvand, ved Svalbard og Flemish Cap eller på kvoter baseret på historisk fiskeri ved Island og Canada.

Udviklingen af hjemmefiskeriet førte inden for en relativ kort årrække til store investeringer i såvel skibe som fabriksanlæg på land til forarbejdning af fangsten. Dette som følge af at fangsten i stigende grad blev landet i fersk tilstand. Forarbejdningsindustrien på land har været forsøgt geografisk spredt som resultat af en bevidst politisk indsats for at bevare arbejdspladser i de enkelte bygder. Denne strategi viste sig ikke bæredygtig, da de fleste af fabrikkerne igennem flere år havde et betydeligt underskud på driften. Under krisen og i medfør heraf har der siden været produktion på seks fabrikker ejet af P/F Føroya Fiskavirkning (United Seafood), der blev oprettet i 1993. Det oprindelige antal overtagne fabrikker var 19. Herudover produceres der bl.a. på Kósavirkid i Klaksvík og på enkelte andre virksomheder. Herudover er der 1 fiskemelsfabrik og 1 rejefabrik.

Fangsterne forarbejdes i overvejende grad til frosne fileter og til saltfisk, men en stadig større del af fangsterne indgår i videreforædling med henblik på fremstilling af de såkaldte dinner cuts (400 grams fileter), færdigretter o.lign. Et andet led i tilpasningen af det færøske fiskerierhverv har bestået i en omstilling til fangst af nye arter.

Fiskeopdrætershvervet, som op gennem 80'erne udviklede sig meget stærkt, har gennem 90'erne oplevet en ustabil periode med megen modgang, pga. lave priser på laks. Samtidig har store dele af opdrætershvervet haft en meget lav forretning af den indskudte kapital, hvilket har gjort virksomhederne sårbare. De seneste 3 år har en gunstig prisudvikling på verdensmarkedet for laks og lakseprodukter medført stor fremgang for erhvervet, der i 2001 eksporterede for 925 mio. kr. svarende til knap 1/4 af Færøernes samlede eksport af fisk og fiskeprodukter. Senest har faldende verdensmarkedspriser og tilfælde af sygdom i flere lakseringe dog været med til at begrænse fremgangen.

De forløbne års betydelige strukturtilpasninger i færøsk fiskeri blev indtil for få år siden gennemført med store direkte offentlige subsidier. Dette skete samtidig med, at den offentlige regulering af fiskerierhvervet blev væsentlig udbygget. Den politiske debat sidst i 1990'erne viste nogen interesse blandt de folkevalgte for at genoptage nogle af subsidierne (bl.a. til bygning af nye fiskefartøjer). Der blev ikke opnået politisk enighed herom og man har nu opgivet disse planer.

Internationale reguleringer og fiskeriaftaler

Kystlandene i det nordlige Atlanterhav udvidede i 1977 fiskerigrænserne til 200 sømil. Havområdet inden for de nye fiskerigrænser kom således under national jurisdiktion (lovgivning). Uden for 200 sømils fiskerigrænserne bliver fiskeriet reguleret af henholdsvis NAFO (for det nordvestlige Atlanterhav) og NEAFC (for det nordøstlige Atlanterhav).

NAFO: North-West Atlantic Fisheries Organization (før ICNAF).
NEAFC: North-East Atlantic Fisheries Commission.
ICES: International Commission for Exploration of the Sea.

NAFO, hvor Danmark på Færøernes vegne er stiftende medlem, har fungeret siden 1. januar 1979. NAFO disponerer over egen videnskabelig kommission. Organisationen har hjemmel til at fastsætte tekniske reguleringer af fiskeriet og fangstmængder for bestemte fiskearter til medlemslande i havområdet uden for canadisk jurisdiktion i det nordvestlige Atlanterhav. For færøsk fiskeri har dette betydning for så vidt angår rejefiskeriet og fiskeri efter torsk og hellefisk i NAFO-området. NAFO har herudover delvis hjemmel til at behandle spørgsmål vedrørende fiskebestande, der bevæger sig over den canadiske fiskerigrænse.

For så vidt angår det nordøstlige Atlanterhav bygger både kystlandene og NEAFC på videnskabelig rådgivning fra den internationale fiskeribiologiske kommission, ICES.

NEAFC er således fra 1998 centrum for administration og kontrol med fangsten af så betydende fiskearter som nordhavssilden, rød fisk, blåhvilling, dybvandsfisk og makrel i Nordatlanten. Medlemslandene i NEAFC skal godkende de af NEAFC tildelte kvoter (TAC).

Siden 1994 har kyststaterne taget initiativ til fastsættelse af TAC samt fordeling imellem kyststaterne baseret på FN-aftaler om vandrende fiskebestande og højt migrerende arter i Nordøstatlanten. Dette gælder sild, makrel og blåhvilling. Efter at de respektive kyststater har fastsat et arrangement til fordeling samt planlagt forvaltningsstrategi, har man videre fastsat reguleringer for det internationale område i NEAFC. Kystlandene i NEAFC udgøres af Færøerne, Island, Rusland, Norge, Grønland og EU. NEAFC har kontrol med fiskeriet i internationalt farvand i Nordøstatlanten.

Det er Danmark, der er medlem af både NAFO og NEAFC på vegne af Færøerne (og Grønland), men det er de færøske og grønlandske medlemmer, der tilsammen udgør den danske delegation tillige med en repræsentant for Danmark.

Foruden det internationale samarbejde inden for NAFO og NEAFC har Færøerne siden 1977 indgået bilaterale aftaler om gensidige fiskerirettigheder med bl.a. Rusland, de baltiske lande, Norge, EU, Island og Grønland.

Traktaten om bevarelse af laksebestandene i Nordatlanten (NASCO) trådte i kraft den 1. oktober 1983. Traktaten er ratificeret af Canada, Danmark på Færøernes (og Grønlands) vegne, EU, Island, Norge, Rusland og USA.

For årene 2001 - 2002 er der ved de bilaterale fiskeriaftaler blevet fastsat følgende kvoter for henholdsvis Færøernes fiskeri i andre nationers farvande og internationalt farvand og for andre nationers fiskeri ved Færøerne, jf. tabel 4.3 på næste side.

For yderligere specifikation af tabel 4.3., herunder de enkelte aftalelandes kvoter i færøsk farvand og færøske kvoter i fremmed søterritorium fordelt på fiskearter, se bilag 4.3.

For den færøske fjernfiskerflåde af trawlere er navnlig fiskemulighederne efter bundfisk (især torsk, kuller og sej) i Barentshavet af helt afgørende betydning, mens det for de færøske industriskibe især er kvoterne i EU-havområde og norsk zone, der har den største betydning.

Tabel 4.3. Færøernes fiskeriaftaler 2000 – 2002.

	Færøernes kvoter i fremmed farvand			Andre landes kvoter ved Færøerne		
	2000	2001	2002	2000	2001	2002
Bundfisk (torsk m.v.)	23.296	23.534	23.589	20.560	20.782	20782
Makrel	17.785	19.065	19.644	19.960	20.169	22766
Sild	68.730	47.500	47500	246.480	168.440	168940
Lodde	55.000	57.000	56000			
Brisling, hestemakrel	12.000	11.000	9400	1.250	250	250
Sperling, tobis m.v.	43.000	43.000	31780			
Blåhvilling	64.500	64.250	6600	172.000	177.000	140000
Rejer ¹⁾	3.334	3.284	3200			
+ fiskedage rejer	2.923 dage	2.923 dage	2.923 dage			
Andet	4.450	3.850	3850	825	650	750
I alt	292.095	272.483	201.563	461.075	387.291	353.488

¹⁾Rejefiskeriet ved Svalbard og Flemish Cap er ikke begrænset i mængder, men i.h.t. aftale med Norge er antallet af skibe og fiskedage begrænset.

Kilde: Fiskimålastyrið (bilag 4.3).

De færøske fangstmuligheder i Barentshavet blev som følge af biologisk begrundede krav om begrænsninger i fangsttrykket på bestandene af torsk og kuller reduceret betydeligt i 1989 og i 1990. Siden blev kvoterne for bundfisk i Barentshavet forøget og lå på et generelt højt niveau i 1997 og 1998 for igen at blive reduceret i 1999 og 2000. Rejefiskeriet ved Flemish Cap har de seneste år haft et stabilt antal fiskedage.

Kyststaterne Færøerne, Norge, Rusland, EU og Island indgik i 1996 en aftale om forvaltning af den Nordatlantiske sild, der efter 25 års fravær var begyndt at vise sig i store mængder. Ud af en fastsat totalkvote på 1.300 mio. tons fik Færøerne 79.000 tons i både 1998 og 1999. Totalkvoten blev mindsket både i 2000, 2001 og 2002. For 2001 var totalkvoten fastlagt til 855.500 tons, hvoraf den færøske kvote udgjorde 46.420 tons, er reduktion på 32 pct. i forhold til året før. Anbefalingen fra ICES og NEAFC var på 650.000 tons. For 2002 er totalkvoten 850.000 tons, hvoraf den færøske kvote udgør 45.140 tons.

På færøsk initiativ indgik kyststaterne Færøerne, EU og Norge samt Grønland i 1999 en aftale om totalforvaltning af makrel. Siden 1999 har kyststaterne Færøerne, EU og Island og Norge forhandlet om en tilsvarende aftale om blåhvilling, hvilket der dog endnu ikke er opnået enighed om. Forhandlingerne foregår under NEAFC regi for det internationale område.

Der blev i december 2001 indgået en aftale mellem Færøerne og EU om fiskeriet i 2002. Færøerne havde i 2001 adgang til at fiske 62.000 tons blåhvilling i EU-farvand, mens EU-fiskere kunne fiske 25.000 tons i færøsk farvand. På grund af de uafsluttede internationale forhandlinger mellem kyststaterne (EU, Norge, Færøerne og Island samt Rusland som observatør) om den samlede tilladte fangstmængde for blåhvilling og fordelingen af denne, og på grund af den kritiske situation for blåhvilling efter flere år med for intensivt fiskeri, indeholdt aftalen ikke udveksling af kvoter for blåhvilling.

Sammensætningen af fiskerflåden

Den færøske fiskerflåde bestod ved udgangen af 2001 af 186 fartøjer over 20 tons med en samlet tonnage på knap 70.000 tons. Hertil kommer ca. 40 fiskefartøjer på mellem 15 og 20 tons og ca. 640 fiskefartøjer under 15 tons..

Det fremgår af tabel 4.4. på næste side, at antallet af line- og trawlskibe under et har været svagt stigende de seneste tre år - og det samme gælder bruttotonnagen. Såvel antallet som bruttotonnagen for ferskfiskestrawlere har ligget på et stabilt niveau de seneste år, hvorimod andre trawlere er steget i både antal og bruttotonnage. Antallet af notskibe, der steg fra 7 i 1998 til 12 i 1999, har haft en stigning i bruttotonnagen trods uændret antal siden 1999. Dette skyldes en udskiftning og modernisering i notflåden, hvilket også viser sig i den falden gennemsnitsalder for notskibene.

Det skal bemærkes, at tonnageoplysningerne i tabel 4.4. bygger på en blanding af bruttoregisteretonnage og bruttotonnage efter to forskellige opmålingskonventioner. I løbet af de senere år er de fleste skibe blevet opmålt efter den nye konvention (bruttotonnage) og eftersom tonnagen efter den nye opmålingsmetode oftest er betydeligt større end efter den gamle metode, skal sammenligninger med tidligere år gøres med et vist forbehold.

Tabel 4.4. Fiskerflådens størrelse ved årets udgang 1989 samt 1999-2001.

	Antal				1.000 BRT				Vægtet gn. alder ¹⁾			
	1989	1999	2000	2001	1989	1999	2000	2001	1989	1999	2000	2001
Fjernfisketrawlere	5	5	4	4	5,4	6,0	4,7	4,7	6	14	16	17
Ferskfisketrawlere	84	54	53	52	23,9	17,6	16,9	16,5	15	25	25	26
Andre trawlere	27	15	17	19	16,1	10,0	17,7	18,5	9	22	14	15
Trawlere i alt	116	74	74	75	45,4	33,6	39,3	39,7	10	22	19	20
Stållineskibe	26	19	19	18	6,0	4,3	4,3	4,0	23	34	35	36
Notskibe	9	12	12	12	8,1	14,0	15,8	17,3	23	23	21	16
Frostlineskibe	9	2	3	5	2,8	0,9	1,5	2,0	24	15	22	25
Andre	7	14	12	12	0,7	4,5	3,3	3,3	24	21	26	27
Line- og not-skibe i alt	51	47	46	47	17,6	23,7	24,9	26,6	31	24	25	21
Stålskibe i alt	167	121	122	122	63,0	57,3	64,3	66,4	21	23	21	21
Line- og trawliskibe i alt	89	62	63	64	4,8	3,1	3,1	3,2	37	45	45	46
Fiskeskibe i alt	256	183	185	186	67,8	60,4	67,4	69,6	29	24	22	22

¹⁾ Vægtet gennemsnitsalder udregnes på baggrund af det enkelte skibs alder set i forhold til skibets vægt i BR eller BRT og den samlede vægt, d.v.s alder*skibets vægt/skibenes samlede vægt Kun skibe større end 20 BRT indgår.

Kilde: Høgstova Føroya.

Den samlede vægtede gennemsnitsalder på fiskerflåden var i 1989 på 15 år og i 1999 på 24 år. Tilgang af nye fiskerskibe har siden bragt gennemsnitsalderen ned på 22 år.

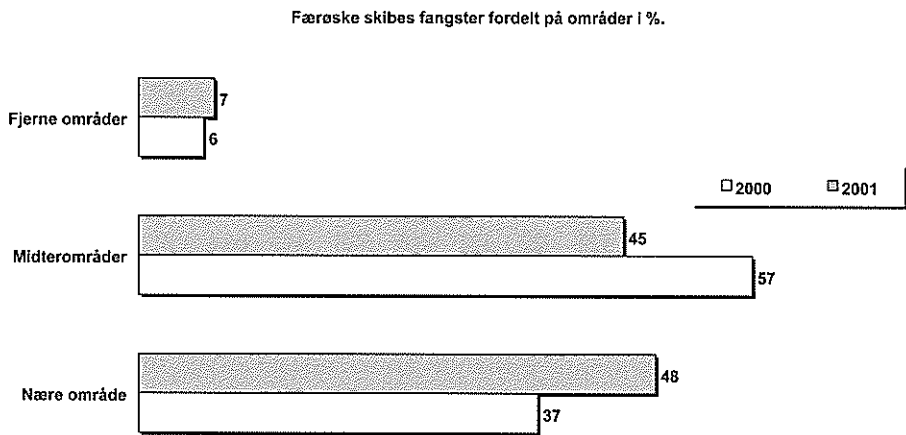
Som led i bestræbelserne på at opnå en bedre balance - mellem den samlede fangstkapacitet og fiskebestandene - og samtidig sikre bedre resultater for den tilbageværende del af flåden, har landsstyret i de seneste år gjort tilladelser til indførsel eller bygning af nye fiskerfartøjer betinget af, at tilsvarende kapacitet udgår af flåden, dog ikke for så vidt angår skibe til fangst af pelagiske fisk, samt ubenyttede fiskerimuligheder efter rejer ved f.eks. Svalbard. I de senere år er den pelagiske flåde (fiskeri af blåhvilling, sild og makrel) forøget som led i de voksende muligheder for denne flådetype.

Fra 1988 til og med 1991 blev denne ordning suppleret af en tilskudsordning til kondemnering (ophugning eller eksport) af fartøjer. I 1990 og 1991 blev der i alt anvendt knap 150 mio. kr. til kondemnering. De seneste år har tonnagen været opadgående.

Færøske skibes fangster

Stort set alle områder, som den færøske fiskerflåde fisker i, er som tidligere beskrevet reguleret ved overenskomster eller internationale aftaler. Fangstmulighederne i fremmed farvand fremgår af figur 4.2., som viser fangsterne fordelt på områder for 2000 og 2001. At fordelingen på nære og fjerne områder har særlig interesse knytter sig til mulighederne for at bringe fisken frisk til forarbejdning på Færøerne.

Figur 4.2. De færøske skibes fiskefangster fordelt på områder 2000 - 2001 i %.

Kilde: Fiskimålastyrø.

Til fjernområderne henregnes Flemish Cap, Internationalt farvand (NAFO 3), Vestgrønland, Barentshavet med områderne ved Nordnorge, Bjørneøen og Svalbard og russisk område.

Fra 1975 til 1990 reduceredes fangsterne i de fjerne områder fra ca. 18 pct. af de samlede fangster til kun 9 pct. af fangsterne i 1990. I 1993 udgjorde fangsterne i dette område 20 pct. Stigningen fra 1990 til 1993 skyldes især, at loddefiskeriet blev genoptaget i den russiske del af Barentshavet, og at kvoterne af bundfisk i dette havområde også var noget højere. I 1996 var fangstandelen i fjernområderne tilbage på niveauet fra 1990 på ca. 10 pct., hvilket specielt skyldtes en mindre fangst af torsk i områderne NAFO 3 og i Barentshavet. Fjernområdernes andel er siden faldet jævnt og udgjorde i 2000 og 2001 kun 6 til 7 pct. af fangsterne. At den procentvise fangstandel i de fjerne områder er faldet jævnt fra midten af 1990'erne skyldes hovedsageligt den kraftigt forøgede fangst af

blåhvilling og sild i midterområderne. Tilbagegangen i 2000 og 2001 skyldes først og fremmest en mindre fangst af torsk i russisk område og gråzonen i Barentshavet. Gråzonen er et fællesområde i Barentshavet, hvor Norge og Rusland er uenige om grænsefastsættelse. Færøske fangster i gråzonen bliver regnet af enten norske eller russiske kvoter.

Til midterområderne henregnes fiskeområderne ved Island, Nordsøen og Skagerrak, områderne vest for de britiske øer, Rock All, Øst-Grønland, Jan Mayen og ved Norge (Nordsøen). Bortset fra fiskeriet ved Island og rejefiskeriet ved Øst-Grønland, Flemish Cap og ved Svalbard er det færøske fiskeri på midterområderne hovedsageligt begrænset til fiskeri med not- og industriskibe, hvis landinger på Færøerne har været voksende i de seneste år.

Især fiskeriet af lodde og sild ved Island, Øst-Grønland og Norge var fra 1996 hovedbidragsyder til væksten i fangstmængderne i midterområderne. Midterområdernes andel af den samlede fangst steg fra 33 pct. i 1995 til at udgøre mellem 51 og 57 pct. i perioden 1998-2000. I 2001 faldt fangstandelen til 45 pct. på grund af tilbagegang i fiskeriet af lodde ved Island og sild ved Norge, Øst-Grønland, Jan Mayen og det internationale farvand nord for Færøerne.

I perioden 1991 - 1993 faldt den procentvise andel af fangsterne i nærområderne, for midt i 1990'erne at stige til over 50 pct. af fangsterne med torskens og sildens tilbagevenden til færøsk farvand. Fra 1996 til 1999 har den samlede fangstmængde i nærområderne ligget mellem ca. 142.000-147.000 tons, mens andelen af de samlede fangster i alle områder faldt til ca. 40 pct. i samme periode, hvilket hovedsageligt skyldes den kraftigt forøgede fangst af blåhvilling og sild i midterområderne i samme periode. Nærområdernes andel af fangsterne er forøget kraftigt i 2001 og udgør nu 48 pct., hvilket især skyldes øget fiskeri efter blåhvilling. Hvor der i de nære områder blev fanget ca. 61.000 tons blåhvilling i 2000, blev der i 2001 fanget ca. 127.000 tons. Torskefiskeriet ved Færøerne blev cirka halveret fra 1996 til 1999, men er atter i fremgang med en fangst i 2001 på ca. 26.700 tons mod knap 20.700 tons året før. Fra 1996 til 2001 har sejfiskeriet været i stadig fremgang og mere end fordoblet, fra knap 19.300 tons i 1996 til 44.500 tons i 2001.

Sammensætningen af de færøske skibes fangster 1997 - 2001 i alle områder fordelt på fiskearter fremgår af tabel 4.5. på næste side.

Oversigten viser, at den samlede færøske fangst steg med ca. 59 pct. fra 1997 til 2001. Den markante stigning skyldes især stigende fangster af blåhvilling. Af de betydende bundfiskearter (torsk, kuller og sej) har fangsten af torsk været faldende til og med 2000, men er så steget i 2001. Færøske fiskeres fangst af sej har vist betydelig vækst siden 1997, især i 2001 har der været stor fremgang, og fangsten af sej er mere end fordoblet fra 1997 til 2001. Fangsten af kuller har ligget på et forholdsvis lavt niveau i 2000 og 2001 og har ikke haft samme fremgang som torske- og sejfiskeriet. Fangsterne af lodde og sild er

næsten halveret fra 2000 til 2001, hvorimod fangsten af rejer i 2001 har været det højeste i perioden.

Tabel 4.5. Færøske skibes fiskefangster i alle områder fordelt på fiskearter 1997-2001, tons.

	1997	1998	1999	2000	2001
Torsk	57.921	39.689	33.725	32.601	38.706
Kuller	21.409	22.598	19.697	16.212	16.061
Stor sej	22.598	26.751	34.423	35.997	45.792
Brosme/Lange	6.649	5.936	5.712	4.919	5.480
Byrke-Lange	1.172	1.274	2.136	1.756	2.454
Rødfisk	11.402	7.951	7.129	13.324	13.572
Hellefisk	5.124	3.787	4.111	5.584	4.128
Sildehaj	9	7	10	13	8
Laks	0	5	0	0	0
Rejer	10.868	12.985	14.843	12.611	16.175
Skaldyr	3.581	4.825	5.993	3.989	4.053
Hummer	40	57	80	73	51
Blåhvilling	28.773	71.217	105.106	152.687	259.761
Sperling	11.215	6.222	4.045	1.754	2.429
Lodde	44.828	41.966	24.275	59.855	32.110
Tobis	11.221	11.071	7.487	8.513	603
Hestemakrel	1.005	216	3.643	2.014	180
Makrel	8.401	10.654	11.334	21.022	24.005
Sild	65.949	70.214	56.476	65.270	35.172
Guldlaks	8.433	17.167	8.186	6.388	9.952
Stinglaks	128	89	45	116	412
Skolæst	199	84	108	53	91
Havtaske	1.765	1.885	2.578	2.216	2.006
Andet	6.457	7.174	6.871	7.432	11.636
I alt	329.147	363.824	358.013	454.399	524.837

Kilde: Fiskimålastýrið og Hagstova Føroya.

Fangster ved Færøerne

Færøske skibes fangst ved Færøerne faldt jævnt fra 1991 til 1993 for i 1994 og 1995 udvise en betydelig vækst. Fangsterne i sidste halvdel af 90'erne er således mellem 20 og 40.000 tons højere end i starten af årtiet. Samtidig er fremmede skibes fiskeri, som tidligere truede de mest almindelig bundfiskebestande ved Færøerne, reduceret, mens andre fartøjer er kommet til i henhold til indgåede fiskeriaftaler om at udnytte de ikke truede fiskebestande.

De samlede fangster ved Færøerne var i 1975 på ca. 137.000 tons. I slutningen af 1980'erne udgjorde de totale fangster mellem ca. 250.000 og 350.000 tons - men med betydelige udsving mellem de enkelte år. I midten af 1990'erne er niveauet steget til at udgøre mellem 300.000 og 450.000 tons, dog fortsat med betydelige udsving. En væsentlig årsag hertil er fangsten af sild, makrel og blåhvilling i farvandede omkring Færøerne.

Efter at der i en årrække havde været et dårligt fiskeri af torsk, vendte torsken tilbage til færøske farvande, specielt i perioden fra 1995 til 1997. Fiskeriet af torsk var dog i kraftig tilbagegang i 1998 og 1999, men var i 2000 og især 2001 i fornyet fremgang. Kulleren vendte ligeledes tilbage i større mængder fra 1996 og frem til 1998, men har nu 2001 stabiliseret sig efter at have været svagt nedadgående de foregående år. Sejffiskeriet der har været på et meget lavt niveau i årene fra 1994 til 1997 har siden 1998 udviklet sig i stærk opadgående retning og fangsten ved Færøerne er mere end fordoblet fra 1996 til 2001.

Tabel 4.6. viser udviklingen og fordelingen af fangsterne ved Færøerne i årene 1998 - 2001.

Tabel 4.6.	Fiskefangster ved Færøerne fordelt på lande 1998 – 2001.							
	1998	1999	2000	2001	1998	1999	2000	2001
	- 1.000 tons -				- pct. -			
Færøerne	137,9	147,4	161,7	249,3	35	37	38	43
Tyskland og UK	15,2	7,2	3,9	2,3	4	2	1	0
Frankrig	2,2	3,9	5,0	8,7	1	1	1	1
Norge	43,8	44,3	47,0	52,5	11	11	11	9
Andre lande ¹⁾	198,4	191,7	206,4	270,2	50	49	49	46
I alt	397,5	394,5	423,9	583,0	100	100	100	100

¹⁾ Rusland, Island, Danmark, Holland og Grønland

Efter at fangsten ved Færøerne både i 1998 og 1999 lå ca. 7 pct. lavere end i 1997, var der i 2000 en fremgang af ca. samme størrelsesorden, som blev fulgt op af en markant fremgang på knap 37,5 pct. i 2001. Den færøske andel af fangsterne udgjorde i 1975 29 pct., i 1992 52 pct., i 2000 38 pct. og i 2001 43 pct.

Af de knap 583.000 tons fisk, som blev fanget ved Færøerne i 2001, blev som nævnt ca. 43 pct. fanget af færøske skibe. For de betydende bundfiskearter (torsk, kuller og sej) var den færøske andel af fangsterne tæt på 96 pct. i 2001, jf. tabel 4.7. Det russiske fiskeri i færøsk havområde består hovedsageligt af fiskeri efter blåhvilling og makrel, mens EU-landenes begrænsede fiskeri er sammensat af et bredt udsnit af fiskearter - herunder navnlig blåhvilling, makrel og sild.

Tabel 4.7. Den samlede fiskefangst ved Færøerne i 2001 fordelt på lande og fiskearter, 1000 tons.

	Torsk	Kuller	Sej	Blå-hvilling	Andre fisk	I alt
Færøerne	26,7	14,2	44,5	126,9	37,0	249,3
Tyskland og UK	0,3	0,1	1,3	0,0	0,6	2,3
Frankrig	0,0	0,0	0,8	4,5	3,4	8,7
Norge	0,6	0,3	0,1	47,3	4,2	52,5
Andre lande ¹⁾	0,0	0,0	0,2	261,1	8,9	270,2
I alt	27,6	14,6	46,9	439,8	54,1	583,0

¹⁾ Rusland, Island, Danmark, Holland og Grønland

Kilde: Fiskimålstyring.

Fangsttryk og fangstregulering

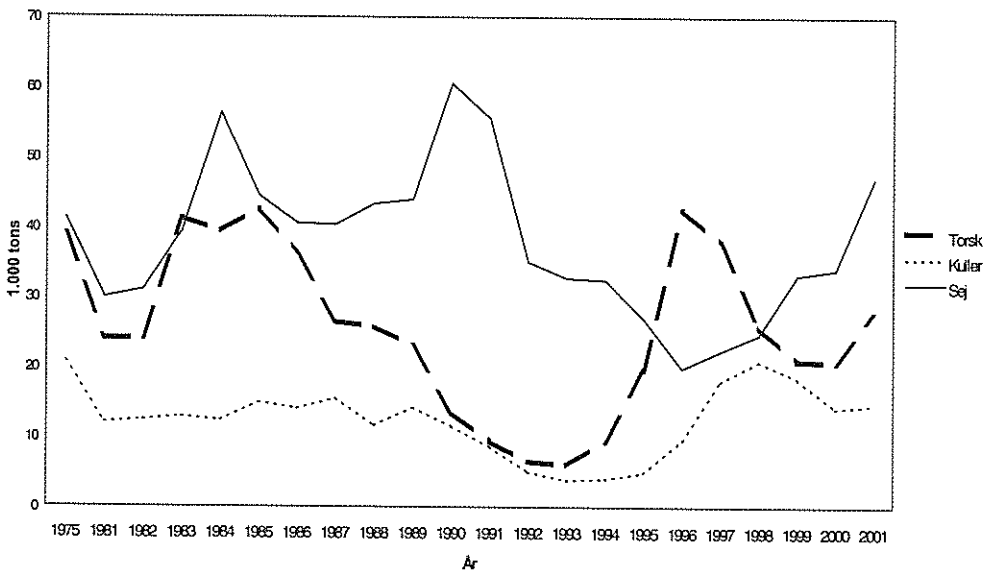
Fra midten af 70'erne og indtil slutningen af 80'erne fandt der en omfattende modernisering og effektivisering sted af den færøske fiskerflåde. Fra midten af 90'erne er der igen sket effektiviseringer i flåden med enkelte nybygninger.

Sideløbende med udbygningen af den samlede fangstkapacitet har fiskeriindsatsen - opgjort som antal fiskedage - også været stigende. Den langt større fangstkapacitet og fangstintensitet har ifølge biologerne i ICES (International Council for the Exploration of the Sea) og det færøske fiskerilaboratorium medført, at fangsttrykket på navnlig bestandene af torsk, kuller og sej har været for stort. Foruden at medføre, at man ikke kan

få et optimalt udbytte af bestanden, er der også risiko for, at bestandene i ugunstige miljømæssige forhold ikke kan reproducere sig selv.

Biologerne har vurderet, at sejbestanden i 1992 var på historisk lavt niveau, men siden er den steget meget, og er i 2001 på et højt niveau. Bestandene af torsk og kuller er i 2001 også vurderet i god stand. Fra 1996 til og med 1999 har torskefangsten været nedadgående, men er nu svagt opadgående, mens fangsterne af sej er steget støt siden 1996. Fangsten af kuller toppede i 1998 og er nu aftaget noget.

Figur 4.3. Fangsterne af torsk, kuller og sej ved Færøerne 1975 og 1980 - 2001, 1.000 tons.

Kilde: Hagstova Føroya og Fiskimálastýrið.

Set i relation til største fangst, i 1984, hvor fangsterne af de tre bundfiskearter nåede op på 107.000 tons, er fangsterne i 2001 af bundfiskearterne på ca. 89.100 tons eller ca. 83 pct. af niveauet i 1984. I 1999 udgjorde fangsterne af bundfiskearterne ca. 67 pct. af niveauet i 1984.

I rapporter fra ICES anbefales et fangsttryk, ikke anbefalinger om fangstniveau; men samtidig opgiver ICES en sandsynlig fangst svarende til det anbefalede fangsttryk.

En ny rapport fra ICES med vurderinger af fiskebestandene og anbefalinger om fangsttrykket for 2002/2003 foreligger medio juni 2002. Ifølge foreløbige opgørelser vedrørende færøsej, bør fangsttrykket for færøsej reduceres med ca. 15 pct. og fangsten ikke overstige 47.000 tons. For kuller anbefales, at fangsten ikke overstiger 12.000 tons, hvilket er noget mindre end året før. Efter rekrutteringen af nogle gode årgange 1996-1999, har de seneste årgange været under gennemsnittet. Dele af Færø-banke har i en årrække været lukket for fiskeri efter torsk, men torskebestanden er endnu ikke kommet sig så meget, at fangsttrykket bør øges i forhold til perioden 1996-1999, men der ser ud til at være gode årgange på vej ind i bestanden. For Færø-plateauet anbefales, at fangsten af torsk ikke overstiger 23.000-28.000 tons. 1998-årgangen er gennemsnitlig, men 1999-årgangen ser meget lovende ud.

Det færøske fiskerilaboratorium har i marts og april 2002 lavet nogle undersøgelser der giver indtryk af, at torskebestanden ved Færø-banke og Færø-plateauet har det godt og er vokset.

Den stigende og - biologisk set for intensive - fiskeriindsats medfører ikke alene en uhensigtsmæssig udnyttelse af fiskebestandene, men medvirkede - og medvirker - også i høj grad til at forringe fiskerierhvervets kommende rentabilitet, jf. nedenfor.

For at sikre en bedre balance mellem fiskerikapaciteten og fiskebestandene og samtidig sikre et bedre økonomisk grundlag for fiskeflåden blev der i 1987 iværksat et fiskeritilladelsessystem for alle fartøjer over 20 tons. Dette tilladelsessystem blev suppleret med en række andre tekniske reguleringer, herunder navnlig fredning af bestemte fiskeområder (beskyttede områder) og fiskeforbud i bestemte tidsrum, som navnlig tog sigte på en beskyttelse af ungfisken. De beskyttede områder er gennem de seneste år blevet større, og der er blevet flere af de beskyttede områder. Siden er der med samme sigte indført regler om mindste maskevidde, hvorved maskevidden er forøget fra 135 mm til 145 mm for torsk og kuller. Maskevidden for sej og rød fisk er 135 mm og for blålange 100 mm. I 1994 indførtes kvotesystemet, og i 1996 blev kvotesystemet erstattet med fiskedageordningen, jf. nedenfor.

Fiskeriordninger i færøsk farvand

I forbindelse med aftaler indgået mellem den danske regering og landsstyret under krisen først i 90'erne, blev der indført kvoter for bl.a. det færøske fiskeri. Kvoterne blev baseret på internationale biologers vurderinger. Kvotesystemet viste sig hurtigt uhensigtsmæssigt, da det medførte en for tidlig opfiskning af kvoterne, samt store problemer i forbindelse med bifangster, specielt ved fiskeri af bundfiskearterne torsk, sej og kuller. Man konstaterede endvidere en stigende mængde af fisk som blev smidt ud igen, da kvoten ikke tillod fangst heraf, samt uregelmæssigheder i rapporteringssystemet, hvilket gav anledning til bekymring hos biologerne.

Utilfredsheden med kvoterne resulterede i, at landsstyret nedsatte et udvalg, "Reguleringsudvalget", til at se nærmere på hele fiskerireguleringsystemet, jf. nedenfor. Et resultat af forhandlingerne den 3. november 1995 mellem regeringen og landsstyret blev, at det blev overladt til hjemmestyret selv - med udgangspunkt i målsætningen om at føre en fiskeripolitik baseret på et biologisk og økonomisk bæredygtigt fiskeri med vægt på genopbygning af fiskebestandene - at udforme det konkrete indhold i lovgrundlaget for fiskeriet.

Det af landsstyret nedsatte Reguleringsudvalg, der var nedsat med repræsentanter fra alle fiskerierorganisationer, landsstyret og Fiskerilaboratoriet, fremkom i februar 1996 med sin redegørelse om en fremtidig reguleringsordning for fiskeriet. Udvalgets anbefalinger gik ud på at afskaffe kvotesystemet og erstatte dette med indførelse af omsættelige fiskedage og fredning af bestemte områder i perioder.

Landsstyret fremsatte som opfølgning herpå i foråret 1996 forslag til ændring af loven om erhvervsmæssigt fiskeri. Loven blev vedtaget i maj 1996 og trådte i kraft 1. juni 1996. Ordningen kaldes fiskedageordningen, og i denne er det - i modsætning til kvoteordningen - ikke fangsterne, der reguleres, men fangstindsatsen. Den samlede fiskerflåde opdeles i forskellige fartøjsgrupper - kyst-, line- og trawlfiskere - samt i størrelse (BRT), og hver fartøjsgruppe tildeles et samlet antal fiskedage pr. år, som fordeles ligeligt på fartøjerne i gruppen. I ordningen reguleres fangsterne af bundfisk.

Fordelingen af fiskedage på fartøjsgrupper er bestemt ved anvendelse af detaljeret fiskeristatistiske opgørelser for 10-års perioden 1985-94. For hver fiskeart beregnes fangsteffektiviteten som den andel af den skønnede bestand et fartøj i en given gruppe i gennemsnit har fanget i løbet af en dag. Desuden beregnes, hvorledes fangsterne af hver enkelt art har fordelt sig på fartøjsgrupperne.

Under ordningen opdeles farvandet omkring Færøerne i henholdsvis et indre og ydre fiskedageområde. En fiskedag giver ret til fiskeri i ét døgn i det indre fiskedageområde, men kan ombyttes til tre døgn i det ydre fiskedageområde.

Allerede i løbet af efteråret 1996 opstod der diskussion i lagtinget om fordelingen og antallet af fiskedage. Denne diskussion fortsatte i årene herefter og tager udgangspunkt i bestandsvurderingerne og de deraf afledte antal fiskedage.

Fiskedagene er omsættelige, hvilket er ensbetydende med, at der mellem de fleste hovedgrupper af fiskefartøjer kan overføres fiskedage, dog ikke fra linefiskeri til trawlfiskeri. Indenfor hovedgrupperne er der fri omsættelighed. I slutningen af året kan landsstyret endvidere regulere antallet af uforbrugte fiskedage, eller efter råd fra det færøske fiskerilaboratorium inddrage eller udbyde fiskedage. Fiskedagene kan som hovedregel sælges eller lejes ud for en periode på op til 10 år.

Fiskedageordningen overvåges af landsstyret, der efter afgivelse af skøn fra udvalget vedrørende fiskedage og det færøske fiskerilaboratorium fastsætter antallet af fiskedage. Ordningen har en række undtagelser, bl.a. kan antallet af fiskedage fordobles for kystfartøjer, hvis der fiskes med sneller. Fiskedageudvalget er sammensat af repræsentanter for fiskerierhvervet på havet og en formand udpeget af landsstyremanden.

Antallet af fiskedage bliver løbende reguleret ved lagtingslove, hvor der kan forekomme store forskydninger mellem de forskellige typer af fiskefartøjer. Således fik de store partrawlere og lineskibene for fiskeåret 1997/1998 reduceret antallet af fiskedage med 12,5 pct. - i forhold til det oprindelige antal fiskedage foreslået i 1996. Mindre skibe (15-100 BRT) samt småtrawlere fik reduceret antallet af fiskedage med 4,8 pct., mens specielt de små kuttere (under 15 brt.) fik tildelt ca. 34 pct. flere fiskedage.

Lagtinget reducerede ved lovændring i august 1998 yderligere det samlede antal fiskedage for fiskeåret 1998/1999 med ca. 5 pct. for alle grupper. Endvidere blev det vedtaget at øge omsætteligheden, idet sammenlægninger af en eller flere licenser blev tilladt. Det samlede antal fiskedage for fiskeårene 1999/2000 og 2000/2001 forblev uændret. Landsstyremanden for fiskerianliggender havde ellers indstillet, at antallet af fiskedage for fiskeåret 2000/2001 skulle reduceres med 5 pct. for alle grupper, men et enigt Lagting vedtog at lade det samlede antal fiskedage forblive uændret for alle grupper. Antallet af fiskedage forblev også uændret for fiskeåret 2001/2002. Fiskerilaboratoriet havde ellers gerne set, at fangsttrykket straks blev reduceret med 25 pct., men i erkendelse af, at det ville være omfattende og vanskeligt at gennemføre fra et år til et andet, anbefalede man i stedet at gennemføre reduktionen over tre år. Fiskedageudvalget - bortset fra udvalgets formand - anbefalede uændret antal fiskedage. Udvalgets formand anbefalede en reduktion i antallet af fiskedage på mindst 6 pct., hvormed man bl.a. tog hensyn til fiskeriflådens forøgede effektivitet.

Fiskeriinspektion og redningstjeneste

Tilsynet med og beskyttelsen af "Fiskeriterritorium ved Færøerne", der er fastlagt ved kgl. Anordning af 21. december 1976, varetages ifølge en samarbejdsaftale af 2. januar 1986 af landstyreets Fiskerikontrollen (herunder Fiskiveiðueftirlitið) og Færøernes Kommando (Tilsynet udføres i henhold til fiskerilovgivningen fra 1994 med senere ændringer).

Ved udvidelsen af det færøske fiskeriterritorium (til 200 sømil) pr. 1. januar 1977 forøgedes de områder, der skal inspiceres, fra ca. 4.500 sømil² til ca. 80.000 sømil². Med denne udvidelse og efterfølgende aftaler med andre lande om fiskerirettigheder, bl.a. med fastsættelse af kvoteordninger og nye redskabsbestemmelser, har fiskeriinspektionen skiftet karakter fra at være inspektion af grænsen til at være inspektion af områder.

Dette har medført, at inspektionen har fået til opgave at administrere en pålagt meddelelsespligt for alle fiskefartøjer og samtidig kontrollere, at alle fartøjer, som træffes på fiskeriterritoriet, har de nødvendige tilladelser og overholder de love og bekendtgørelser, der gælder på området. I ønsket om at styrke forholdene omkring fiskerikontrollen har landsstyret foretaget en række omstruktureringer inden for fiskerikontrollen.

Færøernes Kommando disponerer over et inspektionsskib af "Thetis" – eller "Beskytteren" – klassen, med en "Lynx" helikopter. Herudover benyttes "Gulfstresm (GIII)" – fly fra flyvevåbnet i fiskeri- og farvandsinspektionen.

Fiskerikontrollen Disponerer over to inspektions- og redningsskibe "BRIMIL" og "TJALDRIE", samt en 30 fods motorbåd "Spógvin". Herudover benytter fiskerikontrollen også Atlantic Airways to helikoptere til inspektion- og redningsarbejde.

Der blev i 2001 arbejdet frem mod en færøsk overtagelse af ledelsen af søredningstjemesten ved Færøerne og i den forbindelse oprettelse af en færøsk MRCC-station (Maritime Rescue Co-ordination Centre). Dette arbejde forventes færdigt og klar til overtagelse ultimo 2002.

Fiskeristøtte

Med henblik på at sikre en stabil salgspris til den del af fiskerflåden, der lander fersk fisk til filetfabrikkerne på Færøerne, blev Råfiskefonden etableret i maj 1975.

Råfiskefondens formål blev i 1983 udvidet, idet fonden ved sin prisfastsættelse herefter blev pålagt at styre fiskeriet på en sådan måde, at fiskebestandene blev bevaret på et niveau, som ud fra et langtidsperspektiv ville give det største udbytte. Pr. 1. oktober 1990 blev Råfiskefonden nedlagt og dens tilskud afløstes af henholdsvis et pristilskud, et indførselstilskud og forarbejdningsstøtte. Af disse blev pristilskuddet den vigtigste støtteform.

I 1993 blev prisstøtten omlagt til en tidsbegrænset, investeringsstøtte til ejere af fiskefartøjer, der havde fangstlicens. Støttebeløbene blev fordelt efter type af fiskefartøj, fangstmetode, størrelse af fiskefartøjet samt alderen på fartøjet. Støttebeløbene varierede fra minimum 47.319 kr. om året til mindre fartøjer, som fisker i færøske farvande op til 1,3 mio. kr. til de største dybvandstrawlere. Støtteordningen blev fastsat for perioden 7. marts 1993 til 7. marts 1998. De sidste former for investeringsstøtte til fiskefartøjer ophørte i maj 1998.

Fra 1997/98 er direkte støtte til driften af fiskeskibe helt bortfaldet. Der gives dog stadigvæk en række former for indirekte støtte ved fastsættelse af mindstelønninger og dagstøtte, støtte til telefonering m.v., jf. tabel 4.8.

Den samlede fiskeristøtte er reduceret med ca. 110 mio. kr. de seneste 6 år: fra ca. 149 mio. kr. i 1996 til ca. 39 mio. kr. i 2001.

Tabel 4.8. Fiskeristøtte fordelt på støtteordninger i 1997 – 2001 (1.000 kr.).

	1997	1998	1999	2000	2001
Mindsteløn ¹⁾	43.008	5.639	3.664	4.084	1.201
Mindsteløn til hjemmefiskere ²⁾	29.482	18.266	18.641	11.218	10.277
Telefonstøtte		1.793	3.006	3.439	3.370
Dagstøtte		10.807	8.357	7.990	8.353
Tillæg ved sygdom		5.787	5.698	5.560	5.967
Ferieløn	5.140	2.635	2.118	2.114	1.845
Arbejdsmarkedsbidrag	1.923	1.526	1.148	800	520
Udbetalt til lønninger m.v.	79.553	46.453	42.632	35.205	31.533
Investeringstilskud³⁾	52.935	10.876			
Transporttilskud	1.533	1.765	3.561	3.631	3.726
Importtilskud		6.800	6.131	4.054	3.628
Særlig støtte		744	70	2.542	197
Særlige støtteordninger	1.533	9.309	9.762	10.227	7.551
Udbetalt i alt	134.021	66.638	52.394	45.432	39.084

¹⁾ Frem til 1998: mindsteløn, dagstøtte og tillæg ved sygdom

²⁾ Mindsteløn til hjemmefiskere vedtaget i maj 1996, se afs. nedenfor om fiskernes aflønning.

³⁾ Ordningerne med inv.støtte til fiskefartøjer ophørte i henholdsvis marts og maj 1998.

Kilde: Fiskimålastyrift/Lønjevningarsstovan..

I maj 1995 vedtoges en lagtingslov om støtte til udvikling af fiskerierhvervet på land for finansåret 1995. I henhold til loven kunne der ydes støtte til opkøb af 3.-lands fisk, krebsdyr og skaldyr til forarbejdning på Færøerne. Støtten var på maksimalt 1,25 kr. pr. kg. Endvidere gav loven mulighed for at yde støtte til produktudvikling på færøske fiskevirksomheder med op til 1/3 af projektets omkostninger. Lignende støtteordninger har været i kraft siden 1990-91. Medio maj 1996 vedtog lagtinget et lovforslag, som viderefører støtteordningerne fra 1995-loven, dog ydes ekstra støtte på 0,50 kr. pr. kg. i ét år, såfremt produktionen etableres på et sted, hvor der ikke er produktion i forvejen.

I maj 1995 blev der skabt hjemmel for landsstyret til at yde støtte til transport af fisk til de områder, hvor man har vanskeligt ved at bruge de etablerede fiskeauktioner (især Sandoy, Vágur og Nólsoy). Med lovændringer i 1999 og 2000 er hjemlen til støtte bl.a. udvidet til at omfatte transport fra auktioner til fiskevirksomheder og transport af fersk og forarbejdet fisk fra fiskevirksomheder til afskibningshavn, der er adskilt af fjord eller sund.

Finansiering af fiskefartøjer

Nybygning og ombygning af færøske fiskefartøjer er typisk finansieret ved låneoptagelse i Færøernes Realkreditinstitut, Fiskeribanken eller Skibskreditfonden suppleret af lån fra landskassen og/eller lån med landskassegaranti. Supplerende lån, udrustningslån, driftskreditter m.v. for færøske fiskefartøjer tilvejebringes overvejende gennem de færøske pengeinstitutter.

Siden 1995 har færøske og norske banker i højere grad deltaget i selve anskaffelsesfinansieringen af skibe, medens landskasselån og garantier er gledet ud. Fiskeribanken og Skibskreditfonden har samtidig reduceret udlånsvirksomheden på Færøerne meget.

Færøernes Realkreditinstitut har siden oprettelsen i 1955 ydet 1. prioritetslån til fiskefartøjer hjemmehørende på Færøerne med op til 50 pct. af vurderingsværdien. Løbetiden for realkreditinstitutets lån er 10 år. Lagtinget vedtog i november 1998 lov om Realkreditinstitutets virksomhed, der udvider lånerammerne med adgang til 2. prioritetslån op til 80 pct. af vurderingen med øget løbetid på 15 år. Samtidig vedtoges at Realkreditinstitutet på vegne af landsstyret kan genudlåne såkaldte likviditetslån som 2. prioritetslån sidestillet med 2. prioritetslån fra Realkreditinstitutet og andre låneinstitutioner. Realkreditinstitutet har med den nye lovgivning også fået adgang til et noget større virkeområde indenfor maritimt relateret virksomhed i opdræts- og off-shorenæringen og finansiering af et begrænset antal specialfartøjer.

Institutets udlånsvirksomhed har været finansieret - foruden af grundfondsmidler (oprindelig Marshallmidler) - ved udstedelse af 8 pct., 10-årige obligationer med statsgaranti. Danmarks Nationalbank har siden 1967 opkøbt obligationerne til pari, og låneoptagelsen var således indirekte statssubsidieret. Siden 1994 har der ikke været ydet statsgaranti og loven er også sat ud af kraft, hvorfor optagelse af lån sker på markedsvilkår.

Færøernes Realkreditinstituts virksomhed er pr. 1. januar 1999 overgået som rent færøsk lovgivnings- og forvaltningsanliggende, jf. aftalen mellem landsstyret og regeringen af 10. juni 1998, se bilag 4.1.

I regnskabsåret 1. april 2001 til 31. marts 2002 har Færøernes Realkreditinstitut ydet 22 lån på i alt 255,9 mio. kr. Heraf er de 15 nye lån på 191,8 mio. kr. og 7 omprioriteringslån

på 64,1 mio. kr. Institutets udlån pr. 31. marts 2001 har en hovedstol på 698,2 mio. kr., der ved afdrag og indfrielse er nedbragt til 570,2 mio. kr. fordelt på 81 lån. Institutets egenkapital udgør pr. 31. marts 2002 509,9 mio. kr.

Kongeriget Danmarks Fiskeribank har siden 1959 kunnet yde lån til fiskefartøjer og fiskeindustri på Færøerne. Fiskeribanken fik nye låneregler i 1999. Efter de nye regler kan lån til nybygning af fartøjer ydes med op til 70 pct. af kontraktprisen og have en løbetid på op til 20 år. Lån til andre fartøjer kan ydes med op til 60 pct. af fartøjets værdi. Løbetiden for lån til andre fartøjer vil normalt være 20 år for fartøjer med alder op til 10 år - for ældre fartøjer 15 år. Fiskeribanken kræver normalt første prioritets pant i fartøjet. For lån op til 40 pct. af fartøjsværdien stilles normalt ikke krav om egenkapital. Ved lån herudover kræves en egenkapital på 50 pct. af den del af lånet, der ligger over 40 pct. af fartøjsværdien. Egenkapitalkravet kan erstattes af en pengeinstitutgaranti.

Restgælden af færøske lån fra Fiskeribanken til fiskefartøjer var ved udgangen af 2001 på knap 12,4 mio. kr. mod 2,1 mio. kr. i 2000. Fiskeribanken har ultimo 2001 udlån til 10 fiskefartøjer på Færøerne.

Danmarks Skibskreditfond har tidligere ydet lån til færøske fiskefartøjer på vilkår svarende til de lån, der gives af Færøernes Realkreditinstitut. Men med vedtagelsen af den såkaldte "værftspakke" har Skibskreditfonden kunnet yde 14-årige indexlån på meget favorable vilkår (lav rente og maksimering af indextillæg). Fonden ydede i 1992 nye udlån til Færøerne på 10,5 mio. kr., hvorefter den samlede restgæld til fonden (for skibe hjemmehørende på Færøerne) udgjorde 336,2 mio. kr. I perioden 1993 - 1999 ydede fonden ikke lån, og ultimo 2001 er restgælden kun 0,4 mio. kr. Til sammenligning var restgælden 70,4 mio. kr. ultimo 1997. Også Skibskreditfondens långivning er indirekte statssubsidieret, idet Nationalbanken opkøber fondens obligationer til pari. Se i øvrigt tabel 6.2.

Op gennem 90'erne har der været iværksat en række forskellige muligheder for finansiering til nybygning og ombygning af fiskefartøjer, som oftest gennem lån, hvor landsstyret stillede en form for garanti.

Som det fremgår af tabel 4.9. på næste side er landskassens långivning til fiskefartøjer faldet markant siden 1990 for at ophøre fra 1996 og 1997. De seneste år har der igen været ydet likviditetslån.

Tabel 4.9. Landskassens långivning til fiskefartøjer i årene 1988-2001.

Finansår	Kurstabslån	Støttelån	Særlån	Likviditetslån	I alt
- mill. kr. -					
1988	1	63,2	18,3	13,3	95,8
1989	0,2	13,3	90,4	13,5	117,4
1990		19,9	20,6	7,0	47,5
1991		4,5	5,1	10,2	19,8
1992		7	0,6	12	19,6
1993				13,2	13,2
1994		0,4		7,5	7,9
1995		0,6		2,7	3,3
1996					0,0
1997					0,0
1998				1,5	1,5
1999				14,0	14,0
2000				20,3	20,3
2001				10,0	10,0

Kilde: Føroya Gjaldstova.

I marts 1997 blev det vedtaget at omlægge fjernfiskeflådens lån m.v. Baggrunden var, at en række af de større, og også nyere, rejtrawlere er så gældstyngede, at de ville gå konkurs indenfor kort tid. Landskassens pant i disse skibe ville derved blive nødlidende, men den vedtagne låneomlægning sikrer i et vist omfang pantet, samtidig med at skibene, som ønsket af landsstyret, kan forblive på færøske hænder.

Loven indebærer, at der efter ansøgning gives adgang til en omlægning af støttelån, udbetalte kautioner og landskasselån til rente- og afdragsfrie tilskudslån. Derudover kan der ske gældsnedskrivning delvist mod pant. Under behandlingen blev det diskuteret, om der var behov for skibene. Det blev bl.a. anført, at kapaciteten i rejefiskeriet er for stor i forhold til de eksisterende kvoter. Udgifterne ved loven var i 1998 ca. 50 mio. kr.

I løbet af 1998 og foråret 1999 var der fra politisk hold en løbende debat om at give et større beløb i støtte til fiskeflåden til nybygninger, idet store dele af flåden er ældet. I efteråret 1999 besluttede landsstyret, at der ikke skal gives støtte til fornyelse af fiskeflåden.

I forbindelse med skibsbyggeri på færøske værfter, kan der gives op til 12 pct. i refusion af fragtomkostninger og importafgifter. Derudover gives ingen støtte til skibsværftsindustrien.

Fiskernes aflønning

Fiskernes aflønning afhænger som udgangspunkt af fangstmængden samt af den pris, fangsten kan indbringe ved salg.

Afhængig af, om fiskeren er aflønnet efter en såkaldt nettooverenskomst eller en bruttooverenskomst, kan udviklingen i omkostningerne ligeledes få indflydelse på hyrens størrelse.

Brugen af henholdsvis brutto- og nettooverenskomster varierer alt efter, hvilken fartøjstype og fangstmetode, der er tale om. Efter bruttoprincippet aflønnes mandskabet med en vis andel, gennemsnitlig omkring 25 - 50 pct. af skibets indtægter opgjort som fangsternes salgsværdi. Den resterende del tilfalder rederen, der ud af sin andel afholder omkostningerne.

De forskellige aflønningsformer medfører betydelige forskelle i mandskabslønnen mellem de forskellige skibstyper og fangstformer, og samtidig til stærkt svingende indtægter. Med henblik på at afbøde virkningerne af de svingende indtægter er der ved lagtingslov fastsat regler om mindsteløn, dagstøtte og mindsteindtægt.

Mindsteløn ydes personer, som er påmønstret fiskefartøj i henhold til overenskomst mellem Føroya Reiðarafelag (Færøernes Rederiforening) og vedkommende fagforening. Såfremt sådan overenskomst ikke foreligger, er mindstelønnen betinget af, at der er mønstret efter aftale mellem vedkommende reder eller ejer af skibet og vedkommende fagforening. Mindstelønnen er 12.725 kr. pr. måned eller 424,17 kr. pr. døgn, fiskeren er påmønstret.

For mandskab påmønstret fiskefartøjer bliver der desuden udbetalt dagstøtte:

1) For trawlere på fiskeri efter ferskfisk, saltfiskeskib på linefiskeri, fryseskib på fiskeri efter sildehaj eller hellefisk m.m., fabrikstrawlere på fiskeri efter blåhvilling, ringnotskib, industritrawlere, fabrikstrawlere, som nedsalter eller fryser fangsten ombord, fryseskib på fiskeri efter rejer eller muslinger og skib på fiskeri efter laks ydes hver mand med den nuværende mindsteløn for hver påmønstret dag på turen det, som er forskellen mellem 8 almindelige timelønninger i overenskomsten mellem Føroya Arbeðarafelag (Færøernes Arbejderforbund) og Føroya Arbeidsgevarafelag (Færøernes Arbejdsgiverforening) og 1/30 del af månedsmindstelønnen. Dette tillæg reduceres med 55 øre for hver krone, som fangstandel, inkl. mindsteløn og mandskabsstøtte pr. dag, overstiger 1/30 af gældende månedsmindsteløn.

2) For mandskab påmønstret fiskeskibe, som ikke er omfattet af reglerne under punkt 1) og mindsteindtægt, gælder følgende regel: Hvis fangstandel, mindsteløn og mandskabsstøtte sammenlagt er mindre end 8 almindelige timelønninger i overenskomsten mellem Føroya Arbeðarafelag (Færøernes Arbejderforbund) og Føroya

Arbejdsgevarafelag (Færøernes Arbejdsgiverforening) betales differencen som særligt tillæg.

Dagstøtten er fra 1. maj 2001 279,51 kr. pr. døgn, fiskeren er påmønstret fiskefartøj. Dagstøtten er et tillæg til mindstelønnen, som sammenlagt giver (mindst 424,17 kr. + 279,51 kr.) knap 704 kr. pr. døgn + 12 pct. i feriegodtgørelse. Det specielle ved dagstøtten er aftrapningsordningen, hvor dagstøtten reduceres med 55 øre for hver krone, som fangstandel inkl. mindsteløn og mandskabsstøtte pr. dag, overstiger 1/30 af gældende måneds mindsteløn, som er gældende for fartøjstyperne nævnt under punkt 1. Aftrapningsordningen udregnes efter følgende formel: $\text{Dagstøttemax.} - (0,55 \times (\text{fangstandel} - \text{mindsteløn})) = \text{Dagstøtte}$. Dagstøtten bortfalder helt, når fangstandelen kommer op på 933 kr. pr. dag.

Til mandskab på fartøjer i hjemmefiskeri indenfor færøsk fiskerizone er der siden 1. juni 1996 blevet udbetalt mindsteindtægt, som udgør minimum. 8.200 kr./md. Mindsteindtægten nedsættes med 5 kr. for hver 10. kr. der tjenes, herunder indtægter fra fiskeandele. For at oppebære mindsteindtægtsstøtte skal der i de foregående 6 måneder være solgt for mindst 54.000 kr. pr. mand.

For arbejdsgiverne indebærer ordningen, at den ansatte har samme disponible indkomst, uanset om lønnen er 3.817,5 kr./md. eller 12.725 kr./md. Betingelsen for at modtage mindsteindtægt er, at der er afregnet mindst 10 fangster indenfor de seneste 3 måneder, at de ansatte er omfattet af overenskomsten for hjemmefiskeri, og at fangsten bliver landet samlet. Desuden skal der mindst være landet 25 kilo pr. mand. For fiskefartøjer under 20 BRT stilles der yderligere krav til størrelsen af bemanningen.

En oversigt over gennemsnitshyrer i fiskerflåden fordelt på skibstyper 1996 - 2001 kan ses i bilag 4.4.

Føroya Reiðarafelag og Føroya Fiskimannafelag indgik den 6. maj 2002 en ny overenskomst der løber frem til 1. december 2003. Som noget nyt er der med overenskomsten indført en pensionsordning for fiskere. Et andet væsentligt punkt i den nye overenskomst er, at den maksimale varighed af fisketurene er forkortet. For mere om den nye overenskomst henvises til afsnit 4.10.

Fiskerflådens driftsresultater

Fangsten pr. fangstdag faldt betydeligt fra midten af 80'erne og frem til 1994/1995. For både små og store trawlere samt lineskibene var der tale om et fald på 35 - 49 pct., hvor partrawlerne i forhold hertil havde en beskeden tilbagegang i fangst pr. fangstdag. Fra midten af 1990'erne er det gået frem igen for alle bådtyper, men især for de små trawlere har fremgangen været markant. For de små trawlere er der i 2000 tale om en fangst på 804 kg. pr. dag pr. mand mod 919 kg. i 2000 og kun 368 kg. i 1994. For de store trawlere er

fangsten i 2001 opgjort til 584 kg. pr. dag pr. mand mod 456 kg. i 2000 og kun 346 kg. i 1994.

Udvikling frem til midten af 90'erne skyldes formentlig en overfiskning af navnlig bestandene af torsk og sej, hvilket ikke blot har medført en u hensigtsmæssig udnyttelse af bestandene, men samtidig i høj grad har påvirket fiskeriets rentabilitet i ugunstig retning. Sammen med stigende driftsudgifter og en større rente- og afdragsbyrde resulterede dette i en stærk forringelse af fiskerflådens driftsresultater.

Fra 1996 gik fiskeriet væsentligt frem, og specielt i 1997/98 var fangsterne for istrawlere, da bestandene af bundfiskearterne - i modstrid med fiskeribiologernes udsagn - gik betydeligt frem. Fiskeriet af bundfiskearterne viste tilbagegang i 1998/1999, bl.a. faldt fangsterne af torsk markant. De faldende mængder har dog ikke haft den store negative indvirkning på indtjeningen. Priserne var høje i 1998 og steg yderligere i 1999, hvorefter priserne holdt sig på det høje niveau til hen mod slutningen af 2001, hvor især prisen på torsk faldt markant, se figur 4.4. Samtidig har torskefiskeriet og sejfiskeriet haft stor fremgang, hvilket har skabt et solidt grundlag for en god indtjening de seneste tre år.

Føroya Banki skriver i deres årsrapport for 2001, at hjemmefiskeflåden, der fisker bundfiskene torsk, kuller, sej og rødfisk, havde en tilfredsstillende indtjening. Hjemmefiskerflåden landede i 2001 fisk til en samlet værdi af ca. 1,2 mia. kr., hvilket er en vækst på 10-12 pct. i forhold til året før og en tredobling siden 1994. Den stærke vækst i indhandlingsværdien kan henføres til både stærkt stigende fiskepriser og fangstmængder. På Færøerne sælges endvidere en stor del af fangsterne over auktion, og den skærpede konkurrence fiskekøberne imellem har også bidraget til de gode priser på hvidfisk.

Notfiskerflåden, som fisker pelagiske fiske (blåhvilling, sild og makrel) havde i 2001 et meget tilfredsstillende resultat med rekordindtjening. Notfiskerflåden stod alene for halvdelen af en fremgangen i eksporten af fisk og fiskeprodukter, men den kan nok se frem til en beskæring af fiskeriet efter blåhvilling, da der stort set er enighed om, at det aktuelle fangstryk er biologisk uholdbart, og at der derfor er behov for at vedtage en samlet kvote for blåhviltingfiskeriet. Hidtil har der dog ikke været enighed om kvote og dens fordeling.

I henhold til bankens årsrapport tegner der sig igen et ujævnt billede for fjernfiskerflåden. Fjernfiskeriet, der er stærkt energikrævende, har også i 2001 været hårdt ramt af høje oliepriser. Fabrikstrawlerne, der fisker i Barentshavet og Irmingerhavet, havde en tilfredsstillende indtjening i 2001 - stort set uændret i forhold til 2000. Rejefiskerflåden, der havde et utilfredsstillende år i 2000, fik forringet driftsvilkårene yderligere i 2001. Fangstmængderne var tilfredsstillende, men priserne var ganske utilstrækkelige til at sikre en rentabel drift. Føroya Banki vurderer, at såfremt det ikke kommer til mærkbare prisstigninger på rejer, vil det i 2002 være nødvendigt at finde en anden beskæftigelse til

flere af de færøske rejsetrawlere, og Rederiforeningen skriver i sin årsberetning for 2001, at det ikke ser ud til, at rejeflåden kan producere sig ud af krisen.

Fiskepriser

En af de væsentligste faktorer for den færøske samfundsøkonomi er niveauet for prisen på fisk, dels ved salget via auktioner fra fiskeflåden til fiskeindustrien, og dels ved fiskeindustriens salg af forarbejdet fisk til brugerne (i første omgang til catering, supermarkeder m.v.).

Priserne på fisk varierer ofte og er let påvirkelige overfor internationale konjunkturer, bl.a. har valutakurserne en indvirkning på fiskepriserne. Herudover har efterspørgslen efter fisk naturligvis også en indvirkning på prisen. De seneste års offentlig debat om sygdomme i kvæg- og svinekød er formentlig stærkt medvirkende til at efterspørgslen efter fisk er stigende, hvilket presser prisen opad.

Salget af fisk fra fiskeskibene sker enten direkte til forarbejdningsindustrien på Færøerne eller i udlandet, eller via auktion. Der findes på Færøerne kun én fiskeauktion, Fiskamarknaður Føroya. Fiskeauktionen har fire afdelinger på Færøerne: en i Toftir på Eysturoy, en i Klaksvík på Borðoy, en i Sørvágur på Vágur og en i Vágur på Suðuroy. Mest brugt er auktionen i Toftir på Eysteroy.

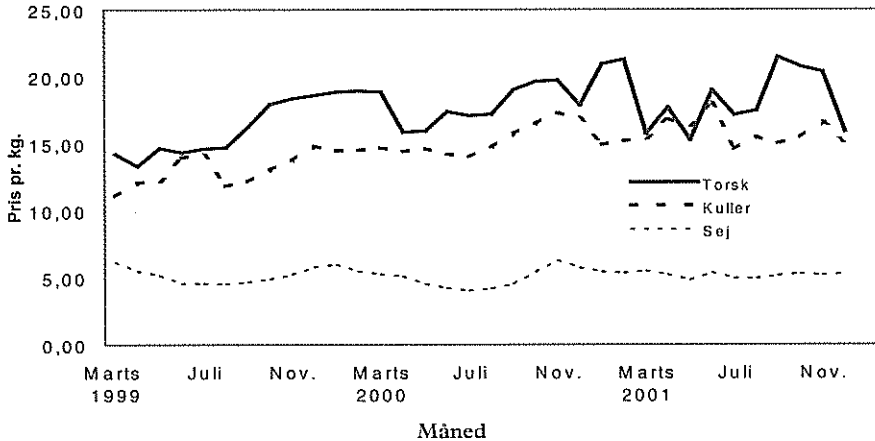
Salget via auktion foregår enten som en gulvauktion, hvor fisken udbyrdes beset, eller via telefonauktioner. Gennemsnitsprisen ved telefonauktionen vil ofte ligge en anelse højere end på gulvauktionen, da fisken er friskere ved direkte salg til fabrikken. Endvidere vil fiskefartøjet afholde fragttudgiften, hvorfor opkøberen (fiskeindustrien) kan give en lidt højere pris.

Omsætningen på auktionerne er meget forskellige fra auktion til auktion og fra uge til uge, men for auktionen i Toftir ligger omsætningen mellem små 100 tons pr. uge og op mod 600 tons pr. uge. Alt i alt bliver mere end 50 pct. af ferskfiskerflådens fangster i færøsk og fremmed zone omsat over auktionen.

Priserne varierer som nævnt en del, både som egentlige sæsonudsving og som følge af udbud og efterspørgsel.

I figur 4.4. præsenteres en oversigt over de gennemsnitlige månedspriser (kr./kg.) på de betydende bundfiskearter (torsk, kuller og sej) fra marts 1999 til december 2001. Priserne er gennemsnitlige og beregnet for alle størrelser, idet priserne varierer en del efter størrelsen på fisken.

Figur 4.4. Oversigt over prisen på torsk, kuller og sej fra marts 1999 til dec. 2001. Oversigten bygger på et vejet gennemsnit over kr. pr. kg.

Kilde : Hagstova Føroya og Rigsombudet.

Efter at prisen på torsk steg i 1998 og igen i 1999, har prisen siden ligget på et højere niveau end nogensinde før. Det høje prisniveau på torsk skyldes, at fiskeriet af torsk i Nordatlanten er gået meget tilbage samtidig med at kvoten i Barentshavet er mindsket. Andre kvoter er ikke forhøjet synderligt og udbudet af torsk er derfor reduceret. Prisudviklingen for kuller har stort set været den samme som for torsk, hvorimod prisen på sej derimod ikke er fulgt med prisstigningen på de øvrige bundfisk. Fiskeriet af sej har dog også været ganske godt og udbudet derfor stort, jf. tidligere.

Fiskepriserne opnået på den færøske fiskeauktion har i første kvartal af 2002 været gennemsnitlig ca. 20 pct. lavere end priserne i samme periode året før. Især torskeprisen er faldet (30 pct.), men også prisen på kuller er faldet markant (16 pct.), hvorimod prisfaldet på sej er mere beskedent (9 pct.). Fiskepriserne ligger dog fortsat på et højt niveau og forventes at stige lidt i løbet af foråret.

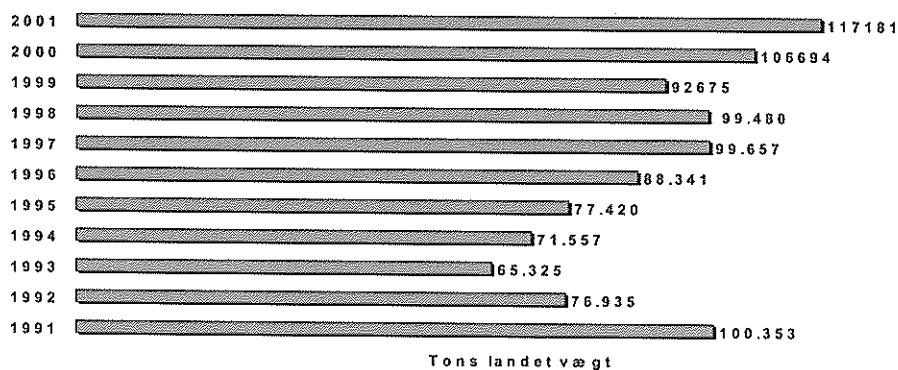
Fiskeindustri

Kapaciteten i den færøske konsumfiskeindustri omfattede tidligere 29 filetfabrikker fordelt ud over landet. Med stærkt faldende råvaretilførsel var der tale om meget stor overkapacitet i konsumfiskeindustrien. Problemet med den faldende råvaretilførsel søgtes

afhjulpet ved opkøb af udenlandsk fisk til forarbejdning på Færøerne samt ved øget forædling af fisken på Færøerne.

I slutningen af 1997 vedtog lagtinget en lov, der sætter begrænsninger for færøske fiskefartøjs mulighed for at afsætte fangsten uden for Færøerne. Færøske fiskefartøjer har frit lov til at afsætte op til 25 pct. af fangsten uden for Færøerne³, uden at antallet af fiskedage begrænses. Overskrides grænsen på 25 pct. kan antallet af fiskedage begrænses med op til 30 pct. Ligeledes kan der foretages begrænsninger i tildelingen af kvoter. Loven er ikke gældende for en række fiskearter bl.a. sild, makrel og laks. Ordningen har efterfølgende vist sig succesfuld, idet langt mindre af fangsten fra færøske fiskere sælges ubehandlet i udlandet end tidligere. Det må således konstateres, at ordningen har været et aktiv for den færøske fiskeindustri, idet det dog skal bemærkes, at de høje fiskepriser højest sandsynligt også har haft en indvirkning herpå.

Figur 4.5. Råvaretilførsel til de færøske filetfabrikker 1991-2001¹⁾.

1) Tallene indeholder alene råvaretilførslen fra færøske skibe og fiskearterne sild, makrel og industrifisk er ikke medregnet.

Kilde: Hagstova Føroya.

Råvaretilførslerne til fabrikkerne fra færøske skibe faldt i årene 1989 til 1993 fra ca. 109.600 tons til ca. 65.000 tons. Fra 1993 og til 1998 voksede tilførslen med 52 pct., men faldt så igen - med 8 pct. - fra 1998 til 1999. De seneste to år er tilførslen vokset, først med 15 pct. i 2000 og så med 10 pct. i 2001, i alt godt 26 pct. over to år. Forarbejdningskapaciteten har været faldende fra 1998, men den anslåede

³ Beregnet ud fra et gennemsnit af 4 måneders fangst.

forarbejdningsskapacitet, ekskl. forarbejdning af industrifisk, er formentlig over 120.000 tons årligt og stigende, og dermed over den nuværende tilførsel.

Finansieringsfonden af 1992, der blev etableret i medfør af aftalen af 6. oktober 1992 mellem den danske regering og det færøske landsstyre, fremsatte i foråret 1993 sammen med daværende to færøske banker, Føroya Banki og Sjóvinnubankin, en plan for en samlet gældssanering af fiskeindustrien og etableringen af et fiskeproduktionsselskab, der skulle virke som paraplyorganisation for de fabrikker, der ønskede at være med i ordningen. Selskabet skulle overtage de bank- og realkreditlån, der hidtil havde påhvilet de enkelte virksomheder, men med nedskrevne beløb. Fabrikker, der ønskede at fortsætte som hidtil, ville ikke blive omfattet af ordningen.

I juni 1993 stiftedes produktionsselskabet P/F Føroya Fiskavirking (FF), hvis kommercielle navn er United Seafood. 19 konsumfiskefabrikker - ud af dengang 29 fabrikker - kom med i selskabet, heraf er seks i drift ved udgangen af 2001. Selskabet måtte i efteråret 1996 gå i betalingsstandsning. Den 22. december 1996 blev der indgået en aftale med Erhvervsudviklingsfonden og Føroya Banki, som indebar et indskud fra fonden på 60 mio. kr., mens banken påtog sig finansiering på driftssiden for et tilsvarende beløb. Selskabets overordnede strategi fastlægges centralt, mens de enkelte fabrikker er organiseret som profitcentre, der ledes og administreres på stedet. Selskabet oprettede i 1998 egen salgsorganisation.

Råvaretilførslen til selskabet udgjorde i 2000 40.000 tons (i 1999 var råvaretilførslen ca. 37.000 tons). FF modtager sædvanligvis 34-37 pct. af de samlede færøske skibes fangster af pelagiske fisk. Stor efterspørgsel efter fisk og fiskeprodukter har siden 1998 medført øget konkurrence om råvarerne og været medvirkende til de høje fiskepriser.

FF havde i 2000 et overskud på driften på 8,4 mio. kr., mod et overskud på 10,2 mio. kr. i 1999. Resultatet skal ses i lyset af et nettosalg på 665 mio. kr. i 2000. Egenkapitalen er pr. 31. december 2000 opgjort til 91,1 mio. kr. Regnskabstallene for 2001 forelå ikke ved afslutningen af beretningen ultimo maj 2002, men det er oplyst, at overskuddet på driften udviser et overskud på 18,5 mio. kr.

Ud over de nævnte fabrikker i Føroya Fiskavirking produceres der bl.a. på Kósavirkidø i Klaksvík og en række mindre virksomheder.

Industrifiskefabrikken Havsbrún i Fuglefjord, der producerer fiskemel- og olie samt foder til fiskeopdræt, havde i 2001 en omsætning på 395 mio. kr. mod 308 mio. kr. i 2000. Ultimo 2001 var egenkapitalen på 98 mio. kr. og fabrikken havde 95 ansatte (årsværk). Havsbrún har i 2001 forarbejdet næsten 273.000 tons råfisk, hvilket er rekord og mere end en fordobling i forhold til 1997.

Ekspororganisationen Føroya Fiskasøla/Faroe Seafood blev i forbindelse med rekonstruktionen af fiskeindustrien oprettet som et selvstændigt aktieselskab. I forsommeren 1995 gik selskabet i betalingsstandsning. Det britiske datterselskab i Grimbsby blev solgt, mens de øvrige dele af Faroe Seafood blev genoprettet i et nyt selskab, Faroe Seafood, som har fået tilført ny kapital, 50 mio. kr. fra Færøernes Erhvervsudviklingsinstitut, der ejer hele aktiekapitalen i selskabet og 50 mio. kr. i lån fra Føroya Banki.

Føroya Fiskavirking og Faroe Seafood indgik i august 1995 aftale om markedsføring og salg af Fiskavirkings produkter. Aftalen blev opsagt i 1998, men Faroe Seafood sælger stadigvæk en del af Fiskavirkings produkter.

Faroe Seafood solgte i 2000 fiskeprodukter for 806,6 mio. kr. Dette er en stigning på ca. 5 mio. kr. i forhold til 1999. Faroe Seafood afsætter deres produkter til det meste af verdenen, der er bl.a. salg til EU, Japan, USA og Kina (rejer).

Siden afhændelsen af det britiske datterselskab, har Faroe Seafood oprettet datterselskaber i Danmark, Storbritannien og Frankrig. Faroe Seafood havde i 2000 et overskud på 7,9 mio. kr. Årsresultatet for 1999 udviste et overskud på 6,6 mio. kr. Regnskabet for 2001 var endnu ikke offentliggjort ved afslutningen af denne beretning.

Fiskeopdræt

Etablering og drift af havbrugsanlæg og smoltanlæg kræver tilladelse fra Færøernes landsstyre.

Det færøske havbrugserhverv er en forholdsvis ny erhvervsgren, som siden slutningen af 70'erne og navnlig gennem 80'erne var i kraftig udvikling. I 1988 blev der produceret i 63 anlæg. I slutningen af 80'erne kom opdrætserhvervet i alvorlig krise på grund af stærkt faldende markedspriser kombineret med en række svære sygdomsproblemer i besætningerne. Dette resulterede i en række konkurser, således at der i 1994 alene var mellem 17 og 20 anlæg i drift.

Siden midten af 90'erne har erhvervet gennemgået en positiv udvikling og været præget af stærk fremgang. Fiskeopdræt er i dag en af Færøernes vigtigste erhvervsgrene og det næststørste eksporterhverv. Omkring 22 pct. af Færøernes eksport i 2001 stammer fra eksport af laks og i mindre omfang ørreder, hvor eksportandelen af laks og ørreder udgjorde 28 pct. i 1999. I 1995 tegnede opdrætserhvervet sig for knap 12 pct. af Færøernes samlede eksport. I 2001 var der opdrætstilladelser på 31 forskellige lokaliteter. Disse havbrug blev i 2001 drevet af 13 selskaber (mod 17 selskaber i 1999).

Produktionen af laks og ørred har en lang produktionstid. Dette illustreres bedst ved at rogn, der blev gydet i november 1995, blev udsat som smolt i 1997 og først slagtet og eksporteret i 1999. Dette giver en produktionstid på ca. 4 år. Gennem de seneste år har man formået at nedbringe produktionstiden væsentligt.

Der blev i 2001 udsat i alt 16,7 mio. laksesmolt mod 15,9 mio. i 2000. Herudover blev der i 2001 udsat 4,1 mio. regnbueørreder mod 3,3 mio. året før. Til sammenligning blev der kun udsat 8,6 mio. laksesmolt i 1997.

På grund af den lange produktionscyklus (ca. 2-4 år) stilles der store krav til likvid kapital. Dette finansieringsbehov er i overvejende omfang blevet tilgodeset gennem lån- og kreditgivning fra færøske pengeinstitutter og udlånsfonde og nu også foderfirmaer. Der er i den seneste tid indskudt udenlandsk (norsk) kapital i enkelte opdrætsvirksomheder, hvilket har givet anledning til nogen debat.

Fra 1993 til 1997 blev der givet investeringsstøtte til fiskeopdræt, således at havbrugsopdrætterne fik et tilskud til køb af smolt på ca. 5 kr. pr. stk., hvilket svarer til i alt 25 mio. kr. I årene 1996/97 blev der ydet henholdsvis 10 mio. kr. og 9 mio. kr. i investeringsstøtte. For smoltproducenterne er der samtidig fastsat en maksimumspris på 11 kr. pr. smolt. Fra 1998 er der ikke givet støtte til opdræts erhvervet.

I årene 1998 til 2001 er mellem 19 og 25 pct. af produktionen af laks forarbejdet på Færøerne, hvor andelen først i 90'erne var ca. 10 pct. Eksporten af forarbejdet laks sker hovedsageligt som portionslaks eller som røget. Laksen udgør 97 pct. af den samlede værdi af fiskeriopdrætseksporten i 2001.

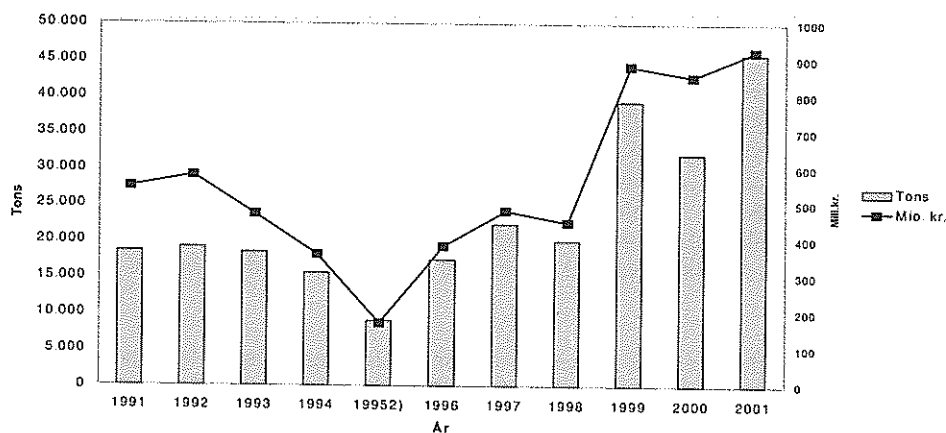
I 2001 blev der eksporteret for 925 mio. kr. laks og ørred, en stigning på 8,8 pct. i forhold til 2000, hvor der blev der eksporteret for 850 mio. kr. laks og ørred. Langt hovedparten (897 mio. kr. i 2001) var eksport af laks. I mængder var stigningen i eksporten over 43 pct. Usædvanlig lave verdensmarkedspriser på laks i sidste halvdel af 2001 er årsagen til den mindre stigning i værdien af eksporten.

Fra marts/april 2000 og frem til april/maj 2002 er der i 8 laksebrug på Færøerne konstateret tilfælde af laksesygdommen ILA (Infektios Lakse Anæmi). ILA-sygdommen, der er en virusinfektion, viser sig ved, at fiskenes lever og nyre svulmer op, hvorefter fiskene dør af iltmangel. De syge fisk slægtes, desinficeres og brændes. Havområderne, hvor der er konstateret ILA, braklægges i et halvt år, inden de atter tages i brug.

Der er gennemført omfattende tiltag for at bekæmpe smittespredningen til andre laksebrug. Smitten kan sprede sig via brøndbådene, der sejler mellem lakseringene med bl.a. foder. Endvidere kan vilde fisk og undslupne laks og ørreder sprede sygdommen, ligesom lakselus kan sprede smitten.

Med udgangspunkt i de forventede priser på laks og kendskab til produktionsmønsteret forventede opdrætserhvervet ind til for et par år siden, at eksportværdien kunne øges til op mod 1.500 mio. kr. i 2002, men forventningerne er justeret ned som følge af de konstaterede tilfælde af laksesygdommen ILA og faldende verdensmarkedspriser i 2001. Opdrætserhvervet forventer foråret 2002, at eksportværdien kan øges til over 1.100 mio. kr. i 2002 ved en gennemsnitlig eksportværdi på 22 kr. pr. kg. laks

Figur 4.6. Eksport af laks og ørred 1991 – 2001, eksportvægt¹⁾ og værdi.

1) Eksport af laks opgjort som vægt af rund fisk (WFE = Whole Fish Equivalent).

2) Faldet i mængden af eksporteret laks og ørred i 1995 skyldes, at der blev udsat mindre smolt og at slagtingen blev udskudt på grund af lave priser.

Kilde: Fiskaaling P/F

For såvel laks som ørred gælder, at prisen pr. kg. forarbejdet fisk er faldet jævnt gennem 1990'erne frem til 1998/1999. Fra sidst i 1999 steg priserne betydeligt og holdt sig på et usædvanligt høje niveau i 2000. Den gennemsnitlige eksportværdi pr. kg. laks var fra 1996 til og med 1999 godt 22 kr. pr. kg. For 2000 var den gennemsnitlige eksportværdi 26,80 kr. pr. kg. laks (eksportværdi opgjort pr. WFE). En global overproduktion af laks medførte hen på efteråret 2001, at lakseprisen faldt til omkring 15 kr. pr. kg, som ikke giver dækning for produktionsomkostningerne, der typisk ligger i niveauet 18 - 19 kr. pr. kg. I 2001 har ILA-tilfældene og de lave laksepriser på verdensmarkedet således medført alvorlige tab for flere lakseopdrættere, men de fleste opdrættere er forholdsvis godt konsoliderede efter tilfredsstillende indtjeningsforhold i 1999 og 2000. Resultatet for 2002

og de videre muligheder for opdræts erhvervet vil i vidt omfang afhænge af sygdomsudviklingen samt udviklingen i markedsprisen for laks og ørreder.

Fangst i øvrigt

Fangst af søfugle har i dag kun en marginal erhvervsmæssig betydning for enkelte bygdesamfund. På grund af tilbagegangen i bestandene af visse arter (lomvier, søpapegøjer m.v.), er der ved lov fastsat begrænsninger for fangsten af de pågældende arter.

Derimod har fangsten af grindehvaler og andre småhvaler en vis økonomisk betydning.

Grindefangsten er i nyere tid blevet udsat for stærk kritik af forskellige miljøorganisationer, der har anført, dels at bestanden trues af færingernes hvalfangst, dels at de anvendte jagtmetoder er præget af brutalitet. Denne kritik, der fra tid til anden har medført problemer for de færøske eksporterhverv, er imidlertid præget af manglende kendskab til de faktiske forhold. Grindehvalen har gennem år været genstand for særdeles grundige videnskabelige undersøgelser, og det er ved disse fastslået, at den nordatlantiske bestand udgør ca. 800.000 hvaler. Det er ud af denne bestand, den færøske grindefangst tages.

Den færøske grindestatistik er formentlig verdens ældste jagtstatistik, der kan føres tilbage til i al fald år 1584 og er ubrudt siden 1709. Den viser, at jagttrykket ligger betydeligt under det af den internationale hvalfangstkommission (IWC) krævede maksimale jagttryk på 2 pct., idet det færøske jagttryk udgør i gennemsnit 0,1 pct. med en variation fra 0,0 til 0,6 pct. Det er herved dokumenteret, at den færøske grindefangst på ingen måde truer bestanden, men er en marin ressource, Færøerne kan høste af uden at true arten. I 1999 blev der taget 608 grindehvaler (8 grindeflokke), hvilket er under 0,1 pct. af den anslåede bestand.

For så vidt angår selve fangsten er metoderne og redskaberne nu udviklet således, at både fangst og den efterfølgende slagtning ikke påfører hvalerne unødige lidelser. Fangsten foregår efter gammel skik ved, at flokke af grindehvaler, der observeres i farvandene tæt ved øerne, med småbåde drives ind mod stranden hvor de aflives.

Man har på Færøerne gennem de senere år taget en række initiativer til dyreværnsmæssige forbedringer af indfangning og aflivning af hvaler. Således skal fangstpladsen være godkendt. I øjeblikket er der 21 godkendte lokaliteter og 3 lokaliteter med foreløbig godkendelse. Hvalspydet og hvalharpunen er afskaffet og figurerer ikke længere som tilladte redskaber.

Kød og spæk fordeles efter traditionelle fordelingsregler blandt deltagerne og andre indbyggere i området og går således kun rent undtagelsesvis ud i nogen omsætning. Grindekødet var i tidligere tid af helt afgørende betydning for befolkningens proteinforsyning. Det gælder fortsat i dag, at grindekødet som en gratis ressource dækker gennemsnitligt en fjerdedel af kødforsyningen, hvorfor det fortsat er af stor betydning i et område, der som det færøske ikke er storproducent af grønsager. Fordelingen af fangsten følger ganske bestemte retningslinier, der indeholder tydelige elementer af et socialt forsørgelsessystem. Landslægen har i 1998 anmodet færingene om at være tilbageholdende med spisning af grindekød, da man har konstateret ophobning af bl.a. kviksølv i hvalerne.

Den økonomiske værdi af grindfangsten kan vanskeligt opgøres, men det samlede udbytte af kød og spæk er anslået til at være 1 1/2 - 2 gange større end vægtudbyttet af fåre- og lammekød.

Offentligt tilsyn

Tilsynsopgaverne på fiskeindustriområdet er med hjemmel i levnedsmiddelloven henlagt til Heilsufrøðiliga Starvsstova (Miljø- og Levnedsmiddelstyrelsen). Opgaverne omfatter bl.a. autorisation af fiskefartøjer og fiskeindustriens virksomheder samt tilsyn med den hygiejniske standard sammesteds. Desuden føres tilsyn med transport, mærkning m.v. i henhold til konkrete bekendtgørelser. Heilsufrøðiliga Starvsstova er af EU-kommissionen godkendt som kompetent myndighed til at føre tilsyn med og godkende de virksomheder indenfor fiskeindustrien, der producerer varer beregnet på eksport til EU-landene.

De forskellige afdelinger på Heilsufrøðiliga Starvsstova deltager i en del forsknings- og udviklingsprojekter, herunder også indenfor fiskeriområdet.

Inden for fiskeopdrætsområdet er det Heilsufrøðiliga Starvsstova, der fører tilsyn med karantænebetingelser, og landsdyrlægeinstitutionen der varetager tilsynet med medicinering og visse undersøgelsesmæssige opgaver.

4.4. Landbrug

Landbruget var indtil slutningen af det 19. århundrede Færøernes hovederhverv, men den økonomiske og erhvervsmæssige udvikling i landet har medført, at landbruget i dag kun bidrager med 0,7 % til Færøernes samlede bruttofaktoringkomst.

Produktionen af landbrugsvarer

Ud fra et ønske om en større selvforsyningsgrad ydes offentlig støtte til investeringer i landbruget og tilskud til visse af erhvervets produkter, bl.a. mælkeproduktion. Den offentlige støtte er blevet stærkt reduceret de seneste år.

Mælkeproduktionen på Færøerne har været stigende i de sidste mange år og dækker nu hele forbruget af konsummælk. Siden 1986 er den indvejede mælk steget fra 4.531 mio. liter til 7.032 mio. liter i 2001. Også produktiviteten i mælkeproduktionen er steget, idet udbyttet pr. ko er forøget betydeligt de seneste 20 år. For at kontrollere mælkeproduktionen indførtes fra den 1. januar 1994 kvoter på mælkeproduktionen. I mejeriet MBM var der i 2001 ca. 1.170 køer på de færøske gårde. Der er i 2001 ca. 70 kvægbrug på Færøerne. Gennemsnitskvægbruget er 17 køer og der er 4 gårde, der har over 30 køer.

Det samlede færehold er på ca. 70.000 stk. Produktionen af færekød er ca. 600 tons årligt, hvilket svarer til ca. 40 % af det samlede forbrug. Den årlige produktion af oksekød er på ca. 100 tons. Den overvejende del af kødforbruget må således importeres.

Der findes en mindre produktion af kartofler, andre gartneriprodukter, samt af æg, men hovedparten af disse landbrugsprodukter må ligeledes importeres.

Der er ved lagtingslov af august 1997 med senere ændringer iværksat en låneordning (Grunnurin fyri vakstrarhús og grønmetisframleiðslu) til gartneri- og grønsagsproduktion på Færøerne. Det er Erhvervsfremmefonden (Vinnuframagrúnnurin) som administrerer ordningen, som kan yde støtte i form af lån med op til 0,5 mio.kr.

Landbrugsinvesteringer finansieres i stort omfang af Jordfonden (Føroya Jarðarráð). Jordfondens samlede udlån pr. 31. december 2001 var på 160 mio. kr.

Offentlig støtte

Landbruget på Færøerne er blevet støttet gennem offentlige tilskud. Der er således budgetteret med udbetaling af 14,6 mio. kr. i støtte til landbruget på finansloven for Færøerne for 2001.

Der gives bl.a. støtte til produktion af oksekød, stråfoder, fårekød, vikarordninger for landmænd og ikke mindst til mælkeproduktion. I 2001 blev der givet støtte for 9,3 mio. kr. til mælkeproduktion.

Offentlig tilsyn m.v.

Landsdyrlægen, der er rådgiver for landsstyret og andre myndigheder med hensyn til veterinære spørgsmål, fører tilsyn med overholdelsen af gældende veterinære bestemmelser og iværksætter forholdsregler med henblik på forebyggelse og bekæmpelse af sygdomme hos husdyr.

Inden for miljø- og levnedsmiddelområdet er landsstyrets kompetence henlagt til Heilsufrøðiliga Starvsstova (miljø- og levnedsmiddelstyrelsen.)

Med hjemmel i levnedsmiddeloven og bekendtgørelser herunder fører institutionen tilsyn med og godkender de fødevarerproducerende virksomheder både med henblik på hjemmemarkedet og på eksport bl.a. til EU, samt udøver importkontrol af fødevarer. Desuden føres der tilsyn med og godkendes forretninger, restauranter og andet, hvor der opbevares og forhandles levnedsmidler til konsum.

Heilsufrøðiliga Starvsstova er den overordnede tilsynsførende myndighed i henhold til miljøbeskyttelsesloven og varetager godkendelsesopgaverne i relation hertil.

Institutionen omfatter et veludstyret kemisk og mikrobiologisk laboratorium. Det kemiske laboratorium er akkrediteret af DANAK iht. EN45000. Ud over opgaverne fra tilsynsafdelingerne får laboratorierne prøver ind fra virksomheder og private kunder. Laboratorierne deltager sammen med de øvrige afdelinger i en del forsknings- og udviklingsprojekter inden for miljø- og levnedsmiddelområdet.

Derudover er der bevilget 2,349 mio. kr. til skovpleje og 2,335 mio. kr. til forskning og rådgivning.

Til administration af støtteordningen er der bevilget Landbrugsrådet 0,34 mio. kr.

4.5. Håndværk, Industri, Bygge- og Anlægsvirksomhed

De industrielle forudsætninger

Størstedelen af den færøske industri har direkte tilknytning til fiskerierhvervet. Dette gælder i første række den egentlige fiskeindustri - dvs. filetfabrikker, røgerier og virksomheder til forarbejdning af industrifisk. Denne del af industrien er nærmere omtalt i afsnit 4.3.

Foruden den egentlige fiskeindustri er der på Færøerne opbygget et antal håndværks- og industrivirksomheder, der producerer udstyr m.v. til fiskefartøjer og den egentlige fiskeindustri. Til denne gruppe hører bl.a. skibsværfter og virksomheder, der producerer fiskeredskaber samt maskiner og udstyr til filetfabrikker. I de seneste år er der på Færøerne etableret virksomheder, som satser på eksport af systemløsninger på fiskeområdet - bl.a. til lande i den tredje verden.

Fraværet af et betydeligt hjemmemarked, store transportomkostninger for råvarer og færdigvarer og et i international sammenhæng forholdsvis højt omkostningsniveau har hidtil hindret Færøerne i at etablere eksportorienterede industrier uden for den egentlige fiskeindustri og dennes forsyningsvirksomheder.

Landsstyret støtter udviklingen af småindustri og håndværk, der er baseret på salg til hjemmemarkedet. Indtil den 1. januar 1993 var den færøske hjemmemarkedsindustri i vid udstrækning baseret på toldbeskyttelse (fuld told på importerede færdigvarer og toldfritagelse/lempelse for importerede råvarer og halvfabrikata) og andre former for tilskud (herunder rentesubsidier) fra det offentlige.

I forbindelse med EU-handelsaftalen fra februar 1992 forpligtede Færøerne sig til - fra den 1. januar 1993 - at fjerne beskyttelsestolden. I den åbne konkurrencesituation, der faldt sammen med den økonomiske krise, fik mange virksomheder svært ved at klare sig, men især de seneste 3-4 år har der været fremgang i industrien og fortsat fremgang i beskæftigelsen.

Det færøske erhvervsdepartement (Vinnumálastyrid) har gennem 1998 udgivet en række pamfletter, som kommer med en række bud på alternativer til fiskeriet som eksportmulighed. Pamfletterne nævner i denne sammenhæng specielt IT-branchen som et alternativt eksporterhverv. I april 2001 blev der under erhvervsdepartementet oprettet en særlig afdeling til fremme af nye IT-virksomheder. Afdelingen skal rådgive virksomhederne og stille faciliteter til rådighed i opstarten samt hjælpe med adgang til finansiering.

Virksomheder og lønudbetalinger

Lønudbetalingerne inden for håndværk, industri samt bygge- og anlægssektoren fremgår af tabel 4.10.

Tabel 4.10. Lønudbetalinger inden for industri, håndværk samt bygge- og anlæg i 1989, 1996 – 2001.

	Lønudbetalinger						
	- mio. kr. -						
	1989	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Fiskeindustri	401	255	240	272	309	346	373
Skibsværfter og værksteder	97	82	82	88	93	108	124
Industriproduktionen i øvrigt	170	106	114	124	147	178	201
Bygge- og anlæg	379	112	151	185	219	265	304
Energiforsyning	48	37	37	37	37	40	43
I alt	1.095	592	624	706	805	937	1045

Kilde: Hagstova Føroya

Opgørelsen viser, at fiskeindustrien trods tidligere kraftig tilbagegang i lønudbetalingerne fortsat er den største af de nævnte erhvervsgrøner med knap 36 pct. af gruppens samlede lønudbetalinger i 2001. For fiskeindustrien har der været tale om en pæne årlige stigninger siden en lille tilbagegang i 1997. Tilbagegangen i 1997 skyldtes bl.a. lukninger af enkelte konsumfiskefabrikker. Skibsværfterne har på det seneste formået at vinde enkelte udenlandske ordrer og nybygning af enkelte færger til landsstyret er delvis sket på de færøske værfter.

Bygge- og anlægsaktiviteten

Aktiviteten i bygge- og anlægssektoren steg kraftigt i 80'erne. Det høje aktivitetsniveau dækkede over stigninger i boligbyggeriet og - især - over omfattende offentlige investeringer i tunneler, veje, havne og institutioner. Væksten i de offentlige investeringer var særlig markant fra 1987 til 1988.

Siden 1989 og frem til 1995 har der kunnet konstateres et faldende aktivitetsniveau i bygge- og anlægssektoren både som følge af et kraftigt fald i de offentlige investeringer og på grund af en voldsom indskrænkning i de private investeringer.

Antallet af færdiggjorte boliger toppede i 1988 med 410. Siden er aktivitetsniveauet faldet både i Tórshavn-området og i det øvrige land. Boligbyggeriet vurderes fortsat at være

under niveauet i 80'erne, men dog for opadgående. Det er specielt det private boligbyggeri, der er for opadgående. Der var i 1999, 2000 og 2001 en stigning i lønudbetalingerne indenfor bygge- og anlægssektoren på henholdsvis 26 pct., 21 pct. og 15 pct. Dele af bygge- og anlægssektoren påpeger, at der som følge af den store aktivitet i bygge- og anlægssektoren er problemer med at skaffe håndværkere til alle opgaverne.

Finansiering af industri, håndværk m.v.

Før den nye bank- og sparekasselovgivning blev ikraftsat - henholdsvis den 1. juli 1993 for bankernes vedkommende og den 1. januar 1994 for sparekassernes vedkommende - var det hovedsageligt de daværende to banker - Føroya Banki og Sjóvinnubankin - der finansierede erhvervslivet. De 3 færøske sparekasser havde indtil januar 1994 især ydet bygge- og prioritetslån, men har nu på lige fod med bankerne mulighed for at yde lån til erhvervslivet. Denne mulighed er dog indtil videre kun udnyttet i et beskedent, men dog stigende omfang.

Industriens og håndværkets faste investeringer (i bygninger og maskiner m.v.) finansieredes tidligere ved låneoptagelse i de to færøske udlånsfonde (Færøernes Industrifond og Industriens Udviklingsfond) og - i de senere år - ved låneoptagelse i danske kreditforeninger, jf. nedenfor under afsnit 4.7.

Herudover yder landsstyret i vist omfang direkte lån til finansiering af småindustrier - især i udkantsområderne. Endelig har landsstyret i vid udstrækning ydet garanti for lån til erhvervslivet.

Loven om erhvervsfremme, der giver mulighed for ved lån, tilskud eller kapitalindskud til projekter at fremme den erhvervsmæssige udvikling på Færøerne, har været i kraft på Færøerne siden 1993.

Fiskeindustrien på Færøerne har desuden adgang til at finansiere en del af anlægsudgifterne ved lån i Danmarks Fiskeribank. Finansieringsmulighederne for fiskefartøjer er nærmere beskrevet i afsnit 4.3.

Færøerne udgør en del af det danske valutaområde, og erhvervslivet har derfor mulighed for at opnå finansiering på det danske penge- og kapitalmarked på normale markedsbetingelser. Blandt andet yder danske kreditforeninger realkreditlån til industri- og serviceerhvervsbygninger på Færøerne, dog skal hvert enkelt lån godkendes af Færøernes landsstyre.

Som "valutaindlændinge" hjemmehørende på Færøerne kan færøske virksomheder optage kommercielle lån og kreditter (bl.a. til finansiering af import og eksport) samt finansielle lån i udlandet i overensstemmelse med de til enhver tid gældende valutabestemmelser. De på Færøerne ikraftsatte valutabestemmelser er - med visse modifikationer - de i Danmark

gældende valutaregler, idet de seneste liberaliseringer på valutaområdet dog ikke er ikraftsat på Færøerne endnu.

I maj 1994 vedtoges lagtingsloven om en garantifond, der har til formål at støtte nye aktiviteter og produktioner i industrien. Færøernes landsstyre, der administrerer fonden, kunne (ved simpel kaution) stille garanti for nye lån, som ydes af finansieringsvirksomheder og pengeinstitutter. Fonden er aftaget i 2001 og dens kapital indgår nu i en nyoprettet erhvervsfremmefond, se afsnit 4.8.

Som resultat af forhandlingerne mellem regeringen og landsstyret den 17. november 1994 blev det aftalt, at oprette Færøernes Erhvervsudviklingsinstitut (Framtaksgrunnur Føroyar). Institutet har til formål på markedsøkonomiske vilkår, at investere dels i nye eller udvidede erhvervsaktiviteter i virksomheder og projekter, dels i virksomheder, som har gennemgået en væsentlig omstrukturering eller gældsomlægning. Det er en betingelse, at der ydes lån fra et eller flere pengeinstitutter af samme størrelsesorden, eller at andre investorer indskyder egenkapital eller ansvarlig kapital af tilsvarende størrelsesorden.

Instituttets grundkapital er 2 mio. kr., der er indskudt med 1 mio. kr. fra henholdsvis dansk og færøsk side. Endvidere har statskassen og landskassen hver ydet instituttet 99 mio. kr. i lån. Lånene er rente- og afdragsfrie i 10 år. Erhvervsudviklingsinstituttet deltog i sommeren 1995 i oprettelsen af eksportselskabet Faroe Seafood Prime, der har videreført aktiviteterne i Faroe Seafood, der gik i betalingsstandsning i 1995. Institutet tegnede den nye aktiekapital på 50 mio. kr., mens Føroya Banki ydede lån på 50 mio. kr. Institutet indskød 60 mio. kr. i Føroya Fiskavirking/United Seafood i starten af 1997 for at sikre den videre drift af virksomheden. Med aftalen mellem landsstyret og den danske regering af 10. juni 1998 (se bilag 4.1) aftaltes det, at den danske stat afviklede sit engagement i erhvervsudviklingsinstituttet inden udgangen af 1998. Den indskudte kapital, som pr. 1. juni 1998 udgjorde 99 mio. kr. blev konverteret til indskudskapital.

Landets Udviklingskontor

Færøernes landsstyre etablerede i 1987 Landets Udviklingskontor (Menningarstova Landsins) og et dertil knyttet Udviklingsråd. Kontorets direktør ansættes af og refererer direkte til landsstyret. Udviklingskontorets vedtægter er siden ændret flere gange og kontorets opgaver tilpassets erhvervslivets skiftende vilkår. I henhold til lagtingslov af maj 2000 skal udviklingskontoret nu udvikle industri, håndværk og tjenestevirksomhed og i den forbindelse yde rådgivning og oplysning indenfor teknologi, økonomi, ledelse og eksport. Kontorets benævnes fra 2000 også "Faroe Islands Trade Council".

4.6. Handel, Service og Transport

Handel og service⁴

Færøernes forsyning med investeringsgoder og forbrugsvarer er i overvejende grad baseret på import. Hovedparten af importen kommer - når der bortses fra skibe - fra Danmark eller importeres via en dansk mellemhandler.

Afsætningen på det færøske marked foregår typisk, når det gælder kapitalvarer og varige forbrugsgoder, via agent/eneforhandler, mens forbrugsvarer ofte afsættes via grossister, der i mange tilfælde har eneret på forhandlingen af de varer, de sælger.

Udviklingen i distributionsmønsteret følger i øvrigt tendensen i de øvrige nordiske lande. Enhederne inden for engros- og detailedet bliver stadig større, og som helhed er der en tendens til, at en stigende del af vareomsætningen kanaliseres uden om engrosledet.

I februar 1992 blev der vedtaget en ny spirituslovgivning. Den meget forældede og ikke-administrerbare lovgivning fra 1928 blev hermed afløst af en lov, der indfører en monopolhandel (Rusdrekkasølan Landssins) for vin og spiritus med et antal forhandlingssteder ud over landet. Aldersgrænsen for adgang til at købe spiritus er nedsat fra 20 til 18 år, og tidligere tiders rationeringsordning er ophørt.

Transport m.v.

Godstransporten mellem Færøerne og omverden foregår hovedsagelig ad søvejen. To færøske rederier besejler fragtruter til udlandet året rundt. Smyril Line har siden 1998 - i forbindelse med passagervintersejladsen til Danmark - sejlet med fragt. Endvidere besejler det islandske selskab EIMSKIP fragtruter til udlandet året rundt og har eget kontor på Færøerne

Beflyvningen af Færøerne varetages af MAERSK AIR, ICELAND AIR samt det færøske selskab ATLANTIC AIRWAYS. Antallet af rejsende til og fra Færøerne af luftvejen har været stærkt stigende de seneste år.

Passagerbefordring pr. skib foregår hovedsageligt i sommerperioden og udføres dels af passagerskibe i rutetrafik (Smyril Line) og dels med særlige passagerskibe (krydstogtskibe). Antallet af udenlandske passagerskibe, der har lagt til ved Færøerne, har været stigende de seneste år. I øvrigt henvises til afsnit 8.8.

⁴ Udviklingen inden for den del af servicesektoren, der udgøres af pengeinstitutter o.lign., er nærmere behandlet i afsnit 4.8.

Virksomheder og lønudbetalinger

Erhvervsområderne handel, service og transport havde i 80'erne en relativt stærkere vækst end de traditionelle primære og sekundære erhverv (dvs. fiskeri, håndværk og industri), og erhvervene bidrog derfor med en stadig større andel af den samlede værditilvækst i det færøske samfund. Denne tendens fortsatte op gennem en stor del af 90'erne. De senere år har serviceerhvervenes andel af de samlede lønudbetalinger dog været faldende og tegner sig i 2001 for 50,2 pct. af de samlede lønudbetalinger mod 55,1 pct. i 1995, se også tabel 4.1.

Som det fremgår af tabel 4.11, er lønudbetalingerne inden for alle sektorer steget det seneste år. I alt er lønudbetalingerne steget med 299 mio. kr. fra 2000 til 2001, svarende til en stigning på 10,2 pct.

Tabel 4.11. Lønudbetalinger ¹⁾ inden for handel, service og transport 1996 – 2001.

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
	- mio. kr. -					
Handel og reparation	335	360	387	428	463	505
Finansiering og forsikring	189	203	207	222	239	242
Erhvervsservice	85	101	102	111	129	148
Husholdningsservice	21	21	23	26	28	31
Søtransport	136	134	144	165	181	210
Hoteller/restauranter	30	34	39	46	52	56
Transport i øvrigt	54	59	76	84	96	123
Post og telekommunikation	105	111	120	126	132	147
Offentlig adm. m.m.	548	584	626	668	727	801
Undervisning	210	216	226	238	245	269
Sundheds- og Socialvæsen	435	461	481	523	558	598
Foreninger, kultur	60	67	70	91	83	102
I alt	2.208	2.351	2.501	2.728	2.933	3.232

¹⁾ Lønudbetalingerne omfatter udbetalte A-indtægter. Fratrukket er arbejdsløshedsforsikring og offentlige ydelser som sociale pensioner, dagpenge og forskellige støtteydelse.

Kilde: Hæstova Føroya

4.7. Udvinning af olie.

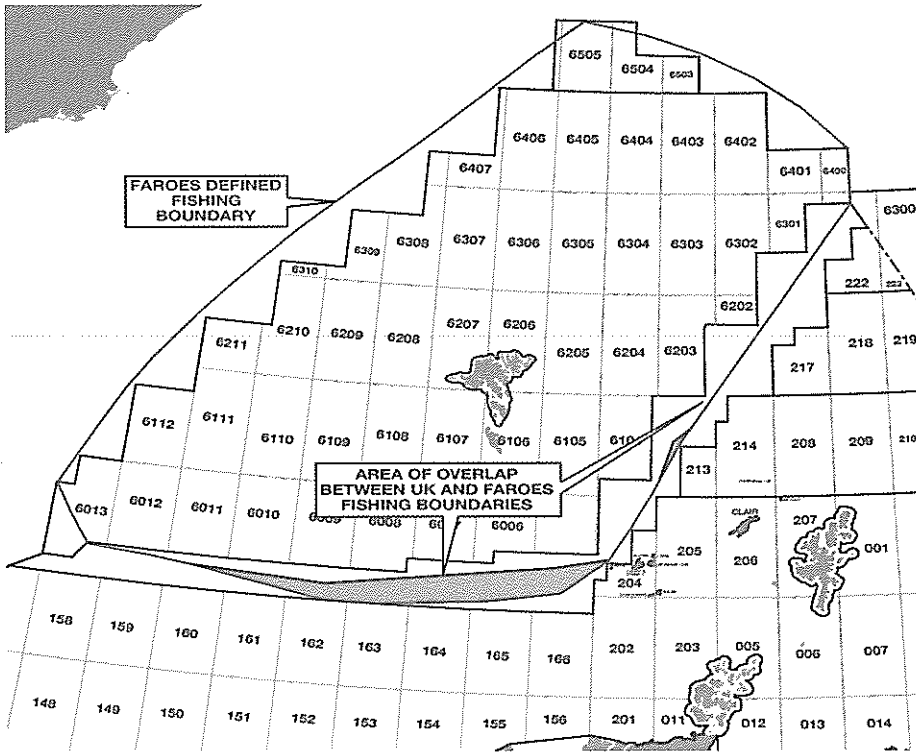
Efter at der i 1990'erne blev konstateret en række olieforekomster i de britiske farvande tæt ved den færøske grænse, har der været en begrundet formodning om olieforekomster på færøsk territorium. Til og med 1999 var indsatsen for udvinning af olie koncentreret om forundersøgelser (undersøgelser af den geologiske struktur, samt indsamling af seismisk data og gravimetriske målinger m.v.) og oprettelse af en offentlig olieadministration. Efter at de lovgivningsmæssige rammer kom på plads først i 2000, blev 1. udbudsrunde gennemført foråret 2000. De første licenser til forundersøgelser og udvinning af kulbrinter i undergrunden ved Færøerne blev givet august 2000. De tre første efterforskningsboringer blev gennemført i løbet af sommeren og efteråret 2001. En af disse boringer resulterede i et olie- og gasfund. Et vurderingsprogram skal nu vise, om fundet er af sådan karakter, at det kan udnyttes kommercielt. En foreløbig redegørelse til Olieministeriet om fundets størrelse og om mulighederne for olieudvinning skal foreligge i løbet af sommeren 2002.

Området mellem Færøerne og Storbritannien har været genstand for en årelang forhandling, for at få fastlagt territorialgrænsen, både i forhold til landsoklen og i forhold til fiskerigrænserne. Der blev medio maj 1999 indgået en aftale mellem Færøerne/Danmark og Storbritannien om grænserne. Aftalen går i korte træk ud på, at Færøerne besidder 2 mindre områder på 200 km² og 75 km² henholdsvis øst og vest for Færøerne, mens et 9.100 km² stort område syd for Færøerne deles med 1.100 km² til Færøerne og 8.000 km² til Storbritannien. Fiskerirettighederne i de mindre områder tilhører Færøerne, mens det store område fortsat deles mellem Færøerne og Storbritannien som en "grå zone". Endvidere er det aftalt en gensidig informationspligt mellem landene vedr. eventuelle oliefund. På næste side ses et kort over de nævnte områder, hvoraf den færøske fiskerigrænse ligeledes fremgår.

Forundersøgelserne har overvejende koncentreret sig om farvandet sydøst for Færøerne (mellem Færøerne og Shetlandsøerne). Dette skyldes tildels, at briterne som nævnt har fundet store forekomster af olie tæt på Shetlandsøerne. En anden forklaring er, at der i området nærmest det britiske område ikke forefindes basaltlag i samme omfang, der vanskeliggør og fordyrer både seismologiske undersøgelser og eventuel senere boring.

Den færøske olieadministration, der fra 1999 overgik fra at være en afdeling af det færøske ehvervsministerium (Vinnumálastýrið) til at blive et selvstændigt ministerium (Oljumálastýrið), forberedte den 1. udbudsrunde og de lovmæssige rammer for egentlig olieudvinning.

Lagtinget vedtog i marts 1998 en kulbrintelov, der som væsentligste formål har at regulere olieefterforskning og olieudvinning i færøsk territorium. Loven omfatter endvidere bestemmelser om, at bl.a. transport til og fra boreplatforme skal foregå via Færøerne.

Kilde: Sosialurin

Det fiskale regime kom på plads i løbet af 1999 og 2000. Lagtinget vedtog i april 1999 en tilføjelse til bestemmelserne om erhvervsbeskatning, som giver mulighed for beskatning af bl.a. foretagender, der foretager seismologiske undersøgelser eller på anden måde er involveret i udvinding af olie på færøsk territorium. Beskatningsprocenten for indkomster i forbindelse med *udvinding* af olie er 27 pct., hvorimod den almindelige aktieselskabsskattesats er sænket fra 27 pct. til 20 pct. med virkning fra 2000, jf. kap. 7. Det er desuden vedtaget at indføre en produktionsafgift (*royalty*) på 2 pct. Herudover er der indført en *særskat* af den såkaldte "rate of return"-type. Det er en skat, der inddrager en andel af den gevinst, der er tilbage, efter at selskabet først har fået forrentet sine direkte udgifter til efterforskning, drift og anlæg (bortset fra renter) med en rentesats, der afspejler et acceptabelt selskabskrav til forrentning, inkl. en risikopræmie. Gevinst herudover forudsættes selskabet at dele med det offentlige i form af en særlig skat. Den færøske særskat er progressiv med tre skalatrin. Den marginale beskatning af olieudvinding vil

højest blive ca. 57 pct. inkl. særskat. Hvis der ikke skal erlægges særskat, vil marginalsattesatsen være ca. 28,5 pct.

Lagtinget har vedtaget en række lovgivningsmæssige tiltag, bl.a. indenfor miljøområdet. Lov om havmiljø omkring Færøerne blev sat i kraft for Færøerne ved kongelig anordning i august 1999, ligesom den internationale konvention for havmiljø, OSPAR, er sat i kraft med virkning for Færøerne. Bekendtgørelser vedr. sundhed, miljø og sikkerhed er i den forbindelse sat i kraft for Færøerne i marts måned 2001.

Færøernes landsstyre har i forbindelse med Danmarks ratifikation af Kyoto-protokollen til De Forenede Nationers Rammekonvention om Klimaændringer anmodet Danmark om, at der tages forbehold for Færøernes ved Danmarks tiltræden af protokollen.. Baggrunden for det færøske ønske er, at der endnu ikke foreligger data for udledning af drivhusgasser på Færøerne.

Et vigtigt skridt i retning af udvinding af olie fra den færøske undergrund var loven om 1. udbudsrunde, der blev vedtaget af Lagtinget den 4. februar 2000. Loven fastlagde udbudsarealet og betingelserne for 1. udbudsrunde.

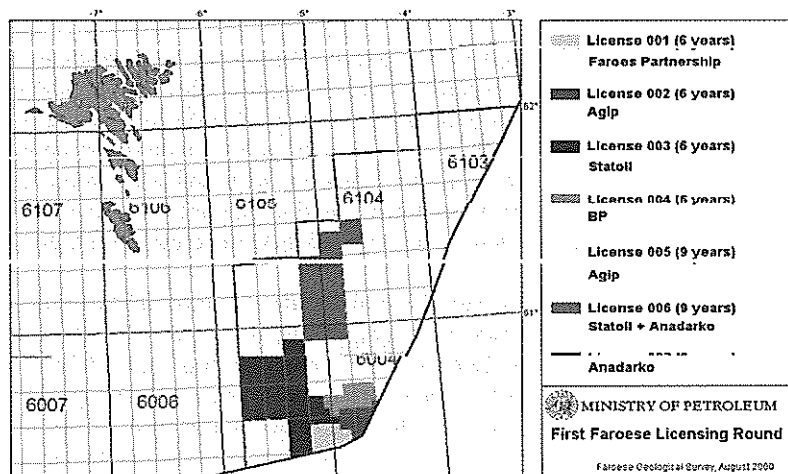
1. udbudsrunde blev åbnet den 17. februar 2000 med ansøgningsfrist den 17. maj 2000. Det udbudte område dækkede 14.000 km² og ligger i et område syd og øst for Færøerne. Farvandet omkring Færøerne blev i den forbindelse delt op i en række blokke, hvor olieselskaberne ansøgte om koncessioner til at foretage nærmere undersøgelser i såkaldte prospekter, dvs. dele af blokke. Der er i første omgang givet tilladelser til efterforskning, hvorefter tilladelser til eventuel senere olieudvinding skal godkendes af landsstyremanden.

Ved ansøgningsfristens udløb den 17. maj 2000 var der indkommet 22 ansøgninger fra 8 sammenslutninger repræsenterende 17 selskaber. Ansøgningerne dækkede ca. halvdelen af det udbudte område, og som forventet var det især det såkaldte "guldhjørne, der ligger sydøst for Færøerne op mod landsokkelgrænsen mellem Færøerne og Shetlandsøerne, som havde selskabernes store interesse. Dette område har ikke store og tykke basaltflader og der er store oliefund på den britiske side af grænsen.

Resultatet af 1. udbudsrunde blev, at 12 olieselskaber, der har indgået et samarbejde i 5 sammenslutninger, har fået 7 efterforskningslicenser. Licenserne er givet for henholdsvis 6 og 9 år, og tilsammen dækker de et område på 4.214 km², svarende til ca. 1/3 af det udbudte område. Ved de 6-årige licenser er der tale om, at selskaberne eller sammenslutningerne har forpligtiget sig til at gennemføre minimum 8 prøveboringer inden for de 6 år, hvorimod de 9-årige licenser indebærer, at selskaberne eller sammenslutningerne har op til 3 år til at lave forundersøgelser inden de beslutter, om de vil gennemføre prøveboringer.

De 7 licenser er givet til følgende selskaber og sammenslutninger:

- Licens 001 (6 år) er givet til "Faroes Partnership", der består af følgende olieselskaber: Amerada Hess (42,957pct.), British Gas (39,96 pct.), DONG (16,983 pct.) og det færøske Atlantic Petroleum(0,1 pct.).
- Licens 002 (6 år) er givet AGIP (93pct.) og færøske Føroya Kolvetni (7 pct.).
- Licens 003 (6 år) er givet til Statoil (35 pct.), Philips (30 pct.), Enterprise (20 pct.) og Veba (15 pct.).
- Licens 004 (6 år) er givet til BP Amoco (66,67 pct.) og Shell (33,33 pct.).
- Licens 005 (9 år) er givet til Agip (93 pct.) og Føroya Kolvetni (7 pct.).
- Licens 006 (9 år) er givet til Statoil (27,5 pct.), Anadarko (27,5 pct.), Philips (20 pct.), Enterprise (15 pct.) og Veba (10 pct.).
- Licens 007 (9 år) er givet til Anadarko (100 pct.).

Kilde: Oljumálastýrið

Foråret 2001 imødekom landsstyremanden for olieanliggender et ønske fra BP og Shell om, at Shell overtog en tredjedel af licens 004. April 2002 godkendte landsstyremanden endvidere, at det canadiske olieselskab Petro-Canada overtager Vebas andele i licenserne 003 og 006, hvis selskabet kan dokumentere, at det besidder den nødvendige sagkundskab, erfaring og finansielle formåen.

Investeringerne i den første runde vurderes at udgøre godt 1½ mia. kr., hvoraf olieselskaberne yder 85 mio. kr. til uddannelse og oplæring med sigte på at fremme færøsk erhvervslivs generelle kompetence.

Olieselskaberne er endvidere forpligtet til at anvende ca. 40 mio. kr. til 'Sindri', et fællesprojekt med geologiske undersøgelser af det samlede færøske område, som kan få betydning for en eventuel fremtidig olieeftersøgning ved Færøerne. Projektet skal i vid udstrækning hjælpe til at få et klarere helhedsbillede af de geologiske forhold ved Færøerne og bidrage til at finde løsninger på problemerne med basaltlagene ved olieeftersøgning omkring Færøerne.

Der blev gennemført 3 prøveboringer i 2001. Den første prøveboring blev gennemført i licens 003 af Statoil-sammenslutningen, den anden prøveboring i licens 004 af BP og Shell. De to prøveboringer blev stoppet i september 2001. Brøndene viste sig at indeholde kulbrinter, men ikke i så store mængder, at udnyttelse vil være rentabelt.

Den tredje prøveboring blev gennemført af The Faroes Partnership-sammenslutningen i licens 001 med Amerada Hess som operatør. Prøveboringen blev afsluttet den 16. november 2001 med et lovende fund. De foreløbige resultater af boringen viser, at fundet indeholder betydelige mængder af kulbrinter, både let olie og gas, men det er endnu for tidligt at sige noget præcist om fundets størrelse. Boringen skal evalueres og en endelig rapport med resultatet og planer for eventuel testproduktion afleveres til Olieministeriet senest i august 2002, hvorefter man vil vide mere om fundets kommercielle muligheder.

Fundet er gjort i en dybde af 4.246 meter under havoverfladen af de tre selskaber bag The Faroes Partnership - operatøren Amerada Hess (71,547 pct.), DONG (28,286 pct.) og Atlantic Petroleum (0,167 pct.). Den fjerde partner i sammenslutningen, British Gas, ønskede ikke at være med længere, da boringen var nået ned i den oprindeligt planlagte dybde på 3.800 meter. De tre øvrige selskaber fortsatte alene, da der var fundet mindre mængder kulbrinte og tegn på, at større mængder fandtes længere nede. Fundet er derfor resultatet af en såkaldt 'sole risk-boring'.

Det oprindelige mål for The Faroe Partnerships boring i licens 001 var 3.800 meter. Det var derfor overraskende, og ikke i overensstemmelse med de geologiske forundersøgelser, at fundet blev konstateret på mere end 4.200 meters dybde. Det overraskende fund og resultatet af de to andre efterforskningsboringer viser, at de geologiske forhold i området ikke er som forventet. Olieselskaberne er på den baggrund i færd med at revurdere de geologiske data og modeller for området. Agip-sammenslutningen har på den baggrund fået tilladelse til at udsætte den i sommeren 2002 planlagte efterforskningsboring i licens 002. Der gennemføres derfor ikke nogen efterforskningsboringer på færøsk område i 2002.

Det kan for udviklingen på den færøske del af landsoklen vise sig at være en fordel, at Storbritannien i maj 2001 afsluttede 19. udbudsrunde. Det udbudte område ligger op til grænsen ved det færøske område. Flere af selskaberne, der fik efterforskningslicenser i "guldhjørnet" i forbindelse med den 1. færøske udbudsrunde, har også fået efterforskningslicenser på den britiske side. Det gælder bl.a. Amerada Hess og DONG, som er med i det lovende fund på færøsk område.

Spørgsmålet om, hvor en færøsk forsyningsbase i forbindelse med olieefterforskningen skulle placeres, har været til politisk debat, men man ville fra politisk side ikke anbefale eller gennemtvinge en bestemt placering. Man lod det være op til olieselskaberne selv at anbefale placeringen. Valget faldt på Runavík på Eysturoy og selskaberne Atlantic Supply Base og Faroe Ship. Aftalen om forsyningsbasen løber frem til udgangen af 2003.

Atlantic Airways varetager sammen med det britiske selskab Bristow transporten af personer til og fra boreplatformene/-skibene. Til bl.a. det formål er der afsat 2 helikoptere på Færøerne: en til transporter og en til eftersøgning og redning.

4.8. Finansieringsvirksomhed

Penge- og valutaforhold

Penge- og valutaforhold er fællesanliggender. Området reguleres af retsfor skrifter fastsat af rigsmyndighederne - herunder Danmarks Nationalbank.

Ifølge loven fra 1949 om pengesedler m.v. på Færøerne har Færøerne egne pengesedler. Sedlerne, der er det lovlige betalingsmiddel på Færøerne, fremstilles af Danmarks Nationalbank med pålydende værdi 1.000 kr., 500 kr., 100 kr. og 50 kr. I forbindelse med udskiftningen af de danske sedler og indførslen af bl.a. en ny 200 kr. seddel, er det ved lov bestemt, at også de færøske sedler skal udskiftes. Denne udskiftning blev påbegyndt med udstedelsen af en ny færøsk 50-kroneseddel den 3. juli 2001.

Det færøske pengevæsen henhørte tidligere under Statsministeriet, men blev i forbindelse med regeringsdannelsen i marts 1998 overflyttet til Økonomiministeriets ressortområde. Den stedlige bestyrelse af pengevæsenet varetages af Rigsombudsmanden i samarbejde med Færøernes landsstyre.

Færøerne modtager en andel af Danmarks Nationalbanks overskud, svarende til den færøske seddelcirkulations andel af den samlede seddelcirkulation i riget. Færøernes andel af Nationalbankens overskud i 2001 var 25,2 mio. kr. (i 2000 var andelen 20,8 mio. kr.).

Seddelcirkulationen, der ultimo 1991 var 193 mio. kr., steg ultimo 1993 til godt 238 mio. kr., for i 2000 at udgøre knap 330 mio. kr. Seddelcirkulationen blev ultimo 2001 opgjort til 325,4 mio. kr.

Danske pengesedler kan anvendes på Færøerne, og som skillemønt anvendes den i Danmark anvendte skillemønt.

Færøerne udgør en del af det danske valutaområde, og færøske pengesedler omveksles til danske kroner til parikurs uden særligt gebyr. Danmarks Nationalbank administrerer valutabestemmelserne, men har i et vist omfang uddelegeret sin kompetence, for så vidt angår "valutaindlændinge" der er hjemmehørende på Færøerne til valutacentralen på Færøerne. Betalinger til eller fra udlandet skal som hovedregel ske gennem en autoriseret valutahandler. De færøske banker er autoriserede valutahandlere.

De valutabestemmelser, der gælder på Færøerne, er med visse modifikationer de samme som de danske.

Penge- og kapitalmarkedet

I kraft af valutaunionen og de tætte relationer mellem danske og færøske finansielle institutioner, udgør det færøske penge- og kapitalmarked et særligt delsystem inden for det samlede danske penge- og kapitalmarked. Der er i øvrigt ikke fastsat lovgivningsmæssige begrænsninger for færøske finansielle institutioner og den øvrige private sektors finansielle mellemværender med danske finansielle institutioner og markeder. Således understregede aftalen af 10. juni 1998 (bilag 4.1) mellem landsstyret og regeringen, at ansvaret for den førte økonomiske politik er landsstyrets, herunder ansvaret for de tidligere fælles dansk/færøske finansielle institutioner, som f.eks. Finansieringsfonden af 1992.

Pengeinstitutter m.v.

Ved begyndelsen af 1993 havde Færøerne tre banker; Føroya Banki, Sjóvinnubankin og Fossbankin. Sidstnævnte bank gik konkurs i efteråret 1993, mens de to store banker blev fusioneret i foråret 1994 under navnet Føroya Banki. For en mere uddybende orientering om bankkrisen på Færøerne i 1993/1994 henvises til tidligere udgaver af Rigsombudsmandens beretning.

Bankens samlede ind- og udlån har i årene 1996 - 2001 udviklet sig som vist i tabel 4.12. nedenfor.

Tabel 4.12. Banker, ind- og udlån ultimo december 1996 – 2001.

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
			- mio. kr. -			
Indlån	2.968	3.133	3.138	3.404	3.266	3.941
Udlån	2.035	2.264	2.534	2.715	3.164	3.361
Udlån i pct. af indlån	69%	72%	81%	80%	97%	85%

Kilde: Bankernes regnskaber

Der foreligger ingen opgørelser af danske (og udenlandske) pengeinstitutters mellemværender med den færøske sektor uden for pengeinstitutterne.

Føroya Banki erhvervede i 1997 en aktiemajoritet i forsikringsselskabet P/F TRYGD. I 2000 blev banken enaktionær i forsikringsselskabet, der i 2001 havde et overskud på 1,2 mio. kr. før skat mod et underskud i 2000 på 3,9 mio. kr. før skat.. Forsikringsselskabets egenkapital ved udgangen af 2001 beløb sig til 111 mio. kr. Aktiekapitalen andrager 40 mio. kr.

Der er 3 sparekasser på Færøerne, én landsdækkende - Føroya Sparikassi med hovedsæde i Tórshavn - og to regionale sparekasser - Norðoya Sparikassi (i Klaksvík) og Suðuroya Sparikassi (i Vágur). Suðuroya Sparikassi har en filial i Tórshavn.

På Føroya Sparikassis generalforsamling den 5. april 2002 er det besluttet at omlægge sparekassen til et aktieselskab med virkning fra 1. januar 2002. Ved omlægningen oprettes Sparekassefonden, der overtager den opsparede egenkapital på 798,9 mio. kr. i Føroya Sparikassi. Sparekassefondens kapital placeres derefter i aktier i Føroya Sparikassi. Sparekassefonden kommer til at eje 96 pct. af aktiekapitalen i aktieselskabet Føroya Sparikassi. Garanterne har mulighed for at omlægge garantikapitalen til aktiekapital og dermed eje 4 pct. af aktiekapitalen.

Indtil 31. december 1993 svarede lovgrundlaget for de færøske sparekasser stort set til reglerne i den tidligere danske sparekasselovgivning fra 1937 (med senere ændringer). Denne var mere restriktiv over for sparekasserne end for bankerne.

Dette afspejles stadig i sammensætningen af institutternes udlånsmasse. Sparekassernes udlån består hovedsageligt af prioritetslån (fortrinsvis til boligbyggeri), byggelån samt andre private lån, mens bankerne har meget betydelige udlån til erhvervslivet og til det offentlige. Dette er ved at ændre sig, idet specielt Føroya Sparikassi nu yder erhvervslån.

Føroya Sparikassis udlån til erhvervslivet udgjorde således 32,3 pct. af sparekassens samlede udlån ultimo 2001 mod 23,1 pct. ultimo 2000. Føroya Sparikassi stiftede i 1998 datterselskabet P/F Inni, som er en ejendomsmæglervirksomhed.

Det nuværende grundlag for bank- og sparekassevirksomhed på Færøerne er lovbekendtgørelse nr. 182 af 20. marts 1995 om banker og sparekasser m.v. som sat i kraft ved anordning nr. 168 af 22. marts 1999.

Udviklingen i sparekassernes ind- og udlån i årene 1996 - 2001 er vist i tabel 4.13.

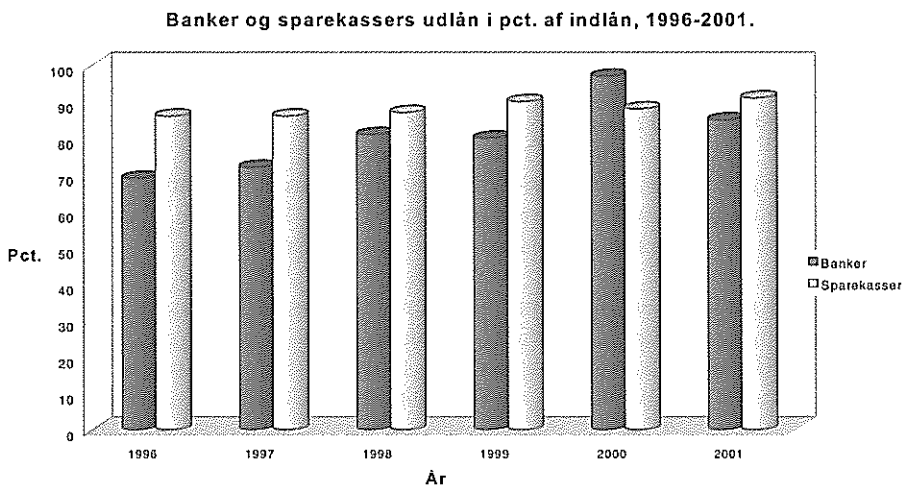
Tabel 4.13. Sparekasserne, ind- og udlån ultimo december 1996 - 2001.

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Indlån	3.422	3.583	3.774	4.160	4.456	4.949
Udlån	2.929	3.075	3.287	3.728	3.913	4.510
Udlån i pct. af indlån	86%	86%	87%	90%	88%	91%

Kilde: Sparekassernes regnskaber.

De færøske sparekasser var i slutningen af 80'erne - ligesom bankerne - udsat for en kraftig stramning af sektorens likviditet på grund af en stærkere stigning i de samlede udlån end i de samlede indlån. I 1992 vendte udviklingen, hvilket skyldes, at kunderne med baggrund i uroen omkring de to hovedbankers forhold flyttede penge fra bankerne til sparekasserne.

Af den samlede indlånsmasse tegner sparekasserne sig for knap 56 pct. i 2001. For udlånsmassen er sparekassernes andel i 2001 godt 57 pct.

Årets resultater

Resultatet af Føroya Bankis ordinære drift viser for 2001 et overskud før skat på 210 mio. kr. mod et overskud før skat på 328 mio. kr. i 2000. I 1993 udgjorde underskuddet 2.398 mio. kr. som følge af dette års store hensættelser til tab. Årets resultat efter skat var for 2001 168 mio. kr. mod 223 mio. kr. i 2000. Balancen var pr. 31. december 2001 5.592 mio. kr. mod 4.918 mio. kr. i 2000. Indlånene udgjorde 3.941 mio. kr. i 2001 mod 3.266 mio. kr. i 2000. I 1993 udgjorde indlånene 3.968 mio. kr. Der udbetales udbytte til bankens aktionærer på 75 mio. kr., der stort set alene tilfalder landskassen via Finansieringsfonden af 1992.

Føroya Banki tilbageførte (indtægtsførte) i 2001 hensættelser på 18 mio. kr. (netto) og der er udgiftsført konstaterede tab på 15 mio. kr. I løbet af 2001 er hensættelseskontoen således nedbragt med 33 mio. kr. Siden fusionen i 1994 har banken nedbragt sin hensættelseskonto fra 3.609 mio. kr. ved udgangen af 1993 til 514 mio. kr. ved udgangen af 2001. Banken, der har måttet afskrive 2.145 mio. kr. som tabt, har begrænset sine tabsudgifter på en sådan måde, at 950 mio. kr. (netto) har kunnet tilbageføres.

Siden fusionen i 1994 har Føroya Banki haft et samlet overskud før skat på 2.060 mio. kr. Over perioden er der betalt 183 mio. kr. i skatter, og der er udloddet 777 mio. kr. til aktionærerne. Ultimo 2001 udgør bankens bogførte egenkapital 1.419 mio. kr.

Resultatet af Føroya Sparikassis ordinære drift for 2001 udviser et overskud før skat på 73,8 mio. kr. mod et overskud før skat på 64,2 mio. kr. i 2000 og 31,2 mio. kr. i 1999. Årets resultat efter skat var for 2001 58,5 mio. kr., mod 50,3 mio. kr. i 2000. Føroya Sparikassis regnskab udviste således fremgang for 3. år i træk. Fremgangen skyldes hovedsageligt det forhold, at sparekassen har haft en vækst i nettorenteindtægterne på 18,6 mio. kr. (12,2 pct.) i 2000 og på 13,8 mio. kr. (8,0 pct.) i 2001. Desuden har sparekassen haft øgede indtægter af gebyrer. Føroya Sparikassis balance var pr. 31. december 2001 på 4.944 mio. kr. mod 4.328 mio. kr. i 2000 og 3.404 mio. kr. i 1999. Indlånene udgør 3.792 mio. kr. i 2001 mod 3.443 mio. kr. i 2000 og 3.248 mio. kr. i 1999.

Resultatet af Norðoya Sparikassis ordinære drift for 2001 udviser et overskud før skat på 24,1 mio. kr. mod et overskud på 19,3 mio. kr. i 2000. Årets resultat efter skat for 2000 var 19,8 mio. kr. mod 15,7 mio. kr. i 2000. Norðoya Sparikassis balance var pr. 31. december 2001 på 1.054 mio. kr. mod 938 mio. kr. i 2000.

Den ordinære drift for Suðuroyar Sparikassi udviser for 2001 et overskud før skat på 2,0 mio. kr. mod et overskud før skat i 1999 på 2,5 mio. kr. Årets resultat efter skat for 2001 var et overskud på 1,3 mio. kr. mod 2,0 mio. kr. i 2000. Suðuroyar Sparikassis balance var pr. 31. december 2001 på 362,7 mio. kr. mod 306,3 mio. kr. i 2000.

Fondsmæglervirksomhed

Den 1. marts 2000 fik Kaupthing Føroyar Virðisbrævameklarafelag (fondsmæglerselskab) som det første selskab på Færøerne licens til at drive fondsmæglervirksomhed på Færøerne. Selskabet lægger hovedvægten på porteføljepleje for private, virksomheder og institutionelle investorer. Denne type tjenesteydelser har ikke været almindelige på Færøerne og har i stor udstrækning været tilbudt af udenlandske - primært danske - pengeinstitutter m.v. Føroya Sparikassi og Kaupthing Investment Bank på Island er stiftere og aktionærer i selskabet.

Obligationsudstedende institutter

Kendetegnende for de obligationsudstedende institutter er, at de yder lån mod pant i fast ejendom (jord, bygninger, skibe o.lign.), og at lånet ofte udbetales i form af obligationer.

På Færøerne yder danske kreditforeninger lån på realkreditvilkår til finansiering af erhvervsejendomme. Derimod ydes der normalt ikke danske kreditforeningslån til boligformål på Færøerne. Der henvises i øvrigt til kapitel 6 om finansiering af fiskefartøjer.

Kapitalforvaltende institutioner

Føroya Lívstrygging blev stiftet ved lagtingslov 10. oktober 1966. Den 1. januar 2000 blev Føroya Lívstrygging omdannet til et offentligt ejet aktieselskab, P/F Føroya Lívstrygging. Føroya Lívstrygging har i 2002 en balance på 1,3 milliard kr. Placering af livs- og pensionsmidlerne er hovedsagelig i danske obligationer og udenlandske aktier med en overvægt i danske aktier. Den samlede formuefordeling var i år 2001 74 pct. i danske obligationer og 14 pct. i aktier. Den resterende del af midlerne er placeret som udlån på Færøerne og indestående i færøske pengeinstitutter.

Offentlige udlånsinstitutioner

Ud over de statslån, der er givet til landsstyret med henblik på redning af bankerne og de statslån, der løbende ydes landsstyret til refinansiering af Færøernes udlandsgæld, omfatter den statslige långivning lån fra Kongeriget Danmarks Fiskeribank. Fiskeribankens sidste nyudlån til Færøerne var på 11,5 mio. kr. i 2001 (se tabel 6.2.). Fiskeribankens udlån til Færøerne vedrører kun fiskefartøjer.

Landskassens direkte långivning omfatter bl.a. subsidierede lån til fiskerierhvervet (støttelån og likviditetslån m.v.). Långivningen til erhvervet er ligeledes nærmere omtalt i afsnit 4.3 (tabel 4.5.).

En række færøske offentlige udlånsfonde yder lån til finansiering af boligbyggeri og erhvervsinvesteringer inden for håndværk, industri og serviceerhverv.

Boliglånefonden (Húsálansgrunnurin) virker efter bestemmelserne i lagtingslov nr. 118 af 18. juni 1997 med henblik på at yde boliglån. Lånegrænserne afhænger af boligens størrelse, og kan kun i helt særlige tilfælde gives til boliger over 150 m². Lånene ydes som annuitets- eller serielån med en afdragstid på op til 28 år. Boliglånefondens boliglångivning var i 2001 32,9 mio. kr. i forhold til 37,4 mio. kr. i 2000 og 16,6 mio. kr. i 1999. Boliglånefondens årsregnskab for 2001 viser et driftsoverskud på 19,1 mio. kr. efter afskrivninger og hensættelser mod 19,8 mio. kr. i 2000. Egenkapitalen var pr. 31. december 2001 på 337,4 mio. kr. (i 2000 på 318,4 mio. kr.). Fonden havde ved udgangen af 2001 en langfristet gæld på 28,1 mio. kr. hvoraf 2,2 mio. kr. er udenlandsk gæld (Nykredit). I konkurrencen mellem pengeinstitutterne og kunderne er fondens udlån i stor grad blevet indfriet således, at den samlede udlånsmasse er nedbragt fra 860 mio. kr. sider midt i 1990 til 337,4 mio. kr. ultimo 2001.

Boliglånefondens långivning har været finansieret ved bevillinger over lagtingsfinanslovene. Fondens långivning har dog ikke været finansieret ved bevilling over lagtingets finanslove siden 1995. Fonden er endvidere bemyndiget til i hvert enkelt tilfælde med hjemmel i lagtingslov at optage lån. Fonden kan dog med landsstyremandens godkendelse optage lån på Færøerne.

Boliglånefondens aftaler med pengeinstitutterne fra 1993 og 1995 til afhjælpning af husejernes betalingsproblemer er udgået, og samtlige låneaftaler med husejerne er normaliserede. Aftalerne gav bl.a. mulighed for at gennemføre ekstraordinær nedsættelse af renten på 2., 3. og 4. prioritetslån og forlængelse af lånenes løbetid til 30 år.

Bestyrelsen for Boliglånefonden bestyrer endvidere en særlig boligfond med det formål at tilvejebringe udlejningsboliger i samarbejde med kommuner, boligforeninger og institutioner.

Færøernes Industrifond (Føroya Ídnaðargrunnur) blev stiftet ved lagtingslov i 1970 og har ydet lån til håndværks- og industrivirksomheder, såvel lån til nyinvesteringer som til rationalisering og effektivisering (herunder produktionstilpasning til ændrede markedsvilkår). Fondens grundkapital blev i 1992 forhøjet til 19,5 mio. kr., hvoraf landskassen indbetalte 17,5 mio. kr. og statskassen de resterende 2 mio. kr. Lånene har været ydet som 10- og 20-årige lån mod pantsikkerhed i bygninger og produktionsanlæg. Fonden har ikke modtaget tilskud fra landskassen (udover grundkapitalen, jf. ovenfor) men har finansieret sin långivning ved egen låneoptagelse i ind- og udland. Landskassen garanterer for fondens udlånslån. Fonden har ikke ydet lån siden 1996. Fonden blev aftaget ved lagtingslov i april 2001 og fondens aktiver blev overført til den nyoprettede Erhvervsfremmefonden (Vinnuframmagrunn). For mere om den nyoprettede Erhvervsfremmefonden, se nedenfor.

Industriens Udviklingsfond (Menningargrunnur Ídnaðarins) blev oprettet ved lagtingslov i 1973 og havde til opgave at yde subsidierede lån samt tilskud og garantier til nye initiativer inden for industri, håndværk og servicevirksomhed. I henhold til lagtingslov vedtaget i maj 1996 har fonden siden blot stået for administrationen af allerede bevilgede lån og ikke længere bevilget nye lån. Fonden, der ikke har ydet lån siden 1991, har flere gange fået tilført landskassamidler til sikring af egenkapitalen. Der var i loven hjemmel til for landsstyret - efter indstilling fra fondens bestyrelse - at nedlægge fonden. Fonden blev, sammen med bl.a. Færøernes Industrifond, aftaget ved lagtingslov i april 2001 og fondens aktiver blev overført til den nyoprettede Erhvervsfremmefonden (Vinnuframmagrunn). For mere om den nyoprettede Erhvervsfremmefonden, se nedenfor.

I maj 1994 vedtoges lagtingsloven om garantifond, der havde til formål at støtte nye aktiviteter og produktioner i industrien. Lovgivningen blev ændret i løbet af 1995. Færøernes landsstyre, der administrerede fonden, kunne (ved simpel kaudion) stille garanti for nye lån, som ydes af finansieringsvirksomheder og pengeinstitutter. Pr. 31.12.2000 var der stillet garanti for et beløb på 212.900 kr. Garantifonden blev ligeledes aftaget ved lagtingslov i april 2001 og fondens aktiver blev overført til den nyoprettede Erhvervsfremmefond (Vinnuframmagrunnurin).

En samlet oversigt over de 3 ovennævnte offentlige udlånsfondes udlån i årene 1996 - 2001 samt Erhvervsfremmefonden udlån i 2001 ses i tabel 6.8.

I april 2001 vedtog Lagtinget, med ikrafttræden den 1. januar 2001, at oprette Erhvervsfremmefonden (Vinnuframmagrunnurin). Fonden, der er oprettet som en ekstern fond, ledes af en bestyrelse på 5 personer valgt af landsstyremanden for erhvervsanliggender. Erhvervsfremmefonden har først og fremmest til formål at fremme erhvervslivets konkurrenceevne og internationalisering uden at yde drifts- og investeringstilskud. Fonden skal endvidere yde støtte til særskilte erhvervsfremmetiltag og projekter indenfor eksport, nyskabelse og forskning. Fonden skal ikke yde lån eller stille garantier, da det ikke er i overensstemmelse med landsstyrets politik om et bæredygtigt erhvervsliv.

Oprettelsen af Erhvervsfremmefonden skal ses i sammenhæng med ønsket om at koordinere og omstrukturere de forskellige erhvervsstøtteordninger. Erhvervsfremmefondens startkapital er blevet tilført fra 5 fonde, der blev aftaget med loven om Erhvervsfremmefonden. De 5 fonde, der nu er aftaget, var Færøernes Industrifond (Føroya Ídnaðargrunnur), Industriens Udviklingsfond (Menningargrunnur Ídnaðarins), Garantifonden (Ábyrgdargrunnurin), Fonden til industrifremmende formål (Grunnurin til ídnaðarfremjandi endamál) og Turismefonden (Grunnur Ferðavinnur). Erhvervsfremmefondens egenkapital var pr. 1. januar 2001 42,5 mio. kr. Fonden tilføres årligt 5 mio. kr. ved bevilling på finansloven. Pr. 31.12.2001 udgør egenkapitalen 46 mio. kr. Fonden har i 2001 ydet 3,9 mio. kr. i støtte.

Ved lov nr. 28 af 29. januar 1964 oprettedes Investeringsfonden for Færøerne (Ílæggingsgrunnurin fyri Føroyar). Af fondens formålsbestemmelse fremgår, at fondens midler i første række skal anvendes til udlån til investeringer, navnlig i større anlæg og lignende, som må anses for påkrævede eller ønskelige af hensyn til det færøske erhvervslivs udvikling, og hvortil midler ikke kan tilvejebringes i tilstrækkeligt omfang. Fondens midler blev tilvejebragt ved statstilskud på 10 mio. kr. i hvert af finansårene 1964/1965 - 1969/1970. Loven er siden ændret ved lov nr. 217 af 27. maj 1970 og lov nr. 153 af 31. marts 1976 og fonden tilført yderligere midler, i alt 140 mio. kr. frem til 1980. Siden lovændringen i 1976 ledes fonden af en bestyrelse, der udpeges af det færøske hjemmestyre, ligesom de nærmere regler om fondens virksomhed fastsættes af hjemmestyret.

I henhold Investeringsfondens årsregnskab for 2001 udgjorde fondens egenkapital 692,7 mio. kr. pr. 31. december 2001. Ultimo 2001 havde fonden 9 udlån hos 5 låntagere, hvor restgælden udgjorde 393,5 mio. kr. Fonden havde indestående i færøske pengeinstitutter på 196,3 mio. kr. og obligationer for 115 mio. kr. De 5 låntagere er Føroya Tele, SEV (elforsyningen), Atlantic Airways, Færøernes landsstyre og Pf. Vágatunnilin (A/S Vågøtunnellen)

Færøernes Landsbank

Allerede i 1978 vedtog Lagtinget en lov om Landsbanki Føroya - Færøernes Landsbank. Om landsbankens formål er det i loven fastsat, at banken skal "medvirke til varetagelse af samfundsmæssige interesser med henblik på opretholdelse af stabile finansielle forhold på Færøerne samt en afbalanceret udbygning af det færøske samfund". Banken kan i den forbindelse pålægge pengeinstitutter o.a. finansielle institutioner at afgive oplysninger, der er nødvendige for bedømmelsen af den økonomiske udvikling på Færøerne.

Landsbanken blev først oprettet i 1988, på hvilket tidspunkt bankens direktør blev ansat. De første år blev der arbejdet med at ændre regelgrundlaget og etablere rammerne samt opbygge bankens aktivitetsområde. Bankens aktiviteter udviklede sig for alvor, da lagtingsloven om landskassens indlån og lån i Landsbanken trådte i kraft i april 1992. 1992-loven blev afløst af en lagtingslov fra 1995 om landskassens indlån og lån i Landsbanken.

Landsbanken fungerer som bankforbindelse for landskassen. Banken kan modtage indlån og yde lån til landskassen samt færøske pengeinstitutter og offentlige institutioner. Endvidere er der hjemmel til i loven, at banken kan modtage indlån fra udenlandske finansielle institutioner, Danmarks Nationalbank og statslige institutioner. I henhold til lagtingsloven fra 1995 skal landskassen have et indestående i Landsbanken på mindst 15 pct. af bruttonationalproduktet det foregående år, og landskassens lånoptagelse kan ikke

overstige 70pct. af mindsteindlånet i mere end 6 måneder. Disse regler sikrer en god likviditet. Se også tabel 6.4.

Landsbanken ledes af et tilsynsråd (hvor der bl.a. sidder repræsentanter fra det færøske erhvervsliv, pengeinstitutter og arbejdsmarkedet), en bestyrelse og en direktør.

Ifølge aftalen af 12. oktober 1993 mellem Færøernes landsstyre og den danske regering og senere fælleserklæringen af 17. november 1994 og fælleserklæringen af 4. november 1995 (for yderligere oplysninger og optryk af ovenfor nævnte aftaler henvises til Rigsombudsmandens beretning for 1998) skal underskuddet på lagtingsfinanslovene finansieres ved låntagning på Færøerne eller på det danske kapitalmarked. Disse bestemmelser er imidlertid ophørt som følge af aftalen mellem landsstyret og regeringen af 10. juni 1998 (bilag 4.1).

Færøernes landsstyre udstedte første gang obligationer i december 1994. Den første udstedelse var vellykket. I serien blev der solgt obligationer for 210 mio. kr. I forhold til renten på danske statsobligationer blev merrenten fastsat til 2,25 pct. i tegningsperioden. I 1995 blev serien udvidet to gange med 50 mio. kr., hvorved der i alt er solgt for 310 mio. kr. i serien. Merrenten er reduceret i 1995, og ved årets udgang var den 1,3 pct. Da landskassen var i en bedre finansiell stilling end forudset i finansloven, blev obligationerne tilbagebetalt i december 1996 ved at formindske landskassens likviditet.

Obligationslånene blev forøget i 1995 med 300 mio. kr. ved udgivelse af en ny obligationsserie. Siden er tilbagebetalingen af obligationsslån finansieret ved udgivelse af en ny obligationsserie i december 1997 på 300 mio. kr. og en udvidelse af samme serie i april 1998 på 270 mio. kr. Merrenten ved udstedelsen af obligationsslånene er stødt blevet reduceret siden starten i 1994. Ved udvidelsen af obligationsserien i april 1998 var merrenten på 0,8 pct. En ny obligationsserie blev udstedt december 2000. Provenuet på 300.000 kr. anvendtes til refinansiering af et obligationsslån optaget december 1999 og udløb december 2000. Obligationsslånet forfaldt december 2001 og en ny obligationsserie blev udstedt på samme tid til udløb december 2002. Rentens er på det seneste lån 0,3 pct. højere end på tilsvarende danske statslån.

Obligationerne er noteret på Københavns Fondsbørs og registreret i Værdipapircentralen.

Landsbanken har i den seneste tid, og i tæt samarbejde med andre, undersøgt mulighederne for at oprette et marked for handel med værdipapirer på Færøerne. Først i juni 2000 er repræsentanter der udsteder værdipapirer, investorer og myndigheder blevet enige om at oprette et selskab, der hurtigst muligt skal etablere et marked for handel med værdipapirer på et sikkert grundlag. Pfi. Virðisbrævamarknaður Føroya (Værdipapirhandelsmarked Færøerne A/S) blev oprettet i november 2000, og arbejdet med at oprette en autoriseret markedsplads for handel med færøske værdipapirer fortsætter.

4.9. Forsikringsvirksomhed

Færøske forsikringsselskaber har i henhold til lagtingslov haft monopol på at drive forsikringsvirksomhed på Færøerne. I henhold til aftalen af 1. februar 1993 mellem den danske regering og det færøske landsstyre, forpligtede landsstyret sig til inden udgangen af 1993 at fremlægge et forslag til en modernisering af den færøske lovgivning om forsikringsvirksomhed. Det daværende landsstyre fremsatte lovforslag, som imidlertid bortfaldt pga. udskrivelsen af lagtingsvalget i foråret 1994. Landsstyret genfremsatte lovforslaget i lagtingssamlingen 1995/96, og det blev vedtaget tidligt i 1996. Den nye lov om forsikringsvirksomhed, der bygger på den danske lov om forsikringsvirksomhed, ophæver i princippet monopolen, idet dog kun selskaber, der bygger på færøsk kapital, kan få koncession. Lagtingsloven trådte i kraft den 1. januar 1997.

De oprindeligt eksisterende forsikringsselskaber på Færøerne er "Føroya Lívstrygging" (livsforsikring) og "Tryggingarsambandið Føroyar". Den sidstnævnte forsikrings-sammenslutning er opdelt i en hovedafdeling samt flere underafdelinger - krigsskadeforsikring, søassurance, pensionsforsikring, genforsikring, brandforsikring og ulykkesforsikring. Afdelingerne for brand- og ulykkesforsikring har dog egne bestyrelser. Fra 17. september 1998 blev ovennævnte underafdelinger lagt sammen i et selskab under navnet Tryggingarfelagid Føroyar.

Tryggingarfelagid Føroyars regnskab for 2001 viser et overskud før skat på 53,7 mio. kr. mod 61,8 mio. kr. i 2000. Efter skat er overskuddet i 2001 på 44,6 mio. kr. mod 9,5 mio. kr. i 2000. Der er i 2001 et overskud af forsikringsdriften på 1,9 mio. kr., hvor der i 2000 var et underskud på 16,6 mio. kr. Den positive udvikling for forsikringsdriften skyldes primært, at nettoskaderne er faldet fra 170,0 mio. kr. i 2000 til 140,5 mio. kr. i 2001. Forrentningen af selskabets kapital bidrager med 54,0 mio. kr. til selskabets overskud i 2001 mod 79,6 mio. kr. i 2000. Selskabets egenkapital er ultimo 2001 vokset til 1.213,3 mio. kr.

Efter ophævelsen af den monopollignende struktur på Færøerne er det under Tryggingarsambandið Føroya tidligere hvilende selskab "Trygd" i løbet af 1998 begyndt at tegne indboforsikringer og parcelhusforsikringer. Fra 1999 tegner selskabet også bilforsikringer. Erhvervsforsikringer har ligeledes kunnet tegnes fra 1999. I begyndelsen af 2000 introducerede Trygd autohjælp som tillægsforsikring til bilforsikringen, og i oktober måned 2000 gik Trygd ind på søforsikringsmarkedet. Trygd tegner i dag stort set alle former for skadeforsikring. Trygd skønner, at det ved udgangen af 2001 har en markedsandel af familie- og parcelhusforsikringer på ca. 23 pct., 16 pct. på personbiler og ca. 20 pct. på søforsikringerne.

Tabel 4.14. Forsikringspræmier og -udbetalinger 1997 – 2001, mio. kr.

	1997	1998	1999	2000	2001
Skadesforsikringer					
Forsikringspræmier:					
Søforsikring	76,9	81,3	83,0	82,1	87,2
Automobilforsikring	60,8	66,6	67,7	69,7	85,6
Ansvarsforsikring m.v.	17,4	20,9	20,0	18,8	21,4
Ulykkesforsikring	21,8	24,0	25,2	27,9	26,9
Brandforsikring	62,4	65,2	68,4	69,4	75,4
I alt	239,3	258,0	264,3	267,9	296,5
Udbetalte skadesforsikringer, brutto:					
Søforsikring	39,1	40,9	65,8	89,2	82,0
Automobilforsikring	38,1	45,0	60,6	63,8	50,7
Ansvarsforsikring m.v.	11,7	10,3	5,1	6,5	8,5
Ulykkesforsikring	14,1	10,8	19,5	11,9	12,2
Brandforsikring	31,9	31,2	43,9	54,6	28,3
I alt	134,9	138,2	194,9	226,0	181,7
Livs- og pensionsforsikringer, præmier:					
Kapitalforsikring m.v.	30,6	33,0	56,0	66,9	65,0
Rente og rateforsikring	17,7	18,5	31,9	29,8	35,1
Gruppelivsforsikring m.v.	13,4	16,2	16,7	18,9	21,6
I alt	61,7	67,7	104,6	115,6	121,7
Forsikringsudbetalinger:					
Erstatning ved død og invaliditet	16,5	17,2	17,4	13,1	11,3
Pensionsudbetalinger m.v.	6,8	7,2	6,7	17,1	19,7
Tilbagekøb m.v.	9,6	14,2	7,0	7,0	17,2
I alt	32,9	38,6	31,1	37,2	48,2

Kilde: Forsikringsselskaberne

Føroya Banki erhvervede i 1997 via bankens datterselskab P/F FB Holding en kontrollerende aktiepost i forsikringsselskabet Trygd. I august 1999 besluttede Føroya Banki at indløse selskabets mindretalsaktionærer, og Trygd er i dag et 100 pct. ejet datterselskab af Føroya Banki.

Trygds regnskab for 2001 viser et overskud før skat på 1,2 mio. kr. mod et underskud på 3,9 mio. kr. i 2000. Efter skat er overskuddet i 2001 på 1,0 mio. kr. mod et underskud på 2,3 mio. kr. i 2000. Selskabet finder ikke resultatet tilfredsstillende, idet overskuddet udelukkende hidrører fra forrentning af selskabets kapital. Underskuddet på

forsikringsdriften var i 2001 knap 5 mio. kr. Ved udgangen af 2001 andrager Trygds egenkapital på 111,4 mio. kr. Aktiekapitalen, der andrager 40 mio. kr., er i sin helhed ejet af Føroya Banki.

De to konkurrenter har siden Trygd blev etableret i februar 1998 kæmpet hårdt om markedsandele ved at underbyde hinanden på forsikringer. Især bilforsikringsmarkedet har været præget af en meget intensiv konkurrence siden foråret 1999. Det har efterfølgende vist sig, at præmieniveauet var uholdbart lavt, og det kom i efteråret 2000 til mærkbare præmieforhøjelser i markedet.

Føroya Livstryggings (Lív) regnskab for 2001 viser et overskud før skat på 4,7 mio. kr. mod 5,1 mio. kr. i 2000. Efter skat er overskuddet i 2001 på 4,3 mio. kr. mod 4,5 mio. kr. i 2000. Der er i 2001 et overskud af forsikringsdriften på 3,5 mio. kr. mod 2,3 mio. kr. i 2000. Ved sammenligning af resultatet for 2000 og 2001 bør bemærkes, at Lív i 2001 overførte 56,3 mio. kr. fra bonusudjævningsfonden, hvorefter der henstår 35 mio. kr. i fonden. Lív har som mange andre været mærket af faldet på værdipapirmarkedet i anden halvdel af 2001 og havde således et kurstab i 2001 på 35,7 mio. kr. Præmieindtægterne udgør 121,7 mio. kr. i 2001 mod 115,6 mio. kr. i 2000 mod kun 61,7 mio. kr. i 1997. Balancen var pr. 31. december 2001 1.278 mio. kr. mod 1.208 mio. kr. i 2000. Selskabets egenkapital er ultimo 2001 65,8 mio. kr.

4.10. Arbejdsmarkedsforhold

Indledning

Det færøske arbejdsmarked er grundlæggende baseret på aftaleprincippet, hvilket indebærer, at det som udgangspunkt er overladt til arbejdsmarkedets parter at indgå individuelle eller kollektive overenskomster/aftaler om løn- og ansættelsesforhold. Til mægling i arbejdsstridigheder på det private arbejdsmarked er oprettet en forligsinstitution, mens fortolkningsspørgsmål vedrørende indgåede overenskomster af parterne kan indbringes for faglige voldgiftsretter.

Overenskomst- og aftalesystemet på arbejdsmarkedet suppleres dog af lovgivning om lærlinges forhold, mindsteløn i fiskerierhvervet, arbejdsugens længde, ferie, funktionærloven m.v. Lovgivningen er rent færøsk, idet arbejdsmarkedsforhold samt lønninger og priser er overtaget som særanliggender.

Det private arbejdsmarked

Organisations- og forhandlingsstrukturen på det private arbejdsmarked er præget af et antal organisationer på både arbejdsgiver- og arbejdstagerside. Organiseringen er baseret på faglige/uddannelsesmæssige kriterier.

De færøske arbejdsgivere er organiseret i flere foreninger. Arbejdsgiverne inden for industri og anden forarbejdning er organiseret i 2 foreninger: Havnar Arbeidsgevarafelag, der omfatter arbejdsgiverne i Tórshavn, og Føroya Arbeidsgevarafelag, som omfatter arbejdsgiverne i det øvrige land. Havnar Arbeidsgevarafelag er medlem af Føroya Arbeidsgevarafelag, som også varetager opgaverne for Havnar Arbeidsgevarafelag. Formanden i Havnar Arbeidsgevarafelag er desuden medlem af bestyrelsen i Føroya Arbeidsgevarafelag. Håndværksmestrene er organiseret i én landsorganisation, Føroya Handverksmeistarafelag, som også er medlem af Føroya Arbeidsgevarafelag. Arbejdsgiverne inden for handel og kontor er organiseret i Føroya Keypmannafelag, som er en branceorganisation og ikke forhandler overenskomster. Arbejdsgiverne inden for handel og kontor er også organiseret i Føroya Arbeidsgevarafelag, som forhandler overenskomst på deres vegne.

Endelig er rederne organiseret i 2 foreninger: Føroya Reiðarafelag (Rederiforeningen), som består af ejerne af fiskeskibe m.v., og Reiðarafelagið fyrri Føroysk Farmaskíp (Rederiforeningen for Færøske Fragtskibe), der omfatter ejerne af fragtskibe m.v. Reiðarafelagið fyrri Farmaskíp er medlem af Føroya Arbeidsgevarafelag. Alle foreningerne forhandler løn- og arbejdsforhold.

Langt de fleste af arbejdsgiverforeningerne er med i Vinnuhúsið (Erhvervshuset), hvor de har fælles administration. I Vinnuhúsið er Føroya Arbeidsgevarafelag, Havnar Arbeidsgevarafelag, Føroya Handverksmeistarafelag, Arbeidsgevarafelagið fyrri Fíggjarstovnar í Føroyum, Føroya Prentsmiðjufelag og Reiðarafelagið fyrri Farmaskíp. Desuden er også følgende branceorganisationer med i Vinnuhúsið: Føroya Keypmannafelag, Føroya Ráfiskakeyparafelag, Føroya Havbúnaðarafelag, Føroya Ídnaðarafelag og Felagið Laksaskíp.

Håndværkerne er organiseret i Føroya Handverkarafelag. Foreningen har 560 aktive medlemmer og indgår aftaler for alle tilsluttede afdelinger. Typograferne har deres egen forening med 15 medlemmer, som indgår selvstændig overenskomst med Føroya Prentsmiðjufelag. I 1997/98 har de lokale foreninger i Tórshavn, Tvøroyri og Vág meldt sig ud af Føroya Handverkarafelag, da de ikke følte deres interesser blev varetaget, og oprettet en ny landsorganisation med navnet Landsfelag Handverkaranna, som har 180 medlemmer.

Arbejdsmændene i Tórshavn og Klaksvík er organiseret i lokale foreninger, som har henholdsvis 735 og 250 medlemmer hver, medens arbejdere i det øvrige land er organiseret i Føroya Reiðarafelag, som har ca. 6.741 medlemmer. Foreningerne i

Tórshavn og Klaksvík er ikke medlemmer af Føroya Arbeiðarafelag. Endvidere har kvindelige arbejdere i Tórshavn og Klaksvík deres egne organisationer, som ikke er medlemmer af Føroya Arbeiðarafelag. Havnar Arbeiðskvinnufelag har ca. 1.000 medlemmer og Klaksvíkar Arbeiðskvinnufelag har ca. 500 medlemmer.

De færøske hjemmefiskere (i udroerflåden/kystflåden) er overvejende organiseret i én landsorganisation, Meginfelag Útróðarmanna, som har ca. 1.200 medlemmer. Sammenslutningen omfatter såvel ejere som lønmodtagere.

Færøske fiskere, der arbejder om bord på de havgående fiskefartøjer, er organiseret i Føroya Fiskimannafelag. Foreningen har ca. 2.800 medlemmer - herunder også en særlig sømandsafdeling (for søfolk på fragtskibe). Ansatte fiskere er i et vist omfang medlemmer af arbejdsmændenes organisationer.

Føroya Reiðarafelag og Føroya Fiskimannafelag indgik den 6. maj 2002 en ny overenskomst, som løber frem til 1. december 2003. Som noget nyt er der med overenskomsten indført en pensionsordning for fiskere. Det er aftalt, at der fra 1. juli 2002 skal indbetales 25 kr. pr. dag til en pensionsordning (fiskeren indbetaler 10 kr., rederen 15 kr.). Fra 1. juli 2003 stiger pensionsindbetalingen til 47 kr. om dagen (fiskeren indbetaler 20 kr., rederen 27 kr.). Et andet væsentligt punkt i den nye overenskomst er, at den maksimale varighed af fisketurene er forkortet. Til og med først i 1999 kunne fisketurenes længde være op til 5 måneder, men den maksimale turlængde blev siden begrænset til 4 måneder. Nu er turlængden begrænset til 3½ måned og fra 1. januar 2003 har mandskabet på fiskeskibene krav på at komme hjem efter 3 måneder. Der kan dog gøres undtagelser i særlige tilfælde, men kun efter samråd med besætningen.

Skippere, navigatører og maskinmestre har deres egne organisationer, der indgår overenskomster med såvel private som offentlige arbejdsgivere. Skipper- og Navigatørforeningen har 1.170 medlemmer og Maskinmesterforeningen har 620 medlemmer.

Handels- og kontorfunktionærer, beskæftiget på det private arbejdsmarked, er organiseret i S&K, som er medlem af Føroya Arbeiðarafelag. S&K har ca. 475 medlemmer.

Der foreligger ingen opgørelse af organisationsgraden på det færøske arbejdsmarked, men da der i en række tilfælde er etableret gensidige eksklusivaftaler, må organisationsgraden forventes at være meget høj.

Der slutes sædvanligvis 2-årige overenskomster på det private arbejdsmarked. Overenskomsterne er i det store og hele mindstebetalingsoverenskomster

Der var ved overenskomstfornyelsen i 1999 lagt op til lange og hårde forhandlinger og mange forudså strejker. Dette blev dog ikke tilfældet, idet først Havnar

Arbeidsmannafelag og Klaksvík - Arbeidskvinnufelag og Arbeidsmannafelag indgik en 2-årig overenskomst, som gav dem 7,10 kr. mere i timen over 2 år. Omregnet i procenter ventes overenskomsten at give en samlet lønfremgang på 9,25 pct. Herefter indgik også Føroya Arbeidarafelag og Havnar Arbeidskvinnufelag en 2-årig enslydende (på lønnen) overenskomst.

Ved overenskomstfornyelsen i 2001 indgik arbejdsgiverforeningen en 2-årig overenskomst med Havnar Arbeidsmannafelag og arbejderforeningerne i Klaksvík. Overenskomsten indebærer, at timelønnen forhøjes med 4,24 kr. fra 1. maj 2001 og igen med 4,24 kr. 1. maj 2002. Pensionsbidraget forhøjes samtidig med 0,8 pct. både i 2001 og 2002. Herudover er overtidsbetalingen for arbejde lørdag og tillæg for skiftevagter forhøjet. Alt i alt er der tale om en samlet lønfremgang på 11,9 pct.

Føroya Arbeidarafelag og Havnar Arbeidskvinnufelag ønskede ikke at indgå en enslydende overenskomst med arbejdsgiverforeningen og den 9. maj 2001 indledtes en strejke, der bl.a. ramte losning og fragt til byggerne, arbejdet på filetfabrikkerne og rengøringen i skoler, daginstitutioner og på sygehuse. Parterne enedes den 29. maj 2001 om at acceptere forligsmændenes forslag til en ny overenskomst. Overenskomsten er næsten enslydende den overenskomst arbejdsgiverforeningen indgik med Havnar Arbeidsmannafelag og arbejderforeningerne i Klaksvík. Føroya Arbeidarafelag og Havnar Arbeidskvinnufelag fik som noget nyt indført et anciennitetstillæg. Arbejdere, der har været i beskæftigelse hos samme arbejdsgiver i 3 år, skal have 1 kr. ekstra i timen. Efter 5 års ansættelse forhøjes tillægget til 2 kr.

I maj 2001 indgik Arbeidsgevarafelagið fyri Fíggjarstovnar í Føroyum (Finanssektorens arbejdsgivere) ny 2-årig overenskomst med SSF (Starvsfólkafelag Sparikassanna í Føroyum og P/F Elektron) og Finansforbundet. Overenskomsten giver 9,67 pct. inkl. lønstigninger, pensionsbidrag m.m.

Starvsmannafelagið - funktionærernes forbund - og Færøernes Arbejdsgiverforening indgik i april 2001 en 3-årig overenskomst der indebærer, at løn og pension i alt stiger med 14,45 pct. over de 3 år.

Føroya Arbeidsgevarafelag/Føroya Handverksmeistarafelag og Landsfelag Handverkaranna og Føroya Handverkarafelag indgik oktober 2001 en aftale om at forlænge den gældende overenskomst med 2 år til 1. oktober 2002. Aftalen indebærer, at svendelønnen den 1. oktober 2001 steg med 6,80 kr. i timen til 101,40 kr. i timen. 1. oktober 2002 stiger svendelønnen igen med 6,80 kr. i timen til 108,20 kr. i timen.

Det offentlige arbejdsmarked

Inden for det offentlige, dvs. landsstyret og dets institutioner er de ansatte som hovedregel ansat i henhold til overenskomst mellem Færøernes finansministerium og de respektive fagforeninger.

Starvsmannafelagið - funktionærernes forbund - er den største fagforening landsstyret har overenskomst med. Foreningens medlemmer er bl.a. ansat indenfor landsstyrets administration, telefonvæsenet, færøske fjernsyn og radio, spiritusmonopolet, Vagt- og Bjærgningstjenesten og ved Strandfaraskip Landsins (Den offentlige Kystfart). Foreningen har 1.750 medlemmer.

Maskinmesterforeningen og Navigatørforeningens overenskomst med det offentlige omfatter de medlemmer, der arbejder indenfor Vagt- og Bjærgningstjenesten og Strandfaraskip Landsins.

Medarbejderne indenfor postvæsenet har deres egen organisation, Føroya Postfelag med ca. 420 medlemmer.

Gruppen af akademikere er organiseret i følgende organisationer:

- Føroya Verkfrøðingafelag, hvor civil-, akademi- og teknikumingeniører er organiseret. Foreningen havde pr. 31. december 2001 148 medlemmer.
- Føroya Búskapar- og Løgfrøðingafelag, hvor offentligt ansatte med en samfundsvidenskabelig uddannelse, er organiseret. Foreningen havde pr. 31. december 2000 118 medlemmer.
- Føroya Byggifrøðingafelag, hvor bygningskonstruktører er organiseret. Foreningen havde pr. 31. december 2000 54 medlemmer.
- Føroya Magistarafelag, der organiserer akademisk uddannede, som ikke er organiseret i en af ovennævnte foreninger. Foreningen havde pr. 31. december 2001 98 medlemmer.
- Arkitektafelag Føroya, der organiserer arkitekterne, havde pr. 31. december 2001 39 medlemmer.

De færøske tjenestemandsløve er opbygget på samme måde som de danske fra 1969. Ændringer i tjenestemandenes løn- og ansættelsesvilkår foretages ved aftale, dels med tjenestemandeforeningen, dels med Føroya Pedagogfelag (pædagogernes fagforening), dels med Føroya Lærarafelg (folkeskolelærernes fagforening) og dels Sjúkkrasystrafelag Føroya (sygeplejerskernes fagforening). I tjenestemandeforeningen, der pr. 31. december 2001 havde 130 medlemmer (inkl. pensionerede tjenestemænd), er chefer indenfor det offentlige, toldere samt en del andre med centrale opgaver organiseret. I forbindelse med udlægningen af særfor sorgen på Færøerne i 1988 fik de ansatte statstjenestemænd tilbud om at blive færøske tjenestemænd. Pædagogerne indenfor særfor sorgen på Færøerne er også efterfølgende blevet tjenestemandsansat. Føroya Pedagogfelag, der pr. 31. december

2001 havde 1.100 medlemmer, heraf er ca. 80 tjenestemænd, har forhandlingsretten for denne gruppe.

Føroya Heimahjálparafelag (hjemmehjælperforeningen), som er et særforbund indenfor Føroya Arbeiðarafelag indgik i 1990 overenskomst med landsstyret. Hjemmehjælperne havde fra hjemmehjælperordningens indførelse i 1976 og frem til 1990 været aflønnet i henhold til overenskomst mellem Føroya Arbeiðarafelag (arbejdernes forening) og Føroya Arbeidsgevarafelag (arbejdsgiverforeningen) med enkelte ændringer. Foreningen havde pr. 31. december 2001 ca. 400 medlemmer.

Da bloktilskudsordningen blev indført i 1988, medførte dette, at områder, som tidligere helt eller delvis havde været finansieret med refusion fra staten blev overført til hjemmestyret. På denne baggrund indgik landsstyret efterfølgende overenskomster for flere områder, der hidtil var blevet aflønnet i henhold til danske overenskomster.

Indenfor sundhedsvæsenet indgik landsstyret overenskomst med Sjúkrasytrafelag Føroya (sygeplejerskeforeningen), der pr. 31. december 2001 havde 794 medlemmer, Ergoterapeutforeningen, Fysioterapeutforeningen, bioanalytikere, økonomaer, plejere og yngre læger. Landsstyret havde tidligere indgået overenskomst med jordemødre. I forbindelse med overenskomsterne har nogle foreninger bevaret deres tilknytning til de tilsvarende danske organisationer.

Indenfor socialvæsenet blev - udover ovennævnte tjenestemandsgruppe - i samme periode indgået overenskomster med Føroya Pedagogfelag for pædagoger ansat indenfor forsørgs- og børneforsørgslovens område. Dette omfatter pædagoger og medhjælpere på døgn- og daginstitutioner for børn og unge samt personer med psykiske eller fysiske handicaps.

Indenfor undervisningsvæsenet er i 1992 indgået overenskomst med lærere på tekniske skoler. Disse var tidligere aflønnet efter den danske overenskomst.

Lærere i folkeskolen var indtil 1. juli 1997 tjenstemandsansat i henhold til lov om tjenestemænd m.fl. i folkeskolen på Færøerne. Fra 1. juli 1997 er de ansat efter den færøske tjenestemandsløvslov. Hvad angår generelle ansættelsesbetingelser følges reglerne i den danske tjenestemandsløvslov, mens aftaler om lønninger og arbejdsforhold træffes mellem landsstyret og Føroya Lærarafelag, der pr. 31. december 2001 havde 899 medlemmer (inkl. pensionerede og hvilende medlemmer). I maj 1997 vedtog Lagtinget, at disse tjenestemænd pr. 1. juli 1997 ville overgå til ansættelse som tjenestemænd under Færøernes hjemmestyre. Pensionering før 1. juli 1997 vil ske efter den danske tjenestemandspensionslov, mens senere pensionering vil ske efter den færøske tjenestemandspensionslov. Der var maj 2002 365 tjenestemandsansatte folkeskolelærere. Nye folkeskolelærere ansættes som overenskomstansatte.

Yrkisfelag Studentaskúla og HF-lærara Føroya (Gymnasielærernes forening) organiserer lærere på gymnasier og HF-kurser. Foreningen havde pr. 31. december 2001 110 medlemmer.

De kommunale tjenestemænd og funktionærers arbejds- og lønforhold aftales med de enkelte kommuner. For funktionærernes vedkommende er vilkårene som hovedregel i overensstemmelse med aftalen mellem landsstyret og Starvsmannafelagið. Der findes faglige foreninger for kommunalt ansatte i Tórshavn og Klaksvík.

Personalet ved statsinstitutionerne på Færøerne er lønnet efter overenskomster og aftaler indgået mellem Finansministeriet og danske faglige organisationer. Pr. 1. januar 2001 udgør dette personale 238 personer. Her af Handels- og Kontorfunktionærernes fagforbund (HK) har oprettet en særlig afdeling, HK-Føroya Deild med 63 medlemmer. Den omstændighed, at arbejdsmarkedsforhold er et færøsk særanliggende, indebærer imidlertid, at statsansatte på Færøerne ikke er omfattet af dansk arbejdsmarkedslovgivning - herunder love om forlængelse af overenskomster og aftaler på det danske arbejdsmarked.

Ved overenskomstforhandlingerne i foråret 1999 var der på forhånd lagt op til hårde forhandlinger mellem først og fremmest funktionærforbundet og finansdepartementet. Funktionærforbundet spillede ud med krav om lønstigninger på 60 pct., modsat finansdepartementet som højest ville give 2 pct. som generel lønstigning. Samtidig med at forhandlingerne mellem de nævnte parter foregik, indgik Teleforbundet og Føroya Tele overenskomst, hvor resultatet var en samlet stigning på 9,35 pct., heraf var 5 pct. umiddelbare lønstigninger (den resterende del indeholdt bl.a. afskaffelse af karensgang og omklassificeringer). Overenskomsten mellem teleforbundet og Føroya Tele var interessant, fordi det som det første resultat lagde linien for de frentidige forhandlinger på andre områder, samt at Føroya Tele selvstændigt forhandlede overenskomst for første gang siden privatiseringen.

Efter at funktionærforbundet havde strejket i 23 dage, med jævnlige sympatistrejker fra flere andre forbund, lykkedes det den 9. april 1999 at nå et resultat, der giver en samlet forhøjelse på 6,5 pct. (over 2 år), hvoraf 6 pct. er en egentlig lønstigning. Strejken lammede i hele perioden bl.a. færgeruterne mellem øerne, rengøring på sygehusene, de fleste offentlige kontorer og spiritusmonopolet.

Medvirkende til løsningen var bl.a. andet, at en række andre forbund i offentligt regi, indgik overenskomster under strejken, heriblandt en række forbund indenfor sygehusvæsenet. Disse overenskomster gav en lønstigning på mellem 6 og 7 pct. I aftalen med funktionærforbundet blev det aftalt, at de to karensgange skulle afskaffes for alle ved lov og opbygning af en efterlønsordning. Forslaget om afskaffelse af karensgangene er vedtaget af Lagtinget.

Funktionærforbundet og finansdepartementet indgik april 2001 en ny overenskomst, der er gældende fra 1. marts 2001 til 1. oktober 2003. Overenskomsten indeholder, udover lønstigninger på 7,5 pct. over 3 år og forhøjelse af pensionsbidraget med 2,5 pct. i samme periode, også en ændret lønskala og omplacering, der beregnes til 2,5 pct. Alt i alt er rammen 12 pct. over 2 år og 7 måneder.

Overenskomsten mellem funktionærforbundet, der som nævnt er det største forbund på det offentlige arbejdsmarked, og finansforbundet har lagt linien for de senere indgåede overenskomster med bl.a. Føroya Postfelag, 5 foreninger på sygehusområdet og gymnasie- HF-lærerne. Alle disse overenskomster lønstigninger (inkl. pensionsbidrag) på omkring 12 pct. over 2 år og 7 måneder.

Generelle arbejdsmarkedsordninger

Arbejdstiden er fastsat ved lagtingslov, og den ugentlige normalarbejdstid har siden 1. januar 1980 været fastsat til 40 timer. Den færøske ferielov fra 1986 sikrer alle lønmodtagere - der ikke i forvejen er sikret ferierettigheder i samme omfang - ret til ferie og feriegodtgørelse efter lovens bestemmelser. Tjenestemænd og fiskere kommer ikke under ferieloven.

Fra 1986/87 blev ferien forlænget gradvist med 2 dage om året, således at den fra og med 1988/89 udgjorde 5 uger. Samtidig blev feriegodtgørelsen forhøjet til 12pct. for personer, som ikke har ret til løn under ferie. Fra 1. april 1993 blev ferien nedsat fra 30 dage til 26 dage, og feriegodtgørelsen nedsat til 10,25 pct. Samtidig blev der indført to karensdage ved sygdom. I forbindelse med overenskomstforhandlingerne på det offentlige område i foråret 1995 opnåedes - fordelt over 1996 og 1997 - ret til yderligere 3 feriedage, således at antallet af feriedage kom op på 29. Forinden der opstod egentlig konflikt på det private arbejdsmarked i forbindelse med overenskomstforhandlingerne i foråret 1996, vedtog Lagtinget den 10. maj 1996 et forslag fremsat af to lagtingsmedlemmer (Arbejdersammenslutningen og Centerpartiet) om ændring af ferieloven, således at man vendte tilbage til ordningerne før lovændringen i 1993. Lagtinget vedtog som nævnt tidligere at ophæve karensordningen.

Dyrtidsregulering af lønninger blev afskaffet ved en lagtingslov i 1990. I 1988 er der etableret en garantifond for færøske lønmodtagere, der garanterer løn m.v. i tilfælde af arbejdsgivers konkurs, død eller virksomhedens ophør. Til finansiering af fonden opkræves bidrag hos færøske arbejdsgivere på 1,5 promille af lønsummen.

Den 1. august 1992 startedes udbetalingerne for første gang nogensinde fra en generel færøsk arbejdsløshedsforsikring - ALS-ordningen. Ordningen administreres af en bestyrelse sammensat af repræsentanter for arbejdsmarkedets parter, der er valgt af landsstyremanden i arbejdsmarkedsspørgsmål for en 4-årig periode. Ved ordningens indførelse blev alle arbejdsgivere, der udbetaler lønindkomst, og lønmodtagere, der er

mellem 16 og 67 år og fuldt skattepligtige på Færøerne, hver at betale 2pct. af den udbetalte eller modtagne løn til forsikringsordningen, idet lønmodtagerbetalingen dog var maksimeret til et beløb, der svarede til ca. 2 pct. af en arbejdsmandsløn. Selvstændige kan tegne forsikring.

For lønmodtagere, der er tilknyttet fiskeindustrien på land, har der siden starten været en speciel ordning i forbindelse med udbetaling af understøttelsen.

Som følge af en voldsomme stigning i antallet af arbejdsløse i begyndelsen af 1993 ændredes loven med virkning fra 1. april 1993, hvorefter indbetalingerne fra arbejdsgivere og lønmodtagere blev forhøjet til 2,75pct., maksimumgrænsen for indbetaling for lønmodtagere blev fjernet og ordningens maksimale årlige ydelse blev fordelt over hele året i forhold til at det hidtil havde været fordelt over 227 dage, dvs. at ordningens oprindelig efter planen ikke skulle udbetale ydelser i ferien. Ordningen havde en overgang så store økonomiske problemer, at der ofte var tvivl om, hvorvidt der kunne udbetales understøttelse til terminerne hver 14. dag. I 1993/94 fik ALS overført kapital fra Feriefonden og lån fra Arbejdsmarkedspensionsordningen. Lånet er tilbagebetalt i 1999.

Arbejdsløshedsordningen omfatter også et arbejdsanvisningssystem, og her betragtes hele landet som ét anvisningsområde, og der anvises arbejdsmuligheder uden hensyntagen til faggrænser, dvs. at den arbejdsløse skal kunne påtage sig ethvert arbejde som vedkommende har faglig kompetence til.

I efteråret 1993 indgik landsstyret og den danske regering en aftale om, at færøske lønmodtagere kan overføre anciennitet fra den færøske arbejdsløshedsforsikringsordning til de danske A-kasser og vice versa.

Ved lagtingslov af 13. juni 1997 afløstes den ældre lovgivning på området af en ny lov om arbejdsløshedsforsikring og arbejdsanvisning. Loven er revideret uden de store ændringer, men har dog ændret betingelserne på enkelte områder. Bl.a. er ind- og udbetalingsprocenterne nu fastsat i selve lovgivningen, indbetalingsprocenterne blev med virkning fra 1. januar 1998 nedsat fra 2,5 pct. til 2,25 pct. Fra 1. januar 1999 blev indbetalingsprocenten sat ned til 2 pct., hvilket svarer til det oprindelige niveau. Pr. 1. januar 2000 blev indbetalingsprocenten yderligere sat ned til 1,75 pct. og blev pr. 1. juli 2000 yderligere sat ned til 1,5pct. Pr. 1. april 2001 er indbetalingsprocenten sat ned til 1,25pct. Udbetalingsperioderne er præciseret og fastsat til 5 år, dog således at retten til udbetaling bortfalder, når der er modtaget arbejdsløshedsunderstøttelse i 798 dage - eller ca. 3 år og 2 måneder - i den seneste 5-års periode. Ny udbetalingsperiode kan ikke opnås før end udløbet af en periode på 24 måneder. Slutteligt har loven forenklet opdelingen af arbejdsledige, til at omfatte 2 grupperinger; lønmodtagere og selvstændige erhversdrivende, mod som tidligere opdelinger i flere forskellige grupper. Den årlige udbetaling er 70 pct. af vedkommendes indtægtsgrundlaget, som er A-indtægten de seneste 12 måneder før stadfæstet ret til dagpenge. Den højeste udbetaling af

understøttelse er fortsat svarende til 70 pct. af en arbejderløn. En fuldtidsarbejdsløs kan maksimalt få udbetalt kr. 520,88 pr. dag, med virkning fra den 1. maj 2002.

Den 25. september 2000 blev en bekendtgørelse om udbetaling m.m. af understøttelse til arbejdsledige tilknyttet fiskeindustrien sat i kraft. I hovedtræk kan siges, at bekendtgørelsen regulerer hvilke virksomheder og personer kan være omfattet af ordningen, samt hvilke betingelser der skal være opfyldt for at få understøttelse.

Den 10. februar 2001 blev lagtingslov nr. 12 om ændring af lagtingslov nr. 113 af 13. juni 1997 om arbejdsløshedsforsikring og arbejdsanvisning sat i kraft. I hovedtræk kan siges, at ændringen har medført, at det nu klart fremgår af loven, at der ikke skal indbetales til Arbejdsløshedsforsikringen af tjenestemandspensioner og lignede pensioner, underholdsbidrag og børnepenge fra den dag, hvor Arbejdsløshedsforsikringen har modtaget ansøgning om fritagelse. En anden ændring er, at personer, som modtager højeste førtidspension, og personer som modtager mellemste førtidspension, på grund af at de er over 60 år, men som ellers ville få højeste førtidspension, også bliver fritaget for indbetalingspligt fra den dag, hvor Arbejdsløshedsforsikringen har modtaget ansøgning om fritagelse. Herudover er bl.a. sket en ændring i loven om, at særlige offentlige ydelser, så som ydelser til hjælpemidler og medicin ikke længere skal være en del af reguleringen i højest tilladte understøttelse.

Generelt kan siges, at arbejdsløshedsprocenten på Færøerne er den laveste siden Arbejdsløshedsforsikringen blev sat i kraft i 1992. Arbejdsløshedsprocent er på 3 pct. ultimo 2001 iberegnet modtagere af ydelser fra Almannastovan.

Lagtinget vedtog i april 2001 Lagtingslov nr. 48 fra 3. april 2001 om barselsordning. Loven fastlægger reglerne for lønkomensation i forbindelse med barsel for det færøske arbejdsmarked.

I hovedtræk kan siges om barselsordningen at, kvindelige lønmodtagere har ret til barselsorlov 4 uger før fødslen. Såfremt der er sundhedsfare for mor og barn, har kvinden ret til barselsorlov 13 uger før fødslen. Efter fødslen har lønmodtagende forældre ret til sammenlagt 24 ugers barsel. Faderen har ret til 10 uger af disse 24 ugers barsel. Disse uger kan kun tages fra 14. til 24. uge. Derudover har faderen ret til orlov i 2 uger indenfor de første 14 uger efter fødslen.

Beregningsgrundlaget for barselspenge er den gennemsnitlige månedlige indtægt de seneste 12 måneder før barselsfraværet. Dog således, at hvis gennemsnitsindtægten i et sammenhængende 6 måneders tidsrum indenfor de seneste 12 måneder giver et bedre gennemsnitlig beregningsgrundlag, så bliver dette benyttet. Barselspengene er 100 pct. af beregningsgrundlaget, dog maksimalt 35.000 kr. om måneden.

Ansøgning om barselsudbetaling skal sendes til Barselsordningen inden 6 måneder efter fødslen. Såfremt dette ikke bliver gjort, bortfalder barselsudbetalingen.

Lovgivningen om dagpenge ved sygdom sikrer i en række tilfælde lønmodtagere på Færøerne ret til dagpenge m.v. ud over den periode, hvor de i henhold til overenskomst/aftale har ret til fuld løn under fravær på grund af sygdom.

Lagtinget vedtog i april 1991 en lov om etablering af en arbejdsmarkedspensionsfond. Loven trådte i kraft den 1. januar 1992. Lovens formål er at sikre alle personer, der er fyldt/fylder 67 år, og som har fast bopæl på Færøerne, ret til arbejdsmarkedspension.

Arbejdsmarkedspensionsfondens midler skal tilvejebringes ved, at alle lønmodtagere årligt indbetaler 1/2 pct. af årets A og B-indkomst, og at alle arbejdsgivere tilsvarende indbetaler et bidrag på 1/2 pct. af de udbetalte A-indkomster. Også selvstændige er pålagt Også selvstændige er pålagt at indbetale et bidrag på 1/2 pct. af de skattepligtige indkomster. Udbetalingen i 2002 er 650 kr. til alle, der er fyldt 67 år og bosiddende på Færøerne. Beløbet er skattepligtigt.

Ud over de omtalte generelle arbejdsmarkedsordninger findes bl.a. lovgivning om lærlingeforhold og om funktionærer. Et lovforslag om arbejdsmiljø har flere gange været fremlagt i Lagtinget, men er hver gang blevet nedstemt. Lagtingslov om arbejdsmiljø blev endelig vedtaget af Lagtinget i maj 2000.

I lighed med de andre nordiske lande er der på Færøerne et offentligt reguleret arbejdstilsyn. Arbejdstilsynet er reguleret som særanliggende via Lagtingslov.

4.11. Lønninger og Priser

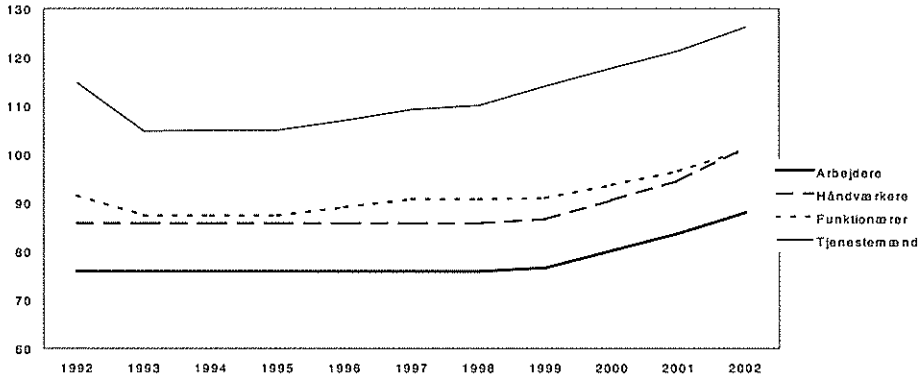
Lønninger

Udviklingen i de overenskomstmæssige tariflønninger for typiske lønmodtagergrupper på det færøske arbejdsmarked er vist i figur 4.7. på næste side.

Som det fremgår af tabellen har lønningerne i perioden 1992 - 1998 været uændrede for arbejdere og håndværkere, for at stige de seneste tre år. For funktionærer og tjenestemænd steg lønningerne fra 1990 til 1991, hvorefter de var uændrede til 1993. I 1993 faldt lønningerne og holdt sig derefter på uændret niveau til januar 1996, jf. ovenfor om lønreduktionerne på det offentlige arbejdsmarked. Der er i grafen taget udgangspunkt i en gennemsnitsløn (ekskl. feriepenge) for arbejdere som angivet i overenskomst (pkt. 1.a)

mellem Føroya Arbeidarafelag og Føroya Arbeidsgevarafelag. Januar 2002 udgør lønnen pr. time 87,96 kr.

Figur 4.7. Tariflønninger pr. 1. januar 1992 - 2002.

Kilde: Hagstova Føroya.

For håndværkere er der taget udgangspunkt overenskomstens 9. lønramme, 14 løntrin og uden feriepenge og pensionsbidrag. Lønnen udgør januar 2002 101,40 kr. pr. time.

For funktionærer er timelønnen januar 2002 på 100,96 kr. Tjenestemændenes timeløn udgør januar 2002 126,17 kr. pr. time.

Priser

Selv om Færøerne er en del af det danske valutaområde, varierer priserne på Færøerne fra danske priser. Årsagen hertil er bl.a. tilskuds- og afgiftspolitikken samt fragtomkostningerne (både eksterne og interne).

Et ved lagtingslov af 1992 nedsat prisråd blev aftaget i juni 1997. Med vedtagelsen af lagtingslov om konkurrence blev det afløst af et konkurrenceråd. Konkurrencerådet består af 5 medlemmer udpeget af landsstyremanden for erhvervsanliggender. Formålet med loven er at fremme konkurrence i produktion og handel ved at skabe mest mulig gennemsigtighed vedrørende konkurrenceforholdene. Med henblik på at fremme konkurrence eller skabe gennemsigtighed i prisforholdene kan konkurrencerådet for en periode i op til 2 år pålægge en virksomhed at oplyse om priser, avancer,

handelsbetingelser m.m. Loven indeholder endvidere bestemmelser om prismærkninger og dokumentation om prisfastsættelse m.m. Hvis konkurrencerådet er af den opfattelse, at der er tale om skadelig begrænsning af konkurrenceforholdende, og dette ikke kan løses ved forhandling, kan rådet for en periode på op til et år ad gangen fastsætte maksimums-/minimumspriser eller kræve dokumentation for udregning af priser eller avancer.

Fra 1. januar 1997 har Færøernes Statistik (Hagstovan) formelt overtaget pristalsberegninger fra Prisrådet.

Den 1. april 2001 overgik man til et nyt forbrugerpristal. Det nye forbrugerpristal er baseret på en ny undersøgelse af husholdningernes samlede forbrug for 1998. Det gamle forbrugerpristal var baseret på en undersøgelse i 1971 og 1972 af 47 husstande (med 2-8 børn) forbrug og var først og fremmest tiltænkt at skulle vise prisudviklingen for en afgrænset del af de færøske husholdninger (en lønmodtager-børnefamilie), da det oprindelig var hensigten at anvende forbrugerpristallet til pristalsregulering af lønninger, hvor især børnefamilierne skulle sikres.

Det nye forbrugerpristal skal først og fremmest vise prisudviklingen på Færøerne for varer og tjenester i helhed for en gennemsnitshusholdning og ikke for en bestemt samfundsgruppe eller husholdningstype. Da det nye forbrugerpristal er opgjort på en anden måde end det forrige forbrugerpristal og med et helt andet formål - og der er gået 26 år mellem de to opgørelser af pristalsgrundlaget - er det ikke muligt umiddelbart at sammenligne prisudviklingen før og efter 1. april 2001. Det nye forbrugerpristal i tabel 4.15 kan således ikke sammenlignes med forbrugerpristallet fra tidligere udgaver af rigsombudsmandens beretning.

Tabel 4.15. Forbrugerpristallet 1. juli 2001 - 1. april 2002 (1. april 2001 = 100)

	Sammenvejningsfaktor		2001		2002	
	1972	1998	1. juli	1. okt.	1. jan	1. april
I alt	100,0	100,0	100,5	100,0	99,3	99,6
Fødevarer	42,1	21,3	101,3	102,4	102,1	103,0
Vin, øl, spiritus og tobak	5,6	5,9	100,0	100,1	100,1	100,1
Beklædning og fodtøj	10,2	5,4	99,9	100,8	101,1	101,4
Bolig	21,5	20,2	100,8	98,6	92,5	92,1
Boligudstyr, hush.tjenester	8,2	6,0	100,6	100,6	100,9	102,1
Sundhed	1,6	2,8	100,0	100,0	99,8	99,6
Transport	3,2	13,1	99,7	96,1	97,7	98,6
Kommunikation	1,0	4,6	94,8	94,7	95,9	92,8
Fritid og kultur	1,9	11,9	102,0	101,6	103,3	104,2
Uddannelse	-	0,1	100,0	104,1	104,1	104,1
Hotel og restauration	-	3,6	102,6	105,7	106,3	106,8
Andre varer og tjenester	4,7	5,3	100,4	100,7	101,6	103,1

Kilde: Hagstova Førova

Af tabel 4.15. fremgår det, at der er sket en betydelig forskydning i husholdningernes forbrugsmønster. Hvor godt 52 pct. af en husholdnings forbrug i 1972 gik til fødevarer og beklædning, så er den andel kun 27 pct. i 1998. Desuden indgår der i det nye forbrugerpristal nogle varer og tjenester, som slet ikke blev udbudt eller efterspurgt i 1992.

Det fremgår endvidere af tabel 4.15, at forbrugerpristallet 1. april 2002 er faldet i forhold til 1. april 2001. Det er primært faldende boligudgifter, der har været med til at trække pristallet ned. Gruppen boligudgifter er sammensat af husleje, renteudgifter på boliglån, vedligeholdelse samt elektricitet og varme, og her har især faldende renteudgifter på boliglån bidraget til det faldende forbrugerpristal.

5. ØKONOMI

5.1. Aktuelle økonomiske forhold

Siden 1995 har den færøske økonomi været i hastig fremgang. Det skyldes først og fremmest en stærk fremgang i fiskeriet, hvor eksporten har været stigende siden 1996, og hvor prisen på fisk har været usædvanlig høj siden 1998.

I 2001 er den samlede eksportfremgang 462 mio. kr. (12,0 pct.), mens importen er faldet med 158 mio. kr. (-3,7 pct.). Det foregående års overskud på handelsbalancen er som følge heraf vendt til et overskud i 2001 på 160 mio. kr. Eksportfremgangen skyldes især en øget eksport af fiske og fiskeprodukter, hvor fremgangen er 672 mio. kr. (19,1 pct.). For den samlede import er der for 2001 tale om en tilbagegang på 158 mio. kr. Importen ekskl. skibe udviser alene en fremgang på 414 mio. kr., som dog mere end modsvares af en tilbagegang i importen af skibe på 572 mio. kr. Ca. 79 pct. af Færøernes eksport går til EU-lande. Heraf tegner Danmark sig for ca. 25 pct., mens Storbritannien aftager ca. 18 pct.

Overskuddet på handelsbalancen slår positivt igennem på betalingsbalancen. Overskuddet på betalingsbalancens løbende poster er i 2001 beregnet til 916 mio. kr., hvor overskuddet i 2000 var 333 mio. kr.

Færøerne er i 1990'erne gået fra at have en nettogæld i forhold til udlandet til de seneste år at have opbygget et nettotilgodehavende i forhold til udlandet. Der er dog betydelig forskel mellem private tilgodehavender og offentlig gæld. Den private sektor har ultimo 2001 et nettotilgodehavende i forhold til udlandet på 5,2 mia. kr., hvorimod den offentlige sektors nettoudlandsgæld udgør 2,9 mia.kr.

Ledigheden er som følge af en gunstig økonomisk udvikling faldet markant de seneste år og er nu ca. 3 pct. Fremgangen viser sig også i landskasseregnskabet, hvor underskud i første halvdel af 1990'erne er vendt til stadig større overskud i anden halvdel. Landskasseregnskabet har hvert af de seneste tre år udvist et overskud på over 600 mio. kr. Forbedringen skyldes især stigende skatteindtægter og faldende renteudgifter.

5.2. Nationalregnskabet for Færøerne

Fra begyndelsen af 1960'erne og frem til 1988 har den økonomiske udvikling på Færøerne været belyst i det færøske nationalregnskab. Siden 1989 er der ikke udarbejdet et officielt nationalregnskab, og der er således ikke foretaget officielle beregninger af bruttonationalproduktet og bruttofaktoriindkomsten. For en beskrivelse af nationalregnskabet i 80'erne henvises der til "Beretning 1993", kapitel 5. Et nyt nationalregnskab er for tiden under udarbejdelse af Hagstova Føroya (Færøernes statistiske kontor) og en opgørelse for 1998 - 2000 forventes offentliggjort først i 2003. Indtil et nyt nationalregnskab foreligger, samarbejder Hagstova Føroya og Færøernes Landsbank om foreløbige opgørelser af bruttonationalproduktet, bruttofaktoriindkomsten og betalingsbalancen.

Produktionen

Bruttonationalproduktet (BNP) er et mål for den erhvervsmæssige indkomstkabelse (værditilvækst). BNP udregnes som værdien af produktionen i samtlige erhverv med fradrag af værdien af de rå- og hjælpstoffer samt tjenester, erhvervene har forbrugt ved produktionen.

BNP opgøres i markedspriser hvilket vil sige, at afgifter (indirekte skatter og told) er medregnet og offentlige tilskud fratrukket.

En gennemsnitlig realvækst (i pct. af BNP) på 6,4 pct. for perioden 1984-1988 blev efterfulgt af en periode med betydelig negativ vækst. For perioden 1989-1994 blev den gennemsnitlige realvækst -6,4 pct. Siden 1994 har der hvert år været en positiv vækst i BNP. BNP for årene 1997-2001 fremgår af tabel 5.1. Tallene for BNP er baseret på en ny og forbedret opgørelse fra Hagstova Føroya og Færøernes Landsbank. BNP-tallene stemmer derfor ikke nødvendigvis overens med opgørelser i Rigsombudsmandens Beretning for Færøerne fra før 2000.

Tabel 5.1. Færøernes bruttonationalprodukt (BNP) 1997 – 2001.

	1997	1998	1999	2000	2001
BNP, mio.kr., årets priser	6.175	6.940	7.402	8.116	9.357
Årlige reale vækst i BNP (%) ¹⁾	3,2	8,7	2,0	5,1	7,1

¹⁾ Skøn over den reale vækst grundet manglende oplysninger om prisudviklingen, jf. afsnit 4.11.

Som det ses af tabellen, har der i perioden været tale om en betydelig økonomisk vækst. Den gennemsnitlige årlige realvækst for perioden skønnes til ca. 5,2 pct.

Udviklingen i de samlede lønudbetalinger for de første fire måneder af 2002 tyder på, at den økonomiske vækst fortsætter med uformindsket styrke. I 2002 er de samlede lønudbetalinger i perioden januar-april 11,3 pct. højere end i samme periode året før.

Som et mål for de forskellige sektorer/erhvervs bidrag til samfundsøkonomien benyttes bruttofaktoriindkomsten (BFI). BFI beregnes som bruttonationalproduktet med tillæg af pristilskud, men med fradrag af afgifter på varer og tjenesteydelser.

BFI i årene 1997 - 2001 fordelt på erhverv fremgår af tabel 5.2. på næste side. Tallene for BFI er, som tallene for BNP, baseret på en ny opgørelse fra Hagstova Føroya og Færøernes Landsbank og kan derfor være forskellige fra opgørelser i Rigsombudsmandens beretning fra før 2000.

Fiskerierhvervets store samfundsøkonomiske betydning viser sig ved, at ca. 25 - 28 pct. af BFI i perioden 1997 - 2001 har hidrørt fra fiskeri, fiskeopdræt og fiskeindustri. Den samfundsøkonomiske betydning forstærkes af, at produktionen i disse erhverv er bærende for det færøske samfunds eksportindtjening. Industrisektorens betydning er med den økonomiske fremgang og opgangskonjunktoren stigende. Hvor 9,4 pct. af BFI i 1997 kunne henføres til industrisektoren, er industrisektorens andel steget til 12,9 pct. i 2001. Før den økonomiske tilbagegang sidst i 1980'erne hidrørte ca. 16 pct. af BFI fra industrien.

Tabel 5.2. Bruttofaktorindkomsten 1997 - 2001, fordelt på erhverv.

	1997	1998	1999	2000	2001
	- mio. kr. -				
Fiskerierhverv m.m.					
Landbrug	41	47	53	56	57
Fiskeri	968	1.106	1.017	1.117	1.446
Fiskeopdræt	164	180	249	291	302
Hvalfangst	10	10	10	10	10
Fiskeindustri	279	345	394	464	497
I alt	1.462	1.688	1.723	1.938	2.312
Industri, ekskl. fisk					
Råstofudvinding	12	15	18	21	107
Byggeri	193	271	321	388	471
Energi- og vandforsyning	144	147	150	161	186
Industriproduktion i øvrigt	162	173	205	248	290
I alt	511	606	694	818	1.054
Private og off. tjenesteydelser					
Skibsværfter, værksteder o.lign	109	138	146	170	198
Handel og hoteldrift	595	692	768	835	959
Søtransport	174	184	200	229	267
Transport i øvrigt	102	129	143	163	193
Post og telegraf	177	193	201	219	251
Husholdningstjenester	36	43	47	52	55
Finansieringsvirksomhed	364	392	392	422	434
Erhvervstjenester	167	171	187	216	250
Diverse private tjenester	25	39	33	45	52
Offentlige tjenester	1.360	1.436	1.556	1.651	1.800
Boligbenyttelse	709	727	742	756	771
Importerede finansielle tjenester	-327	-363	-373	-401	-413
I alt	3.491	3.781	4.042	4.357	4.817
BFI i alt	5.464	6.075	6.459	7.113	8.183

Kilde: Færøernes Landsbank.

5.3. Udenrigsøkonomi

Færøernes handels- og valutapolitiske stilling

Færøerne deltager på grund af landets størrelse, beliggenhed og særlige erhvervsstruktur i meget høj grad i den internationale arbejdsdeling. Med begrænsede indenlandske produktionsmuligheder er Færøerne henvist til at importere hovedparten af de nødvendige forbrugsgoder og kapitalgoder. Denne import finansieres ved eksport, navnlig af fisk og fiskeprodukter.

Økonomiens relative eksportafhængighed - eller åbenhed - fremgår bl.a. af eksporten af varer og tjenester udgør op mod 46 pct. af det færøske bruttonationalprodukt, jf. også tabel 5.3.

Sagsområderne "import og eksport" samt "direkte og indirekte skatter" er overtaget som færøske særanliggende. Dette betyder bl.a., at Færøerne er et selvstændigt toldområde med egne regler om told (indførselsafgifter), indførselskontrol m.v. De øvrige dele af rigsfællesskabet (Danmark og Grønland) er således i handelsmæssig sammenhæng at betragte som udland.

Hjemmestyreordningen indebærer, at Færøerne selv kan fastsætte regler for en række økonomiske områder, såsom erhvervs politik, skatte- og afgiftspolitik samt import og eksport.

Færøerne er omfattet af bl.a. Danmarks medlemskab af FN og af OECD. Siden 1954 har Færøerne desuden været omfattet af Danmarks GATT-forpligtelser (i det omfang, der ikke er taget konkrete forbehold), og fra 1. januar 1995 er Færøerne tillige omfattet af WTO-aftalen.

Færøerne og de europæiske markedsdannelser

Danmarks indtræden i EF (nu EU) den 1. januar 1973 omfattede i henhold til tiltrædelsestraktaten ikke Færøerne. Dog kunne Danmark, i en treårig periode, det vil sige indtil udgangen af 1975, afgive en erklæring om, at Færøerne skulle være omfattet.

På baggrund af en enstemmig lagtingsbeslutning meddelte Færøernes landsstyre imidlertid i foråret 1974, at man ikke ønskede færøsk medlemskab af EU. Herefter blev der forhandlet et handelsarrangement, der trådte i kraft den 1. september 1974.

Danmarks indtræden i EF betød bl.a., at Danmark udtrådte af det europæiske frihandelsområde, EFTA. Udmeldelsen omfattede også Færøerne, der havde været med i EFTA siden 1967. Med de nordiske EFTA-lande blev der i 1974 indgået uformelle arrangementer for at sikre, at de, under EFTA nedlagte toldmure ikke blev genoprettet.

I 1988 udtrykte EU-Kommissionen ønske om en revision af handelsarrangementet af 1974, bl.a. i lys af indførelsen af EU's indre marked.

De danske og de færøske myndigheder fandt nu tiden moden til at bringe Færøerne ind i de almindeligt gældende regelsæt for international handel og i den generelle europæiske integrationsproces.

Som led heri indførtes en færøsk toldlovgivning, med respekt for Danmarks GATT-forpligtelser, hvilket lettede indgåelsen af bilaterale aftaler om gensidig toldfrihed ud fra rent handelspolitiske præmisser. Som led i denne tilpasningsproces blev de hidtidige fiskale importafgifter, som i et vist omfang havde virket som beskyttelsestold, erstattet af ikke-diskriminatoriske omsætningsskatter.

Den nye færøske toldlovgivning trådte i kraft den 1. februar 1992. Det næste led i reformen, de fiskale importafgifters bortfald og erstatning med en merværdiafgift, trådte i kraft den 1. januar 1993. Efter indførelsen af denne told- og afgiftsreform havde Færøerne samme udgangspunkt som europæiske lande i øvrigt for at kunne indgå i et netværk af aftaler til sikring af øget frihandel mellem Færøerne og resten af Europa.

Forhandlingerne med EF resulterede i december 1991 i indgåelsen af en egentlig bilateral aftale mellem Færøerne/Danmark og EU om delvis frihandel mellem Færøerne og EU, der trådte i kraft den 1. januar 1992.

Aftalen med EU blev betragtet som en del af en bredere løsning, der omfattede Færøernes samhandel med det samlede EU og EFTA-område. Der blev i 1993 indgået frihandelsaftaler med EFTA-landene Island, Norge, Sverige og Finland, samt 1994 med de mellemeuropæiske EFTA-lande Schweiz og Østrig (sidstnævnte aftale nåede dog ikke formelt at træde i kraft inden Østrigs tilslutning til EU pr. 1. januar 1995).

Med Sveriges, Finlands og Østrigs indmeldelse i EU pr. 1. januar 1995 blev frihandelsaftalerne med disse lande ophævet, og der blev undertegnet en ny handelsaftale mellem det udvidede EU og Danmark/Færøerne den 6. december 1996, der trådte i kraft 1. januar 1997. I 1999 er der ved en ændring i handelsaftalens Protokol 1 sket en liberalisering af Færøernes adgang til toldfri eksport af fiskeprodukter til EU.

Handelsaftalen mellem EU og Danmark/Færøerne

Aftalen af 2. december 1991 mellem på den ene side Danmarks regering og Færøernes landsstyre og på den anden side EU skulle regulere samhandelen mellem Færøerne og EU (inkl. Danmark).

Aftalen betegnes helt neutralt blot som "aftale". Dens indhold er imidlertid modelleret efter de frihandelsaftaler, som EU indgik med EFTA-landene i første halvdel af 70'erne, og den blev anmeldt til GATT som en frihandelsaftale.

EU på den ene side og Færøerne på den anden side har i henhold til aftalen afskaffet al told- og afgiftsmæssig diskrimination af hinandens varer, dog med en række undtagelser.

I henhold til aftalen giver Færøerne EU toldfrihed for alle varer, dvs. både industri-, landbrugs- og fiskerivarer, med undtagelse af et meget snævert varesortiment, nemlig mælkeprodukter og færekød. EU har opretholdt toldfriheden for færøske industrivarer. Derimod har Færøerne ikke fået opfyldt ønsket om fuld og ubegrænset toldfrihed i EU for alle fiskeprodukter. Der er i Protokol 1 til aftalen opregnet en 'positivliste' over produkter, hvor Færøerne hidtil havde kunnet påvise at have haft eksport, og som opnåede toldfrihed. For adskillige af disse varer blev toldfriheden imidlertid begrænset af kvoter og referencelofter, hovedsageligt beregnet på basis af EU's import fra Færøerne i en given periode (referenceperiode, 1985 - 1988). Dog blev der i visse tilfælde taget højde for en igangværende eller forventet færøsk eksportstigning. De kvotebelagte varer belægges med MFN-told, når kvoten nås. For de varer, der er under lofter, kan EU genindføre MFN-tolden, når loftet nås. Der er gradvis sket en oplødning heri, navnlig ved en ændring i Protokol 1 i 1999, hvorved alle lofter og flere kvoter blev ophævet, så man nu tilnærmelsesvis har opnået frihandel på fiskeriområdet. Dog resterer fortsat enkelte kvoter på varer af relativ stor betydning for færøsk eksport.

En ny handelsaftale, der afløste 1991-aftalen, blev den 6. december 1996 indgået i Bruxelles mellem EU og Færøerne/Danmark. Baggrunden herfor var Finlands, Sveriges og Østrigs optagelse i EU og det deraf følgende ophør af Færøernes frihandelsaftaler med de nævnte lande. I henhold til WTO-reglerne tilkom der Færøerne kompensation for de mistede handelsfordele i forhold til Finland og Sverige, hvilket afstedkom lempelser i enkelte EU toldkvoter.

Aftalen med EU indeholder alle de for frihandelsaftaler sædvanlige bestemmelser om oprindelsesregler, sikkerhedsklausuler og konkurrenceregler. En 'Blandet Komité' med deltagelse af de involverede parter overvåger aftalens anvendelse.

I aftalen med Danmark/Færøerne har EU undtagelsesvis ikke fået fiskerikoncessioner som modydelse for toldfrihed for fiskeprodukter, hvilket skal ses i lyset af Færøernes specielle forhold. I præambelen til aftalen henvises der dog til parternes hensigt om at opretholde den gældende aftale om gensidigt fiskeri på et tilfredsstillende niveau, hvilket hidtil også har været anset for værende i Færøernes interesse.

Aftalen rummer en generel udviklingsklausul, en specifik udviklingsklausul vedrørende færøske fiskeprodukters toldfri adgang til EU, i takt med udviklingen i varesortimentet, ligesom der ved en fælles erklæring aftaltes, at såfremt en af parterne giver EFTA fordele, der er mere gunstige, vil man positivt overveje at udstrække dem til modparten.

Den revision af Protokol 1 vedrørende told på fiskevarer, der blev vedtaget i 1999, medførte følgende handelsliberaliseringer:

- referenceprissystemet blev ophævet,
- fuld toldfrihed for laks og lakseprodukter,
- de 12 vejledende lofter samt statistikkontrol blev ophævet, således at handelen med fiskevarer omfattet deraf blev liberaliseret.

Disse ændringer skønnedes at have stor betydning for en betydelig del af Færøernes eksport til EU og indebærer, at 98 pct. af eksporten nu foregår på frihandelsbasis.

Der er dog stadigvæk to, for Færøerne væsentlige varekategorier, hvor toldfriheden i EU fortsat er omfattet af kvoter: pillede rejer og fiskefoder.

Aftalen indeholder en beskyttelsesklausul, som træder i kraft ved markedsforstyrrelser hos en af aftalens parter. Det er således muligt at indføre midlertidige beskyttelsesforanstaltninger for den ene parts egne produkter.

En af årsagerne til de i 1999 indførte ændringer var en generel vurdering af, at den tidligere udformning af bilaget stred mod intentionerne i WTOs bestemmelser om frihandel.

I foråret 2000 blev handelsaftalen med EU udbygget med en aftale om veterinære anliggender. Den gør Færøerne til en del af det indre marked på dette område og medfører store praktiske lettelser i parternes samhandel.

Der er med virkning fra 1. januar 2002 i samhandelen Færøerne-EU indført regnskabsmæssig adskillelse ved opgørelsen af varers oprindelse, analogt med hvad der gælder for andre frihandelsaftaler.

På baggrund af en udbredt opfattelse på Færøerne af, at handelsaftalen af 1991 ikke var tilstrækkelig til varetagelse af de færøske interesser, nedsatte Landsstyret i 1995 et udvalg til undersøgelse af den mest gavnlige markedsadgang til EU. Udvalget afgav samme år en betænkning til landsstyret 'Muligheder for samarbejde med EU'. På baggrund heraf nedsatte landsstyret i 1997 et udvalg, der skulle udarbejde mulige oplæg til forhandlinger med EU om en nyordning af forholdene mellem Færøerne og EU. Udvalget afgav betænkning i 1998 'Redegørelse for forhandlinger med EU'. Landsstyret overvejer fortsat, hvorledes man kan arbejde frem imod en ny og mere integreret samarbejdsordning med henblik på at få handelsaftalen udbygget til at omfatte en række EØS-relaterede områder som fri bevægelse for varer, tjenesteydelser, kapital og personer. Tilsvarende ønskes også uddannelse, forskning og kultur inddraget.

Andre handelsaftaler

Udover aftalen med EU har Færøerne fortsat frihandelsaftaler med Island, Norge og Schweiz. Herudover har man henholdsvis i 1997 og 1998 indgået frihandelsaftaler med Estland og med Polen (ikrafttrådt henholdsvis 1998 og 1999). Derudover har der været udtrykt færøsk interesse for indgåelse af tilsvarende aftaler med samtlige EU-ansøgerlande i Central- og Østeuropa, samt med Tyrkiet og Israel. Der forhandles med Letland og Litauen om indgåelse af frihandelsaftaler. Et forslag om indgåelse af en frihandelsaftale med Israel er præsenteret for de israelske myndigheder. Der har ligeledes været interesse for at indgå handelsaftaler med visse oversøiske lande. Med Rusland har der været ført forhandlinger, som ventes snart at resultere i indgåelsen af en aftale om gensidig mestbegunstigelsesbehandling.

Landsstyrets bestræbelser på at opnå handelsaftaler med de central- og østeuropæiske lande skal bl.a. ses på baggrund af Færøernes ønske om, at færøske fiskeprodukter ikke skal udsættes for en dårligere toldbehandling i disse lande end tilsvarende produkter EU, som har handels- eller associeringsaftaler med disse lande, og navnlig fra EFTA-landene, hvis aftaler med de fleste af disse lande indebærer fuld frihandel med fisk og fiskevarer. Et handicap for Færøerne under de forskellige frihandelsaftaler er, at de varer, der udgør hovedparten af Færøernes eksport, nemlig fiskeprodukter, er undergivet forholdsvis strengere oprindelsesregler end f.eks. industrivarer. Bl.a. på baggrund heraf ønsker Færøerne at blive omfattet af de pan-europæiske regler om kumulering af oprindelse. Denne ordning, som indebærer en væsentlig lettelse i samhandelen mellem de berørte lande, omfatter EU, EFTA-landene, samtlige EU's ansøgerlande i Central- og Østeuropa, samt Tyrkiet. Færøerne finder det ikke tilfredsstillende at stå udenfor en ordning, der omfatter hele Europa, men indtil videre er de færøske bestræbelser strandet, idet det hidtil ikke er lykkedes at overbevise EU om det ønskelige i at udvide ordningen til også at omfatte Færøerne.

Eksport

Eksportens sammensætning på nogle hovedgrupper fremgår af tabel 5.3. For yderligere specifikation af tabel 5.3. henvises til bilag 5.1.

Tabel 5.3. Værdien af Færøernes eksport fordelt på hovedgrupper 1997-2001 og Færøernes eksport i pct. af BNP 1997 - 2001

	1997	1998	1999	2000	2001
	- mio.kr. -				
Frosset/iset hel fisk (bortset fra laks/ørred)	560,9	443,4	446,7	509,0	813,1
Frosset/iset fiskefilet ¹⁾	732,7	1.087,1	1.042,0	1.235,9	1.116,2
Saltfisk	301,8	362,4	450,4	545,8	699,9
Rejer og skaldyr	217,2	276,2	278,6	249,9	364,4
Laks og ørred	402,1	310,7	648,7	666,7	730,9
Forarbejdet fisk	50,6	66,3	54,8	74,6	110,9
Fiskevarer til industri	201,9	268,4	159,8	239,7	359,1
Andre varer	19,8	20,8	30,4	41,3	26,7
Frimærker	28,5	27,6	26,5	24,6	27,8
I alt (ekskl. skibe)	2.515,5	2.862,9	3.137,9	3.587,5	4.249,0
Skibe	87,9	98,7	122,8	257,6	58,0
Eksport i alt	2.603,4	2.961,6	3.260,7	3.845,1	4.307,0
Eksport i % af BNP	42	42	44	45	46

¹⁾Heraf er en del laks og ørred

Kilde: Hagstova Føroya, Postverk Føroya og Landsbanki Føroya.

Fra 2000 til 2001 er den samlede eksport steget med 462 mio. kr. (12,0 pct.). Eksklusiv skibe er stigningen 661 mio. kr. (18,4 pct.).

Eksportværdien af frosset/iset hel fisk (bortset fra laks og ørred) er efter en mindre stigning fra 1999 til 2000 steget betydeligt fra 2000 til 2001. Eksporten af frosset/iset fiskefileter steg betydeligt fra 1997 til 2000, men var udsat for en tilbagegang fra 2000 til 2001. Eksportværdien af saltfisk har de seneste år været jævnt stigende og udviklingen fortsatte i 2001. Eksportværdien af rejer og skaldyr har været stort set uændret til og med 2000, men steg markant i 2001.

I tiden frem til 1992 udviste eksportværdien af laks og ørred markante stigninger, for derefter at falde væsentligt trods øget produktion, på grund af faldende verdensmarkedspriser. I 1996 og 1997 steg eksportværdien af laks og ørred voldsomt for atter at falde i 1998. Faldet skyldes, at mange opdrættere afventede bedre priser før iværksættelse af slagtning. Eksportværdien af laks og ørred har været stigende de seneste tre år. Hvor eksporten af laks og ørred for 1999 og dele af 2000 har været begunstiget af gode priser på verdensmarkedet, kan stigningen i eksportværdien for 2001 alene tilskrives

en markant stigning i mængden af eksporteret laks og ørred, da priserne på verdensmarkedet har været usædvanlig lave og til tider under produktionsprisen. For mere om fiskeopdræt, se afsnit 4.3.

De senere års positive udvikling for eksporten ser ud til at være vendt i 2002. Eksportværdien (ekskl. skibe m.m.) for 1. kvartal af 2002 udgør 984 mio. kr. mod 1.103 mio. kr. for samme kvartal i 2001 svarende til et fald på knap 11 pct.

Eksportens procentvise fordeling på afsætningslande i forhold til værdien af eksporten for årene 1999 - 2001 fremgår tabel 5.4 på næste side. På grund af ændret opgørelsesmetode kan tallene i tabel 5.4 ikke sammenlignes med tilsvarende opgørelser i tidligere beretninger.

Tabel 5.4. Færøernes eksport i pct. (værdien af eksporten) fordelt på bestemmelseslande 1999 - 2001.

Bestemmelsesland	1999	2000	2001
EU-lande			
Danmark	27,4	24,0	25,6
Storbritannien	22,4	20,2	17,8
Tyskland	7,2	7,5	7,5
Frankrig	9,7	7,9	9,9
Spanien	7,1	8,6	11,9
Italien	3,1	2,8	3,2
Nederlandene	1,3	0,9	0,8
Belgien/Luxemburg	0,7	0,9	0,7
Sverige	1,0	1,4	1,1
Finland	0,2	0,1	0,1
Øvrige EU-lande	0,6	0,4	0,5
I alt EU-lande	80,7	74,7	79,1
Lande udenfor EU			
Norge	2,5	4,1	8,6
Island	1,2	1,7	1,2
Grønland	0,8	4,6	1,4
Rusland	0,8	0,4	0,1
USA	7,2	7,6	2,8
Japan	2,6	1,9	2,5
Øvrige lande	4,2	5,0	4,3
I alt lande udenfor EU	19,3	25,3	20,9
I alt	100,0	100,0	100,0

Kilde: Hagstova Førova.

79 pct. af den færøske eksport er i 2001 gået til EU-området, herunder Danmark. Danmark har længe været det vigtigste marked for færøsk eksport efterfulgt af Storbritannien. Spanien har de seneste to år overhalet Tyskland og Frankrig som aftagere af færøsk eksport. Uden for EU har det amerikanske marked hidtil været af relativ stor betydning for Færøerne, men eksporten hertil er i 2001 faldet markant i forhold til de to foregående år. Derimod er det norske markeds betydning for færøsk eksport vokset.

Import

Tabel 5.5. viser værdien af vareimporten i årene 1997 - 2001, fordelt på hovedgrupper.

Tabel 5.5. Værdien af Færøernes import fordelt på hovedgrupper 1997 - 2001.

	1997	1998	1999	2000	2001
	- mio. kr. -				
Foder landbrug og fiskeopdræt	182	219	242	277	340
Andet til landbruget	18	20	22	22	28
Bygge- og anlægsvirksomhed	167	193	240	292	342
Produktion i øvrigt	422	515	564	681	723
Brændsel m.v.	255	187	265	508	488
Maskiner og udstyr	207	228	330	408	589
Biler	131	161	202	203	239
Direkte forbrug	710	789	841	940	1.013
Øvrige varegrupper	43	43	43	48	49
Import ekskl. skibe og fisk	2.135	2.355	2.749	3.379	3.811
Skibe, fly o.lign.	120	99	430	790	218
Salt	7	6	6	9	8
Fersk fisk	28	21	6	6	6
Frosne hele fisk	36	56	77	91	46
Industrifisk	43	64	31	30	58
Fisk m.v. i alt	114	147	120	136	118
Samlet import	2.369	2.601	3.299	4.305	4.147

Kilde: Hagstova Føroya

Efter en markant stigning i den samlede import på 1,7 milliard kr. fra 1998 til 2000 faldt den samlede import i 2001 med 158 mio. kr. (-3,7 pct.) i forhold til 2000. Importen ekskl. skibe steg dog med 414 mio. kr. i 2001 i forhold til 2000, hvorimod importen af skibe m.m. faldt markant med 572 mio. kr.

Det store fald i importen af skibe i 2001 skyldes, at flere ældre skibe i fiskerflåden i de to foregående år er skiftet ud med nyere og mere moderne skibe, hvilket ikke i samme omfang har været tilfældet i 2001. For importen af andre varegrupper end skibe er der stort set tale om vækst for alle varegrupper. I perioden er importen til direkte forbrug og af foder (især til fiskeopdræt) vokset jævnt. Flere års økonomisk fremgang viser sig også ved øget import til bygge- og anlægsvirksomhed, maskiner samt produktion i øvrigt.

Tabel 5.6. viser andre landes andele af den samlede import på Færøerne 1999 - 2001. På grund af ændret opgørelsesmetode kan tallene i tabel 5.6 ikke sammenlignes med tilsvarende opgørelser i tidligere beretninger.

Tabel 5.6. Færøernes import i pct. fordelt på oprindelseslande 1999 - 2001.

	1999	2000	2001
EU-lande			
Danmark	27,6	24,4	29,5
Storbritannien	5,9	5,2	4,3
Tyskland	7,1	6,4	8,0
Frankrig	2,7	2,3	2,9
Spanien	0,8	0,6	0,7
Italien	1,6	1,3	1,6
Nederlandene	1,4	1,2	1,6
Belgien/Luxemburg	0,8	0,9	0,8
Sverige	4,5	4,6	6,0
Finland	0,8	0,6	0,9
Øvrige EU-lande	1,4	1,3	1,3
I alt EU-lande	54,6	48,8	57,6
Lande udenfor EU			
Norge	26,0	28,5	23,2
Island	3,7	4,2	6,4
Rusland	2,3	2,3	1,2
USA	1,3	1,4	2,6
Japan	2,4	2,0	2,4
Øvrige lande	9,7	12,8	6,6
I alt lande udenfor EU	45,4	51,2	42,4
I alt	100	100	100

Kilde: Hagstova Føroya

Danmarks andel af Færøernes import er steget i 2001 efter et fald i 2000. Importen fra Danmark og Norge har de seneste år udgjort omkring 53 pct. af importen.

Handelsbalancen

Tabel 5.7. viser Færøernes handelsbalance i perioden 1997 - 2001.

Tabel 5.7. Færøernes handelsbalance 1997 - 2001.

	1997	1998	1999	2000	2001
	- mio. kr. -				
Eksport					
Skibe	88	99	123	258	58
Ekskl. skibe	2.516	2.863	3.174	3.588	4.249
Samlet eksport	2.604	2.962	3.297	3.846	4.307
Import					
Skibe	120	99	430	790	218
Ekskl. skibe	2.249	2.502	2.869	3.515	3.929
Samlet import	2.369	2.601	3.299	4.305	4.147
Handelsbalancen					
Skibe	-32	0	-307	-532	-160
Ekskl. skibe	267	361	305	73	320
Handelsbalancen i alt	235	361	-2	-459	160

Kilde: Tabel 5.3 og Tabel 5.5

I 1992 og 1993 var der overskud på handelsbalancen på henholdsvis godt 600 mio. kr. og 700 mio. kr. Efter et overskud på godt 500 mio. kr. i 1994 har overskuddet i årene 1995 til 1998 ligget mellem 235 og 413 mio. kr. Efter en lang periode med betydelige overskud på handelsbalancen vendte billedet i 1999, hvor handelsbalancen endte ud med stort set at være i balance. Trods en stigning i eksporten i 2000 på 672 mio. kr. (20,4 pct.) blev resultatet for 2000 et handelsbalanceunderskud på 454 mio. kr., da importen steg markant samme år, nemlig med lidt over 1 milliard kr. (30,5 pct.). Især en stigning i importen af skibe bidrog til underskuddet på handelsbalancen i 2000.

Efter et par år med underskud er der i 2001 atter overskud på handelsbalancen. Et fald i den samlede import, især som følge af et betydelig fald i importen af skibe, samt en øget eksport har resulteret i, at et handelsbalanceunderskud på 459 mio. kr. i 2000 er vendt til

et handelsbalanceoverskud på 160 mio. kr. i 2001. En forbedring af handelsbalancen fra 2000 til 2001 på i alt 619 mio. kr.

Betalingsbalancen

Den færøske betalingsbalance omfatter foruden handelsbalancen bl.a. tjenesteydelser (søtransport, rejser m.v.), lønninger, renter samt overførsler fra den danske stat og Danmarks Nationalbank. En udførlig beskrivelse af opgørelsesformen i den færøske betalingsbalance findes i "Beretningen om den økonomiske udvikling på Færøerne, oktober 1994" fra Det Rådgivende Udvalg vedrørende Færøerne. En oversigt over den færøske betalingsbalances løbende poster i årene 1996 - 2000 er vist i tabel 5.8. Tallene for betalingsbalancen er for 1995 - 1997 baseret på tidligere opgørelser fra Hagstova Føroya. Tallene for 1998 og frem er blevet til i samarbejde mellem Hagstova Føroya og Færøernes Landsbank.

Tabel 5.8. Færøernes betalingsbalance (løbende poster) 1997 – 2001

	1997	1998	1999	2000	2001
	- mio. kr. -				
Handelsbalancen (inkl. skibe)	231	358	9	-436	46
Forsikring (netto)	-26	-20	-20	-20	-20
Reparationer, licenser (netto)	-34	-17	-14	-40	81
Turistbalancen (netto)	-243	-311	-351	-421	-533
Transportvirksomhed (netto)	61	69	78	92	107
Tjenestebalancen	-242	-279	-307	-389	-365
Løn, gevinster, gaver og lign. (netto)	-25	-23	-20	-18	-15
Renter (netto)	-320	-70	10	40	80
Den danske stat (netto)	1.130	1.159	1.185	1.211	1.238
Nationalbanken (netto)	24	21	21	25	26
Løbende indkomstoverførsler	809	1.087	1.196	1.258	1.329
Restgruppe og fejl	83	329	-100	-100	-100
Betalingsbalancen	881	1.495	798	333	910

Kilde: Færøernes Landsbank

Underskuddet på betalingsbalancens løbende poster toppede i 1988 med knap 1,6 mia. kr. (overførslerne fra Danmark på knap 900 mio. kr. årligt indregnet heri).

Fra 1989 til 1991 blev et underskud på betalingsbalancen på godt 0,6 mia. kr. vendt til et overskud på godt 0,4 mia. kr. Efter et mindre underskud i 1992 på 38 mio. kr. har det årlige overskud på betalingsbalancen i perioden 1993 til 1999 ligget mellem godt 0,7 mia. kr. og knap 1,5 mia. kr. Et underskud på handelsbalancen i 2000 bidrog til, at betalingsbalanceoverskuddet faldt fra knap 0,8 mia.kr. i 1999 til godt 0,3 mia. kr. i 2000. En markant forbedret handelsbalance i 2001 har bidraget til, at betalingsbalanceoverskuddet for 2002 steg markant og endte på ca. 0,9 mia. kr.

Udlandsgælden

Gælden er beregnet som forskellen mellem Færøernes samlede aktiver og passiver i udlandet (netto) - herunder Danmark.

Finansieringen af udlandsgælden var langt op i 1990'erne et af hovedproblemerne i den færøske samfundsøkonomi. Problemets omfang illustreres af, at den samlede gæld pr. indbygger i 1992 var ca. 167.000 kr., dvs. tre gange så meget som den danske udlandsgæld pr. indbygger (Finansministeriet, "Budgetredegørelse 94").

Nedenstående oversigtstabeller over udlandsgælden er for 1997 baseret på præcise opgørelser foretaget af Hagstova Føroya. Fra 1998 og frem er udlandsgælden opgjort af Færøernes Landsbank på baggrund af opgørelser over betalingsbalancen samt skøn. Opgørelsen af den private gæld er behæftet med en vis usikkerhed.

Tabel 5.9. viser Færøernes samlede bruttogæld, aktiver og nettogæld til udlandet pr. 31. 12. i perioden 1997 - 2001

Tabel 5.9. Færøernes bruttogæld, aktiver og nettogæld til udlandet pr. 31.12. 1997 – 2001.					
	1997	1998	1999	2000	2001
	- mio. kr. -				
Bruttogæld	9.480	7.299	6.952	6.657	6.374
Aktiver	7.376	7.677	7.940	8.019	8.603
Nettogæld	2.104	-378	-988	-1.362	-2.229

Kilde: Færøernes Landsbank

Færøernes situation med nettogæld til udlandet blev ved årsskiftet 1998/1999 vendt til et nettotilgodehavende. Færøerne har nu et nettotilgodehavende i forhold til udlandet på over 2,2 mia. kr. Dette skyldes dels den gode færøske økonomi i de seneste år, hvor der er betalt af på gælden. Dels at den danske stat i forbindelse med aftalen mellem regeringen og landsstyret af 10. juni 1998 (se bilag 4.1) afskrev foreløbig 900 mio. kr. af landsstyrets gæld.

Hvor langt hovedparten af udlandsgælden tidligere skulle henregnes til den private sektor, vendte billedet i 1992, således at gælden nu overvejende påhviler det offentlige.

Fordelingen mellem offentlig og privat nettoudlandsgæld i årene 1997 - 2001 fremgår af tabel 5.10.

Tabel 5.10. Offentlig og privat nettoudlandsgæld 1997 - 2001

	1997	1998	1999	2000	2001
	- mio.kr. -				
Offentlig	6.283	4.344	3.604	3.239	2.932
Privat	-4.179	-4.722	-1.592	-4.601	-5.161
I alt	2.104	-378	2.012	-1.362	-2.229

Kilde: Færøernes Landsbank

Det private nettotilgodehavende vurderes at være knap 5,2 mia. kr. ved udgangen af 2001. Samtidig er den offentlige nettogæld opgjort til lidt over 2,9 mia. kr. ultimo 2001. Ultimo 1993 var den offentlige nettogæld knap 7,5 mia. kr.

6. OFFENTLIGE FINANSER

6.1 Indledning

De offentlige finanser på Færøerne omfatter staten, hjemmestyret, kommunerne samt en række offentlige institutioner og fonde.

Fra hjemmestyreordningens indførelse i 1948 til i dag har det færøske hjemmestyre overtaget ansvaret for en stadig større del af de offentlige opgaver på Færøerne. Hvor overtagelsen af et sagsområde er sket som særanliggende, har hjemmestyret samtidig overtaget det fulde økonomiske ansvar for områdets finansiering. Har hjemmestyret derimod alene overtaget administrationen af et fællesanliggende, finansieres området fortsat delvist af tilskud (bloktilskud) fra den danske stat, se også afsnit 2.1.

6.2. Statens Udgifter m.v. på Færøerne

Tilskudsreformen pr. 1. januar 1988

Frem til udgangen af 1987 blev de statslige tilskud til fællesanliggender på Færøerne udbetalt i form af refusioner til landskassen af statens andel af udgifterne på de respektive områder.

Refusionssystemet havde den svaghed, at der i en række tilfælde ikke var sammenfald mellem den disponerende og den økonomisk ansvarlige myndighed. Samtidig var systemet administrativt besværligt på grund af det store antal tilskudsprincipper, som i vidt omfang afveg fra hinanden og dermed indebar en risiko for utilsigtet og u hensigtsmæssig substitution mellem beslægtede udgiftsområder. Fra færøsk side fandt man desuden, at systemet ikke sikrede hjemmestyret en tilstrækkelig dispositionsfrihed på så væsentlige områder som sundhedsvæsenet, undervisningsvæsenet og det sociale område.

På den baggrund indgik regeringen og Færøernes landsstyre i 1987 en aftale om en tilskudsreform, som indebar, at størstedelen af de statslige tilskud i form af refusioner til Færøerne pr. 1. januar 1988 blev omlagt til generelle tilskud (bloktilskud). Dette gjaldt udgifterne på sundhedsområdet og på undervisningsområdet (bortset fra udgifterne til pensionerede folkeskolelærere). På det sociale område omfattede omlægningen til bloktilskud især udgifterne til driften af sociale institutioner på Færøerne (alderdoms- og

plejehjem, samt særforborg m.v.). Refusionssystemet blev alene bibeholdt for en række sociale bistandsydelser (kontanthjælp m.v.) samt for pensions- og sikringsydelser (sociale pensioner samt dagpenge ved sygdom og fødsel).

Den 1. juli 1993 blev også refusionerne på det sociale område omlagt til bloktilskud. Refusionssystemet er herefter alene bibeholdt for udgifterne til pensionerede folkeskolelærere.

Der blev den 10. juni 1998 indgået en aftale mellem regeringen og landsstyret. I aftalen er indeholdt en fastsættelse af bloktilskuddet fra 1999 til år 2001, jf. bilag 4.1. Tilskuddet blev for 1999 aftalt til 932 mio. kr. årligt i reelt niveau, dvs. tilskuddet reguleres efter de gennemsnitlige pris- og lønreguleringer på statens driftsbudget. For 2001 var tilskuddet 981,9 mio. kr.

Den 21. december 2001 indgik den danske regering og landsstyret aftaler om, at hjemmestyret overtog sagsområderne den offentlige forborg og skolevæsenet som særanliggende pr. 1. januar 2001 i medfør af hjemmestyrelovens § 2. Med overtagelsen af sagsområderne har Færøernes hjemmestyre overtaget de med sagsområderne forbundne udgifter. Der er på denne baggrund mellem regeringen og landsstyret aftalt, at bloktilskuddet reduceret i overensstemmelse hermed. De to sagsområders andel af bloktilskuddet for 2001 udgjorde i alt 366,4 mio. kr. fordelt med 92,4 mio. kr. til den offentlige forborg og 274,0 mio. kr. til skolevæsenet. Bloktilskuddet, der kun er fastsat for en et-årig periode, er for 2002 derefter fastsat til 615,5 mio. kr. Heraf vedrører 117,0 mio. kr. særforborgen, 213,3 mio. kr. folkeforsikringen, 283,6 mio. kr. sundhedsvæsenet og 1,6 mio. kr. Færøernes Fiskerilaboratorium.

Statens drifts- og anlægsudgifter

De statslige udgifter på Færøerne¹ omfatter bloktilskud, refusion af visse pensionsudgifter og fra 1993 desuden krigspensioner samt udgifter til driften af statslige institutioner på Færøerne, herunder enkelte anlægsudgifter.

Tabel 6.1. viser statens drifts- og anlægsudgifter (netto) vedrørende Færøerne i årene 1998 - 2002. For yderligere specifikation henvises til bilag 6.1.

¹ Nettoudgifterne fås ved at modregne eventuelle indtægter i bruttoudgifterne og derudover at medregne anlægsudgifter. Til bruttoudgifter hører lønninger, almindelig drift såsom rejseudgifter, vedligeholdelse, anskaffelser m.v.

Opgørelsen omfatter alene de direkte udgifter, som staten enten yder som driftstilskud eller udgifter til driften af de statslige institutioner på Færøerne. Indirekte udgifter - f.eks. i forbindelse med færingers uddannelse ved uddannelsesinstitutionerne i Danmark og den bistand, som en række danske myndigheder til stadighed yder hjemmestyrets institutioner indgår således ikke i opgørelsen.

Tabel 6.1. Statens drifts- og anlægsudgifter (netto) på Færøerne 1998 - 2002¹⁾.

	1998	1999	2000	2001	2002
	- mio. kr. -				
Tilskud					
Bloktilskud	908,3	932,8	958,0	981,9	615,5
Krigspensioner	85,3	84,4	86,8	84,3	79,4
Lærerpensioner	12,8	12,1	15,1	13,5	14,0
Andre pensioner	11,1	12,1	13,4	13,9	14,2
I alt tilskud, pensioner m.v.	1.017,5	1.041,4	1.073,3	1.093,6	723,1
Drift statslige institutioner	282,0	249,2	265,2	276,9	280,0
Total	1.299,5	1.290,6	1.338,5	1.370,5	1.003,1

¹⁾ For 2002 er der tale om budgettal og skøn.

Kilde: Oplysninger fra statsinstitutionerne samt finanslove.

De samlede statslige udgifter på Færøerne steg i årene 1997 - 2001 fra 1.299,5 mio. kr. til 1.367,3 mio. kr. - en stigning på 67,8 mio. kr. (5,2 pct.). I samme periode blev den ordinære del af bloktilskuddet øget med 73,6 mio. kr. (8,1 pct.). De samlede statslige udgifter på Færøerne er i 2002 1.003,1 mio. kr. og dermed 367,4 mio. kr. (26,8 pct.) mindre end i 2001. Faldet i udgifterne skyldes hovedsageligt hjemmestyrets overtagelse af den offentlige forsyng og skolevæsenet som særanliggende og den hermed aftalte reduktion af bloktilskuddet, jf. ovenfor.

Udgifterne til krigspensioner toppede med 100,5 mio. kr. i 1994, hvor opmærksomheden om adgangen til denne pension - bl.a. på baggrund af 50-året for krigens afslutning - gav en vækst i antallet af erstatninger, så denne udgiftspost ved årets udgang var steget fra 588 (i 1993) til 950 i 1994. I 2001 blev der udbetalt erstatning til 742 personer mod 789 personer i 2000.

Statens og andre offentlige institutioners udlån og garantier

Udover statens direkte drifts- og anlægsudgifter yder en række offentlige institutioner lån og garantier til forskellige formål på Færøerne. Institutionernes nyudlån i årene 1998 - 2001 og den samlede restgæld på lån pr. 31. december 1998 - 2001 er vist i tabel 6.2. Restgælden er faldet fra godt 993 mio. kr. ultimo 1992 til knap 153 mio. kr. ultimo 2001.

Långivningen fra KommuneKredit sker med garanti fra staten og landsstyret. Fiskeribankens, Skibskreditfondens og Færøernes Realkreditinstituts långivning er nærmere beskrevet i kapitel 4.

Tabel 6.2. Offentlige danske institutioners nye udlån 1998 - 2001 og udlånsrestgæld ultimo 1998 - 2001.

	Nye lån				Udlånsrestgæld pr. ultimo			
	1998	1999	2000	2001	1998	1999	2000	2001
	- mio. kr. -				- mio. kr. -			
Fiskeribanken Færøernes Realkreditinstitut ¹⁾	0	1,3	0,0	11,5	10,8	6,8	2,1	12,4
Skibskreditfonden	0	0,0	0,0	0,0	53,2	7,35	0,5	0,5
KommuneKredit	0	0,0	0,0	0,0	25,4	13,6	7,2	0,4
I alt	0,0	1,3	0,0	11,5	263,3	195,2	166,9	153,0

¹⁾ Færøernes Realkreditinstitut er taget med, da staten garanterer for de af instituttet

optagne obligationslån, og Nationalbanken opkøber de udstedte obligationer til parikurs.

De for instituttet opgivne udlån og restgæld er for perioden 1. april - 31. marts i de pågældende år.

Kilde: Regnskaber og oplysninger fra institutionerne.

Realkreditinstituttet er i henhold til aftalen mellem regeringen og landsstyret af 10. juni 1998 overtaget af landsstyret som særanliggende, jf. bilag 4.1.

Den statslige garantigivning til Færøerne omfatter garantien for obligationslån optaget af Færøernes Realkreditinstitut, samt - sammen med landskassen - tilbagebetalingen af lån fra KommuneKredit. Garantien for Realkreditinstituttet gælder kun optagne lån til og med 1. januar 1999, jf. ovenstående. De sidst optagne lån, som indbefatter statens garantier, er optaget i 1993 og har en 10-årig løbetid. De statslige garantier bortfalder derfor i løbet af 2003.

I aftalen af 10. juni 1998 mellem regeringen og landsstyret nedskrives landsstyrets gæld til staten med 900 mio. kr. Endvidere henstår 500 mio. kr. af restgælden som et rente- og afdragsfrit lån. Lånet afskrives, såfremt der efter 20 år ikke er startet en udvinding af råstoffer. Den resterende gæld afvikles som et 20-årigt annuitetslån på 4.023 mio. kr. til en fast årlig rente på 5 pct. Annuiteten er fastsat til 323 mio. kr. årligt.

6.3. Landskassens Økonomi

Indledning

De budgetmæssige rammer for hjemmestyrets økonomi fastlægges ved lagtingsfinanslov, og de faktiske indtægter og udgifter i et finansår registreres i landskassens regnskab. Tilskuddene fra den danske stat er optaget som indtægt på lagtingsfinansloven, mens udgifterne på de forskellige udgiftsområder opføres brutto.

Som en følge af den økonomiske krise i starten af 1990'erne indgik landsstyret og regeringen en række aftaler, som satte begrænsninger på landskassens budgetunderskud og samtidig satte mål for forbedringer på landskassens budget.

Med aftalen af 10. juni 1998 mellem regeringen og landsstyret blev de tidligere indgåede aftaler ophævet. Ansvar for den økonomiske politik på Færøerne, herunder låneoptagelse og garantistillelser, henhører nu under landsstyret, jf. bilag 4.1.

Det samlede landskassebudget (Drifts- og anlægsbudget)

Efter at der havde været underskud på landskassens budget i årene 1989-1995 vendte billedet i 1996, hvor den økonomiske fremgang og et stigende aktivitetsniveau medførte øgede skatteindtægter og fald i udgiftssiden på grund af den faldende ledighed. I 1996 var landskassens overskud 45 mio. kr. Siden voksede overskuddet til 178 mio. kr. i 1997 og 471 mio. kr. i 1998. Den gunstige udvikling for landskassens budget er fortsat de senere år; bl.a. pga. faldende renteudgifter som følge af aftalen mellem regeringen og landsstyret af 10. juni 1998, se bilag 4.1.

I tabel 6.3. gives en oversigt over landskassens samlede indtægter og udgifter i årene 1999-2002.

Ændrede bevillingsregler fra finansåret 2000 bevirker, at man ikke umiddelbart kan sammenligne tallene for de enkelte indtægts- og udgiftsposter i tabel 6.3 med tallene for de tilsvarende poster i tabeller over landskassens drifts- og anlægsudgifter i rigsombudsmandens beretninger fra før 2000 - overskuddene kan dog sammenlignes. Fra

finansåret 2000 budgetteres drifts- og anlægsudgifterne som hovedregel uden ikke-fradragsberettiget købsmoms. Formålet med ændringen er at sikre ligestilling mellem private producenter, når institutioner knyttet til landskassen skal vælge mellem henholdsvis privat leverandør eller egen produktion. Udgifterne til ikke-fradragsberettiget købsmoms registreres eller budgetteres på en særlig konto under § 20 (Indtægter). Den ikke-fradragsberettigede købsmoms udgjorde i årene 1997-1999 mellem 53 og 65 mio. kr. I tabel 6.3. er 1999 dog opgjort uden ikke-fradragsberettiget købsmoms og er således her sammenlignelig med de øvrige år i tabellen.

Tabel 6.3. Landskassens drifts- og anlægsudgifter 1999-2002 fordelt på driftsområder.

	1999 Regnskab	2000 Regnskab	2001 Regnskab	2002 Finanslov
	- mio. kr. -			
Indtægter:				
Indkomstskatter	1.234	1.310	1.566	1.571
Afgifter og told	1.042	1.117	1.148	1.271
Overførsler fra staten	945	973	995	629
Andre indtægter, ekskl. renter	117	88	91	45
Indtægter i alt	3.338	3.488	3.800	3.516
Driftsudgifter:				
Lagtinget	23	26	28	32
Lagmandsanliggender	45	19	26	32
Finansanliggender	173	189	192	200
Fiskerierhverv	90	117	150	170
Erhvervsliv i øvrigt	199	224	295	351
Uddannelse og forskning	516	538	597	647
Social- og sundhedsvæsen	1.330	1.445	1.527	1.584
Olieanliggender	14	20	20	25
Selvstyreanliggender	11	8	12	15
Renter, netto	156	127	76	89
Driftsudgifter i alt	2.557	2.713	2.923	3.145
Anlægsudgifter i alt	133	174	180	250
Drifts- og anlægsudgifter i alt	2.690	2.887	3.103	3.395
Saldo	648	602	697	121

Kilde: Landskasserregnskaber 1999-2001 og Finanslov 2002

Der har hvert af årene 1999 til 2001 været årlige overskud på landskassens budget på over 600 mio. kr. Der var for 1999 budgetteret med et overskud på 338 mio. kr., for 2000 med et overskud på 445 mio. kr. og for 2001 med et overskud på 421 mio. kr. At overskuddene er blevet større end budgetteret skyldes primært større indtægter end ventet. Både større skatte- og afgiftsindtægter end forventet samt større overførsler end forventet fra Føroya Banki til Finansieringsfonden af 1992 - og dermed til landskassen.

Der er for 2002 budgetteret med et overskud på 121 mio. kr., hvilket er en del mindre end de foregående tre år. Det skyldes ikke mindst, at der er budgetteret med mindre indtægter som følge af, at bloktilskuddet i forhold til 2001 er reduceret med 366,4 mio. kr. efter hjemmestyrets overtagelse af sagsområderne den offentlige forsorg og skolevæsen. Der budgetteres med øgede indtægter af skatter og afgifter på 128 mio. kr. En oversigt over indbetalinger af skatter og afgifter for første kvartal af 2002 tyder dog på, at indtægterne bliver noget højere end budgetteret.

De samlede drifts- og anlægsudgifter er budgetteret til at stige med 292 mio. kr. (9,4 pct.) i forhold til resultatet for 2001. Af stigningen tegner driftsudgifterne sig for 222 mio. kr., anlægsudgifterne 70 mio. kr. Størstedelen af de øgede driftsudgifter, 143 mio. kr., kan henføres til øgede lønudgifter. Overtagelsen af skibstilsynet pr. 1. januar 2002 er budgetteret til at koste 10 mio. kr.

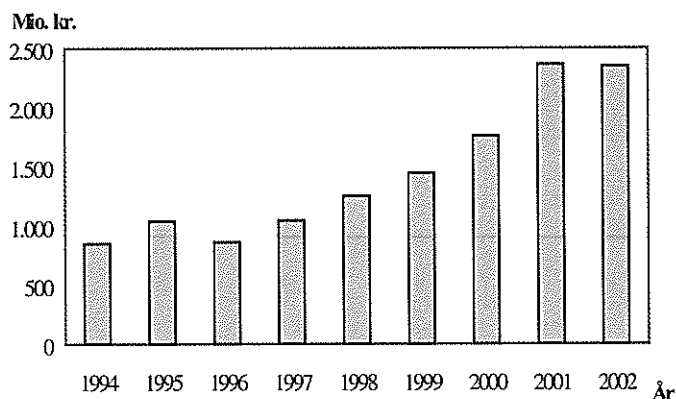
Anlægsudgifterne i 2002 anvendes bl.a. nye bygninger til Lagtinget (22 mio. kr.), udbygning af landssygehuset (35 mio. kr.), påbegyndelse af bygning af ny færge til Suderø (90 mio. kr.), udbygning af havne (20 mio. kr.) og forbedringer af tunneller og landsvejene (39 mio. kr.).

Landskassens indestående i Færøernes Landsbank

De seneste års overskud på landsstyrets finanser har givet mulighed for at opbygge indestående i Landsbanken. Figur 6.1. viser Landskassens indestående i Landsbanken for perioden 1994 - 2002.

I henhold til lagtingslov fra 1995 om landskassens indlån og lån i Landsbanken skal landskassen have et indestående på mindst 15 pct. af bruttonationalproduktet det foregående år. Primo 2002 skal indestående være mindst 1.385 mio. kr. Indestående april 2002 er 2.348 mio. kr.

Figur 6.1. Landskassens indestående i Færøernes Landsbank ultimo året 1994 - 2002¹⁾

¹⁾ For 2002 indestående ultimo april.

Kilde: Færøernes Landsbank

Landskassens udlån og garantier

Landskassens garantiforpligtelser for lån optaget af offentlige institutioner (f.eks. selskabet SEV, kommunerne og de offentlige udlånsfonde) samt private erhvervsvirksomheder udgjorde i 1989 2.323 mio. kr. Ved udgangen af 2001 var de samlede landskassegarantier faldet til 213 mio. kr.

I tabel 6.4. er opstillet en oversigt over landskassens udestående garantier pr. 31.12. for årene 1997 til 2001.

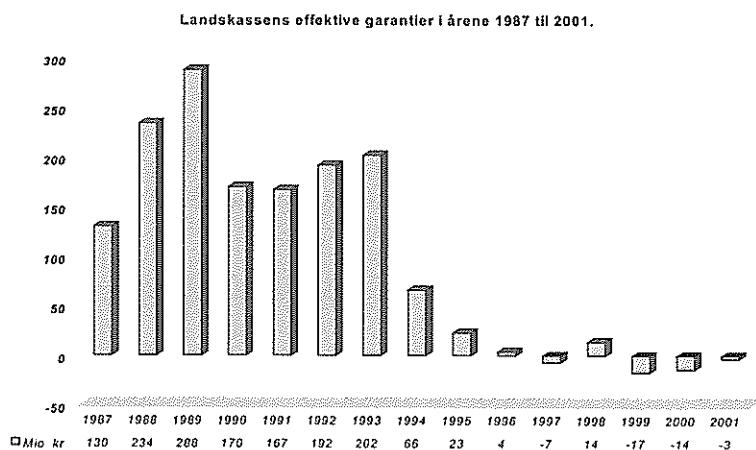
En betydelig del af landskassegarantierne blev effektive i begyndelsen af 90'erne, især inden for fiskerierhvervet, hvilket påførte landskassen betydelige udgifter til udlæg på garantier. Fra 1993 har tabet på garantierne været meget begrænset.

Tabel 6.4. Landskassens udestående garantier pr. 31.12. i årene 1997 - 2001.

Låntager	1997	1998	1999	2000	2001
			- mio. kr. -		
Kommunerne	203	187	179	157	152
SEV (Elforsyningen)	36	32	27	22	17
Telefonvæsenet	60	36	28	19	10
Andre offentlige virksomheder	314	103	41	36	31
Offentlige låntagere i alt	613	358	275	234	210
Private låntagere i alt	56	32	14	7	3
Offentlige og private i alt	669	390	289	241	213

Kilde: Føroya Gjaldstova

I figur 6.2. gives en oversigt over landskassens effektive garantier i årene 1987 - 2001.

Figur 6.2. Oversigt over landskassens effektive garantier i årene 1987-2001

Kilde: Føroya Gjaldstova

6.4. De Færøske Udlånsfonde

De tre offentlige udlånsfonde på Færøerne - Industriens Udviklingsfond, Industrifonden og Boliglånefonden - havde fra 1986 til 1988 en betydelig vækst i deres långivning og toppede i 1988 med udlån på i alt 217 mio. kr. Boliglånefonden ydede ikke udlån i 1997. Siden 1998 er der igen ydet lån fra boliglånefonden. Dette skyldes formentlig, at huspriserne, specielt i Tórshavns-området er steget så meget, at det nu kan betale sig at bygge hus. Endvidere afspejler det den stigende økonomiske aktivitet på Færøerne. For Industriens Udviklingsfond og Industrifonden har der ikke været ydet lån i større omfang siden 1994 og fondene er nu aftaget, mere herom nedenfor.

I tabel 6.5. gives en oversigt over udlånsfondenes udlånsaktivitet i årene 1996 - 2001.

Tabel 6.5. Långivning fra Industriens Udviklingsfond, Industrifonden og Boliglånefonden 1996-2001.

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
	- mio. kr. -					
Industriens Udviklingsfond ¹⁾ (Meningargrunnurin)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
Industrifonden (Ídnaðargrunnurin) ¹⁾	3,6	0,0	0,0	0,0	0,0	-
Boliglånefonden (Húsalánsgrunnurin)	3,6	0,0	11,3	16,6	37,4	32,9
Lån fra fonde i alt	7,2	0,0	11,3	16,6	37,4	32,9

¹⁾ Fondene er i 2001 aftaget ved lov. Fondenes kapital indgår i den nyoprettede Erhvervsfremmefond.

Kilde: Oplysninger fra fondene.

Der er med lagtingslov, vedtaget i april 2001, besluttet at nedlægge Industriens Udviklingsfond og Industrifonden og lade fondenes kapital indgå i en ny erhvervsfremmefond, Erhvervsfremmefonden (Vinnuframagrunnurin) sammen med tre andre fonde (Garantifonden, Fonden til industrifremmende formål og Fonden til turistfremme). Erhvervsfremmefonden havde ved oprettelsen en egenkapital på 42,5 mio. kr. Denne løsning skal ses i sammenhæng med ønsket om at koordinere og i fremtiden omstrukturere de forskellige erhvervsstøtteordninger. Den nye fond har til formål at yde støtte til tiltag, der kan forbedre det færøske erhvervslivs konkurrenceevne og medvirke til øget internationalisering. Herudover kan fonden yde støtte til specifikke erhvervsfremmetiltag og projekter, der kan føre til et bredere erhvervsliv og øget nytte af

viden. Fonden yder ikke lån eller stiller garantier. Ultimo 2001 udgør fondens egenkapital 45,8 mio. kr. Fonden har i 2001 bevilliget 3,9 mio. kr. i støtte.

6.5. Kommunernes Økonomi

Det har gennem en årrække været meget svært at generere nøgletal omkring kommunernes samlede økonomi. Dette skyldes, at kommunerne ikke har fulgt de generelle retningslinier for kommunernes budget- og regnskabslægning, herunder fælles kontoplan. En ny kommunestyrelseslov trådte i kraft 1. januar 2001, hvor der er indført flere krav til revisionen af kommuneregnskaber, og arbejdet med at indføre en regnskabsbekendtgørelse for kommunerne er påbegyndt i 2002.

Hagstova Føroya (Færøernes Statistisk) har de seneste år arbejdet på at udarbejde et samlet regnskab for de færøske kommuner tilbage til 1993. Dette arbejde er nu afsluttet og en opgørelse af de kommunale regnskaber fra 1996 til og med 2000 fremgår af tabel 6.8. Tabellen er suppleret med budgettal for 2001 og 2002.

Tabel 6.6. Kommunernes økonomi 1996-2002.¹⁾

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
	-mio. kr. -						
Skatteindtægter	666	742	811	858	972	885	997
Driftsudgifter, netto, ekskl. renter	374	399	426	474	538	596	673
Anlægsudgifter, netto	24	33	43	65	170	134	191
Renteudgifter, netto	122	108	100	69	74	56	51
Drifts- og anlægsudgifter i alt	520	540	569	608	782	786	915
Drifts- og anlægsoverskud	146	202	242	250	190	99	82

¹⁾Budgettal for 2001 og 2002

Kilde: Hagstova Føroya og Kommuneafdelingen, Lagmandskontoret.

Kommunernes drifts- og anlægsoverskud efter renter har været stigende fra midten af 90'erne og udgjorde 250 mio. kr. i 1999. Det voksende overskud skyldes væsentligt øgede indtægter, hvorimod drifts- og anlægsudgifterne er øget i mindre omfang. I 2000 er drifts- og anlægsoverskuddet trods stigende skatteindtægter faldet til 190 mio. kr., hvilket primært skyldes en markant stigning i de kommunale anlægsudgifter i forhold til året før.

For landskassen og kommunerne under ét var det samlede drifts- og anlægsoverskud (inkl. renter) i 2000 på knap 800 mio. kr., hvor det året før var knap 900 mio. kr.

Som det fremgår af tabel 6.9 forventes kommunernes samlede drifts- og investeringsudgifter at stige med knap 129 mio. kr. i 2002. Der budgetteres med et samlet resultat i 2002 (før afdrag) på 82 mio. kr. i forhold til 99 mio. kr. i 2001.

Kommunernes skatteindtægter er fortsat stigende som følge af den gunstige økonomiske udvikling på Færøerne og forventes i 2002 at blive 997 mio. kr.

De kommunale betalinger til renter (netto) og afdrag udgjorde i 1995 knap 40 pct. af de samlede skatteindtægter. En tilsvarende opgørelse for 2002 viser knap 14 pct.

De årlige afdrag på den kommunale gæld for perioden 1996-2000 har været i størrelsesorden 135 - 245 mio. kr. For 2001 og 2002 budgetteres med årlige afdrag på henholdsvis 98 og 92 mio. kr.

For at forhindre at de kommunale investeringer voksede for voldsomt, indgik landsstyret og de to kommunale foreninger aftale om en samlet kommunal investeringsramme på 165 mio. kr. for finansåret 2000. De 165 mio. kr. blev fordelt mellem kommunerne efter befolkningstallet i kommunerne. Kommuner, der ikke udnyttede deres kvote, kunne låne denne til andre kommuner. For finansåret 2001 blev denne aftale udbygget således, at kommunerne blev delt i 7 geografiske områder, der ved indgåelse af lokale femårige anlægsaftaler kunne opnå en højere investeringsramme. For finansåret 2002 er investeringsaftalen udbygget således, at kommunerne har mulighed for at vægte investering i havneanlæg med 50% eller at vægte den største investering i finansåret med 50%. Andre investeringer kan ikke vægtes førend den vægtede investering er gjort færdig. Køb af jord bliver holdt uden for investeringsloftet. Endvidere bliver Fugloyar, Svinoyar Mikladals, Húsa, Hest, Nólsoyar, Mykinesar og Skúvoyar kommune, der alle er små kommuner, holdt uden for investeringsaftalen. Aftalen giver også kommunerne mulighed for at flytte ikke gennemførte investeringer fra finansåret 2000 over til finansåret 2002. Kommuner, der ikke holder aftalen, får reduceret deres investeringsramme de efterfølgende finansår. For finansåret 2002 er investeringsrammen for kommuner uden lokale femårige anlægsaftaler 160 mio. kr. og med lokale femårige anlægsaftaler 190 mio. kr.

I 2002 er den gennemsnitlige kommunale skatteprocent på 18,75 pct. med 13 pct. som den laveste og 23 pct. som den højeste. I 1993 var den gennemsnitlige skatteprocent 16,7 pct., med 10 pct. som den laveste og 25,5 pct. som den højeste. Rammen for af de kommunale skatteprocenter på mellem 16 og 23 pct., der blev indført i 1993, er ved indførelsen af den nye kommunestyrelseslov ophævet fra og med finansåret 2002. Kommunerne kan nu igen frit fastsætte de kommunale skatteprocenter.

Ultimo 2001 udgør de færøske kommuners samlede bruttogæld knap 1,1 mia. kr. Hertil kommer lån til bl.a. el-selskabet SEV, det inter-kommunale renovationselskab IRF og Tórshavn Havn. I 1995 blev den samlede kommunale gæld vurderet til 1,8 mia. kr. Kommunernes långivere er først og fremmest de færøske pengeinstitutter og det færøske forsikringselskab, dernæst livsforsikringen, de danske pengeinstitutter, danske kreditforeninger og kommunekredit, samt nu i mindre omfang udenlandske banker.

På baggrund af kommunernes gældssituation blev der i 1995 indgået en aftale mellem kommunerne og de fleste kreditorer om en forlængelse samt en rentenedsættelse af kommunernes lån.

Aftalen indholdt følgende hovedpunkter:

- Aftalen var 5-årig.
- Fordringerne blev omlagt, efter långivers valg, til:
 - Lån til fast rente 9% p.a.
 - Lån med variabel rente, der fastsattes til Libor/Cibor + 1%, dog max. 10%.
- Der etableredes en fælles kommunal garantiordning.
- Der etableredes en automatisk ordning, således at kommunernes skatteindtægter via Gjaldstovan (Færøernes Oppebørselskontor) tilfalder kreditor.
- Lånene kunne omlægges til annuitetslån.

Aftalen udløb den 30. november 2000, hvilket betyder, at den fælles kommunale garantiordning dermed også ophører. Samtidig er kommunerne ikke længere forpligtet til at have en skatteprocent på minimum 16 pct. og højest 23 pct.

For at komme de mest gældsplagede kommuner til hjælp har man i maj 2000 gennemført en gældssanering for flere kommuner. De berørte kommuners gæld er mindsket med i alt ca. 80,8 mio. kr., hvoraf landet betaler de 25 mio. kr. og resten tages af den kommunale låne- og garantifond. De ca. 80,8 mio. kr. anvendes således:

- ca. 26,2 mio. kr. eftergives. Denne del kommer 4 kommuner til gavn.
- ca. 34,1 mio. kr. anvendes til afdrag på gæld, så ingen kommuner længere skyldes mere end svarende til 3 års skatteindtægter med en skatteprocent på 23. Berører 3 kommuner.
- 20,4 mio. kr. overføres de kommuner, der har haft kurstab i forbindelse med omlægning af 30 årige obligationslån hos danske kreditinstitutter.

Af det tilbageværende beløb i den kommunale låne- og garantifond, som var ca. 94,7 mio. kr., er 55,5 mio. kr. benyttet til fælles garanti, medens 39,1 mio. kr. er blevet udbetalt til de kommuner der ikke ønskede at forsætte i en fælles løsning. De 55,5 mio. kr. vil blive ført tilbage til kommunerne senest i 2005.

Efter, at den fælleskommunale aftale udløb i november 2000, valgte 12 kommuner at gå sammen i en fællesløsning, som Færøernes Landsbank tog initiativ til. Nordea Markets, Norðoya Sparikssi og Landsbanken gennemførte 30. november 2000 en refinansiering af kommunal gæld på i alt 371 mio. kr. Hovedparten af lånene blev tilvejebragt som fælleslån hos FKI A/S (Færøsk Kommune Investering A/S), der købte obligationer fra kommunerne og finansierede købet ved at sælge FKI-obligationer, der har sikkerhed i de enkelte kommuneobligationer. Kommuneobligationerne har en effektiv rente, som ligger mellem CIBOR + 0,75 pct. p.a. og CIBOR +1,37 pct. p.a. CIBOR-renten fastlægges 4 gange om året. Lånene betales ned i det halve over 5 år (til 1. december 2005), hvorefter de skal refinansieres. Som sikkerhed for kommunernes rettidige betaling af renter og afdrag på kommuneobligationerne har den kommunale låne- og garantifond pantsat et bankindestående på ca. 55 mio. kr.

De øvrige kommuner har valgt at refinansiere deres gæld i færøske pengeinstitutter. Kun en mindre del af kommunegælden er udenlandsk gæld.

Hidtil har alle kommunale budgetter skulle godkendes af landsstyret, men det er også ændret med den nye kommunale styrelseslov. For kommuner, hvis nettogæld er større end et års skatteindtægter med en skatteprocent på 23%, har landstyret dog hjemmel til at kræve ændringer i budgettet. Som noget nyt kan kommunerne nu uden landsstyrets godkendelse optage nye lån, bare nettogælden ikke er større end et års skatteindtægter.

En del af de færøske kommuners låneoptagelse er, som ovenfor nævnt, sket gennem KommuneKredit i Danmark. Siden 1955 har de færøske kommuner kunnet optage lån i KommuneKredit til finansiering af samfundsmæssigt påkrævede investeringer med statsgaranti for 75% af hovedstolen mod, at det færøske landsstyre indestår statskassen for ethvert tab som følge af garantien. Udlånsrestgælden var ultimo 2001 ca. 139,7 mio. kr., jf. tabel 6.2.

En ny kommunal styrelseslov trådte i kraft den 1. januar 2001. Kommunaludvalgets rapport fra 1998 anbefaler, at det samlede antal kommuner bør være mellem 7 og 9, og ikke som nu 49 kommuner. Den nye lov om frivillige kommunesammenlægninger lægger op til, at sammenlægning af kommuner ikke skal gennemføres ved lov. Eventuelle sammenlægninger skal ske frivilligt. Kommunestyrelsesloven lægger desuden op til en klarere opgavefordeling mellem landsstyre og kommune; bl.a. er børnepasningen overgået helt til kommunerne. Ved at lægge flere opgaver ud til kommunerne forventes det, at flere kommuner enten vil slå sig sammen eller indlede et samarbejde, hvor opgaverne kræver det.

En arbejdsgruppe med repræsentanter for den færøske centraladministration og de to kommunale foreninger har i 2001 arbejdet med at klarlægge opgave- og ansvarsfordelingen mellem landsstyre og kommuner. Arbejdsgruppen udgav december 2001 en rapport, hvor den nuværende fordeling af opgaver og ansvar belyses. På baggrund heraf kommer arbejdsgruppen i rapporten med anbefalinger til, hvor fordelingen af opgaver og ansvar bør ændres.

Hovedreglerne for det fortsatte arbejde med ændringer af opgave- og ansvarsfordelingen bør ifølge arbejdsgruppen være følgende:

- Med ansvaret for et område følger også det økonomiske ansvar.
- Opgaverne skal løses på en samfundsøkonomisk fornuftig måde, men også så nær borgeren som muligt.
- Opgaverne, der lægges ud til kommunerne, skal kommunerne være i stand til at løse selvstændigt eller i samarbejde med andre i nærområdet, og det skal være muligt at tilpasse opgaverne til det lokale behov.

Mindre arbejdsgrupper skal på baggrund af rapportens konklusioner og anbefalinger arbejde videre med de højest prioriterede områder.

6.6. Den Samlede Offentlige Økonomi

Byrdefordelingen mellem staten og hjemmestyret

Byrdefordelingen, der udtrykker fordelingen mellem landskassens og statens samlede drifts- og anlægsudgifter, varierer først og fremmest i takt med landskassens udgiftsniveau. Et stigende niveau i landskassens drifts- og anlægsudgifter vil medføre, at statens andel, der alene reguleres som det øvrige statsbudget, falder, mens et faldende niveau i landskassens drifts- og anlægsudgifter bevirker, at den statslige andel stiger.

I midten af 1970'erne udgjorde statens andel af statens og landskassens samlede drifts- og anlægsudgifter ca. 40 pct., men var i 1992 faldet til 24 pct. I perioden 1993-1998 har statens andel af statens og landskassens samlede udgifter udgjort mellem 29 og 31 pct. I årene 1999 til 2001 udgjorde andelen 31 til 32 pct. Med reduktionen af bloktilskuddet som følge af hjemmestyrets overtagelse af den offentlige forsorg og skolevæsen er statens andel af statens og landskassens samlede udgifter faldet til 23 pct.

Tabel 6.7. Statens- og landskassens drifts- og anlægsudgifter 1999-2002¹⁾.

	1999	2000	2001	2002
		- mio. kr. -		
Landskassen	2.690	2.887	3.103	3.395
Staten	1.291	1.339	1.371	1.003
I alt	3.981	4.226	4.474	4.398
Statens andel i %	32%	32%	31%	23%

¹⁾ For 1999, 2000 og 2001 regnskabstal, for 2002 budgettal.

Kilde: Tabel 6.1. og tabel 6.3.

7. SKATTER OG AFGIFTER

7.1. Indledning

Sagsområdet skatter og afgifter er overtaget som færøsk særanliggende. Dette indebærer, at skatte- og afgiftsbestemmelser fastsættes og administreres af færøske myndigheder. Områdets status som særanliggende medfører samtidig, at de øvrige dele af riget (Danmark og Grønland) sidestilles med det øvrige udland i skatte- og afgiftsmæssig henseende. Færøerne er med i den fællesnordiske dobbeltbeskatningsaftale. Færøerne har i 2001 indgået en dobbeltbeskatningsaftale med Grønland og ultimo 2001 gennemført en gennemgribende kapitalvinningskatte-reform. Kapitalvinningskatte-reformen gennemgås mere udførligt i dette kapitel.

Landskassen opkræver indkomstskat, rente- og udbytteskat, meromsætningsafgift (MVG), lønsumsafgift, vejskat (vægtafgift), told- og fremstillingsafgifter, registreringsafgifter og en række andre afgifter. Kommunernes indtægter stammer næsten udelukkende fra indkomstskatter.

7.2. Direkte Skatter

De direkte skatter omfatter på Færøerne indkomstbeskatning af personer og selskaber samt rente- og udbytteskat. Der er hverken formueskat eller beskatning af fast ejendom.

Personbeskatning

Grundlaget for indkomstbeskatningen af personer er den skattepligtige indkomst i kalenderåret. For personer med fuld skattepligt omfatter den skattepligtige indkomst al indkomst, uanset om den er oppebåret på Færøerne eller i udlandet (globalindkomsten). Som indkomst betragtes endvidere visse former for naturalydelse (fri bolig og bil m.v.), mens lejeværdi af egen bolig ikke beskattes.

Opkrævningen af indkomstskat er siden 1984 foregået som kildeskat. Til brug for den endelige ligning indsender skatteyderen i marts måned en selvangivelse for det forløbne år. Eventuelle restskatter forfalder til betaling i månederne maj, juni og juli i slutningsåret. Udbetaling af overskydende skat finder sted i samme periode.

Nedenfor beskrives kort de gældende skatteregler og skattesatser. For beskatningen af renteindtægter, aktieudbytte og kapitalgevinster m.m., både for fysiske og juridiske personer, henvises til gennemgangen senere i dette kapitel af den ultimo 2001 vedtagne kapitalvinningskatterreform.

Med virkning fra 1992 blev der indført et bidrag på 0,5 pct. af den skattepligtige indkomst til en nydannet arbejdsmarkedspensionsordning. Til arbejdsløshedsforsikringsordningen blev der samtidig indført (tvungne) bidrag på 2 pct. af bruttoindkomsten (dog maksimalt ca. 3.700 kr.) for alle. I april 1993 blev bidraget forhøjet til 2,75 pct. uden et maksimumsloft. Siden 1997 er bidraget løbende nedsat, for siden 1. april 2001 at udgøre 1,25 pct. Ingen af disse bidrag kan siden 1997 fradrages ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst.

Personer under begrænset skattepligt betaler 42 pct. af A-indkomsten i skat og 0,5 pct. til arbejdsmarkedspensionsordningen.

For personer, der er fuldt skattepligtige til Færøerne, foretages der i forbindelse med den endelige skatteberegning en række fradrag i den beregnede bruttoskat.

Fra 1993 gennemførtes der en række ændringer i skattesystemet med henblik på at nærme sig et system med bruttoskat. Dette blev fulgt op med en større skattereform med virkning fra indkomståret 1997. Denne skattereform beskrives senere i dette afsnit.

Personfradraget, der i 1992 var på 4.500 kr., bortfaldt i 1993 for alle skatteydere bortset fra pensionister. Lønmodtagerfradraget bortfaldt ligeledes. I stedet blev der fastsat et bundfradrag i landsskatten og kommuneskatten på henholdsvis 22.500 kr. og 12.000 kr. Folkepensionen blev skattepligtig, men med et særligt pensionsfradrag (fradrag i skatten), der i 2001 var 16.200 kr. for enlige og 10.500 kr. for gifte. Fra 2002 er grundbeløbet i folkepensionen skattefrit, samtidig med at folkepensionisterne fra 2002 ikke længere får det særlige pensionsfradrag.

I den beregnede landsskat fradrages der i 2002 et beløb på 5.500 kr. for hvert barn under 18 år. Herudover gives der i den beregnede kommuneskat et fradrag, der størrelsesmæssigt varierer fra kommune til kommune (mellem 2.000 og 6.000 kr.), ligeledes for hvert barn under 18 år. I Tórshavn kommune er fradraget i 2002 på 4.000 kr. pr. barn.

Renter af privat gæld har tidligere kunnet fradrages i den beregnede kommuneskat med 15 pct. af renteudgifterne og i den beregnede landsskat med 33 pct. Den samlede skattemæssige værdi af rentefradraget udgjorde således 48 pct. Det er overladt til ægtefæller selv at foretage en fordeling af renteudgifterne. Med virkning fra 1991 kan renteudgifter kun fradrages, såfremt lånet er optaget til køb, opførelse, istandsættelse eller ombygning af egen bolig, til uddannelsesformål eller til betaling af en afgiven kaution efter

lagtingslov om kommuneskat og landsskat § 33, nr. 2, hvis kautionen er aftalt før 3. december 1994 - eller såfremt lånet er optaget inden 18. januar 1991. Samtidig er retten til rentefradrag begrænset til 60.000 kr. pr. person, i særlige tilfælde dog op til 120.000 kr. Fra 1997 til 2000 har rentetilskuddet været på 48 pct. I 2000 blev rentetilskuddet sat ned til 44 pct. og blev yderligere sat ned til 42 pct. i 2002. For 2003 og senere er rentetilskuddet fastsat til 40 pct.

Samlevende ægtefæller er i princippet underlagt sambeskatning, idet manden beskattes af hele sin og hustruens indkomst. Gifte kvinder sættes dog selvstændigt i skat af indkomst ved selvstændig erhvervsvirksomhed og af indkomst ved arbejde uden for mandens erhverv. Fra og med indkomståret 2002 er det blevet muligt for en ægtefælle at overføre et eventuelt uudnyttet bundfradrag ved beregning af landsskatten og kommuneskatten til den anden ægtefælle.

Skatteloftet, der indtil 1993 var på 50 pct., i 1996 52 pct., blev fra 1. januar 1997 atter sat ned til 50 pct. Hertil kommer opkrævningen af de tvungne bidrag til arbejdsløshedsforsikringsordningen og arbejdsmarkedspensionsordningen, der reelt betyder, at skatteloftet i 2002 vil være knap 52 pct.

Skattereformen 1997

Færøernes lagting vedtog ved årsskiftet 1996/1997 en omlægning af skattesystemet med henblik på en gradvis indførelse af et bruttoskattesystem. Hensigten med reformen var ydermere at få forenklet skattelovgivningen for såvel skatteyderne som skatteadministrationen.

Cirka halvdelen af de eksisterende fradrag faldt bort med reformen, og på længere sigt var det hensigten helt at overgå til en ren bruttobeskatning med landsskattesatser mellem 30 og 35 pct. Reformen blev vurderet til at være neutral for de skatteydere, der mistede fradrag, idet der - som supplement til sænkningen af personskattesatserne - som hovedregel trådte en tilskudsordning i stedet.

Af fradrag, der blev afskaffet og omlagt til en tilskudsordning, kan bl.a. nævnes transportfradrag, fradrag for dobbelt husholdning, fradrag for børne- og hustrubidrag samt rentefradraget. Af fradrag, der helt bortfaldt uden kompensation, kan bl.a. nævnes fradrag for udgifter til vedligeholdelse af egen bolig og bil. For en fuldstændig oversigt over afskaffede fradrag henvises til Rigsombudsmandens beretning 1997, tabel 7.4.

Ændringerne medførte et provenutab på ca. 52 mio. kr., fordelt således, at den målt i procent gav de største lettelser til de laveste indtægter, men i kroner størst lettelse for indtægter mellem 300.000 og 400.000 kr. Årlige indtægter mellem 60.000 og 100.000 kr. fik nedsat marginalskatten fra 45,5 til 40 pct. (givet kommuneskat på 20 pct.), indtægter mellem 100.000 og 120.000 fra 48,5 til 40 pct., mens indtægter over 300.000 kr. fik en marginalskat på 57 pct. mod tidligere 64 pct.

Reformen blev vedtaget den 30. december 1996. Hovedændringerne bestod i:

- Løft i det kommunale bundfradrag fra 12.000 kr. til 17.000 kr.
- Sænkning af bundfradraget i landsskatten fra 22.500 kr. til 17.000 kr.
- Skatteloftet sænkes fra 52 pct. til 50 pct.
- Færre skalatrin
- Reduktion af laveste landsskattesats fra 15 til 9 pct., næstlaveste fra 31 til 20/25, højeste tre satser (36,5;40;44) til 37 pct.
- Fradragsomlægning/sanering
- Rentefradrag ændret til rentestøtte, tilskudssatsen sænkes fra de nuværende 48 pct. til 44 pct. i 2001, 42 pct. i 2002 og 40 pct. i 2003 og senere.

I tabel 7.1 gives en oversigt over nugældende fradragsmuligheder. Tal for 2001 forelå ikke ved afslutningen af beretningen.

Tabel 7.1. Oversigt over fradragsmuligheder 1997 - 2000.

	1997	Opgjort i		
		1998	1999	2000
		- mio. kr. -		
Indtægtsfradrag				
Arbejdsmarkedspensioner	60,1	62,4	61,7	64,2
Underskud ved udlejning	3,5	2,3	1,8	1,6
Underskud ved egen virksomhed	14,2	12,8	12,4	12,8
Tab af udlån, kautioner	19,9	13,4	6,5	3,9
Afskrivninger	4,9	2,7	2,7	2,9
Andre fradrag	1,4	2,8	1,2	20,1
Udlandsfradrag	25,8	39,8	27,0	21,6
I alt fradrag	129,8	136,2	113,3	127,1
Skattefradrag				
Pensionistfradrag	67,5	67,3	68,1	94,5
Børnefradrag	65,1	65,6	80,0	94,8
Skat betalt i udlandet	7,7	9,1	10,6	10,9
I alt fradrag	140,3	142,0	158,7	200,2

Kilde: Toll- og Skattstova Føroya.

Ændret skatteskala 2001 og 2002

Lagtinget vedtog den 21. december 2000 diverse ændringer af skattelovgivningen. Ændringerne indebar bl.a., at skatteberegningen for både indkomstskatten til landskassen og indkomstskatten til kommunerne blevet ændret ad to gange, første gang i 2001 og atter i 2002.

For landsskatten forhøjedes bundfradraget fra de hidtidige 17.000 kr. til 19.000 kr. i 2001, og yderligere til 21.000 kr. i 2002. Desuden forhøjedes indkomstgrænsen for højeste skalatrin fra 140.000 kr. til 150.000 kr. med virkning fra 2001. Endvidere reduceredes skattesatserne på de tre laveste skalatrin med et halvt til et helt procentpoint over de to år.

For den kommunale skatteberegning var der med de vedtagne ændringer alene tale om, at bundfradraget forhøjedes svarende til ændringerne ved beregningen af landsskatten.

Ændringerne medførte et samlet provenutab på ca. 81 mio. kr., heraf bærer landskassen ca. 55 mio. kr., kommunerne ca. 26 mio. kr.

Ændringerne gav målt i procent de største lettelser til de laveste indtægter, men i kroner størst lettelse for indtægter mellem 150.000 og 500.000 kr. Personer med en årlig skattepligtig indkomst på over 540.000 kr. fik ingen skattelettelse.

Indkomstskatten til landskassen beregnes i 2002 på grundlag af en progressiv skala - dvs. med en med indkomsten stigende procentsats. Er den skattepligtige indkomst mindre end 21.000 kr., betales 0 pct. For indkomster på 21.000 kr. og derover beregnes landsskatten i 2002 efter følgende skala:

Er den skattepligtige indkomst højere end kr.	men lavere end kr.	betales kr.	af kr.	og af resten
21.000	60.000	0	21.000	8,0 pct.
60.000	120.000	3.120	60.000	19,5 pct.
120.000	150.000	14.820	120.000	24,0 pct.
150.000		22.020	150.000	37,0 pct.

Indkomstskatten til kommunerne beregnes af samme indkomst som anvendes ved beregningen af landsskatten, idet der for 2002 er et bundfradrag på 21.000 kr. Skatten udskrives med samme procent for alle skatteyderne i kommunen (proportionalbeskatning).

Ved lagtingslov blev der i 1994 fastsat rammer for de kommunale skatteprocenter, således at disse nu varierer mellem 16 pct. som det laveste og 23 pct. som det højeste. Fra 2002 er kommunerne ikke længere forpligtet til at have en skatteprocent mellem 16 pct. og 23 pct., jf. afsnit 6.5 om kommunernes økonomi. Den gennemsnitlige kommunale skattesats er 19,44 pct. i 2002. Kirkeskat opkræves i alle kommuner på nær fem.

Kirkeskatteprocenten er fastlagt til 0,30 pct. i 2002. Der opkræves ikke kirkeskat i 5 kommuner.

Personlige skatteydere og skattepligtige indkomster

Tabel 7.2. viser det samlede antal personlige skatteydere fordelt efter størrelsen af de skattepligtige indkomster i 2000 samt de enkelte indkomstgruppers andel af den samlede skattepligtige indkomst. Nyere tal forelå ikke ved beretningens afslutning.

Tabel 7.2. Det samlede antal personlige skatteydere fordelt efter størrelsen af den skattepligtige indkomst i 2000.

Skattepl.indkomst i 1.000 kr.	Antal personer	i %	Samlet skattepl. indkomst	i %	I alt skat	i %
Mindre end 0	88	0,2%	-8.734	-0,2%	-290	0,0%
0	1.906	4,8%	0	0,0%	-3.857	-0,2%
0 - 100	15.746	39,6%	744.875	12,9%	93.809	4,6%
100 - 200	10.590	26,6%	1.570.293	27,1%	487.775	23,8%
200 - 300	7.393	18,6%	1.806.278	31,2%	708.615	34,5%
300 - 400	2.577	6,5%	877.641	15,2%	384.425	18,7%
400 - 500	844	2,1%	372.837	6,4%	174.188	8,5%
500 - 600	285	0,7%	154.595	2,7%	73.842	3,6%
600 - 700	130	0,3%	83.758	1,4%	41.462	2,0%
700 - 800	81	0,2%	60.432	1,0%	29.627	1,4%
800 - 900	47	0,1%	39.764	0,7%	19.154	0,9%
900 - 1.000	24	0,1%	22.829	0,4%	11.382	0,6%
Over 1.000	50	0,1%	65.692	1,1%	32.660	1,6%
I alt	39.761	100	5.790.260	100%	2.052.792	100

Kilde: Toll- og Skattstova Føroya.

Knap 45 pct. af de personlige skatteydere havde i 2000 en skattepligtig indkomst på 100.000 kr. og derunder. Disse skatteydere tjente tilsammen ca. 12,5 pct. af de samlede skattepligtige indkomster. Hovedparten af skatteyderne befinder sig i gruppen 0 - 300.000 kr., nemlig knap 90 pct. Denne gruppe tegner sig for 71 pct. af de skattepligtige indkomster og ca. 63 pct. af skatteprovenuet. Knap 10 pct. af skatteyderne tjener mere end 300.000 kr. pr. år og betaler ca. 37 pct. af den samlede skat.

Ved sammenligninger med indkomstfordelingen i Danmark må der tages hensyn til forskelle i beregningsgrundlaget for den skattepligtige indkomst i de to skattesystemer - og herunder især til, at renteudgifter i Danmark fratrækkes i den skattepligtige indkomst, mens renteudgifterne siden 1997 ikke længere fratrækkes ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst på Færøerne. I stedet er der indført en rentestøtteordning, jf. ovenfor.

Selskabsbeskatningen

Aktieselskaber m.v., som er registreret på Færøerne, betragtes som hjemmehørende, og er derved skattepligtige til Færøerne af deres globalindkomst.

For ikke-hjemmehørende selskaber og virksomheder med begrænset skattepligt gælder indkomstskattepligten kun for visse former for indkomst.

Grundlaget for skatteansættelsen af selskaber for et givet skatteår er selskabets indkomst i den regnskabsperiode, der udløber i eller falder sammen med det foregående kalenderår.

Som skattepligtig indkomst betragtes globalindkomsten (d.v.s. al indkomst uanset oprindelsesland) med fradrag af udgifter, som er anvendt til at erhverve, sikre og vedligeholde indkomsten. Fradragene omfatter således bl.a. løbende driftsudgifter (herunder renter af investerings- og driftsgæld), afskrivninger samt tab og henlæggelser til drifts- og investeringsfond.

Selskabsskatten udgør 49 pct. af den skattepligtige indkomst for selskaber med aktiekapital/anpartskapital på under kr. 80.000. For selskaber med aktie/anpartskapital over kr. 80.000 udgjorde selskabsskatten 27 pct. i 1999. Med virkning fra 2000 er selskabsskatten sat ned til 20 pct. Provenuet fordeles med 62 pct. til landskassen og 38 pct. til kommunerne.

Eventuelle fremtidige indkomster erhvervet ved selve produktionen af kulbrinter, og dermed ikke den tilknyttede virksomhed i forbindelse hermed, vil dog fortsat blive beskattet med 27 pct. Provenuet vil alene tilfalde landskassen. For mere om det fiskale regime i forbindelse med udvinding af kulbrinte henvises til afsnit 4.7.

Tabel 7.3 på næste side viser antal skattepligtige selskaber, fordelt efter størrelsen af skattepligtig indkomst i 2000. Nyere tal foreligger ikke.

Antallet af skattepligtige selskaber udgjorde i regnskabsåret 2000 1.646 (en stigning på 88 selskaber). Heraf havde ca. 71,5 pct. af selskaberne en skattepligtig indkomst på under 100.000 kr., og disse selskaber havde samtidig en andel på kun 1,25 pct. af den samlede selskabsindkomst. Ca. 8,1 pct. af selskaberne havde en skattepligtig indkomst på over 1 mio. kr., men tegnede sig for 86,7 pct. af den samlede skattepligtige selskabsindkomst.

Tabel 7.3. Skattepligtige selskaber fordelt efter størrelsen af skattepligtig indkomst i 2000.

Skatteplg. samlede indkomstskatter i 1.000 kr.	Antal selskaber	%	Samlet indtægt	%
0 - 0	872	53,0%	0	0,0%
0 - 25	113	6,9%	1.171	0,1%
25 - 50	82	5,0%	3.033	0,3%
50 - 75	61	3,7%	3.759	0,4%
75 - 100	50	3,0%	4.429	0,4%
100 - 150	69	4,2%	8.541	0,9%
150 - 200	44	2,7%	7.894	0,8%
200 - 250	24	1,5%	5.315	0,5%
250 - 300	33	2,0%	9.147	0,9%
300 - 350	24	1,5%	7.856	0,8%
350 - 400	23	1,4%	8.640	0,9%
400 - 450	17	1,0%	7.239	0,7%
450 - 500	24	1,5%	11.502	1,1%
500 - 550	9	0,5%	4.654	0,5%
550 - 600	15	0,9%	8.638	0,9%
600 - 650	10	0,6%	6.278	0,6%
650 - 700	6	0,4%	4.064	0,4%
700 - 750	6	0,4%	4.384	0,4%
750 - 800	7	0,4%	5.421	0,5%
800 - 850	7	0,4%	5.758	0,6%
850 - 900	4	0,2%	3.467	0,3%
900 - 950	8	0,5%	7.336	0,7%
950 - 1.000	5	0,3%	4.924	0,5%
> - 1.000	133	8,1%	867.489	86,7%
I alt	1.646	100	1.000.939	100

Kilde: Toll- og Skattstova Føroya.

Kapitalvindingskattereform 2001

Lagtinget vedtog den 20. december 2001 lov om beskatning af kapitalgevinster (kapitalvindingskatteloven). Som kapitalgevinster efter kapitalvindingskatteloven regnes bl.a.:

- 1) gevinst og tab ved salg og anden afhændelse af aktier, obligationer, investeringsbeviser samt pante- og gældsbreve m.m.
- 2) frigørelse af gæld
- 3) købe- og salgsrettigheder til værdipapirer og fordringer omfattet af 1) og 2)
- 4) udbytte
- 5) renteindtægter

Lovens bestemmelser trådte i kraft den 16. november 2001. Dette betyder, at kapitalgevinster og -tab stadfæstet denne dag eller senere skal behandles efter den nye kapitalvindingskattelov. Samme dato gør sig gældende for renteindtægter tilskrevet og udloddet udbytte efter 16. november 2001 eller senere. Der er dog særlige overgangsregler for salg og afhændelse af værdipapirer nævnt under 1) og som er erhvervet inden 16. november 2001.

Formålet med den nye kapitalvindingskattelov er at sikre en enklere og mere ensartet beskatning af alle former for kapitalindkomst, både beskatningen af det løbende afkast og gevinst/tab ved afhændelse af alle former for kapitalanbringelse. Med vedtagelsen af den nye kapitalvindingskattelov er to love ophævet: lov om renteskat og lov om skat af fortjeneste ved salg af værdipapirer foruden diverse bestemmelser i skatteloven.

Alle, som har kapitalgevinster, skal sammen med den almindelige selvangivelse indlevere en kapitalvindingskatteopgørelse, hvor alle gevinster og tab, som er skattepligtige i henhold til kapitalvindingskatteloven lægges sammen og beskattes under ét med 20 pct. for juridiske personer og 35 pct. for fysiske personer. Renteindtægter, som færøske selskaber og fonde modtager, medregnes dog fortsat ved opgørelsen af den almindelige skattepligtige indkomst efter skatteloven (beskattes med 20 pct.). De, som bare har renteindtægter af indestående i færøske pengeinstitutter eller postgiro, skal dog ikke indlevere kapitalvindingsopgørelsen. Udviser opgørelsen underskud et år, kan underskuddet fremføres i op til 5 år.

Den nye kapitalvindingskattelovs bestemmelser gennemgås mere udførligt i det følgende.

Gevinster og tab af aktier, investeringsbeviser m.m.

Gevinster og tab ved salg og anden afhændelse af aktier, investeringsbeviser m.m., som er erhvervet 16. november 2001 eller senere, bliver ved salg og anden afhændelse beskattet som kapitalgevinst i henhold til kapitalvindingsskatteloven. Som noget nyt er kapitalgevinsten altid skattepligtig uanset ejertid af aktien eller investeringsbeviset. For juridiske personer beskattes kapitalgevinsten med 20 pct., for fysiske personer er skattesatsen 35 pct.

Tab ved salg og anden afhændelse af aktier, investeringsbeviser m.m. kan fratrækkes i anden kapitalvindingsindkomst.

For aktier, investeringsbeviser m.m. erhvervet inden 16. november 2001 gælder særlige overgangsregler, der stort set svarer til de gamle regler i værdipapirhandelsloven. Overgangsreglerne skelner således også meller ejertiden:

	<i>Mindretsaktionærer ($<25\%$ af aktiekapitalen og $\leq 50\%$ af stemmeretten)</i>	<i>Hovedaktionær ($\geq 25\%$ af aktiekapitalen eller $>50\%$ af stemmeretten)</i>
<i>Ejertid mindre end 3 år</i>	Kapitalvindingsindkomst: Selskaber: 20% Personer: 35%	Kapitalvindingsindkomst: Selskaber: 20% Personer: 35%
<i>Ejertid over 3 år, men mindre end 10 år</i>	Skattefri indkomst	Kapitalvindingsindkomst: Selskaber: 20% Personer: 35%
<i>Ejertid over 10 år</i>	Skattefri indkomst	Skattefri indkomst

Gevinster og tab af investeringer, der er led i en pensionsordning, beskattes ikke efter den nye kapitalvindingsskattelev, men beskattes efter særskilt lovgivning og først ved udbetaling af pensionen.

Gevinst og tab af obligationer m.m.

Gevinst og tab ved indfrielse, salg og anden afhændelse af obligationer m.m. bliver fra 16. november 2001 beskattet som kapitalgevinst ifølge kapitalvindingsskatteloven. Kapitalgevinster beskattes med 20 pct. for juridiske personer, for fysiske personer er skattesatsen 35 pct.

For fysiske personer gælder, at kun samlede gevinster over 10.000 kr. skal medregnes ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst efter kapitalvindingsskatteloven.

Der er kun fradragsret for tab af obligationer, gældsbreve og pantebreve, som er registreret i en værdipapircentral.

Gevinst og tab ved indfrielse, salg og anden afhændelse af obligationer inden 16. november beskattes for både juridiske og fysiske personer med 35 pct.

Udbytte

Udbytte, som er udloddet 16. november 2001 eller senere, beskattes ifølge kapitalvindingsskatteloven med 20 pct. for juridiske personer, for fysiske personer er skattesatsen 35 pct. Dette gælder nu uanset om udbyttet er udloddet af færøsk eller udenlandsk selskab.

Før udloddet udbytte før den 16. november 2001 sondres mellem udbytte fra henholdsvis færøske og udenlandske selskaber. Udbytte, som er udloddet af færøske selskaber inden 16. november 2001, beskattes for både juridiske og fysiske personer med 35pct. Udbytte fra udenlandske selskaber beskattes som almindelig skattepligtig indkomst.

Både før og efter 16. november 2001 er det gældende, at selskaber og fonde, som er fuldt skattepligtige til Færøerne, og som ejer 25 pct. eller mere af aktiekapitalen/indskudskapitalen i det udloddende selskab, ikke skal betale skat af udbyttet. Efter de hidtil gældende regler var det udloddede udbytte også skattefrit, hvis det blev udbetalt til et selskab registreret i udlandet. Med den nye kapitalvindingsskattelov er der kun skattefrihed for udloddet udbytte, hvis det modtagende selskab er fuld skattepligtig til Færøerne. Det udloddende selskab eller den udloddende fond har pligt til at tilbageholde og afregne eventuel udbytteskat.

Af udbytte, som et datterselskab betaler til moderselskabet, og som af moderselskabet anvendes til at betale gæld, som direkte eller indirekte stammer fra køb af aktier i datterselskaber fra fysiske personer, betales i skat 35 pct. (inden 16. november 2001) / 20 pct. (16. november 2001 eller senere) af forskellen mellem de købte aktiers pålydende værdi og anskaffelsesværdien for aktierne. Bestemmelsen er kun gældende, hvis salget af aktierne til moderselskabet er skattefrit.

Renteindtægter

Fra den 16. november 2001 skal fysiske personer og dødsboer ved opgørelsen af kapitalindkomst i henhold til kapitalvindingsskatteloven medregne alle renteindtægter af indstående i færøske og udenlandske pengeinstitutter/postgiro, renter af private udlån fra personer eller selskaber, renter af færøske og udenlandske pante- og gældsbreve og obligationer. Renteindtægterne beskattes med 35 pct. For juridiske personer er renteindtægter almindelig skattepligtig indkomst og medgår ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst.

Renteindtægter fra før den 16. november 2001 blev beskattet efter en særlig renteskattelov (med 35 pct.), som blev ophævet med vedtagelsen af den nye kapitalvindingsskattelov.

Renteskatteoven, som kun omfattede kun fysiske personer og dødsboer med fuld skattepligt til Færøerne, var afgrænset til renteindtægter af indestående i færøske pengeinstitutter og postgiro samt renteindtægter af færøske obligationer. Øvrige renteindtægter blev medtaget ved opgørelsen af den almindelige skattepligtige indkomst.

Erhvervsmæssig virksomhed

Hvis der er tale om, at virksomheden handler med værdipapirer udelukkende med salg for øje (har handel med værdipapirer som en næringsvej), skal gevinst eller tab alene medregnes ved opgørelsen af virksomhedens almindelige skattepligtige indkomst. Dette er i overensstemmelse med de hidtil gældende regler i værdipapirloven.

Udskrevne skatter

Tabel 7.4. nedenfor viser udskrevne indkomstskatter i indkomstårene 1989 til 2000 fordelt på personer og selskaber. Tal for 2001 forelå ikke ved afslutningen af beretningen.

Tabel 7.4. Udskrevne indkomstskatter i indkomstårene 1989 - 2000.

	Landsskat		Kirke- og kommuneskat		I alt	
	Personlige	Selskaber	Personlige	Selskaber	Personlige	Selskaber
	- mio. kr. -					
1989	1.121	64	638	39	1.759	103
1990	1.018	51	595	31	1.613	82
1991	951	39	556	22	1.507	61
1992	874	25	516	16	1.390	41
1993	756	28	549	17	1.305	45
1994	749	30	610	19	1.359	49
1995	746	39	667	23	1.413	62
1996	720	76	660	46	1.380	122
1997	838	93	760	56	1.598	149
1998	885	132	789	80	1.674	212
1999	987	118	871	72	1.858	190
2000	1.104	124	948	76	2.052	200

Kilde: Toll- og Skattstova Føroya.

Fra 1989 til 1993 udviste de samlede udskrevne personskatter et fald på ca. 26 pct. fra 1.759 mio. kr. til 1.305 mio. kr. Fra 1994 til 1996 var de udskrevne personskatter på et stabilt niveau, men steg så væsentligt fra 1997 til og med 2000. Faldet i de udskrevne personskatter i 1996 skyldes skattnedsættelser.

De udskrevne selskabsskatter har fra 1989 til 1993 udvist et fald på 33 pct., men har fra 1993 til 1995 udvist en svag vækst, for at stige væsentligt fra 1996 til 1998. Fra 1998 til 1999 er der tale om et mindre fald, der er afløst af en mindre stigning fra 1999 til 2000, trods en sænkning af selskabsskatten fra 27 pct. til 20 pct. i 2000.

7.3. Indirekte Skatter

De indirekte skatter er kendetegnet ved, at den skatteudløsende begivenhed er produktion eller omsætning af varer eller tjenester. På Færøerne omfatter de indirekte skatter, meromsætningsafgift (MVG), told, fremstillingsafgifter, lønsumsafgift, vægtafgift (vejskat), registreringsafgift på motorkøretøjer, rejseafgift, olieafgift, arveafgift samt andre former for punktafgifter.

I forbindelse med at landsstyret indgik ny handelsaftale med EU i 1991, skulle det færøske told- og afgiftssystem omlægges. Den 1. februar 1992 blev der indført en ny toldlov med en (international) toldtarif, der stort set svarede til den gældende danske, og som holdt sig indenfor rammerne af Danmarks GATT-forpligtelser. Denne nye toldlov var kun gældende indtil den 1. januar 1993, idet Færøerne ifølge aftalen med EU forpligtede sig til fra denne dag at ophæve alle indførselsafgifter og lade dem erstatte af ikke-diskriminatoriske omsætningsafgifter (MVG).

Merværdiafgift (MVG)

Pr. 1. januar 1993 trådte MVG-loven (moms-loven) i kraft. Alle varer og arbejds- og tjenesteydelser pålægges nu en afgift på 25 pct., idet der dog efterfølgende er indført en række undtagelser. Indførelse af MVG har for visse varegrupper betydet prisstigninger, idet varerne tidligere var belagt med en særlig lav importafgift, mens andre varer er faldet i udsalgspris, fordi disse varegrupper havde været belagt med særligt høje indførselsafgifter.

Efter at MVG-provenuet i hver af årene 1994 og 1995 udgjorde ca. 520 mio. kr., i 1996 og 1997 årligt knap 600 mio. kr., udgør MVG-provenuet i 2000 824 mio. kr. Stigningen på ca. 300 mio. kr. skal ses i sammenhæng med den gunstige udvikling for den færøske økonomi fra midten af 1990'erne og frem til i dag.

Fremstillingsafgifter

Der er fastsat produktionsafgifter på øl, sodavand, chokolade og sukkerverer. Produktion af berusende drikke var indtil 1980 forbudt på Færøerne. I 1980 blev forbudet lempet, således at de færøske bryggerier fik tilladelse til at fremstille øl, som indeholder indtil 4,6 vægtprocent alkohol. Der er fastsat en produktionsafgift for sådant øl, omtrent svarende til indførselsafgiften.

Lønsumsafgift

Lønsumsafgiften opkrævedes første gang i 1994. Afgiften opkræves fra følgende virksomhedstyper :

- Lægevirksomhed, tandlæge- og anden dentalvirksomhed, kiropraktik, fysioterapi og anden egentlig sundhedspleje.
- Forsikringsvirksomheder.
- Bank-, sparekasse- og finansieringsvirksomhed.

Afgiftsgrundlaget for de førstnævnte virksomheder er lønsummen med tillæg af overskud eller fradrag af underskud af selvstændig virksomhed, mens det de to andre grupper er virksomhedens lønsum i afgiftsperioden. Afgiften er 2,5 pct. af afgiftsgrundlaget for virksomheder indenfor sundhedsområdet, og 5 pct. for de to sidstnævnte grupperinger.

Vejskat (vægtafgift)

Med hjemmel i en lagtingslov fra 1982 om vægtafgift af motorkøretøjer m.v. opkræves en årlig afgift af motorkøretøjer indregistreret på Færøerne. Afgiftssatsen varierer - ud over med motorkøretøjets vægt - for de forskellige typer af køretøjer (personbiler, hyrevogne, busser, vare- og lastvogne m.v.). Af afgiftspligtige køretøjer, der er indrettet til at benytte anden drivkraft end benzin, svares tillige en udligningsafgift.

Registreringsafgift (motorkøretøjer)

Registreringsafgiften på motorkøretøjer blev indført i efteråret 1986 til afløsning af den tidligere indførselsafgift på motorkøretøjer. Lagtingsloven om registreringsafgift blev ændret i februar 1995. Med ønsket om at fremme bilsalget og dermed landskassens indtægter ændredes beregningsgrundlaget for afgiften, så afgiften nu er en ren værdiafgift.

Arveafgift

Afgiftsgrundlaget er fastlagt i en ældre lovgivning og beregnes efter mere lempelige regler end den danske arveafgift. Afgiften opkræves af skifteretten (Sorenskriveren). Landsstyret fremsatte i efteråret 1994 og igen i foråret 1996 forslag om forhøjelse af arveafgifterne, men forslagene mødte så stor modstand i Lagtinget, at de i begge tilfælde blev forkastet.

Olieafgift

Som et led i den samlede afgiftspakke i oktober 1986 blev der indført en særlig afgift på brændselolie m.v. Indtægterne fra olieafgiften skulle tilfalde en særlig landskassfond - oliefond - der havde til formål at yde lån til offentlige institutioner og fonde med henblik på at reducere behovet for låneoptagelser i udlandet. Fonden blev nedlagt i 1991. Provenuet ved afgiften tilfalder nu landskassen direkte. Frem til april 2000 var der tale om en variabel olieafgift, idet olieafgiften var fastlagt til 0,95 kr. pr. liter, men blev reguleret alt efter om salgsprisen på olie, inkl. afgift, var over eller under 2,45 kr. For hver øre salgsprisen kom op over hhv. ned under 2,45 kr., blev afgiften mindsket hhv. forhøjet med 0,5 øre. Olieafgiften er nu ved lov fastlagt til 0,80 kr. pr. liter. Der har i efteråret 2000 været fremsat lovforslag om at nedsætte eller afskaffe olieafgiften, men der var ikke flertal i Lagtinget for forslagene.

Rejseafgift

Afgift på udlandsrejser fra Færøerne blev indført med virkning fra juni 1987. Afgiften blev i 1994 nedsat fra 300 til 120 kr. Det er rejseselskabet som indbetaler afgiften.

7.4. Oprævede skatter og afgifter

Det samlede skatte og afgiftsprovenu i årene 1996-2000 fordelt på hovedtyper fremgår af tabel 7.5. på næste side. Nyere tal forelå ikke ved afslutningen af beretningen.

Efter at der i en årrække har været tale om faldende indkomstskatteprovenue som resultat af den økonomiske afmatning i begyndelsen af 90'erne, er provenuet steget kraftigt fra 1996 og frem til og med 2000, hvilket skyldes den generelle opgang i den økonomiske aktivitet. Samme forhold gør sig gældende for MVG-provenuet

Fra 1995 ses en markant stigning i provenuet fra registreringsafgiften. Dette skal bl.a. ses i sammenhæng med nedsættelsen af afgiftssatsen i begyndelsen af 1995, der afstedkom et forøget salg af biler.

Tabel 7.5. Samlet skatte- og afgiftsprovener fordelt på hovedafgiftstyper i årene 1997– 2001.

	1997	1998	1999	2000	2001
	- mio. kr. -				
Indkomstskatter					
Landsskat	817	889	991	1.104	1.275
Kommuneskat	766	817	867	939	992
Selskabsskat	122	149	212	190	14
Renteskat	20	38	31	42	48
Udbytteskat	17	51	75	47	59
Pensionsafgift (35 %)	11	7	5	6	10
I alt	1.753	1.951	2.181	2.328	2.398
Afgifter					
MVG	596	651	717	824	836
Told	185	177	182	189	188
Fremstillingsafgift	15	16	16	15	16
Olieafgift	64	71	71	62	63
Vejskat	31	33	36	38	42
Afg. på finansielle aktiviteter	1	7	3	0	0
Lønsumsafgift	8	9	10	10	11
Rejseafgift	7	8	9	9	10
Registreringsafgift	57	69	73	63	78
Arveafgift	3	2	4	3	3
Bøder	1	1	1	1	1
Diverse afgifter ¹⁾	8	14	13	14	13
I alt	976	1.058	1.135	1.228	1.261
Total	2.729	3.009	3.316	3.556	3.659

¹⁾ Der er hovedsagelig tale om overskud fra landets spiritusmonopol.

Kilde: Toll- og Skattastova Føroya.

7.5. Skatte- og afgiftstrykket

Flere opgørelser, der sammenligner det færøske og det danske skattetryk, viser, at forskellen mellem det færøske og danske skatteniveau, på baggrund af de seneste års skattemæssigheder på Færøerne, er stigende. Det Rådgivende Udvalg vedr. Færøerne har i deres rapport fra december 1999 beregnet, at det korrigerede skattetryk¹ i 1998 var 41 pct. på Færøerne og 51 pct. i Danmark. Færøernes Statistik (Hagstova Føroya) har opgjort skattetrykket (skatter i pct. af BNP i markedspriser) i 2000 til 47 pct.

¹ Det korrigerede skattetryk (skatter og afgifter) vurderes i forhold til den disponible bruttonationalindkomst (BNI).

8. TRAFIK, KOMMUNIKATION OG TURISME

8.1. Indledning

Gennem 20 - 30 år op til 1992 og igen i de senere år er der på Færøerne investeret ganske mange ressourcer i at udbygge og modernisere trafikforholdene på øerne og kommunikationsforbindelserne til omverdenen.

Udbygningen på disse områder er først og fremmest gennemført med det formål for øje at skabe de bedst mulige forudsætninger for en fortsat erhvervsmæssig og befolkningsmæssig udvikling af lokalsamfundene på øerne.

Anlæg af veje, tunneller og havne er omkostningskrævende på Færøerne på grund af de vanskelige topografiske forhold. Hovedparten af opgaverne på transport- og kommunikationsområdet varetages i offentligt regi - d.v.s. af landets institutioner og af kommunerne.

På luftfartsområdet forestår Statens Luftfartsvæsen driften af Vágar lufthavn.

8.2. Veje og vejtransport

Vejnettet

Landsingeniøren anlægger og vedligeholder landsvejnettet, mens bygdevejene anlægges og vedligeholdes af kommunerne. Landskassens udgifter til veje og tunneller finansieres ved bevillinger på de årlige lagtingsfinanslove.

Tabel 8.1. viser de seneste års udgifter til landsvejnettet og landskassens tilskud til kommunale veje.

Tabel 8.1. Landskassens udgifter til veje og tunneller 1995-2001.

	1996	1997	1998	1999,0	2000,0	2001,0
Nyanlæg af veje og tunneller	39,5	41,9	24,2	25,5	19,1	59,7
Stenbrud og asfaltværk	0,0	-1,9	2,9	5,2	4,1	-5,9
Vedligeholdelse og forbedringer	44,4	45,1	46,6	49,5	45,4	45,5
Værksteder, maskiner m.v.	-3,2	-6,1	-1,0	-5,5	-1,8	1,0
Færgelejer	1,6	1,7	1,0	1,0	1,0	1,2
Tilskud til kommunale veje m.v.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
I alt	82,3	80,7	73,7	75,7	67,8	101,5

Kilde: Landsingeniøren.

Det samlede vejnet (inkl. tunneller) på Færøerne er på ca. 463 km, hvoraf de 98% er asfalterede veje. Lagtinget vedtog i februar 2000 en anlægslov, i medfør af hvilken aktieselskabet A/S Vågøtunnellen (P/F Vågøtunnilin) i sommeren 2000 påbegyndte anlæggelsen af en fast forbindelse under Vestmannasund. Selve tunnelen bliver 4,7 km lang, hvoraf 2,5 km er under Vestmannasund. Der skal desuden anlægges ca. 2 km tilkørselsvej. Projektet finansieres delvis ved årlige bevillinger på finansloven, dels gennem lån. Bevillingerne over finansloven er på forhånd ansat til 160,3 mio. kr. og lånefinansieringen til knap 80 mio. kr. Det sidstnævnte beløb skal finansieres via bompenge. Hele byggeriet forventes at være afsluttet i begyndelsen af 2003.

Motorkøretøjer

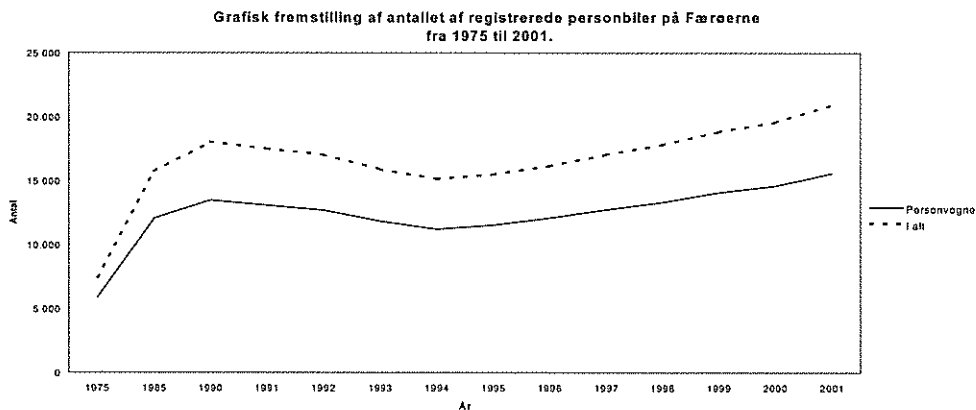
Den økonomiske udvikling og udbygningen af det færøske vejnet i 1970erne og 1980erne muliggjorde en kraftig vækst i antallet af motorkøretøjer. Tabel 8.2 viser antallet af registrerede motorkøretøjer på Færøerne i årene 1975, 1985, 1990 samt 1995-2001. Registreringen af motorkøretøjer er pr. 1. januar 1996 overgået til Biltilsynet.

Tabel 8.2. Antallet af registrerede motorkøretøjer på Færøerne ved udgangen af årene 1975, 1985, 1990 og 1995-2001.

Ultimo	Last- og varevogne	Busser	Hyrevogne	Personvogne	Motorcykler	Påhængsvogne	I alt
1975	1.024	79	302	5.854	171		7.430
1985	2.750	94	249	12.075	108	456	15.732
1990	3.321	119	209	13.480	103	803	18.035
1995	2.673	106	116	11.528	132	949	15.504
1996	2.720	104	105	12.091	126	1.024	16.170
1997	2.867	111	107	12.748	148	1.078	17.059
1998	2.991	130	103	13.319	151	1.125	17.819
1999	3.186	137	92	14.087	167	1.179	18.848
2000	3.300	155	91	14.608	185	1.245	19.584
2001	3.522	176	95	15.598	213	1.353	20.957

Kilde: Landfogeden på Færøerne og Biltilsynet på Færøerne.

I året 2001 blev der registreret i alt 2.003 nye motorkøretøjer. Det tilsvarende tal for 2000 var 1.738.

Den kollektive persontransport på Færøerne varetages af det offentlige busselskab "Bygdaleiðir", der betjener godt 20 busruter, samt af et antal private busselskaber.

Godstransporten til lands varetages hovedsagelig af private vognmandsfirmaer, men også det landsejede rederi "Strandfaraskip Landsins" har godstransportopgaver mellem byderne.

8.3. Havne og skibsfart

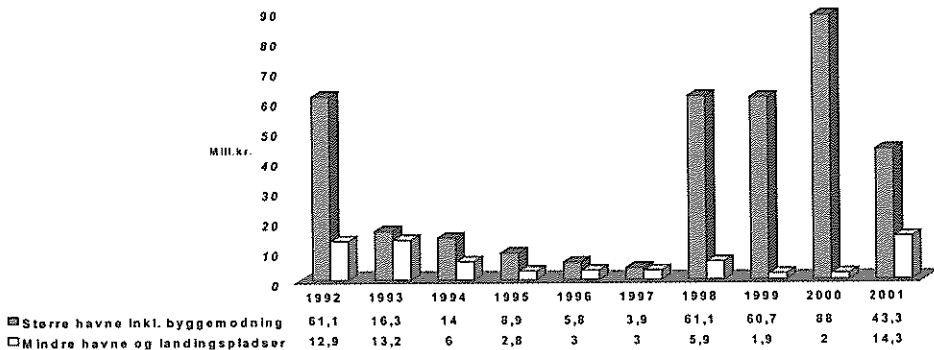
Havneudbygningen

Havne og landingspladser på Færøerne bygges og drives som hovedregel af kommunerne. Landskassen yder dog i visse tilfælde tilskud og støtte, når det drejer sig om havneanlæg, der skal betjene landets bil- og passagerfærger.

I 2001 var de samlede investeringer i forbindelse med havneudbygninger og vedligeholdelse af disse 57,6 mio. kr., hvoraf landskassens andel udgjorde ca. 14 mio. kr.

De 4 største havne er Tórshavn, Runavík, Fuglafjørður og Klaksvík.

Samlede investeringer i havne og landingspladser 1992 til 2001, mio. kr.

Kilde: Landsingeniøren.

Skibsflåden

Størstedelen af den færøske skibsflåde udgøres af fiskerflåden, hvis størrelse og sammensætning er beskrevet nærmere i afsnit 4.3. om fiskerierhvervet.

Tabel 8.4. indeholder en oversigt over den samlede skibsflåde i 1990 og 1999-2001. I tiden op til 1988 var der tale om en vækst i fiskerfartøjernes antal og tonnage (i 1988 i alt 267 fiskefartøjer med en tonnage på 69.400 BRT). I 1989-1990 afløstes væksten af et fald. Denne tilbagegang er fortsat i årene 1991-98, men har derefter stabiliseret sig.

Tabel 8.4. Skibsflåden 1990 samt 1999-2001.

	1990		1999		2000		2001	
	Antal	1.000 BRT	Antal	1.000 BRT	Antal	1.000 BRT	Antal	1.000 BRT
Fiskeskibe	233	61,0	183	60,3	185	67,3	186	69,5
Fragtskibe	17	10,1	15	7,2	19	9,9	20	11,1
Passagerskibe	12	16,5	11	13,2	11	13,2	12	14,4
Sandbåde	11	2,8	10	2,6	11	3,3	11	3,3
Tankskibe	3	1,5	2	1,8	2	1,8	2	1,8
Olieskibe	1	0,1	0	0	0	0	0	0
Havundersøgskibe	1	0,5	1	0,5	1	0,5	1	0,5
Vagt- og bjærgskibe	2	1,2	3	1,1	4	2,6	4	2,6
Lystfartøjer	7	0,5	8	0,7	8	0,7	8	0,7
Andre	10	2,4	9	2,6	5	0,5	7	0,8
I alt	297	96,6	242	90,0	246	99,8	251	104,7

Kilde: Hagstova Føroya.

Oversigten omfatter udelukkende fartøjer over 20 BRT.

Der ses visse ændringer i skibsregisterdata for 1999 i forhold til tidligere. Årsagen hertil skal bl.a. findes i, at Færøernes Statistik (Hagstovan) af og til først på et senere tidspunkt får indrapporteringer om forhold, der ligger tilbage i tiden, og at der tillades å jourføring af registre. Hertil kommer, at tonnageoplysningerne bygger på en blanding af bruttoregister-tonnage og bruttotonnage efter to forskellige opmålingskonventioner. I de seneste år er de fleste færøske skibe blevet opmålt efter den nye konvention (bruttotonnage). Eftersom tonnagen efter den nyere opmålingsmetode som oftest vil være betydeligt større end efter den gamle, ændres opgørelserne tilsvarende.

Søtransport

Færgeforbindelsen mellem øerne varetages næsten udelukkende af det offentlige gennem "Strandfaraskip Landsins" (Strandferðslan). Strandferðslan betjener således 11 ruter ved hjælp af større og mindre færger.

Fragt- og passagertrafikken til og fra Færøerne varetages af private danske, islandske og færøske rederier. Der er nu ugentlig passagertrafik mellem Hanstholm og Tórshavn - Island (Smyril Line) året rundt. Ruten betjenes af færgen "Norrøna", men rederiet har bestilt en ny og større færge til levering ultimo marts 2003. Færgen, der vil komme til at koste omkring 700.000 mio. kr., vil kunne tage 1.500 passagerer og 800 biler.

8.4. Luftfart

Luftfartsområdet er fællesanliggende, og Statens Luftfartsvæsen afholder alle udgifter i forbindelse med lufthavnen på Vágar. Der blev i årene 1985-1987 gennemført en omfattende udvidelse og modernisering af terminalbygningen på Vágar. Der er i 1996-97 gennemført et udvalgsarbejde af danske og færøske sagkyndige med det formål at undersøge mulighederne for at forbedre indflyvnings- og landingsforholdene på Vágar. Der er i 2001 indledt forhandlinger mellem regeringen og landsstyret om færøsk overtagelse af lufthavnen.

Flyveruten mellem Færøerne (Vágar) og København er gennem mange år blevet betjent af Maersk Air og det færøsk ejede selskab Atlantic Airways. Ud over ruten mellem Færøerne og København, der beflyves dagligt, flyver Atlantic Airways – afhængig af sæsonen - én eller flere gange om ugen på ruterne til Billund, Oslo via Stavanger, Reykjavík, Aberdeen og London Stansted. Ruten mellem Færøerne og Island beflyves tillige af det islandske Icelandair.

Antallet af flypassagerer mellem København og Færøerne var stærkt stigende i 1980'erne, men udviklingen ændrede sig i 1989, hvor der for første gang i en lang årrække var et fald i passagertallet. Der henvises i øvrigt til tabel 8.6., hvoraf bl.a. fremgår, at der igen har været en stigning i passagertallet (fra 1994).

Vágar Lufthavn er den eneste lufthavn på Færøerne. Der er herudover anlagt 12 helikopterlandingspladser blandt andet på de mest afsides beliggende øer og bygder. Landingspladserne beflyves regelmæssigt af Atlantic Airways.

Tabel 8.6. Antallet af flypassagerer til og fra Færøerne 1997-2001.

	1997	1998	1999	2000	2001
Ankommet fra:					
Danmark	51.539	53.616	55.750	59.720	63.761
Norge	586	389	576	1.133	999
Island	3.796	3.670	4.775	5.236	4.759
Storbritannien	1.202	1.729	1.823	3.479	5.501
Andre lande	246	150	666	347	707
I alt ankommet	57.369	59.554	63.590	69.915	75.727
Afrejst til:					
Danmark	51.793	54.438	54.468	60.425	64.294
Norge	506	435	612	1.190	1.230
Island	3.913	3.717	4.902	5.035	4.682
Storbritannien	1.230	1.444	2.393	3.523	5.104
Andre lande ¹⁾	315	190	810	432	762
I alt afrejst	57.757	60.224	63.185	70.605	76.072
Passagerer i alt	115.126	119.778	126.775	140.520	151.799

¹⁾ Incl. charterrejser, taxaflyvninger m.v.

Kilde: Statens Luftfartsvæsen.

8.5. El-forsyning

Elselskabet SEV, som er et fælleskommunalt selskab, forestår produktion og salg af elektricitet på Færøerne.

I 2001 produceredes ca. 231 mio. kWh. Ca. 76 mio. kWh. eller næsten 33 % af den samlede elproduktion er baseret på vandkraft, mens den øvrige produktion sker på dieseldrevne værker.

På grund af de meget betydelige investeringer i 80'erne til etablering af kraftværker og ledningsnet og indførelsen af merværdiafgift i 1993 var elektricitetsprisen i en årrække væsentlig højere på Færøerne end i Danmark, men prisen er faldet markant i de senere år. En almindelig husholdning på Færøerne betaler nu mindre end i Danmark (fast afgift pr. år 600 kr. og 1,39 kr./kWh inkl. merværdiafgift (MVG)). Industrien, dvs. storkunder,

betaler 0,67 kr./kWh excl. MVG samt en fast årlig afgift på 8.480 kr. excl. MVG, hvilket er noget højere end tilsvarende kunder i Danmark.

Elproduktion ved hjælp af vindkraft er ikke udbredt på Færøerne, men udgør 523 MWh eller 0,3%. Baggrunden herfor er dels, at de meget hårde vindforhold stiller særlige krav til vindmøllerne og dermed til investeringen, dels at en sådan alternativ produktion i større omfang er skønnet vanskelig at indpasse i det relativt elektrisk svage forsyningsnet. Beregninger viser, at der vil være plads til ca. 4,5 MW i vindkrafteffekt på nettet i hovedstadsområdet. Uden subsidier har det ikke været økonomisk fordelagtigt at udbygge med vindkraft. En forsøgsvis opstilling af en enkelt vindmølle er dog gennemført, og forsøgsmøllen har udvist gode driftsegenskaber.

Salget af elektricitet fordelte sig i 2001 med 33 % til boliger, ca. 35 % til industri, landbrug og fiskeri (mod knapt 21 % i 1995), knapt 14 % til offentlige og private tjenesteydelser m.v. og resten til øvrige brugere, inkl. gadebelysning, handel m.v.

Den samlede elproduktion steg i 2001 med 5,8 %.

Nøgletal for elproduktion 1998 - 2001 i GWh.

	<u>1998</u>	<u>1999</u>	<u>2000</u>	<u>2001</u>
Vandkraft	77,3	70,2	76,0	76,0
Dieselmagt	113,1	130,6	136,4	154,8
Vindkraft	0,55	0,56	0,52	0,5

Nøgletal fra SEV's regnskaber 1998 - 2001 (mio. kr.)

	<u>1998</u>	<u>1999</u>	<u>2000</u>	<u>2001</u>
El-salg m.v.	205,8	199,7	197,0	213,4
Olieudgifter	23,3	25,5	43,2	51,1
Øvr. driftsudg.	53,7	52,4	72,7	61,8
Adm.udg. m.v.	12,7	15,8	15,1	15,2
Renteudg.	21,7	17,2	15,3	14,0
Afskrivn. anl.	56,0	57,7	61,6	63,2
Udgifter i alt	178,1	167,5	168,6	205,3
Årets resultat	26,3	38,3	31,1	8,1

8.6. Tele- og radiokommunikation

Telekommunikation

Lagtingslov nr. 79 af 23. maj 1997 om telekommunikation stadfæster, at landsstyret har eneret til telekommunikation på Færøerne.

Indtil 1996 blev alene den interne telekommunikation på Færøerne varetaget af det daværende Telefonverk Føroya Løgtings (TFL). TFL blev oprettet i 1906 med henblik på udnyttelse af en koncession på telefontjenesten på Færøerne, som samme år var udstedt til Færøernes Amt.

Ved lagtingsbeslutning i 1996 blev det bestemt, at landsstyret skulle forberede overtagelsen af teleområdet i henhold til hjemmestyrelovens § 2. I 1997 vedtog Lagtinget at overtage teleområdet som særanliggende, herunder teleforbindelserne mellem Færøerne og udlandet. Samtidig hermed skulle hjemmestyret overtage en række tekniske anlæg og tjenester fra Tele Danmark.

Den endelige overgang af området fra staten til Færøernes landsstyre skete ved underskrivelse i januar 1998 af en aftale mellem den danske regering og det færøske landsstyre om overdragelse af lovgivnings- og myndighedskompetencen på teleområdet. I aftalen er det præciseret, at hjemmestyrets kompetence på området er undergivet de begrænsninger, der følger af rigets internationale forpligtelser. Hjemmestyrets regulering på telekommunikationsområdet skal således respektere eventuelle internationale forpligtelser med hensyn til teleregulering, som Danmark har påtaget sig i WTO-regi eller i andre internationale samarbejdsrelationer.

Telekommunikationsloven fra 1997 havde primært til hensigt at få ajourført forholdene på telekommunikationsområdet. Loven har karakter af en rammelov, inden for hvilken der fremover påtænkes gennemført hele eller delvise liberaliseringer. Dels med henblik på en tilpasning til de regulatoriske forhold indenfor WTO-regi, dels med henblik på at få skabt konkurrence til TFL, nu Føroya Tele. For i den forbindelse at sikre selskabet en større grad af handlefrihed omdannedes det i 1998 til et offentligt ejet aktieselskab.

Med hjemmel i telekommunikationsloven er oprettet Fjarskiftiseftirlitið (Telekommunikationstilsynet), der udøver myndigheds- og forvaltningsopgaver på telekommunikationsområdet, herunder lovforberedende arbejde, tilladelses- og frekvensforvaltning, tilsynsopgaver, typegodkendelser, specifikationsfastsættelse, inspektion, kontrol m.v. Fjarskiftiseftirlitið rådgiver endvidere landsstyremanden for kommunikation. For yderligere information se Fjarskiftiseftirlitiðs hjemmeside www.fse.fo

Siden 1999 har landsstyret efter indstilling fra Fjarskiftiseftirlitið tildelt ansøgere, der opfylder en nærmere fastlagt kravspecifikation, koncession til telekommunikationsvirksomhed.

Ved udgangen af 2001 er der meddelt 3 koncessioner på 1. trin (radio- og tv-spredning). Af koncessioner på 2. trin (koncession til at drive og levere begrænset telekommunikationstjeneste og telekommunikationsnet i begrænsede områder (kabel- og luftbåren transmissionsnet, radionet, (hybridnet), internettjeneste) er der givet 5. Af koncessioner på 3. trin (indenlandske telefonitjenester – indenlandske lejelinier, tekst- og datakommunikationstjenester, satellitkommunikation og andre værdiskabende tjenester, iberegnet internettjenester. Telefoncentraler ikke iberegnet) er der givet 1. Koncession på 4. trin (som på 3. trin samt telefoncentraler) er der meddelt 1 af. Koncessioner på 5. trin (som koncession på 3., 4. og muligvis 1. trin tillige med mobiltelefoni) er givet til Føroya Tele og Kall.

Efter en sen igangsat liberaliseringsproces på telekommunikationsområdet har det færøske telemarked i løbet af kort tid delvist gennemgået en udvikling lig den i Norden og det øvrige Europa. På det færøske telemarked er der i dag flere udbydere af diverse teletjenester, faldende priser og et bredt udbud af teletjenester på trods af markedets ringe størrelse. Føroya Tele er dog ultimo 2001 den største operatør med 90,5%, 100% og 88,3% af abonnenterne på henholdsvis fastnettelefoni, mobiltelefoni og internet.

Teknisk udbygning

Indtil begyndelsen af 1950'erne var telekommunikationen på Færøerne baseret på manuelle centraler. Overgangen til automatcentraler blev påbegyndt i 1970'erne og var tilendebragt i begyndelsen af 1980'erne. TFL indledte en trinvis digitalisering i sidste halvdel af 80'erne, som dog, på grund af den økonomiske afmatning i starten af 1990'erne, stillede i bero i 1993, hvor omkring 60 % af abonnenterne var tilknyttet digitale abonnenttrin. Efter nogle få års forløb genoptoges digitaliseringen og fra december 1998 er alle abonnenter tilsluttet digitale abonnenttrin.

Telekommunikationen mellem Færøerne og udlandet sker via søkabel og satellit.

I forbindelse med nedlæggelse af et undersøisk lyslederkabel i 1993 mellem Canada og Europa er ilandført et tilslutningskabel på Færøerne. Herved er kommunikationskapaciteten mellem Færøerne og udlandet kraftigt øget.

Satellitforbindelserne er etableret i 1987 via den europæiske satellitorganisations satellitsystem benævnt EUTELSAT. Fra jordstationen på Húsareyn ved Tórshavn er der forbindelse til jordstationen i Herstedvester ved København. Denne jordstation indgår i det danske telenet.

TFL udbød fra 1989 det analoge mobiltelefonsystem NMT-450 og fra 1992 tillige NMT-900. NMT-900 systemet nedlagdes ved udgangen af 2001. NMT-450 systemet har en meget god dækning, de geografiske forhold taget i betragtning, og dette system anvendes intensivt af bl.a. den færøske fiskerflåde. Fra d. 15. oktober 1998 påbegyndte Føroya Tele endvidere kommerciel drift af det mere avancerede digitale mobiltelefonsystem GSM. GSM-systemet har fået en dækning svarende til 99 % af det bebyggede område.

Som led i tilpasningen til internationalt regulerede forhold, og af hensyn til det fortsatte udbud af nye tjenester, blev de hidtidige 5-cifrede telefonnumre pr. 1. april 1998 afløst af 6-cifrede numre.

I starten af 1996 blev internettjenester udbudt til de færøske brugere. Efter en jævn stigning i 1996 og 1997 har der været en kraftig stigning gennem 1998 og 1999, således at penetrationen nærmer sig 1/2 af de færøske husstande. Føroya Tele har foretaget væsentlige investeringer, primært i kapacitetsudvidelser, som følge af den stigende internettrafik. Føroya Teles internettjeneste har adressen <http://www.olivant.fo>

Også på en række andre områder har Føroya Tele gennem det seneste års tid foretaget investeringer, såvel med henblik på generelle moderniseringer, som for at sikre en række nye og lovende forretningsområder. Nævnes kan bl.a. investeringer inden for kapacitet og hardware til udlandskommunikationen, ISDN- og ADSL-udbygninger, Value Added Services (værdiskabende tjenester), IT platforme, udskiftning af EDB udstyr samt investeringer i bygninger og køretøjer.

Radiokommunikationsområdet

Efter aftale indgået den 7. februar 2001 mellem den danske regering og det færøske landsstyre er lovgivnings- og myndighedskompetencen på radiokommunikationsområdet pr. 1. januar 2002 overdraget til hjemmestyret.

Ved tillægsaftale af 8. januar 2002 mellem regeringen og landsstyret er tillige lovgivnings- og myndighedskompetencen vedrørende de radiobaserede maritime nød- og sikkerhedstjenester for farvandene i og omkring Færøerne med virkning fra den 1. februar 2002 overdraget til det færøske landsstyre som særanliggende i medfør af hjemmestyrelovens § 2. De eksekutive opgaver i forbindelse med tjenesten varetages gennem kystradiotjenesten af Føroya Tele i henhold til aftale med landsstyret.

I forbindelse med overtagelsen af radiokommunikationsområdet er telekommunikationsloven ændret således, at den også omfatter radiokommunikation, jævnfør lagtingslov nr. 176 af 21. december 2001. Det er herefter Fjarskiftiseftirlitið, der forestår forvaltningen af både radio- og telekommunikation.

Overtagelsen af lovgivnings- og myndighedskompetencen er undergivet de begrænsninger, der følger af rigets internationale forpligtelser. Hjemmestyrets regulering af radiokommunikationsområdet skal således respektere eventuelle internationale forpligtelser, som Danmark har påtaget sig på området. Det overordnede arbejde med frekvensplanlægning, frekvenskoordinering og internationalt samarbejde vil stadig være et fællesanliggende.

Tabel 8.7 Nøgletal fra Føroya Tele's regnskab for 1998-2001 i 1.000 kr.

	1998	1999	2000	2001
Drift				
Nettosalg	180.149	219.419	242.124	275.984
Bruttofortjeneste	124.400	155.890	170.168	210.847
Resultat før renter	29.496	43.279	44.221	70.865
Årets resultat	16.120	26.083	30.616	52.983
Status				
Anlægsaktiver	246.584	233.759	235.012	235.486
Omsætningsaktiver	78.863	101.415	108.785	166.604
Aktiver i alt	325.447	335.174	343.797	402.090
Egenkapital i alt	100.988	127.071	157.687	207.670
Pengestrøm				
Drift	45.185	76.223	82.750	95.923
Investeringer	-107.334	-34.533	-57.750	-64.655
Finansiering	61.911	-16.678	-19.796	-9.165
Ændring i likvide midler	-238	25.013	5.204	22.103
Nøgletal				
Overskudsgrad	16,4	19,7	18,3	25,7
Afkastningsgrad	9,1	12,9	12,9	17,6
Likviditetsgrad	105	135	144	174
Solvensgrad	31	38	46	52
Andre oplysninger				
Fastnettelefonabonnenter	24.032	24.851	24.952	23.156
Mobiltelefonabonnenter	6.516	10.761	16.971	24.487
Internetabonnenter	2.300	4.847	6.419	7.632
Antal ansatte (årsværk)	197	216	236	246

Kilde: Føroya Tele

8.7. Postvæsen

Det færøske postvæsen (Postverk Føroya) var indtil april 1976 en del af det danske postvæsen (P&T), men blev fra denne dato overtaget af hjemmestyret.

Tabel 8.8. Postverk Føroya driftsresultat 1997-2001 (mio. kr.)

	1997	1998	1999	2000	2001
Indtægter:					
Driftsindtægter	64,8	66,7	68,2	69,8	74,4
Frimærkeafdeling, netto	7,1	4,9	4,5	2,9	3
Andre indtægter	2,9	2	2,2	3	2,8
I alt	74,8	73,6	74,9	75,7	80,2
Udgifter:					
Løn, excl. frimærkeafdeling	55,4	57,2	56,6	58,2	60,2
Andre udgifter	18,7	16,1	16,9	22,1	22,9
I alt	74,1	73,3	73,5	80,3	83,1
Resultat før afskrivninger:	0,7	0,3	1,4	-4,6	-2,9
Afskrivninger	1,8	1,8	1,9	1,9	2,3
Ekstraordinære udgifter	0	0	0	0	0
Leje af egen ejendom	1,2	1,3	1,3	1,2	1,2
Underskud	0,1	0,2	-0,8	5,3	4,0
Bevilling på finansloven	0	0	0	0	10
Tillægsbevilling	0	0	0	7,6	7
Samlet bevilling	0	0	0	7,6	17,0
Samlet lønudbetaling:					
Lønudbetaling, Postverk	55,4	57,2	56,6	58,2	60,2
Lønudbetaling, Frimærkeafd.	10,8	11,1	10,9	10,2	11,5
I alt	66,2	68,3	67,5	68,4	71,7
Udviklingen i postvirksomheden					
Indbetalinger og giroindbetalinger	1.002	987	987	944	925
Udbetalinger	81	72	72	69	65
Rekommanderede breve	26	24	20	19	18
Afsendte pakker	78	78	78	72	68
Modtagne pakker	153	159	161	157	157
Færøske aviser	2.512	2.496	2.152	2.038	1.585
Brevforsendelser	7.850	8.243	7.460	7.969	8.342
Adresseløse forsendelser	3.250	3.869	2.234	2.545	2.653

Kilde: Postverk Føroya

Postverk Føroya udgiver frimærker, der er efterspurgt blandt filatelisten verden over.

8.8. Turisme

Turismen på Færøerne har været i vækst de senere år, men da der ikke er udarbejdet egentlige statistikker over antallet af turister, samt andre former for gæster, er det nødvendigt at henholde sig til en række indikatorer, som kan sige lidt om tendensen i antallet af turister. I det følgende vil en række indikatorer blive præsenteret, ligesom det vil blive forsøgt at komme med en baggrund for den stigende udvikling i turismen på Færøerne.

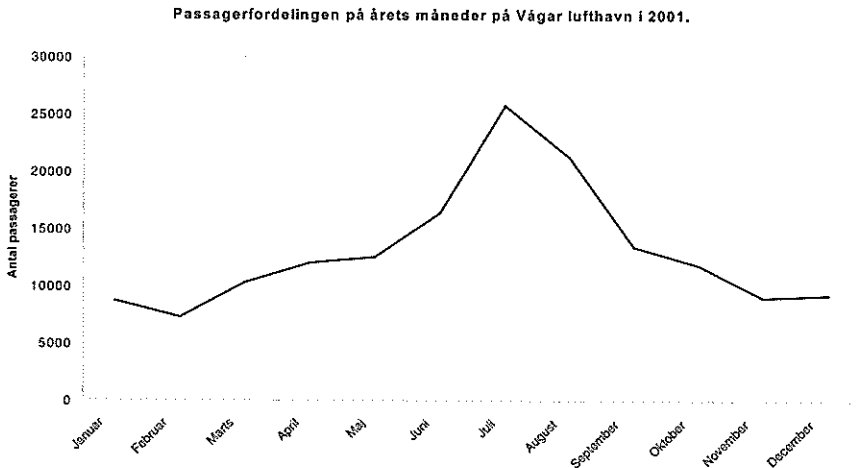
Antallet af passagerer med det færøske flyselskab Atlantic Airways er steget jævnt gennem de seneste år. Således havde selskabet ca. 75.000 passagerer i 1998, ca. 83.000 i 1999 og ca. 90.000 i 2000. I 2001 steg passagerantallet til 98.000. Heri er inkluderet helikopterflyvningen, hvor især den begyndende olieeftersøgning har bidraget til stigningen i passagertallet. Især i sommerperioden har Atlantic Airways haft problemer med at klare efterspørgslen på flyruterne. På baggrund af det stigende antal passagerer lejede Atlantic Airways i 1998 og 1999 et ekstra fly i sommermånederne, men selskabet købte i februar 2000 endnu et fly af typen Bae 146-200, så selskabet nu råder over to fly af denne type. I højsæsonen indsættes det nye fly på selskabets ruter - resten af året udlejes det. Maersk Air, der flyver til Færøerne fra København og Billund, havde i 2000 en fremgang i antal passagerer på 9.500, så selskabet nåede op på knap 55.000 passagerer.

En medvirkende årsag til det stigende antal passagerer har været, at der de senere år er åbnet en række nye flyruter til bl.a. Skotland (Aberdeen), Island og Norge (Stavanger), samt en øget intensitet i flyvningerne til Danmark, bl.a. til Billund lufthavn. Sommeren 2001 påbegyndte Atlantic Airways flyvning til og fra England (Stanstead lufthavnen ved London) og udvider fra sommeren 2002 med flyvninger til Oslo i Norge.

Som det fremgår af kap. 8.4. er antallet af rejsende via lufthavnen på Vágar øget betydeligt de seneste år. Hvor der i 1999 var knap 127.000 flypassagerer til og fra Færøerne, og i 2000 knap 141.000 passagerer, så var der knap 152.000 flypassagerer gennem lufthavnen i 2001. Den betydelige stigning i antal rejsende gennem lufthavnen ser ud til at være stoppet i 2002, hvor der de første 4 måneder af året, i forhold til samme periode året før, har været en beskedent tilbagegang i antallet af passagerer på 0,6 pct.

Det antages, at en del af stigningen i antallet af passagerer op gennem 1990'erne delvis skyldes en øget tilgang af turister til Færøerne. Dette ses bl.a. af grafen nedenfor, hvor langt det største antal passagerer er i månederne fra maj til august. Forklaringen på den store stigning de seneste to år kan i vidt omfang forklæres ved, at flyselskaberne på ruten

mellem Danmark og Færøerne udenfor sommerperioden har haft tilbudspriser, der ligger betydeligt under det man tidligere har set. Endelig har den gunstige økonomiske udvikling på Færøerne de senere år bidraget til fremgangen i antallet af passagerer.

Anm: Opgørelsen er inklusiv helikoptertransport.

Kilde: Statens luftfartsvæsen.

Det er som nævnt en generel antagelse, at antallet af turister der besøger Færøerne er steget over de seneste år. Af den senest foreliggende opgørelse fra Færøernes statistiske kontor (Hagstova Føroya) over antal overnatningsdøgn på de færøske hoteller, vandrehjem m.v., er antallet af overnatningsdøgn i 2000 opgjort til 89.791. Det er 7.957 flere overnatningsdøgn end i samme periode året før. I 1996 var der godt 70.000 overnatninger mod godt 52.000 overnatninger i 1993.

Der regnes med, at der i højsæsonen er godt 1.500 sengepladser til rådighed på de færøske hoteller, vandrehjem m.v. I 1999 åbnede et nyt og moderne vandrehjem i Tórshavn med 98 sengepladser, men på samme tid lukkede et ældre vandrehjem så antallet af sengepladser forblev stort set uændret.

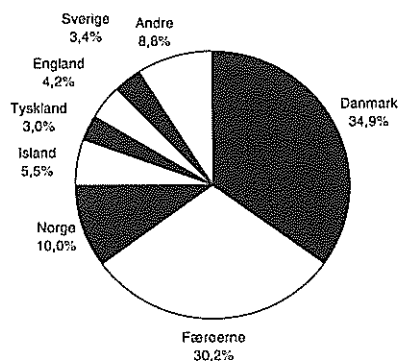
Som en yderligere indikator på den stigende aktivitet indenfor turisterhvervet, kan anvendes størrelsen af de udbetalte lønninger til erhvervet. Af en opgørelse fra Færøernes statistiske kontor fremgår det, at lønudbetalingerne til turisterhvervet i 2001 var 55,5 mio. kr., hvilket er mere end fordobling siden 1995, hvor lønudbetalingerne var 25,2 mio. kr.

Efter at antallet af rejsende til Færøerne ad søvejen har været stigende fra 13.500 i 1997 til knap 17.700 i 1999, faldt antallet af rejsende til knap 16.000 i 2000 for atter at stige i 2001, hvor antal rejsende til Færøerne af søvejen steg til lidt over 18.000. Den markante stigning de første år skyldes hovedsageligt, at Smyril Line, som sejler mellem Hanstholm og Tórshavn med færgen Norrøna, siden 1998 har sejlet denne rute året rundt. I de foregående år blev udelukkende sejlet mellem Danmark og Færøerne i sommermånederne. Om sommeren sejles ligeledes til Norge, Shetlandsøerne og Island. Smyril Line har besluttet at bygge en ny og større færge til sejladsen på ruterne i Nordatlanten. Færgen skal leveres ultimo marts 2003 og skønnes at ville koste 700 mio. kr. Færgen, der skal bygges i Tyskland af FSG Skibsværft Flensburg, vil kunne tage knap 1.500 passagerer og ca. 800 personbiler. Til sammenligning kan Smyril Lines nuværende færge tage 1.050 passagerer og 300 personbiler.

Hvert år besøger et antal krydstogtskibe Færøerne. I 1999, 2000 og 2001 anløb henholdsvis 25, 26 og 28 krydstogtskibe Færøerne. 26 krydstogtskibe med i alt ca. 12.200 passagerer har meldt deres ankomst i 2002. Disse passagerer regnes ikke med i de nævnte statistikker over besøgende, da de i sagens natur ikke overnatter på Færøerne. Krydstogtskibene ankommer typisk om morgenen, hvorefter der er arrangeret diverse ture til attraktive steder på Færøerne, for så at sejle videre samme aften.

Langt hovedparten af de besøgende på Færøerne kommer fra Danmark. I 2000 udgjorde danske besøgende således ca. 35 pct. af de overnattende gæster på Færøerne, jf. nedenstående graf.

Nationalitetsfordelingen af overnattende gæster (hoteller, vandrehjem m.v.) på Færøerne i 2000.

Medvirkende årsag til den stigende turisme på Færøerne er bl.a. en indsats fra det færøske turistråd (Ferðaráð Føroya). Landsstyret har for at fremme erhvervet på Færøerne, på finansloven for 2002 bevilliget knap 7,8 mio. kr. til Færøernes Turistråd. Færøernes Turistråd er en institution under det færøske erhvervsministerium, der har til formål at udvikle og markedsføre Færøerne som turistmål.

I forbindelse med det stigende antal turister er der de seneste år gjort en stor indsats for at forbedre Færøerne som turistmål. Der er bl.a. oprettet en række lokale turistkontorer (Kunningarstovar). I alt er der syv turistkontorer spredt over øerne. Turistkontorerne er delvist støttet af Færøernes Turistråd. Der er således gennem de seneste år taget både offentlige og private initiativer m.h.p. at øge tilbudene til turister. Der er således øgede muligheder for vandre- og rideture i fjeldene, fiskeri, sejlture m.m., ligesom der er en stadig større aktivitet på det kulturelle område.

Færøernes Turistråd har i samarbejde med Bornholms Forskningscenter indsamlet oplysninger om turismen på Færøerne. Formålet med undersøgelsen er at beregne de beskæftigelsesmæssige, trafikmæssige og økonomiske konsekvenser af turismen på Færøerne. Undersøgelsen, der er offentliggjort i oktober 2000, er baseret på en spørgeskemaundersøgelse blandt personer der afrejser Færøerne og dækker perioden medio maj 1999 til medio maj 2000.

Den økonomiske effekt af turismen på Færøerne er for denne periode opgjort til over 200 mio. kr., hvilket inkluderer både udgifter på Færøerne og udgifter i forbindelse med rejsen til og fra Færøerne. Undersøgelsen når desuden frem til, at der er 269 fuldtidsbeskæftigede pr. måned indenfor turisterhvervet.

Undersøgelsen viser, at af alle besøgende på Færøerne kommer den største andel fra Danmark; nemlig 68 pct. 17 pct. kommer fra øvrige nordiske lande. Over en tredjedel af alle besøgende på Færøerne er forretningsrejsende. Af deciderede ferierejsende er over halvdelen fra Danmark. Generelt gælder det for de ferierejsende, at tilfredshedsgraden med Færøerne som rejsemål er meget stor, men at kun en mindre forventer at vende tilbage ved en senere lejlighed. Ifølge rapporten kan det tyde på, at Færøerne i mange besøgende turisternes øjne er en destination for den aktive eventyrlystne. Som ventet viser undersøgelsen, at det især er naturen, bygderne, fuglelivet og fuglefjeldene som er trækplastret.

9. SOCIALE FORHOLD

9.1. Indledning

Sociale forhold omfatter almindelig forsorg, børneforsorg, børnebidrag, børnetilskud, særforsorg, sygeforsikring, folke- og invalidepension, enkepension, lovpligtig ulykkesforsikring og dagpenge samt andre områder i nær tilknytning til disse.

Efter vedtagelse af lagtingslov nr. 130 af 8. oktober 2001 er socialområdet særanliggende, bortset fra særfor sorgen.

Af statens tilskud til Færøernes hjemmestyre for 2002, der ifølge lov nr. 60 af 7. maj 2002 er på 615,5 mio. kr., vedrører 117,0 mio. kr. særfor sorgen.

Lov nr. 315 af 17. maj 1995 om sociale ydelser på Færøerne, der fortsat har gyldighed for særfor sordsområdet, giver hjemmestyret mulighed for selv at tilrettelægge og tilpasse den færøske særfor sorgslovgivning til de færøske forhold. De gældende rigslove forbliver i kraft, indtil de ophæves af lagtingslove, der udstedes af Færøernes hjemmestyre.

Forvaltningen af det sociale område varetages af Almannastovan (Færøernes Socialforvaltning). Almannastovans administration omfatter den direkte forvaltning med kontakt til klienterne samt afgørelser og beregninger vedrørende de fleste sociale ydelser. Herudover medvirker Almannastovan ved forvaltningen af institutioner på landsstyrets vegne og udfører forberedende arbejde i forbindelse med landsstyrets regelfastsættelse. Almannastovan har afdelinger bemandet med socialrådgivere i Klaksvík, Tvøroyri og Runavík.

Hjemmehjælpsordningen og Sundheds- og hjemmesygeplejerskeordningen blev d. 1. januar 1993 sammenlagt i en integreret Hjemmepleje, Heimærøktin.

Hjælpe midde lcentralen, der var en selvejende institution, blev d. 1. januar 1994 henlagt under Almannastovans administration.

Almannastovans afgørelser i personsager vedrørende almindelig forsorg, børneforsorg, børnebidrag, særfor sorg, folke- og invalidepension, enkepension, tillæg sydelser til enker, dagpenge ved sygdom eller fødsel, og vederlag for pleje af ældre og hjælpeløse personer hjemme kan indankes for det færøske sociale ankenævn, der har den endelige administrative afgørelse. Ankenævnet er oprettet ved lagtingslov nr. 47 af 23. marts 1993.

I visse tilfælde er forvaltningen på det sociale område henlagt til andre organer. Kommuner med over 2000 indbyggere administrerer således selv reglerne i forsørgsloven om varig hjælp, og Tórshavn kommune administrerer desuden reglerne om (forbigående) hjælp til personer, der er arbejdsløse. Afgørelser truffet af kommunerne i disse sager kan ankes til Almannastovan, hvis afgørelse kan ankes til det færøske sociale ankenævn.

Afgørelser om tilkendelse af invalidepension er henlagt til Færøernes Ulykkesforsikringsråd. Dog træffer Almannastovan afgørelser om tilkendelse af invalidepension efter § 7, nr. 3 og § 8, nr. 2 i lov om Almannapensioner. Det drejer sig om tilkendelse af henholdsvis mellemste førtidspension til enker og enkemænd med forsørgelsespligt overfor børn under 18 år og laveste førtidspension til personer mellem 50 og 67 år samt personer der har modtaget pension efter § 7, nr. 3 men har mistet retten til pensionen, fordi det yngste barn er fyldt 18 år, når forringet helbred, manglende arbejdsmuligheder eller andre særlige omstændigheder gør, at vedkommende har brug for hjælp.

Ulykkesforsikringsrådet træffer endvidere afgørelser i henhold til ulykkesforsikringsanordningen, der forvaltes af det gensidige forsikringsselskab Føroya Vanlukkutrygging.

Ulykkesforsikringsrådet behandlede i 2001 på 31 møder 1.530 sager, heraf 396 sager vedrørende invalidepensionslovgivningen, 1.081 ulykkesforsikringssager og 53 sager om andre, især generelle, spørgsmål.

Administrationen af reglerne i børneforsørgsloven er henlagt til de børneværnsudvalg, der er oprettet i hver enkelt kommune. Udvalgenes afgørelser kan i visse tilfælde indankes for Færøernes nævn for børneforsørg og i andre tilfælde for Almannastovan.

9.2. De enkelte ydelser

Dagpenge ved sygdom, fødsel og ulykkestilfælde

Dagpenge ydes til lønmodtagere, som ikke har ret til hel eller delvis løn under sygdom eller fødsel i følge anden lovgivning eller overenskomst i øvrigt. Dagpenge ydes fra 1. fraværdsdag og den tabte arbejdsindtægt erstattes, dog max. 80 pct. af den aktuelle ugeløn for ufaglærte arbejdere. Beregningsgrundlaget er gennemsnitsindtægten de sidste 5 uger, dog kan der undtagelsesvis benyttes andre, længere og kortere beregningsperioder. Dagpenge ydes højst i 40 uger i en 12 måneders periode. Arbejdskravet er mindst 20 timer de sidste 5 uger.

Personer, der har anden erhvervsindtægt end lønindtægt (selvstændige erhvervsdrivende), kan sikre sig dagpenge fra 1. hele fraværsdag ved at tegne en frivillig forsikring. Personer, der udfører husligt arbejde i eget hjem for mindst 1 person foruden sig selv, kan sikre sig dagpenge fra 1. sygedag. For hver husstand kan der kun tegnes forsikring for 1 person. Retten til dagpenge indtræder 4 uger efter, anmodningen om optagelse i den frivillige sikring er indgivet.

Fiskeriets Løngarantifond yder mindsteløn indtil 3 måneder for mønstrede fiskere under sygdom eller i tilfælde af skade. Varer uarbejdsdygtigheden over 3 måneder, kan der ydes sygedagpenge for den resterende periode i indtil 20 uger i alt i følge sygedagpengeloven.

Reglerne i ulykkesforsikringsanordningen svarer i princippet til de danske, således som disse var inden ændringen til arbejdsskadeforsikring. Dagpenge efter ulykkesforsikringsanordningen ydes i op til 3 år i fortsættelse af en eventuel dagpengeret, eller når vedkommende ikke er berettiget til dagpenge efter dagpengeloven. Invaliditetserstatning omfatter både mén og tabt erhvervsevne. Ydelser til efterladte er éngangsydelser. Ydelserne er - uden hensyn til indtægten - mindst halvdelen af den maksimale ydelse. Forsikringen omfatter også ulykkestilfælde, der rammer den forsikrede på vej direkte til eller fra arbejdsstedet.

Hjælp efter forsorgsloven

Hjælp efter forsorgsloven er opdelt i forbigående hjælp - dog uden fast varighedsbegrænsning - og varig hjælp. Forbigående hjælp ydes når der indtræffer sociale begivenheder så som sygdom, skilsmisse eller svigtende arbejdsmuligheder. Ydelsen er behovsudregnet. Varig hjælp ydes med et beløb af samme størrelse som folkepensionen til en pensionist, der ikke har andre indtægter, med tillæg for hvert barn svarende til børnetillægget efter folkepensionsloven.

Hjemmehjælp ydes i henhold til forsorgsloven i kortere perioder i forbindelse med fødsel og sygdom m.v. eller varigt, såfremt der er behov for dette. Endvidere kan der ydes hjemmehjælp til personer, der i hjemmet passer et barn eller voksen med en fysisk eller psykisk lidelse.

Med virkning fra 1.1.1992 indførtes der en generel færøsk arbejdsløshedsforsikring - ALS-ordningen.

Børnetilskud mv.

Med virkning fra 1. januar 1997 er indført lov om børnebidrag til enlige forsørgere mv. Efter disse regler kan der gives et bidrag til børn hvor ingen af, eller kun den ene af, forældrene lever. Der kan ligeledes gives bidrag til børn født udenfor ægteskab, hvor faderskabet ikke er fastslået.

Støtte til betaling af underholdsbidrag

I henhold til lagtingslov nr. 90 fra 6. juni 1997 kan personer, der af det offentlige er pålagt at betale underholdsbidrag, det være sig bidrag til ægtefælle, skilt eller separeret, eller bidrag til børn under 18 år, få 50 pct. af de betalte bidrag refunderet af Landskassen.

Isoleringstilskudslån m.v. til pensionister

Der kan af en særlig fond, finansieret udelukkende fra færøsk side, ydes isoleringstilskudslån til pensionister i eget hus. Lånene, der er rente- og afdragsfri, kan højst udgøre 80.000 kr. Húsalánsgrunnurin (Boliglånefonden) ekspederer sagerne og tager herunder stilling til isoleringsforanstaltningernes kvalitet. Visse pensionister kan få et årligt brændsels- og kommunikationstilskud.

Vederlag for pasning af plejepatienter i hjemmet

I medfør af lagtingslov nr. 64 af 5. juni 1984 kan der ydes vederlag til den, der i hjemmet påtager sig pasning af hjælpeløse personer, der har behov for vedvarende pleje og tilstedeværelsen af andre. Vederlaget udgør samme beløb som enkepension med tillægsydelse.

Adoptionstilskud

Lagtinget vedtog i 1994 en lov, hvorefter forældre, der adopterer et udenlandsk barn, kan få et adoptionstilskud. Med virkning fra 1. januar 2001 udgør tilskuddet 50.000 kr. Tilskuddet ydes som et engangsbeløb for hvert barn og gives uden hensyntagen til adoptanternes indkomster. Betingelsen for at få adoptionstilskud er, at adoptionen er formidlet af en af de godkendte adoptionsformidlende organisationer i Danmark (Adoption Center og DanAdopt) og at forældrene har fast bopæl på Færøerne.

Sygekasser

Sygekasserne er bibeholdt på Færøerne, og reglerne svarer til de tidligere danske med den forskel, at befordring til og fra læge samt lægens befordringsudgifter er en sygekasseydelse. Sygekassernes virksomhed omfatter således hovedsagelig betaling for lægehjælp, herunder speciallægehjælp, tandlægehjælp, fysiurgisk og kiropraktisk behandling, ophold på hvilehjemmet "NAINA", medicin, briller, bandager, begravelseshjælp og befordring.

Der er 11 sygekasser på Færøerne, og det samlede medlemstal var ved udgangen af 2000 33.248. Færinger under midlertidigt ophold i Danmark er omfattet af den danske sygesikring, og en modsvarende ordning gælder for danskere under midlertidigt ophold på Færøerne.

Fra 1. juli 1997 er alle der er tilmeldt folkeregisteret sikret ovenstående ydelser. Fra det fyldte 18. år betaler medlemmerne kontingent til sygekassen.

For statistiske oplysninger vedrørende sociale ydelser henvises til bagest i beretningen, bilagene

9.1. Antal modtagere af sociale ydelser i årene 1997-2000

9.2 Samlede sociale udgifter i hovedposter i årene 1998-2000

9.3. Institutioner

Med virkning fra den 1. juli 2000 tilkommer det i henhold til lagtingslov nr. 67 af 10. maj 2000 kommunerne at forestå forvaltningen og finansieringen af daginstitutioner og dagplejeordninger.

For børn i alderen 0-2 år er der i alt 422 pladser i daginstitutioner og andre dagpasningsordninger i kommunalt regi eller i selvejende institutioner. Til børn i alderen 3-7 år er antallet af pladser 1.229, medens der til børn i aldersgruppen 8-10 år er 1.586 pladser.

Føroya Tele har i januar 2002 etableret en integreret vuggestue og børnehave med plads til 34 børn. Tórshavn kommune og Føroya Tele har indgået aftale om institutionens drift. Aftalen giver ansatte i Føroya Tele visse begunstigelser ved anvisning af ledige pladser.

Der findes 2 døgninstitutioner for børn og unge op til 18 år, Færøernes Børnehjem normeret til 20 børn og unge, samt - etableret i 1996 - Døgninstitutionen for

Adfærdsvanskelige Børn og Unge med plads til 5 børn og unge. Dag- og døgninstitutioner for børn og unge er under tilsyn af Almannastovan.

Der er i alt 7 offentlige alderdoms-, pleje- og aflastningshjem med 247 pladser. Disse er beliggende i Tórshavn, Miðvágur, Tvøroyri og Klaksvík. På Sandoy har der siden 1. juli 1996 kørt et forsøgsprojekt med 19 alderdoms-, pleje- og ældrebofællesskaber. Forsøgsperioden udløb pr. 31. december 2001, men forventes forlænget med 1 år. I Vestmanna og Kollafjørður er der 2 ældrebofællesskaber med i alt 14 pladser. Pladserne er fordelt ligeligt med 7 hvert sted. I Vestmanna er 1 af pladserne en aflastningsplads. For Kollafjørðurs vedkommende er der 2 aflastningspladser. Herudover fungerer en plejeafdeling på Landssygehuset med 10 pladser som plejehjem. På pleje- og aflastningshjemmet Lágargarður er der en dagafdeling med 30 pladser.

For selvhjulpne patienter, der ikke kan klare sig alene, findes små private plejehjem med 31 pladser henholdsvis i Tórshavn - med afdeling i Runavík - og i Klaksvík.

Revalideringsinstitutionen ALV, der giver handelsskoleundervisning på lokaliteten við Áir nord for Tórshavn, har et beskyttet værksted i Tórshavn. Institutionen er under tilsyn af Almannastovan, og udgifterne til handelsskolen afholdes i form af elevdagsbetaling efter forsøgsloven.

Administrationen af særfor sorgen blev overtaget af hjemmestyret pr. 1. januar 1988. Særfor sorgen består af 7 beskyttede værksteder med i alt 125 pladser, 8 boinstitutioner med i alt 45 pladser inklusive 3 afdelinger på boinstitutionen "Eirargarður 14-16" med i alt 15 pladser, 9 bofællesskaber med i alt 64 pladser, 2 fritids- og aflastningshjem med i alt 5 dagaflastnings- og 10 døgnafkastningspladser, og en weekendaflastning på Vágoy hver anden weekend med plads til 5 personer med psykisk eller fysisk handicap.

10. SUNDHEDSVÆSEN

10.1. Indledning

Sundhedsvæsenet omfatter den primære sundhedstjeneste med kommunelægerne, skolelægerne, tandlægerne, sundhedsplejerskerne og apotekerne samt sygehusvæsenet og landslægen. Bortset fra apotekervæsenet er området fællesanliggende. Sundheds- og hjemmesygeplejeordningen blev pr. 1. januar 1993 henlagt som en afdeling under Almannastovan, der sammen med hjemmehjælpsordningen benævntes "Heimarøktin".

Fra 1. juni 1995 er der indført en rammelov om sundhedsvæsenet på Færøerne, lov nr. 316 af 17. maj 1995 om sundhedsvæsenet på Færøerne. Hensigten med rammeloven er bl.a. at give hjemmestyret bedre mulighed for at indrette sundhedsvæsenet efter særlige færøske forhold. Rammeloven er udstedt i medfør af § 9 i hjemmestyreloven, og sagsområdet er således fortsat fællesanliggende. Loven opstiller syv områder, som hjemmestyret skal udfylde med den nødvendige lovgivning, nemlig sygehusvæsenet, kommunelægeordningen, sundhedsplejeordningen, hjemmesygeplejeordningen, skolelægeordningen, tandplejeordningen og sygeforsikringen. De gældende rigslove forbliver i kraft, indtil de ophæves af lagtingslove, der udstedes af Færøernes hjemmestyre.

Hjemmestyret har nu udfyldt rammeloven med undtagelse af skolelægeområdet.

10.2. Den Primære Sundhedstjeneste

Kommunelægeordningen

Færøerne er opdelt i 11 kommunelægedistrikter, hvor der pr. 1. januar 2002 er ansat 28 kommunelæger. Kommunelægerne er alment praktiserende læger, der udover faste takster fra sygekasserne og indtægter ved forebyggende undersøgelser modtager et fast honorar fra det offentlige.

Kommunelægens arbejdsopgave er almindelig lægehjælp i distriktet samt andre lovpligtige opgaver, herunder vaccinationer og sundhedsundersøgelser af børn.

Skolelægeordningen

I hver af de 11 kommunelægedistrikter er der normeret en skolelægestilling, der bestrides af en kommunelæge fra distriktet.

Skolelægens arbejde består i forebyggende helbredsundersøgelser af alle børn i 1.-9. klasse.

Skolelægeordningen omfatter endvidere syns-, høreprøver m.v. ved sundhedsplejerske.

Tandlægeordningen

Der er på Færøerne en række privatpraktiserende tandlæger, herunder en specialtandlæge, samt en hospitalstandlæge på Landssygehuset. Herudover har nogle kommuner fastansatte skoletandlæger til at varetage børne- og ungdomstandplejen, medens børnetandplejen i andre kommuner varetages af privatpraktiserende tandlæger. Børne- og ungdomstandplejen omfatter aldersgruppen 0-16 år.

Alle driftsudgifter vedrørende børne- og ungdomstandplejen afholdes af kommunerne.

I forbindelse med tandlægebesøg i privat praksis dækker sygekassen 45 % af udgifterne efter stort set samme ydelsesmønster, som er gældende i Danmark.

Sundhedsplejerskeordningen

Ordnningen omfatter vederlagsfri vejledning og bistand med hensyn til sundhedstilstanden hos børn, der er under den undervisningspligtige alder og ikke går i skole eller børnehaveklasse.

Hjemmesygeplejerskeordningen

Ordnningen omfatter vederlagsfri hjemmesygepleje efter lægeanvisning. Dette kan omfatte både sygepleje, herunder omsorg og almen sundhedsvejledning, samt pleje i hjemmet af mødre i barselsperioden og i øvrigt vejledning og bistand til personer og familier der har særlige behov herfor. Derudover omfatter ordningen sygdomsforebyggende arbejde.

Apotekervæsenet

Apotekervæsenet og lægemidler er som den eneste del af sundhedsvæsenet overtaget som særanliggende. Lagtingslov nr. 104 fra den 5. september 1988 om apotekervæsenet og lægemidler med senere ændringer regulerer området.

Apotekervæsenet har monopol på fremstilling, import, udlevering, lagerføring og handel med lægemidler.

Overskuddet af apotekernes drift tilfalder apotekerfonden, der ejer apotekervæsenets bygninger, varelager og inventar.

Ved apotekervæsenet er der foruden landsapotekeren normeret 3 apotekere til apotekerne i henholdsvis Tórshavn, Klaksvík og Tvøroyri. Landsstyret har udnævnelses- og ansættelseskompetencen for landsapotekeren og apotekerne.

Ved udgangen af 2001 var der 65,25 fuldtidsstillinger inden for apotekervæsenet.

Tabel 10.1. Bruttoomsætningen indenfor apotekervæsenet 1997-2001, mio. kr.

	1997	1998	1999	2000	2001
Totalomsætning	86,9	97,9	108,6	120,6	130
Heraf leveret til havbruget	13,4	18,2	25,1	24,7	24,2
Procentvis andel til havbruget	15,4	18,6	23,1	20,5	18,6

Kilde: Landsapotekeren.

Apotekerne forsyner 16 autoriserede håndkøbsudsalg med apotekervarer og håndkøbslægemidler. I tabel 10.2 angives håndkøbsudsalgenes omsætning procentvis i forhold til den totale omsætning og den totale omsætning excl. havbrug.

Tabel 10.2. Håndkøbsudsalgenes procentvise omsætning i forhold til totalomsætningen og totalomsætningen excl. havbrug i 1997-2001.

	1997	1998	1999	2000	2001
Totalomsætning	2,9	2,8	2,5	2,4	2,4
Totalomsætning ekskl. havbrug	3,5	3,4	3,4	2,9	2,9

Kilde: Landsapotekeren

10.3. Sygehusvæsenet

Indledning

Sygehusvæsenet er fællesanliggende, men drives som institution under landsstyret i henhold til Lagtingslov nr. 89 af 4. juni 1996 om Færøernes sygehusvæsen.

Der er tre sygehuse på Færøerne. Landssygehuset i Tórshavn (centralsygehuset) og sygehuse i Klaksvík og Tvøroyri.

Landssygehuset har 228 sengepladser. Sygehuset har en kirurgisk afdeling (almen kirurgi, ortopædisk kirurgi), en medicinsk afdeling, en fødeafdeling, en børneafdeling, en røntgenafdeling, en afdeling for intensiv terapi, en øre-, næse- og halsafdeling, en øjenklinik, en patologisk afdeling, en plejeafdeling, en psykiatrisk afdeling, hvorunder hører en afdeling for senildemente, samt en tandklinik. Følgende specialer er repræsenterede på sygehuset: Anæstesiologi, røntgenundersøgelse, fysiurgi og rehabilitering, reumatologi, kvindesygdomme og fødselshjælp, medicinske sygdomme, hjerte- og kredsløbssygdomme, medicinske mave- og tarmsygdomme, medicinske lungesygdomme, kirurgiske sygdomme, medicinske nervesygdomme, øjensygdomme, øre- næse- og halssygdomme, vævsundersøgelser, psykiatri og børnesygdomme.

Færøernes sygeplejeskole sorterer fra 2000 under Undervisnings- og Kulturministeriet.

Klaksvík sygehus har 36 sengepladser. Følgende specialer er repræsenteret på sygehuset: Almen kirurgi, ortopædisk kirurgi, intern medicin, neurologi og anæstesiologi. Til specialerne er 2 af overlægerne tilknyttet kirurgi, 1 overlæge til intern medicin og 1 overlæge til anæstesiologi. Herudover er der til sygehuset normeret 3 sygehuslægestillinger, der indtil videre er besat med reservelæger.

Suðuroy sygehus har 26 sengepladser. Sygehusets læger er specialister i almen kirurgi og ortopædisk kirurgi.

I 1976 oprettedes Hotel Tórshavn, en selvejende institution, som har til formål at tilbyde logi til patienter, der sendes til Danmark, og til disses pårørende. Hotellens drift blev i 1986 henlagt under det færøske sygehusvæsen. I foråret 2000 flyttede institutionen til nye og bedre lokaler på Østerbro i København. Der er nu 38 pladser mod tidligere 24. Institutionen ændrede samtidig navn til **Patienthotellet Tórshavn**.

Oplysninger om sygehusenes kapacitet og belægning, sygehusenes samlede udgifter, sygehusenes bruttoudgifter pr. sygedag og sygehusenes normerede personale fremgår af bilag 10.1 - 10.4.

Sygehusenes administration

På sygehusene i Klaksvík og Tvøroyri forestås den daglige ledelse af en inspektør. Landssygehuset ledes af et team bestående af en sygehusdirektør, en lægelig chef samt en chef for sygeplejen. For hvert af sygehusene vælger landsstyret endvidere et sygehusråd på 5 medlemmer. Rådet kan behandle alle spørgsmål vedrørende pågældende sygehus og har desuden en rådgivende funktion overfor landsstyremanden for heilsumål (Sundhedsministeren). Sundhedsstyrelsen har tilsynet med det samlede sygehusvæsen.

Færøske patienters behandling udenfor Færøerne

Indtil 1. januar 1988 kunne færøske patienter vederlagsfrit undersøges og behandles på Rigshospitalet. I forbindelse med overgangen til bloktilskud bortfaldt denne ordning, og Færøernes landsstyre og Sundhedsministeriet indgik en aftale om indlæggelse af færøske patienter på Rigshospitalet. Ifølge aftalen forpligtede Rigshospitalet sig til årligt at modtage 600 færøske patienter til indlæggelse og at afsætte 8000 sengedage til færøske patienter. Herudover var Rigshospitalet forpligtet til at modtage færøske patienter til ambulans behandling. Landsstyret betalte et samlet årligt beløb for denne kapacitet, der stod til rådighed.

Aftalen blev pr. 1. januar 1992 ændret således, at det færøske sygehusvæsen - i lighed med den ordning, der gælder for de danske amtskommuners betaling for behandling af patienter på Rigshospitalet - løbende betaler for de faktiske ydelser, som færøske patienter modtager på Rigshospitalet.

I henhold til lagtingslov nr. 89 af 4. juni 1996 om Færøernes sygehusvæsen, har den pågældende overlæge nu ret til at sende patienter til behandling i Danmark. Også til andre hospitaler end Rigshospitalet. Efter tilladelse fra landsstyret kan overlægen i særlige tilfælde sende en patient til behandling i andre lande.

Der er på Lagtingsfinansloven for 2002 afsat et beløb på 60,0 mio. kr. vedrørende patientbehandling udenfor Færøerne. Ved beregningen af bloktilskuddet er udgifterne til behandling af de færøske patienter på hospitaler i Danmark indregnet fuldt ud.

Jordemodervæsenet

I medfør af anordning fra 1982 om svangerskabshygiejne og fødselshjælp ansættes jordemødre under det færøske sygehusvæsen. Der er normeret 17 stillinger, herunder en stilling som ledende jordemoder. Der ydes vederlagsfri forebyggende undersøgelser hos læge og jordemoder, ligesom der ikke betales vederlag i forbindelse med fødslen.

10.4. Landslægen

Landslægen er Lagtingets og landsstyrets sagkyndige i lægelige, hygiejniske, miljømæssige og socialmedicinske forhold. Landslægen fører på Sundhedsstyrelsens vegne tilsyn med den virksomhed, der udøves på Færøerne af læger, sygeplejersker, tandlæger, jordemødre, farmaceuter og andre medarbejdere inden for sundhedsvæsenet. Landslægen udarbejder og udgiver årlige medicinalberetninger for Færøerne, og han yder som embedslæge bistand til rets- og politimyndighederne. Udgifterne til landslægeembedet betales af statskassen.

11. UNDERVISNINGSVÆSEN

11.1 Indledning

Hvad undervisningsvæsenet omfatter

Det færøske undervisningsvæsen omfatter:

- Folkeskolen, gymnasiet, HF-kursus og erhvervsgymnasiale uddannelser.
- Lærlingeuddannelser og grunduddannelser inden for handels- og kontorfagene og de tekniske fag.
- Skibskokkeuddannelse.
- Navigationsuddannelser, maskinmesteruddannelse og andre maskin- og elteknikeruddannelser, merkonomuddannelser, sygeplejerskeuddannelse, pædagog- og læreruddannelse samt videnskabelige specialkurser, herunder basisuddannelser, forberedende eksamensuddannelser, exam.art.-studier, B.A.-studier, B.S.-studier og hovedfagsstudier.
- Anden undervisning som højskole, husholdningsskole, musikskole, efteruddannelse samt fritidsundervisning.

Særanliggende og fællesanliggende

Gymnasierne, HF-kurserne, fiskerierhvervsskolen, navigationsskolerne, Færøernes folkehøjskole, Færøernes husholdningsskole og Færøernes Universitet (Fróðskaparsetur Føroya) er overtaget som særanliggende, mens folkeskolen, Færøernes seminarium, de tekniske skoler, Færøernes handelsskole, maskinmesterskolen og fritidsundervisningen indtil 1. januar 2002 var fællesanliggende.

På de områder af undervisningsvæsenet, der indtil 1. januar 2002 fortsat var fællesanliggende, var administrationen af områderne imidlertid i medfør af hjemmestyrelovens § 9 henlagt til Færøernes landsstyre, der også inden for visse grænser havde kompetencen til at fastsætte regler for de enkelte områder.

Færøernes landsstyre og den danske regering indgik imidlertid den 21. december 2001 en aftale om overtagelse af den resterende del af skolevæsenet og pr. 1. januar 2002 har Færøerne overtaget det fulde ansvar for lovgivningen, administrationen og økonomien på folkeskole- og erhvervsskoleområderne.

Administrationen af undervisningsvæsenet

Administrationen af hele det færøske undervisningsvæsen er samlet under landsstyret.

Olajdag (29. juli) 1996 blev lagtingslov nr. 103 af 26. juli 1994 om Færøernes styrelsesordning sat i kraft i sin helhed. Dette medførte, at det enkelte landsstyremedlem fra lovens ikrafttræden alene har ansvaret for sit sagsområde, og at administrationen ligeledes er underlagt vedkommende landsstyremedlems ansvar.

Samtidig med blev lagtingslov nr. 58 af 2. oktober 1978 om styrelsen af undervisningsvæsenet ændret, således at Landsskularáðið (Undervisningsrådet) blev nedlagt og reglementet for undervisningsdirektøren samtidig sat ud af kraft. Administrationen af undervisnings- og forskningsanliggender har således siden Olajdag 1996 været placeret direkte under vedkommende landsstyremedlems ansvar.

I skrivelse af 3. august 1996 har vedkommende landsstyremedlem givet undervisningsdirektøren hjemmel til, foreløbig inden for sit hidtidige ansvarsområde, at fortsætte som leder af skoleadministrationen.

De sager, som Undervisningsrådet frem til Olajdag 1996 har behandlet og taget stilling til, skal nu forelægges vedkommende landsstyremedlem til stillingtagen. Det gælder især sager angående ansættelser, økonomi, lovarbejde og administrative opgaver af særlig politisk karakter.

11.2. Grunduddannelser m.v.

Folkeskolen

Folkeskolens styrelse er fastlagt i lagtingslov nr. 125 af 20. juni 1979 om folkeskolen senest ændret ved lagtingslov nr. 128 af 22. december 2000. Folkeskolen er en kommunal skole. Tilsynet med og styrelsen i øvrigt af kommunens skole udøves af skolekommissionen, der har kompetence i alle sager vedrørende kommunens skolevæsen, der ikke udtrykkeligt er henlagt til andre myndigheder. Skolekommissionen vælges samtidig med og efter samme regler som kommunalbestyrelsen. Overtilsyn med folkeskolen føres af Landsskúlafyrisingin ifølge ovennævnte skrivelse af 3. august 1996 fra vedkommende landsstyremedlem.

Folkeskolen omfatter en syvårig grundskole og en treårig fortsættelsesskole. Undervisningspligten er 7 år, men de allerfleste elever fortsætter i fortsættelsesskolen.

Antallet af elever i den enkelte skole varierer fra kun én elev til knapt 450 elever. Ifølge folkeskoleloven af 1979 med senere ændringer er skolen en udelt skole, hvor eleverne dog har en vis valgfrihed i fagkombinationerne i fortsættelsesskolen. Ved afslutningen af undervisningen i 9. og 10. klasse kan eleverne indstille sig til folkeskolens afgangsprøve.

Lærernes lønnings- og ansættelsesforhold er fastsat i henhold til lov nr. 474 af 10. juni 1997 om tjenestemænd m.fl. i folkeskolen på Færøerne. Ifølge Lagtingslov nr. 125 af 20. juni 1997 senest ændret ved lagtingslov nr. 128 af 22. december 2000 om folkeskolen skal en lærer have eksamen fra Færøernes seminarium eller fra et dansk seminarium med tillæg af en særlig prøve i færøsk efter nærmere af Landsskúlaráðið fastsatte regler.

Med virkning fra den 1. juli 1997 trådte lov om ophævelse af lov om tjenestemænd m.fl. i folkeskolen på Færøerne i kraft. Herved overgik lærerne fra at have været ansat i henhold til den danske tjenestemandsløvgivning til at være undergivet de færøske tjenestemandregler.

Grundlønningerne og de nærmere regler om lønfastsættelser i øvrigt fastsættes efter aftale mellem Færøernes landsstyre og Færøernes lærerforening.

Udover de tjenestemandsansatte lærere i den færøske folkeskole underviser et vist antal timelærere og vikarer. Alle ansatte vikarer har nu en seminarieuddannelse.

Privat skole og førskole

Færøernes eneste tilbageværende privatskole (Adventistaskúlin) findes i Tórshavn. I 1985 overtog Tórshavn kommune den private skole, Sankta Fransskolen. Som den eneste skole har Sankta Fransskolen en førskoleklasse (børnehaveklasse). Skolen er at betragte som en almindelig kommunal skole fra 1. august 1995 at regne.

Specialpædagogisk og psykologisk arbejde

Det specialpædagogiske og psykologiske arbejde under Undirvísningar- og Mentamálastýrið (det færøske Undervisnings- og kulturministerium) er samlet under en organisation Sernámsdepilin (Specialpædagogisk/psykologisk Center). Aktiviteterne på området er mange og forskelligartede med undersøgelser, rådgivning, behandling, støtte og undervisning. Arbejdet foregår både i centret og rundt på Færøerne.

Bevillinger til dette område inklusiv, administration og forvaltning, er samlet på en konto på finansloven under betegnelsen Sernámsdepilin.

Sernámsdepilin har – ud over forvaltning og udvikling af det specialpædagogiske område - til opgave at organisere og rådgive i forbindelse med alle specialpædagogiske opgaver i undervisningsvæsenet og skal især betjene børn og unge i alderen fra 0 til 18 år. Der samarbejdes med socialvæsenet på flere områder, f.eks. i forbindelse med hjælpemidler, støtte til børn under skolealder og døgninstitutioner for børn og unge. Der er endvidere samarbejde med hospitalsvæsenet, især med den børnepsykiatriske konsulenttjeneste.

Pædagogisk psykologisk rådgivning og specialundervisning i Folkeskolen

Forældre, pædagoger, lærere, medarbejdere i social- og sundhedsvæsenet og den enkelte borger kan henvende sig til PPR i forbindelse med pædagogiske og psykologiske problemer hos børn og unge.

Specialundervisning, herunder høre/tale-undervisning og anden specialpædagogisk bistand finder sted i børnehaver, folkeskolen og på Skúlin í Sernámsdepilin. Hertil kommer undervisning i hjemmet eller på sygehus. Med undtagelse af de forholdsvist få elever, der går på Skúlin í Sernámsdepilin, går alle børn i den undervisningspligtige alder, uanset handicap, i den lokale folkeskole. Det samme gør sig gældende for børn under skolealderen med handicap, de går i den lokale daginstitution, ofte med støttepædagog.

Specialpædagogisk bistand til børn under skolealderen omfatter rådgivning, behandling og taleundervisning. Eventuelle støttepædagoger betales af socialvæsenet.

Elever, der på grund af sygdom ikke kan deltage i den normale undervisning i skolen, får undervisning i hjemmet eller på sygehuset. Endvidere gives specialundervisning i færøsk for fremmedsprogede elever.

11.3. Ungdomsuddannelser

Almene gymnasie- og HF-uddannelser

Der findes to gymnasier på Færøerne, der begge har HF-undervisning. Føroya Studentaskúli og HF-skeið som ligger i Tórshavn, og Studentaskúlin og HF-skeiðið í Eysturoy som ligger i Kambsdalur. Gymnasiet i Tórshavn har en gymnasieafdeling knyttet til sig på Suðuroy, mens gymnasiet i Kambsdalur har en HF-afdeling i Klaksvík.

Landskassen afholder alle udgifter i forbindelse med gymnasierne og HF-kurserne. Driftsudgifterne udgjorde i 2001 ca. 49,7 mio. kr.

Gymnasieuddannelsen er en 3 årig uddannelse med obligatoriske fag, samt valgfag på højt niveau og på mellemniveau.

Gymnasieelever skal ved optagelsen vælge mellem sproglig eller matematisk linie. I første gymnasieklasse er alle fag obligatoriske. I anden gymnasieklasse skal eleverne vælge 1 valgfag og i tredje gymnasieklasse mindst 3 valgfag.

I 2001 blev der optaget 7 klasser (3 sproglige og 4 matematiske) på Føroya Studenterskúla og HF-skeið i Tórshavn, 2 klasser (1 sproglig og 1 matematisk) på afdelingen i Suðuroy og 3 klasser (2 sproglige og 1 matematisk) på Studentaskúlan og HF-skeiðið på Eysturoy.

HF-uddannelsen er en 2 årig uddannelse med obligatoriske fag og valgfag. Foruden de obligatoriske fag skal eleverne have mindst 2 valgfag på valgfagsniveau.

I 2001 blev der optaget 2 HF-klasser på Føroya Studentaskúla og HF-skeið i Tórshavn, 1 HF-klasse på Studentaskúlan og HF-skeiðið i Eysturoy og 1 klasse på Klaksvíkar HF-Skeið.

I henhold til den nye gymnasieordning er der mulighed for at tage fag på gymnasieniveau som enkeltfag. Denne mulighed er specielt tiltænkt elever, der mangler et fag på et bestemt niveau for at få adgang til en højere uddannelse. Det er også muligt at læse enkeltfag i HF-ordningen.

I august 2001 havde Føroya Studentaskúli og HF-skeið, iberegnet afdelingen på Suðuroy, 71 lærere, hvoraf 10 havde orlov. På Studentaskúlin og HF-skeiðið i Eysturoy, iberegnet Klaksvíkar HF-skeið, var der 30 fastansatte lærere, hvoraf 2 havde orlov, samt 8 timelærere. Elevantallet var i september 2001, 482 elever i Tórshavn, 110 i Suðuroy, i Eysturoy 138 studenter og 36 HF-elever samt 44 HF-elever i Klaksvík.

Basisuddannelser

Fiskeindustriens basisuddannelse (SIF) gives i henhold til lagtingslov nr. 43 af 5. maj 1987 om Færøernes erhvervsskole for fiskeindustri og akvakultur med ændringer i lagtingslov nr. 69 af 10. maj 2000. Uddannelsen giver eleverne erhvervskompetence og samt kompetence til fortsat højere uddannelse inden for fiskeindustrien. I alt 10 elever blev optaget til fiskeindustriens basisuddannelse i 2000. 13 elever blev optaget i 2001.

Grunduddannelse inden for administrations-, handels- og kontorområdet (FHS) gives i henhold til lagtingslov nr. 107 af 29. december 1998. Den et-årige grunduddannelse er basisår for højere handelseksamen samt 2. del af lærlingeuddannelserne. I alt 165 elever blev optaget til FHS-grunduddannelsen i august 2001.

Teknisk grunduddannelse (SIT) gives i henhold til lagtingslov nr. 41 af 23. april 1999. Uddannelsen er tilrettelagt i moduler og fagområder med henblik på at opfylde optagelseskravene til fortsatte tekniske uddannelser. I alt 32 elever blev optaget til SIT-grunduddannelsen i Tórshavn august 2001.

I august 2001 startede 20 elever på en akademieuddannelse til produktionsteknolog. Akademieuddannelsen til produktionsteknolog er ny.

Lærlingeuddannelser

På det merkantile uddannelsesområde gælder lagtingslov nr. 94 af 29. december 1998 om faglige uddannelser som senest er ændret ved lagtingslov nr. 48 af 26. marts 2002 samt lagtingslov nr. 107 af 29. december 1998 om grunduddannelse inden for administrations-, handels- og kontorområdet (FHS).

Skoleopholdene i lærlingeuddannelserne på det merkantile område foregår på handelsskolen i Tórshavn, der har en afdeling i Kambsdalur samt afdelinger i Klaksvík, Tvøroyri, Vágur og Sørvágur. I lærlingeuddannelser, hvor skoleuddannelsen ikke er etableret på Færøerne, får lærlingene deres skoleophold på handelsskoler i Danmark.

På det tekniske uddannelsesområde gælder lagtingslov nr. 94 af 29. december 1998 om faglige uddannelser som senest er ændret ved lagtingslov nr. 48 af 26. marts 2002 samt lagtingslov nr. 41 af 23. april 1999 om tekniske grunduddannelser.

Skoleopholdene i lærlingeuddannelserne på det tekniske område foregår på de to tekniske skoler. I lærlingeuddannelser, hvor skoleuddannelsen ikke er etableret på Færøerne, får lærlinge deres skoleophold på tekniske skoler i Danmark. Der undervises i følgende lærlingeuddannelser: maskin-, plade og konstruktions-, stålskibssmed, rørsmed, bilmekaniker, elektriker, snedker, tømrer og frisør. I alt 84 lærlingkontrakter blev oprette i Tórshavn i 2001 på det tekniske område.

Erhvervsgymnasiale uddannelser

Fiskeindustriens erhvervsgymnasiale uddannelse (HIF) gives i henhold til lagtingslov nr. 43 af 5. maj 1987 med ændringer i lagtingslov nr. 69 af 10. maj 2000. HIF-uddannelsen foregår på fiskeindustriskolen i Vestmanna. Uddannelsen varer 3 år med et basisår (SIF). 13 elever blev optaget til HIF-uddannelsen i 2000. I 2001 blev optaget 6 elever.

Højere handelsuddannelse (HH) gives i henhold til lagtingslov nr. nr. 43 af 23. april 1999. HH-uddannelsen, der er en erhvervsgymnasial uddannelse, foregår på handelsskolen i Tórshavn og i afdelingen i Kambsdalur. Uddannelsen varer i 3 år med et fælles basisår. I alt 115 elever blev optaget på HH-uddannelsen august 2001.

Højere teknisk uddannelse (HT) gives i henhold til lagtingslov nr. 42 af 23. april 1999. HT-uddannelsen, der er en erhvervsgymnasial uddannelse, foregår på teknisk skole i Klaksvík. Uddannelsen varer 3 år med et fælles basisår (teknisk grunduddannelse). I alt 21 elever blev optaget på HT-uddannelsen i 2001.

Andre uddannelser/kurser

På erhvervsskolerne foregår en del kurser og efteruddannelser for faglærte. På handelsskolerne er der datanomuddannelse samt uddannelse indenfor bank- og sparekasseområdet og andre korte erhvervskurser. De statskontrollerede prøver omfatter både de almindelige enkeltfagsprøver og højere fagprøver. Begge er 1-årige, ligesom merkonomprøverne er 1-årige. Prøverne kan efter 2-3 år stykkes sammen til en linieeksamen.

11.4. Videregående uddannelser

Navigationsskoler (Sjómansskúlar)

Der er to navigationsskoler på Færøerne - Færøernes navigationsskole (Føroya Sjómansskúli) i Tórshavn og sømandsskolen i Klaksvík (Klaksvíkar Sjómansskúli).

På skolen i Tórshavn uddannes kystskippere (heimaskiparar), sætteskipperer (skiparar) og skibsførere (skipsførarar). På skolen i Klaksvík uddannes kystskippere, sætteskipperer og skibskokke, og desuden er der en søfartsskoleuddannelse (se nedenfor).

Uddannelserne til kyst-, sætteskipper og skibsfører er tilrettelagt efter et modulsystem, således at der til hver enkelt uddannelse er foreskrevet et vist antal moduler, der skal bestås eller godkendes, inden eleven kan gå videre i uddannelsessystemet. Uddannelsen er normeret til henholdsvis 12, 6 og 18 måneder.

Der er indgået aftale mellem Færøernes landsstyre og Søfartsstyrelsen om ligestilling mellem den færøske skibsføreruddannelse og tilsvarende dansk uddannelse.

På Føroya Sjómansskúli gik i 2000, 125 elever og i 2001, 121 elever. Driftsudgifterne var på henholdsvis 8.633 mio. kr. og 8.670 mio. kr.

Driftsudgiften på Klaksvíkar Sjómannaskúla var på 2,466 mio. kr. 2001.

På skolen i Klaksvík blev der i sommeren 1991 etableret en søfartsskole (Sjóvinnuskúli). Den færøske søfartsskoleuddannelse svarer til den danske søfartsskoles modul I og II og er normeret til 5 måneder.

Endvidere udbydes der på søfartsskolen sikkerhedskurser for søfarende og personale med tilknytning til søerhvervet. Kurset er af 1 uges varighed og indeholder - udover det der foreskrives i STCW-konventionens regulativ VI/1 - en del om arbejdssikkerhed.

Begge skoler holder med mellemrum kurser til erhvervelse af duelighedsbevis i sejlads og radiotelefonikurser - VHF (ugekursus). Skolerne udbyder endvidere kurser til radiooperatør med telex og GMDSS (95 lektioner).

Eleverne fordeler sig således på skolens uddannelser:

	Forår 2000	Efterår 2000	År 2001
Skipper	0	0	8
Kystskippere	8	8	15
Kokke	12	12	19
Sømænd	10	13	6

Maskinmesterskole

På Færøernes maskinmesterskole (Maskinmeistaraskúlin) uddannes maskinister, maskinmestre og motorpassere. Skolen tilbyder også duelighedsbevis i motorpasning. Skolen har tidligere haft elinstallatøruddannelser, men disse blev nedlagt i starten af 90'erne pga. nedskæringer i de offentlige bevillinger.

Duelighedsbevis i motorpasning er normeret til 160 timer, motorpasseruddannelsen ½ år (2dg/uge), maskinistuddannelsen 1 år og maskinmesteruddannelsen til 3 år. Uddannelserne er opdelt i halvårige semestre og med eksamen hvert semester.

Skolen arbejder efter en færøsk lov om maskinmesteruddannelse og en færøsk bekendtgørelse. Der er lavet en aftale mellem Landsskúlafyrisingin og Søfartsstyrelsen om ligestilling af færøske og danske maskinmesteruddannelser.

Elevtallet på skolen i år 2001 er 94 (både 1. og 2. semester). Driftsudgifterne for år 2002 er foreløbig regnskabsført med 7.186 mio. kr.

Færøernes sygeplejeskole

Færøernes sygeplejeskole, der blev oprettet i 1960, er godkendt af den danske sundhedsstyrelse.

Uddannelsestiden er i alt 45 måneder, fordelt på 25 måneders teori og 20 måneders praktik. Den teoretiske uddannelse foregår på sygeplejeskolen, mens den praktiske uddannelse foregår på de tre sygehuse og i den primære sundhedstjeneste på alders- og plejehjem samt inden for sundheds- og hjemmesygeplejerskeordningen.

Skolens undervisningsplan godkendes af Sundhedsstyrelsen og af Undervisnings- og Forskningsministeriet. Til bistand for skolens ledelse er der nedsat et skoleråd.

Skolen havde i år 2001 i alt 75 elever under uddannelse.

Sygeplejeskolen blev den 1. januar 2000 overflyttet fra Almanna- og heilsumálastýrið til Mentamálastýrið.

Der blev i år 2000 oprettet en afdeling på Tvøroyri, hvor der skal uddannes social- og sundhedshjælpere og assistenter. De første elever blev optaget i maj 2001. Afdelingen for Grundlæggende Social- og sundhedsuddannelser vil de første par år uddanne 20 social- og sundhedshjælpere samt opkvalificere 40 nuværende hjemmehjælpere.

I forbindelse med overtagelsen af hele skolevæsenet som færøsk særanliggende planlægger Mentamálastýrið en lagtingslov om uddannelse af sygeplejesker. Uddannelsen af sygeplejesker på Færøerne er hidtil reguleret efter bekendtgørelse nr. 653 af 17. juli 1992.

Færøernes seminarium

Færøernes seminarium uddanner lærere og pædagoger samt efteruddanner folkeskolelærere.

Læreruddannelsen, der varer 4 år, uddanner lærere til folkeskolen samt sigte mod, at lærerne skal kunne påtage sig undervisning i andre skoleformer. Optagelsesbetingelserne på seminariet er bestået studentereksamen, HF-eksamen eller lignende. I forbindelse med seminariet findes en kommunal øvelsesskole med godt 495 elever. Der var i skoleåret 2000/2001 96 elever på uddannelsen. Af disse var 65 kvinder og 31 mænd.

Pædagoguddannelsen, der varer 3 ½ år uddanner pædagoger til vuggestuer, børnehaver, fritidshjem og institutioner for personer med sociale vanskeligheder, fysiske eller psykiske handicap. Optagelsesbetingelserne er mindst 9 års skolegang, HF- eller studentereksamen, handelsskoleeksamen, relevant erhvervsuddannelse eller dokumenterede tilsvarende faglige kundskaber. Der bliver også lagt vægt på, at ansøgeren har arbejdet på dag-

institutioner eller på andre institutioner i mindst ½ år. I skoleåret 2000/2001 var der 97 elever på uddannelsen. Af disse var 78 kvinder og 19 mænd.

På seminariet er der kantine og mulighed for, at et antal studerende kan bo på skolen.

Seminariets driftsudgifter var i 2001 på 12,9 mio. kr., hvoraf Tórshavn kommune afholdt 1,3 mio. kr.

Efteruddannelse af folkeskolelærere

Der bliver løbende afholdt kurser af relevans for arbejdet i folkeskolen med emner inden for f.eks. såsom pædagogik og psykologi, sprog, matematik, kemi, fysik, historie, biologi, geografi, musiske fag og idræt. Kurserne er som oftest arrangeret i moduler som uge- eller 14 dages kurser.

11.5. Højere uddannelser

Fróðskaparsetur Føroya (Færøernes Universitet)

Fróðskaparsetur Føroya (Færøernes Universitet) blev stiftet i 1965 som en selvejende institution. Ifølge gældende lov (lov nr. 65 fra 21.05.87 som ændret ved lov nr. 78 fra 12.06.90 og lov nr. 84 fra 13.06.95) har institutionen til opgave at drive forskning, give højere undervisning og udbrede kendskab til videnskabelige metoder og resultater.

Administrativt står Fróðskaparsetur Føroya direkte under Mentamálastýrið, og institutionens driftsudgifter dækkes af landskassen med bevilling på lagtingets finanslov, desuden dækkes en del projekter ved ekstern finansiering. Bevillingen for 2000 udgjorde 11,9 mio. kr., for 2001 14,0 mio. kr. I 2002 er bevillingen på 16,0 mio. kr.

Institutionen ledes af rektor sammen med et universitetsråd. I universitetsrådet sidder rektor samt formanden for hvert af de tre fakultetsråd.

Universitetet kan tilbyde følgende uddannelser (som dog ikke alle begynder hvert år, men varierer fra år til år, med fra ét til flere års mellemrum):

Føroyamálsdeildin (fakultet for færøsk sprog og litteratur):

Exam.art.-studiet i nordisk, specielt færøsk sprog og litteratur (etableret i 1976), er en 2-årig uddannelse. Den danner basis for videreuddannelse ved Færøernes Universitet og i udlandet. Samtidig er den et selvstændigt bifag. I årene 1977-2001 har 99 studerende afsluttet denne uddannelse. I 2002 blev der optaget nyt hold exam.-art.-studerende.

Hovedfagsstudiet i nordisk, specielt færøsk sprog og litteratur er en 2-årig overbygning på exam.art.-studiet og afsluttes med cand.phil.-eksamen. Med yderligere et bifag bliver man cand.mag. Det første hold påbegyndte hovedfagsstudiet i 1987. Til og med 2001 har 11 studerende gennemført uddannelsen. I 2002 vil der for første gang blive optaget studerende til *B.A. (Bachelor of Art)-uddannelse i nordisk, specielt færøsk sprog og litteratur* – med mulighed for at fortsætte det følgende år på hovedfagsstudiet. Fakultet havde i 2002 2 ph.d.studerende.

Søgu- og samfælgsdeildin (fakultet for historie og samfundsfag):
Grunduddannelsen (exam.art.) i historie er en 2-årig uddannelse, der blev etableret i 1987. Til og med 2001 har 25 fuldført uddannelsen. Studieåret 2001-2002 startede et nyt hold med 24 studerende.

B.A.(Bachelor of Art) -uddannelsen i historie og kulturhistorie er en 1-årig uddannelse efter bestået exam.art. i historie. Den begyndte i 1989. Til udgangen af 2001 har 18 bestået.

Kandidatuddannelsen (cand.phil.) i historie og kulturhistorie er en 1-årig uddannelse efter bestået B.A.-uddannelse i historie og kulturhistorie. Med et yderligere bifag bliver man cand.mag. Kandidatuddannelsen begyndte i 1991. Til udgangen af 2001 har 5 bestået.

Årskursus i samfundsvidenskab er en 1-årig uddannelse, der blev påbegyndt studieåret 1993-94 og fortsatte med et nyt hold studieåret 1994-95 samt endnu et i 2000-01. 25 har bestået denne uddannelse.

Årskursus i økonomi, handel og sprog er en 1-årig uddannelse, der blev påbegyndt studieåret 1993-94 og fortsatte med et nyt hold studieåret 1994-95. 8 har bestået denne uddannelse.

Årskursus i kultur og samfund er en 1-årig uddannelse, som blev påbegyndt for første gang studieåret 2000-01 med 14 studerende. 5 har bestået denne uddannelse

B.A. i statskundskab er en 3-årig uddannelse, som forsøgsvis blev påbegyndt for første gang 2001-2002 med 11 studerende.

Fakultetet havde i 2001 i alt 3 *ph.d.studerende*. I 2001 blev der tildelt 1 ph.d.-grad.

Náttúruvísindadeildin (fakultet for naturvidenskab og teknik):

Basisuddannelsen i kemi og biologi er en 2-årig uddannelse. Den danner grundlag for videreuddannelse til *B.S.(Bachelor of Science) i biologi* ved Færøernes Universitet eller i udlandet. Der optages studerende hvert andet år (i ulige årstal) til denne uddannelse. Et nyt hold blev optaget i 2001 med 10 studerende.

B.S.-uddannelsen i biologi er en 1-årig uddannelse efter bestået basisuddannelse, som afsluttes med en større projektopgave. Uddannelsen danner basis for videreuddannelse i udlandet. Uddannelsen svarer til Bachelor-uddannelserne i andre lande. Et nyt hold blev optaget i 2001 med 7 studerende.

Basisuddannelsen i matematik og fysik er 2-årig. Den danner grundlag for videreuddannelse til B.S. (se nedenfor) ved Færøernes Universitet eller i udlandet. Der optages studerende hvert andet år (i lige årstal) til denne uddannelse. Nyt hold vil blive optaget i 2002.

B.S.-uddannelsen i fysik og geofysik er normeret til 1 år efter bestået basisuddannelse. Uddannelsen danner basis for videreuddannelse i udlandet.

B.S.-uddannelsen i datalogi er en 1-årig uddannelse efter bestået basisuddannelse med afgangseksamen og kan danne basis for videreuddannelse i udlandet.

B.S.-uddannelsen til elektroingeniør er en 1 ½-årig uddannelse efter bestået basisuddannelse med afgangseksamen på diplomingeniørniveau.

B.S.-uddannelsen til petroleumingeniør er en 1 ½-årig uddannelse efter bestået basisuddannelse med afgangseksamen på diplomingeniørniveau.

For sidstnævnte fire B.S.-uddannelser gælder, at hovedparten af undervisningen de første to år er koordineret med *basisuddannelsen i matematik og fysik*.

Fra fakultetet for naturvidenskab og teknik er der i tidsrummet 1988-2001 udskrevet 71 studerende med basisuddannelse, dele af basisuddannelse eller dele af B.S.-uddannelse. 23 studerende har bestået B.S.-eksamen.

Fakultetet havde i 2001 2 ph.d. studerende. I 2002 er antallet 3.

I 2001 er der udskrevet 2 cand.mag.-beviser på Fróðskaparsetur Føroya.

Antallet af studerende i 2001/2002 var - ifølge matriklen pr. 31.01.2002 - 159 (53 på fakultet for færøsk sprog og litteratur, 57 på fakultet for historie og samfundsvidenskab og 52 på fakultet for naturvidenskab og teknik – forskellen mellem antallet af studerende i alt på 159 og antallet af studerende sammenlagt på fakulteterne 162 skyldes, at nogle af studenterne er tilmeldt mere end et fakultet.

Universitetets stab af faste videnskabelige medarbejdere bestod ved udgangen af 2001 af 22 personer (heraf 4 deltidsbeskæftigede), foruden 7 forskningsstipendiat (aflønnet med eksterne midler). Til undervisningen benytter Universitetet også eksterne undervisere.

Det teknisk-administrative personale udgjorde ved udgangen af 2001 15 personer (heraf 6 på deltid).

Foruden undervisning og forskning forestår fakultetet for færøsk sprog og litteratur flere større samlinger (ordsamling, stednavnesamling, folkemindesamling, dialektsamling).

Til to offentlige eksamenskurser i engelsk var der i 2000/01 indskrevet 39 elever. I 2001/02 er antallet 53.

Til et offentligt eksamenskursus i færøsk var der i 2000/01 indskrevet 23 elever. I 2001/02 er antallet 21.

Der var 11 offentlige foredragsaftener i 2001 med i alt 350 tilhørere.

11.6. Anden undervisning

Ud over de ovennævnte grunduddannelser, videregående uddannelser og erhvervsuddannelser, foregår der på Færøerne forskellige andre undervisningsaktiviteter. Blandt disse kan nævnes folkehøjskolen (i Tórshavn), husholdningsskolen (i Klaksvík), aftenskolerne og musikskolerne (Suðuroy, Vágur, Nord-Streymoy, Argir, Tórshavn, Gøta, Leirvík, Fuglafjørður og Klaksvík).

11.7. Uddannelsesstøtte

Den 1. august 1988 overtog hjemmestyret fra Statens Uddannelsesstøtte støtteordningen for studerende på Færøerne. Beløb svarende til de seneste års udbetalinger fra SU indgår fra og med 1988 i de bloktilskud, som staten årligt yder til landskassen. Den nuværende fordeling af støtten sker på grundlag af regler i lagtingslov nr. 45 af 23. april 1999 med ændringer i lagtingslov nr. 60 af 27. april 2001.

I finansåret 2001 blev der i alt udbetalt ca. 63,5 mio. kr. i uddannelsesstøtte til uddannelsessøgende elever på Færøerne og i udlandet, i 2002 påregnes 75,7 mio. kr. Hjemmestyrets overtagelse af støtteordningen for studerende på Færøerne har ikke ændret ved den hidtidige ordning, hvorefter færøske studerende på de videregående uddannelser i Danmark og i udlandet modtager støtte fra Statens Uddannelsesstøtte efter de sædvanlige danske regler.

12. RETS- OG POLITIVÆSEN SAMT OVERØVRIGHEDEN

12.1. Færøernes retsvæsen

Færøernes ret har hovedtingsted i Tórshavn, hvor ordinær retsdag normalt afholdes hver tirsdag. Retten har desuden fast bitingsted i Tvøroyri, hvor der afholdes ordinære retsmøder mindst 4 gange om året. Herudover afholdes der i et vist omfang retsmøder i Klaksvík og i flere bygder.

Dommeren (Sorenskriveren) er overformyndet på Færøerne og formand for Færøernes Ulykkesforsikringsråd, Færøernes Overfredningsnævn, Lejenævnet for Tórshavn kommune, Færøernes Overlandvæsenskommission, Færøernes Overudskiftningskommission, Det færøske nævn vedrørende erstatning fra staten til ofre for forbrydelser og Færøernes Nævn for børneforsorg. Endelig er dommeren medlem af Sterilisationsnævnet, konkurrenceankenævnet og ankenævnet for telekommunikation.

Den 1. maj 1995 trådte en ændring af den færøske retsplejelov i kraft, således at retten består af 2 sorenskrivere (dommere), hvoraf den ene varetager rettens administration.

Foruden de nævnte sorenskrivere (dommere) beskæftiger dommerkontoret herefter 1 retsassessor, 4 dommerfuldmægtige, 21 kontorfunktionærer, heraf 7 deltidsansatte, samt 2 elever.

Embedet disponerer over 2 domhuse, hver med 2 retssale og beliggende i henholdsvis C. Pløysengøta og J.H. Schrøtersgøta. Skifteretten holder til i lejede lokaler i Undir Glaðsheggi 7.

Straffesager berammes til foretagelse straks for så vidt angår arrestantsager og f.eks. sager vedrørende fremmed skibe eller senest 4 uger efter anklageskriftets indlevering til retten.

Berammelsestiden i borgerlige sager er ca. 1 måned. Domsforhandling i en borgerlig sag berammes, såfremt sagen ikke kan afgøres på det foreliggende grundlag på den ordinære retsdag omkring 6 uger efter stævningens indlevering til retten. Ægteskabssager m.v. berammes til domsforhandling 14 dage efter parterne har formuleret deres påstande.

Tabel 12.1. Oversigt over Færøernes rets virksomhed.

	1970	1980	1990	1999	2000	2001
Borgerlige sager						
Stævninger indleveret til berømmelse	1.439	2.333	6.450	1.025	1.651	1.569
Afsagte domme i alt	833	1.772	5.655		1087	1.073
heraf udeblivelses- og erk.domme	747	1.702	5.490		1.004	1.028
Straffesager						
Indleveret til berømmelse	330	435	697	469	559	594
Afsagte domme	168	309	500		313	334
Fogedforretninger						
Indleverede begæringer	913	2.883	11.440	3.468	3.328	3.304
Heraf udpantningsbegæringer	32	1.845	4.582	1.900	2.238	1.853
Auktioner						
Auktionsbegæringer i alt	60	127	678	57	43	43
Heraf faste ejendomme	38	54	406	56	42	40
Heraf skibe	3	47	58	1		3
Afholdte auktioner						
Over faste ejendomme	5	9	51	13	10	17
Over skibe	2	18	24	0	1	0

Kilde: Sorenskriveren (dommeren).

Her ud over kan nævnes, at antallet af modtagne dokumenter i tinglysningen i 2001 var på 23.803 (mod 24.351 i 2000 og 25.808 i 1999), og at skifteretten i 2001 havde 382 anmeldte boer (mod 442 i 2000, 548 i 1999 og 661 i 1998).

12.2. Færøernes politivæsen

Politiets organisation og opgaver

Færøerne er en selvstændig politikreds, der som de øvrige danske politikredse er underlagt rigspolitichefen og Justitsministeriet. Politikredsen ledes af landfogeden (politimesteren), der i modsætning til danske politimestre ligeledes er tillagt statsadvokatkompetence. Landfogden møder således i alle straffesager i Færøernes Ret, i ankesager ved Østre

Landsret – som i 2001 havde 3 sessioner på Færøerne - samt i nævningsager, der behandles ved Færøernes Ret med sorenskriveren (dommeren) som retsformand.

Det færøske politikorps ledes af en politiinspektør.

I politikredsen, hvor der er et landfogedkontor, en døgnbetjent station og 6 understationer af forskellig størrelse, udføres de samme opgaver som i danske politikredse. Den færøske bilinspektion, Bileftirlit Føroya overtog i 1996 motorkontorets arbejdsopgaver samt kompetencen til udstedelse af kørekort.

Herudover er der henlagt en række civilretlige arbejdsopgaver til landfogeden og politiet. Landfogeden behandler bl.a. faderskabssager og var indtil marts 2002 for eksempel borgerlig vielsesmyndighed. Endvidere deltager landfogeden i lovforberedende arbejde i samarbejde med de færøske myndigheder. Hertil kommer udarbejdelse af retningslinier for sagsbehandling, der efter forhandlinger med hjemmestyrets myndigheder tilpasses færøske forhold, idet centrale myndigheders generelle retningslinier kun sjældent kan finde anvendelse på Færøerne.

Sysselmændene (stationslederne udenfor Tórshavn), deres stedfortrædere samt nogle kontorfunktionærer er af sorenskriveren meddelt fuldmagt i medfør af retsplejelovens § 17 a, og behandler i denne forbindelse bl.a. foged- og skiftesager. Derudover deltager sysselmændene i et tæt samarbejde med dommerkoret ved behandlingen af en række øvrige sager af civilretlig karakter. Sysselmændene er endvidere borgerlig vielses- og prøvelsesmyndighed.

Personaleforhold

Det juridiske personale består af landfogeden, vicepolitimesteren, en politiassessor og en politifuldmægtig.

Det færøske politikorps, der ikke som i Danmark er opdelt i ordenspoliti og kriminalpoliti, udgjorde pr. 31. december 2001 i alt 103 politifolk (heraf 14 under grunduddannelse i Danmark). Herudover er der ansat 11 reservepolitibetjente.

Politiet på Færøerne forestår selv den indledende udvælgelse af potentielle emner til politiuddannelsen. Disse må herefter gennemgå den almindelige ansættelsesprocedure og uddannelse i Danmark, hvorefter tjenesten skal forrettes på Færøerne. Som en naturlig følge heraf består hovedparten af politistyrken af personer af færøsk oprindelse. Der kan i begrænset omfang ske udveksling mellem danske og færøske politifolk, ligesom der i visse situationer kan udstationeres danske politifolk på Færøerne.

Ved årsskiftet var der ved politiet ansat 27 kontorfunktionærer, heraf 8 i deltidsstillinger samt 1 elev.

I Tórshavn er der ansat 2 parkeringskontrollører.

Arrestvæsenet beskæftigede 12 personer.

Den frie kriminalforsorg

Den frie kriminalforsorg har en afdeling i Tórshavn, hvortil der er knyttet to socialrådgivere. I lighed med de danske afdelinger udarbejder man personundersøgelser og fører tilsyn med betinget dømte og prøveløsladte. Herudover arbejder man tæt sammen med politiet og arresthuset i Tórshavn bl.a. ved ugentlige møder, ligesom der samarbejdes med danske fængsler, hvor personer af færøsk oprindelse er indsat til afsoning.

Kriminalitet

I 2001 blev der registreret 990 straffelovsovertrædelser, hvilket er en stigning på 11,9 pct. i forhold til 2000 (885). Sagsantallet ligger dermed for anden år i træk under 1.000 sager. Sagsantallet har indtil sidste år siden 1982 (1.256 sager) ligger forholdsvis stødt over de 1.000 sager.

Antallet af anmeldte indbrudstyverier og tyverier i øvrigt udgjorde i 2001 henholdsvis 221 og 252 forhold, hvilket svarer til en stigning i forhold til 2000, hvor tallene for indbrudstyverierne udgjorde 92 og tyverier i øvrigt 188.

Antallet af anmeldte indbrudstyverier er for første gang i forhold til de seneste 7 år over 200 sager.

Antallet af anmeldte andre berigelsesforbrydelser faldt i 2000 til langt under 100 sager (40) og er yderligere i 2001 faldet til 22, hvor det steg i 1999 til mere end det dobbelte af niveauet i 1998. Niveauet har ikke været så lavt siden 1990, hvor antallet af anmeldte overtrædelser var på 24.

Det samlede antal anmeldte indbrudstyverier, tyverier i øvrigt og andre berigelsesforbrydelser er i forhold til 2000 steget med 54,6 pct.. Der var i 2000 et fald i forhold til 1999 på 42,4 pct.. Trods varierende udsving, har dette antal ligge på et nogenlunde jævnt niveau de sidste 5-6 år, når man ser bort fra faldet i 2000.

Antallet af anmeldte brugstyverier har været faldende de sidste 12 år. Der blev registreret 39 brugstyverier i 2001. Dermed ses et fald på 13,3 pct. i forhold til året før, men antallet er fortsat under 1994-niveaue (91).

Antallet af hærværksanmeldelser er faldet med 1,3 pct. i forhold til 2000, og er nu på 312. Tendensen siden 1989 synes fortsat fastholdt, idet tallet dengang var helt oppe på 538 forhold. Hærværk udgør dog fortsat ca. 30 pct. af alle anmeldte straffelovsovertrædelser på Færøerne.

Narkotika

I 2001 blev der i lighed med tidligere år ikke konstateret grov narkotikakriminalitet på Færøerne.

Der blev behandlet 55 sager i forhold til 57 i 2000 vedrørende overtrædelser af loven om euforiserende stoffer. Der blev beslaglagt 2,36 gram amfetamin mod 6,86 gram sidste år og 6.208,96 gram hash mod 1.263,06 gram hash sidste år.

Bestræbelserne på at holde hash og andre stoffer ude fra Færøerne er fortsat store. Der ses dog en tendens til indpas af andre (hårdere) stoffer end hash på det færøske narkotikamarked. Det tætte samarbejde mellem politi og toldvæsen, der begge disponerer over narko-hunde, indebærer at opdagelsesrisikoen er ganske høj. Derudover sanktioneres disse lov-overtrædelser strengere på Færøerne end i Danmark, og Færøernes ret er indstillet på hurtig retsforfølgning i sager, hvor der er mulighed for at idømme frihedsstraf.

Færdsel

Antallet af registrerede motorkøretøjsenheder faldt markant fra 18.922 til 15.145 i perioden 1988 til 1994. Antallet stiger nu for syvende år i træk og udgjorde pr. 1. januar 2002 20.976 enheder. Der blev registreret i alt 2003 nye motorkøretøjer i året 2001. Af de 20.976 registrerede motorkøretøjer er 15.598 personbiler, herefter kommer last- og varevogne med 2.940 stk.

Antallet af anmeldte færdselsuheld, herunder med personskaade samt antallet af sigtelser for spirituskørsel faldt kontinuerligt og markant frem til 1994, hvorefter antallet af disse sager synes at ligge på et nogenlunde jævnt niveau. I 2001 steg antallet af anmeldte færdselsuheld (1.344) med 10,3 pct. i forhold til 2000 (1.219).

Udviklingen på færdselsområdet i sin helhed - set over en 7-årig periode - fremgår af tabel 12.2.

Anden særlovgivning

Antallet af anmeldte overtrædelser af anden særlovgivning var i 2001 på nogenlunde samme niveau som i første halvdel af 90'erne.

Politiets regelgrundlag

Den færøske straffelov er hovedsageligt udarbejdet på grundlag af den danske straffelov og er således stort set identisk med den danske straffelov.

Derimod er den færøske retsplejelov på en række punkter forskellig fra den danske retsplejelov, da flere bestemmelser er tilpasset de særlige færøske forhold.

På færdselsområdet gælder en særlig færøsk lagtingslov om færdsel, der dog i opbygning og indhold minder meget om den danske færdselslov. Den 1. juni 2000 trådte lagtingslov nr. 68 af 10. maj 2000 i kraft, der bl.a. ændrede grænsen for spirituskørsel fra 1,20‰ til 0,80‰, promillekørsel fra 0,80‰ til 0,50‰, brug af håndholdte mobiltelefoner under kørslen blev forbudt og hjemmel til konfiskation og tilbageholdelse af køretøjer blev indført m.v.

Med hensyn til antallet af anmeldte lovovertrædelser henvises til beretningens bilag 12.1.

I bilag 12.2 og 12.3 er givet en oversigt over politiets virksomhed i øvrigt og over behandlingsmåden for lovovertrædelser.

12.3. Færøernes overøvrighed (Rigsombudet)

Indledning

Overøvrighedsområdet, der henhører under Indenrigsministeriets ressortområde, og som i Danmark i første række varetages af statsamtene og Københavns overpræsidium, administreres på Færøerne af Rigsombudet og i mindre udstrækning af landfogeden, sorenskrivervren samt landsstyret.

Overøvrighedssager er administrative civilretlige sager vedrørende f.eks. indgåelse og opløsning af ægteskaber, fastsættelse af samvær, fastsættelse af bidrag, adoptioner, godkendelse af ægtepagter samt af mindreåriges og umyndiges retshandler, fri proces m.v.

Landsstyret anmodede i 1993 anmodet om at få langt den overvejende del af den i Danmark gældende lovgivning på det familieretlige område forelagt med henblik på stillingtagen til ikraftsættelse for Færøerne. På grund af lovgivningens omfang, er forelæggelsen inden for det familieretlige område en omfattende og langvarig proces. I 1998 fik Lagtinget forelagt og vedtog et udkast til anordning til ikraftsættelse af den ægteskabslov, der gælder for Danmark med enkelte ændringer som følge af særlige færøske forhold. Anordning nr. 37 af 22. januar 2002 om ikrafttræden for Færøerne af lov om ægteskabs indgåelse og opløsning trådte i kraft den 1. marts 2002.

Næste skridt på vejen er myndighedsloven samt retsvirkningsloven.

De vigtigste typer af overøvrighedssager vil blive kortfattet omtalt i det følgende.

Indgåelse og opløsning af ægteskab

Anordning nr. 37 af 22. januar 2002 om ikrafttræden for Færøerne af lov om ægteskabs indgåelse og opløsning trådte den 1. marts 2002 i kraft og afløste den da gældende lovgivning fra 1922.

En af ændringerne ved den ny lov er, at lysning før ægteskabets indgåelse er gjort frivillig og fristen mellem lysningen og ægteskabets indgåelse er helt fjernet. Endvidere er mægling gjort frivillig og fristerne for skilsmisse efter separation ved henholdsvis enighed mellem parterne eller uenighed er ændret fra 1½ år til 6 måneder og fra 2½ år til 1 år. Man kan stadig ved kongelig bevilling opnå tilladelse til, at vielsen sker som hjemmevielse, det vil sige udenfor de autoriserede borgerlige vielsessteder (visse byrådskontorer samt sysselmændenes kontorer). Landfogeden er ikke længere hverken prøvelses- eller vielsesmyndighed. Som noget nyt har byrådsformænd i kommuner med over 1500 indbyggere fået prøvelses- og vielseskompetance.

I 2001 blev der på Færøerne foretaget 206 kirkelige og 68 borgerlige vielser.

Skilsmisse gives enten ved dom (Færøernes ret) eller ved kongelig bevilling (Rigsombudsmanden på Færøerne).

I 2001 blev 36 ægteskaber opløst ved skilsmisse. Af disse skilsmisser er 2 sket ved dom og 34 ved kongelig bevilling.

Grundlaget for de 34 skilsmisser, der blev givet ved bevilling, var i 23 tilfælde forudgående separation, 10 ægteskaber blev opløst på grund af utroskab og 1 ægteskab blev opløst på grund af mindst 4 års adskillelse på grund af uoverensstemmelse.

Børnebidrag

Ifølge lov om børns retstilling (1960) er forældrene hver for sig forpligtede til at forsørge barnet, og hvis en af forældrene ikke opfylder forsørgelsespligten, kan overøvrigheden (Rigsombudet) pålægge vedkommende at udrede bidrag til barnets underhold.

Faderen til et barn uden for ægteskab kan således pålægges at betale børnebidrag, hvis han ikke opfylder sin forsørgelsespligt. Det samme gælder, uanset om forældrene er blevet separeret eller skilt, hvis en af forældrene til et barn født i ægteskab ikke opfylder sin forsørgelsespligt.

Adoption

Ansøgning om bevilling af adoption indgives til Rigsombudet. Medmindre ansøgningen vedrører adoption af et stedbarn, forelægges sagen inden eventuel godkendelse for det færøske adoptionssamråd, hvor lægelig, juridisk og social sagkundskab er repræsenteret.

I 2001 blev der udfærdiget 14 adoptionsbevillinger hvoraf 2 var såkaldt stedbarnsadoptioner, hvor den ene ægtefælle adopterer den anden ægtefælles barn med en anden person.

De øvrige 12 adoptionsbevillinger var fremmedadoption og vedrørte børn fra Tjekkiet, Korea, Indien, Bulgarien, Columbia. I 2000 blev der udfærdiget 12 adoptionsbevillinger (7 stedbarnsadoptioner og de øvrige 5 vedrørte børn fra Indien og Bulgarien). Adoption af udenlandske børn formidles af de godkendte institutioner Adoption Center, Danadopt og Terre des Hommes, der alle er hjemmehørende i Danmark.

Antallet af godkendelser som adoptanter til et udenlandsk barn siger umiddelbart mere om udviklingen på adoptionsområdet end antallet af udfærdigede bevillinger i det enkelte år, da der ofte forløber flere år fra en godkendelse er meddelt, og indtil adoptionen kan gennemføres endeligt med udfærdigelse af bevilling. Antallet af godkendelser var 13 i 1991, 1 i 1992, 3 i 1993, 3 i 1994, 5 i 1995, 8 i 1996, 8 i 1997, 8 i 1998, 3 i 1999, 13 i 2000 og 7 i 2001.

Lagtinget vedtog i 1994 en lov om dagpenge ved adoption, hvorefter ægtepar, der adopterer, ligestilles med øvrige forældre i relation til dagpenge under barsel.

Lagtinget vedtog 22. december 2000 en lov (nr. 125 22/12-2000), hvorefter forældre, der adopterer et udenlandsk barn, kan få et adoptionstilskud på 50.000 kr. Tilskuddet, der ydes som et engangsbeløb for hvert barn, gives uden hensyntagen til forældrenes indkomster. Betingelsen for at få adoptionstilskud er, at adoptionen er formidlet af en af de godkendte adoptionsformidlende organisationer i Danmark og at forældrene har fast bopæl på Færøerne.

Umyndiges retshandler

En umyndig person - d.v.s. en mindreårig eller en umyndiggjort - kan som hovedregel ikke selv råde over sin formue eller forpligte sig ved retshandler. Dette tilkommer normalt den pågældendes værge.

Værgen disponerer imidlertid ikke frit over den umyndiges formue. Overøvrigheden (Rigsombudet) skal ifølge myndighedsloven og værgebekendtgørelsen medvirke ved mange af de retshandler, som værgen foretager for den umyndige, typisk i forbindelse med sager om frigivelse af midler fra Overformynderiet, køb og salg af fast ejendom m.v.

Ægtepagter

En ægtepagt er en aftale, der før eller under ægteskabet er indgået mellem ægtefæller om formueforhold. Gaver mellem ægtefæller, der ligger ud over det sædvanlige, skal gives ved ægtepagt. Aftaler mellem ægtefæller om, at fællesejeaktiver skal være særeje, eller at særejeaktiver skal være fælleseje, skal ligeledes indgås ved oprettelse af en ægtepagt.

Alle ægtepagter skal tinglyses, men visse ægtepagter skal, forinden tinglysning kan ske, være godkendt af Rigsombudet. Dette gælder således ægtepagter oprettet efter ægteskabets indgåelse, hvorved der vederlagsfrit overføres formueaktiver fra den ene ægtefælle til den anden.

Navnesager

I 1992 blev navnelovsområdet overtaget af Færøerne som særanliggende. Området reguleres af en færøsk lagtingslov om navne.

Loven giver mulighed for, at visse navneændringer kan ske ved anmeldelse til sognepræsten. Øvrige navneændringer gives ved navnebevis af landsstyret. Der er samtidig indført et gebyr for landsstyrets behandling af navnesager.

I henhold til loven kan en person højst tillægges to fornavne og fornavnene skal være i overensstemmelse med færøsk sprogbrug og i overensstemmelse med en relativ restriktiv liste over anerkendte fornavne. Ønsker man et navn, som ikke er medtaget på navnelisten, skal sagen forelægges for et navneudvalg. For personer fra udlandet, kan landsstyret i særlige tilfælde gøre undtagelse.

Der er mulighed for som efternavn at få faderens eller moderens fornavn i ejefald med tilføjelse af "-son" eller "-dóttir" i overensstemmelse med personens køn.

Hvis ægtefæller ønsker samme efternavn, skal det anmeldes til vielsesmyndigheden. Den, som bærer sin ægtefælles eller tidligere ægtefælles efternavn, kan genantage sit tidligere efternavn ved anmeldelse til vielsesmyndigheden.

Fri proces

For at opnå fri proces til gennemførelse af en retssag forudsættes normalt, at man har en rimelig udsigt til at vinde sagen, samt at man ikke uden at lide væsentlige afsavn kan betale de omkostninger, der er forbundet med sagen (indtægt under sygekassegrænsen).

Såvel en sagsøger som en sagsøgt kan opnå fri proces. I den samme retssag gives der dog normalt kun bevilling til én af parterne.

Fri proces meddeles af Rigsombudet, hvis sagen skal anlægges ved Færøernes ret. Er der tale om en ansøgning om fri proces til en ankesag, skal ansøgningen normalt behandles af Justitsministeriets Civilretsdirektorat.

Indfødsret (Statsborgerskab)

Man kan opnå indfødsret ved erklæring, hvis man umiddelbart opfylder bestemte betingelser, der er fastsat i indfødsretsloven. I disse situationer opnår man dansk indfødsret ved at afgive erklæring herom til Rigsombudet.

I 2001 opnåede 2 personer, bosat på Færøerne, dansk indfødsret ved erklæring.

Opfylder man ikke betingelserne for at få dansk indfødsret ved erklæring, kan dansk indfødsret kun opnås ved naturalisation gennem vedtagelse af en særlig lov herom i Folketinget. Sager om indfødsret ved naturalisation behandles af Landfogeden.

13. KIRKELIV

13.1. Folkekirken

Færøerne er et selvstændigt stift i den danske folkekirke og har egen biskop. Havnar kirke i Tórshavn er Færøernes domkirke, og domkirkens kirkebogsførende sognepræst er domprovst i Færøernes stift.

Stiftsøvrigheden består af biskoppen, rigsombudsmanden og landsstyremanden for kirkelige anliggender.

Provstiudvalget består af 4 medlemmer, der vælges af menighedsrådene. Provstiudvalget vælges for 4 år, og dets funktionsperiode begynder den 1. april året efter, at der har været afholdt menighedsrådsvalg. Domprovsten er provstiudvalgets forretningsfører.

Færøerne er opdelt i 14 præstegæld med i alt 60 kirker og 7 bønhus og med 22 præsteembeder inkl. embedet som domprovst og en fuldtidsbeskæftiget midlertidig hjælpepræst.

Præsterne på Færøerne lønnes efter samme regler som præsterne i Danmark. Staten dækker således 40 pct., mens resten af præstelønningerne betales af Præsteembedernes Fællesfond (hvis indtægter kommer fra danske kirkeskatter).

Nettoudgifterne til aflønning af præster og biskop, befodringsfradrag, boligbidrag m.v. iberegnet, udgjorde i 2001 i alt 9.140.797 kr.

Herudover er der i 2001 afholdt udgifter til vedligeholdelse af præstegårde og bispegården med i alt 1.893.431 kr. samt løn til stiftspersonale og til administration af provste- og bispeembedet samt præsteembederne med i alt 2.273.547 kr.

Administrationen foregår gennem stiftsøvrigheden.

Udgifterne til kirkernes indvendige vedligeholdelse og kirkernes drift samt til anskaffelse af inventar afholdes af de enkelte menigheder. En stor del af kirkebetjeningen udføres ved frivillig arbejdskraft. Ved de fleste kirker er hvervet som organist, degn og klokker således ikke vederlagt.

Tabel 13.1. Kirkernes placering og befolkningsgrundlag pr. 31. december 2001.

Præstegæld	Præster	Kirker	Kommuner	Bygder	Indbyggere pr. 31.12.01
Norðoya ø.	1	5	4	9	893
Norðoya v. ¹⁾	2	6	4	10	5.047
Fuglafjarðar ¹⁾	1	5	4	9	3.521
Glyvra ¹⁾	1	2	1	8	2.433
Nes ¹⁾	1	3	1	4	1.253
Sjógv	1	4	3	8	1.868
Eiði	1	4	4	8	1.330
Norðstremoy ¹⁾	3	9	6 ²⁾	16	3.725
Suðurstremoy østre	4	3	1,5	7,5	9.230 ³⁾
Suðurstremoy vestre	2	4	2,5	7,5	8.401 ³⁾
Vágar ¹⁾	1	6	5	7	2.737
Sandoy	1	6	5	8	1.494
Suðuroy nordre ¹⁾	2	5	3	8	2.712
Suðuroy søndre	1	5	4	7	2.352
I alt	22	67	48	117	46.996

¹⁾ Heraf 1 bønhus

²⁾ Omfatter endvidere Kollefjord, der nu er en del af Tórshavn Kommune

³⁾ Skønsmæssigt angivet, da Tórshavn Kommune (excl. Kollefjord) er delt mellem Suðurstremoy østre og vestre præstegæld.

Kilde: Stiftsøvrigheden og materiale i Rigsombudet.

Kirkefonden, hvis midler tilvejebringes ved en årlig bevilling på lagtingsfinansloven (for 2001 var bevillingen på 3.000.000 kr.), anvendes som tilskud til vedligeholdelse af kirkerne m.v.

13.2. Organisationer og foreninger tilsluttet folkekirken

Herunder indgår K.F.U.M. og K.F.U.K. samt Indre Mission (Heimamissiónin).

13.3. Kristne trossamfund og andre trossamfund uden for folkekirken

Følgende trossamfund er repræsenteret på Færøerne: Brødre menigheden (The Plymouth Brethren), Den Katolske Kirke, Frelsens Hær, Pinsemenigheden (Hvítusunnusamkoman), Syvendedags Adventisterne, Filadelfiamenigheden (en pinsemenighed), Jehovas Vidner og Bahá'í troen.

14. KULTURELLE FORHOLD

Radio

Útvarp Føroya (ÚF) begyndte sine udsendelser i 1957. Direktøren for ÚF, der er tjene- stemand under landsstyret, står for den daglige ledelse. Ifølge den nye lov for radio og TV på Færøerne, som trådte i kraft d. 1. marts 1998, skal der udpeges et rådgivende program- udvalg med 7 medlemmer. Fra 1. marts 1998 har ÚF ikke længere eneret til radiovirk- somhed på Færøerne. Enkeltpersoner og organisationer kan fra dette tidspunkt søge et be- villingsudvalg om tilladelse til at drive radiovirksomhed.

Radioens programmer udsendes over en 200 kW mellembølgesender, og på FM-båndet sendes fra 3 hovedstationer og 8 mindre sendere.

Med den nuværende sendeflade er den årlige sendetid ca. 5.700 timer.

ÚF har ca. 40 ansatte, men bruger derudover et lige så stort antal freelance medarbejdere, som producerer enkelte udsendelser. En væsentlig del af musikprogrammerne og de fleste specialprogrammer produceres af eksterne medarbejdere.

ÚF's programpolitik lægger vægt på en Public Serviceforpligtelse. Det tilstræbes, at radio- ens programflade repræsenterer en uafhængig og troværdig nyhedsformidling, en alsidig oplysningsvirksomhed, og kultur- og underholdningsprogrammer af en rimelig kvalitet. Desuden tilstræbes det, at der er et programtilbud for både store og små grupper, og at der bidrages til, at lytterne får indsigt i og forståelse for færøsk sprog og kultur.

Musik udgør omkring 45 pct. af sendetiden, og det tilstræbes at nå alle musikgenrer såvel som alle stofområder. ÚF producerer samtlige programmer selv, og alle udsendelser er på færøsk. ÚF har samarbejde med Danmarks Radio vedrørende musikarkivet.

ÚF's drift finansieres via licens, spil og annoncer. Licensen udgør for tiden 1.500 kr. om året.

Adgangen for enkeltpersoner og organisationer til at drive radiovirksomhed er pt. udnyttet af Rás 2 (Kanal 2), der sender ca. 12 timer om dagen, og Lindin, der sender i gennemsnit ca. 9 timer om dagen.

Fjernsyn

Sjónvarp Føroya (SvF) påbegyndte sine prøveudsendelser i 1984 samtidig med, at de private fjernsynsforeninger ophørte med deres sendevirksomhed.

Den daglige ledelse varetages af en direktør, der er ansat på tjenestemandslignende betingelser under landsstyret. Ansvar for den daglige drift påhviler direktøren under ansvar over for landsstyremanden. Direktøren er eneansvarlig for programpolitikken. Landsstyremanden for kulturelle anliggender udpeger dog et rådgivende programudvalg.

SvF sender ca. 45 timer om ugen, fordelt over alle ugens dage. Der sendes hver aften, og lørdag samt søn- og helligdage desuden i eftermiddagstimerne.

SvF varetager som offentlig TV-station en public serviceforpligtelse over for det færøske samfund. På nyheds- og aktualitetsområdet bringer SvF nyheder 4 gange om ugen samt, når der er anledning hertil, politiske temaudsendelser, rundbordekskussioner etc. Der sendes regelmæssigt færøske dokumentarprogrammer. Udsendelser for børn sendes flere gange om ugen. Nogle af disse er færøsk producerede, medens andre er udenlandske med færøsk tale.

TV-programmerne modtages af ca. 13.000 husstande via et transmissionsnet, der omfatter omkring 50 sendere og transformere. SvF har en stab på 50 fast ansatte medarbejdere, hvortil kommer et antal freelance-medarbejdere og andre specialister. SvF producerer selv 15 pct. af udsendelserne og oversætter omkring 7 pct. af de udenlandske udsendelser til færøsk. En stor del af stoffet kommer fra Danmarks Radio og TV 2.

SvF lægger i sin programpolitik vægt på at bidrage til befolkningens kendskab til og forståelse for det færøske samfund. SvF ser sig endvidere som et vindue mod omverdenen, der kan bidrage til at give befolkningen som helhed en bedre forståelse af denne. SvF er uafhængig af politiske og økonomiske interesser.

Seerundersøgelser har vist, at SvF har et meget stort antal seere - i visse tilfælde 70 - 80 pct. - og at det især er de SvF-producerede nyheder og andre lokale produktioner, der har interesse.

Tórshavn kommune åbnede i 1989 en parabolstation, som indtil videre har gjort det muligt for befolkningen i Tórshavn-området gratis at modtage udsendelserne fra TV 3, BBC Prime, BBC World, Eurosport og MTV.

SvF's drift finansieres via fjernsynslicens, spil og reklamer. Licensen er den største indtægtskilde. Den udgør for tiden 1.500 kr. om året pr. fjernsynsmottager incl. moms.

Aviser

Følgende 6 aviser udkommer på Færøerne:

Navn	Ugentlige udgaver	Oplagstal 2001	Talerør for
Dimmalætting	5	9.500	Sambandspartiet
Sosialurin	5	7.500	Socialdemokratiet
Oyggjatiðindi	2	3.000	Ingen partitilknytning
Norðlýsið	1	1.300	Ingen partitilknytning
Dagblaðið	1	2.000	Folkeflokkun
Fregnir	1	3.600	Ingen partitilknytning

Antal trykte eksemplarer er oplyst af de respektive bladredaktioner. Antallet af solgte eksemplarer ligger antagelig noget lavere.

Bogudgivelser

I 2001 udkom i alt 117 (170) bøger på færøsk, 69 (104) originale og 48 (66) oversættelser. Af det samlede antal bøger var der 6 (23) genoptryk. (Tallene i parentes er de tilsvarende tal for 2000). Det samlede antal trykte bøger på færøsk, siden den første bog udkom i 1822, udgør hermed 4.169 bøger. De 117 bøger er på i alt 15.795 (29.808) sider. Af de udgivne bøger i 2001 er 53 bøger (svarende til 45,3 pct. (45,9 pct.)) blevet trykt i udlandet.

Dertil udkom i 2001 37 (57) bøger, som enten er skrevet af færinger eller som vedrører Færøerne. I 2001 blev 4 (2) færøske bøger udgivet på andre sprog.

Årets bogproduktion kan opdeles i følgende kategorier: 8 (16) romaner, 1 (4) skuespil, 3 (3) novellesamlinger, 5 (11) digtsamlinger, 41 (37) børnebøger, 11 (24) skolebøger og 48 (75) faglitterære udgivelser.

Foruden de 117 bøger, der udkom i 2001, udkom også 73 (86) julebøger, almanakker og andre årbøger samt 64 (55) blade og tidsskrifter.

M. A. Jacobsens kulturpris for 2001 blev tildelt Annfinnur í Skála for skønlitteratur, Bogi Hansen for faglitteratur og Zacharias Hammer for hans arbejde for kulturens fremme. Tórshavn byråds børnebogspris tildeltes Maud Heinesen. I oktober 2001 fik Eyðun Johannessen landsstyrets kulturpris, mens teaterforeningen i Fuglefjord fik en nystiftet hædersgave.

Biblioteksvæsen

Ved hjemmestyreordningen blev biblioteksvæsenet overtaget som færøsk særanliggende og Føroya Landsbókasavn, oprettet i 1828 som selvejende institution, blev samtidig lagt under landsstyret og fik pålagt opgaver som landsbibliotek, overcentral og bibliotekstilsyn. Biblioteket skal samle al færøsk litteratur og så vidt muligt al litteratur, der vedrører Færøerne.

Endvidere skal Landsbókasavnið som central- og forskningsbibliotek "virke for udbredelse af kundskaber og oplysning i landet". Landsbókasavnið fører tilsyn med folkebibliotekerne, fordeler Lagtingets bevillinger og sørger bl.a. for boganskaffelser og katalogisering til de biblioteker, der ikke selv har uddannet personale hertil.

Landsbókasavnið modtager og fordeler pligtafleveringen (fire eksemplarer) fra landets trykkerier og har desuden ret til yderligere frieksemplarer til sine udenlandske bytteforbindelser.

Bogbeholdningen er på ca. 144.000 (141.000) bind, heraf ca. 20.000 i forskningsafdelingen. Biblioteket har desuden tidsskrifter og mikrofilm (hovedsagelig færøske aviser).

I 2001 udlånte Landsbókasavnið ca. 18.000 bøger, hvortil kommer benyttelsen af den færøske afdeling, som indeholder bøger, håndskrifter, pjecer, gramfonplader og kasettebånd m.v.

Til sin håndskriftssamling har biblioteket tilvejebragt håndskrifter, der er arkiveret på Det kgl. Bibliotek og Dansk Folkemindesamling. Derudover har biblioteket modtaget bøger, tidsskrifter og særtryk som gave fra enkeltpersoner, biblioteker og andre institutioner på Færøerne og i udlandet.

Landsarkivet

Færøernes landsarkiv (Føroya Landsskjalasavn) blev grundlagt i 1932 og overtaget af hjemmestyret i 1952. Landsarkivets virksomhed er fastsat ved lagtingslov af 28. april 1992 og ved en aftale fra 1990 mellem Færøernes landsstyre og Statsministeriet om statens arkivalier på Færøerne.

Landsarkivets opgave er at indsamle, ordne, bevare, beskrive og varetage det materiale, som offentlige institutioner er lovgivningsmæssigt forpligtet til at aflevere til arkivet. Landsarkivet er konsulent og fører tilsyn med offentlige myndigheders journal- og arkivanligger. Landsarkivet skal tillige indsamle private arkivalier af forskningsmæssig og kulturel betydning.

Det er samtidig Landsarkivets opgave at stille oplysninger til rådighed for offentlige institutioner, for private og for forskningen.

I Landsarkivets samlinger findes et stort og enestående materiale af såvel privat som offentlig oprindelse. F. eks. opbevares Færøernes ældste lovbog, Kongsbókin (Kongens Bog), som er et skindhåndskrift, der indeholder den ældste færøske lovgivning, Seyðabrævið (Fårebrevet) fra 1298, den ældste færøske kirkebog fra 1687 og tingbøger fra 1615; fra omkring 1700 findes materiale om de fleste færøske samfundsforhold.

Arkivalier kan benyttes på Landsarkivets læsesal efter bestemte regler. På læsesalen findes tillige kopier og mikrofilm af folketællinger, kirkebøger, skifteprotokoller etc.

Landsarkivet samarbejder med udenlandske arkiver, især med Statens Arkiver, som opbevarer betydelige arkivalier for Færøerne. Arkivet indgår endvidere i forskningsmæssigt samarbejde med forskningsinstitutioner på Færøerne og i andre lande.

Museum

Føroya Fornminnisavni blev grundlagt i 1898 som en selvejende institution med det formål at indsamle og udstille kulturhistoriske genstande. Ved lagtingslov etableredes Føroya Fornminnisavni i 1952 som nationalmuseum, der sorterer direkte under landsstyret, og dets formål blev udvidet med en række administrative og videnskabelige opgaver.

Føroya Fornminnisavnens opgaver omfatter forvaltning af fortidsminde- og bygningsfredningsloven, arkæologiske og etnologiske undersøgelser, indsamling og forskning samt bevarelse og udstilling af oldsager og indsamlede etnologiske genstande. Desuden fører museet tilsyn med lokalmuseer, som får offentlig støtte efter lokalmuseumsloven.

Museet ledes af landsantikvaren, som desuden varetager fortidsmindeforvaltning, bygningsbevaring, lokalmuseumstilsyn og repræsenterer museet i fortidsmindenævni og overfredningsnævni. På museet er bl.a. ansat et antal videnskabelige medarbejdere og en konservator.

Nordens Hus

De nordiske lande har i fællesskab opbygget og indrettet to kulturhuse: på Island og på Færøerne. Der er yderligere indrettet kulturelle institutioner på Ålandsøerne og i Grønland.

Formålet med Nordens Hus i Tórshavn er:

- at fremme vejen til Færøerne for de øvrige nordiske landes kultur
- at fremme vejen for den færøske kultur til de øvrige nordiske lande
- at være til rådighed og til støtte for det lokale kulturliv på Færøerne.

Husets virksomhed bygger på et samarbejde mellem såvel nordiske sammenslutninger, foreninger og organisationer af forskellig art som med færøske institutioner, grupper og enkeltpersoner. Det er en vigtig målsætning for husets ledelse også at nå ud til de øvrige færøske bygder og øer. Arrangementerne og aktiviteterne i huset er meget forskellige: teater, koncerter, færøsk dans, udstillinger, filmforevisninger, møder og konferencer m.m. Blandt de største arrangementer "Den færøske Artfestival", som fandt sted første gang i 2001, og som efter planen skal finde sted hvert år i august. Nordens Hus står for mere end 300 arrangementer hvert år og har mere end 45.000 besøgende om året.

Nordens Hus, der åbnede i 1983, er et fleksibelt kulturhus på 2.600 m². Huset er indrettet med cafeteria, dansestue, udstillingslokale og en stor sal på 650 m², som normalt kan rumme 400 personer.

Huset ledes af en bestyrelse på 9 medlemmer, af hvilke 3 vælges af Færøernes Landsstyre, 5 af Nordisk Ministerråd efter forslag fra de respektive landes regeringer, og 1 vælges blandt husets medarbejdere. Husets daglige virksomhed ledes af en direktør, der normalt udpeges for 4 år ad gangen af den siddende bestyrelse. Siden 1999 har direktøren været Helga Hjörvar fra Island, som nu har fået sin kontrakt forlænget indtil 1. februar 2005.

Teatervirksomhed

Den eneste egentlige teaterbygning på Færøerne er Sjótleikarhúsið i Tórshavn, der ejes og drives af Havnar Sjótleikarfelag. I Tórshavn findes ligeledes et lille teater, som har til huse i et nedlagt mejeri og drives af Færøernes eneste professionelle teatergruppe, Gríma.

Scener med et forholdsvis udbygget teknisk udstyr findes endvidere i Klaksvík og i bygdehusene i Húsavík, Sandur, Kollafjørður og Gøta, Strendur, Oyrabakki og i Fuglafirði.

I 1989 oprettedes som en selvejende institution Leikpallur Føroya (Den færøske Teater-scene), støttet af landsstyret og kommunerne. Leikpallur Føroya har som formål at videreudvikle - og skabe interesse for professionel- og amatørteaterkunst, at støtte eksperimenterende teaterarbejde til udvikling af en særlig færøsk teaterkunst og at administrere al offentlig støtte til teater på Færøerne. Leikpallur Føroya arbejder frem mod, at der etableres en egentlig færøsk nationalscene, og med henblik på etableringen heraf har Leikpallur Føroya ansat instruktøren Eyðun Johannesen og teateradministrator Jenny Petersen.

Institutionen ledes af en bestyrelse, hvis medlemmer er udpeget af Meginfelag áhugaleikara Føroya (Máf), (Landsorganisationen for færøsk Amatørteater) og af Leikarafelag Føroya (Foreningen for hel- og halvprofessionelle teaterarbejdere). Formand er Laura Joensen.

Meginfelag áhugaleikara Føroya består af 18 amatørforeninger og -grupper. En af landsorganisationens opgaver er at yde konsulenttjeneste til og afholde kurser for landets mange teaterforeninger o.a. Máf er optaget i nordisk samarbejde gennem sit medlemskab af nordisk Amatørteaterråd (NAR). I 1999 blev Máf desuden medlem af verdensorganisationen IATA/AITA. Leikarafelag Føroya er medlem af Nordisk Teaterunion. Leikarafelagið er endvidere medlem af Listafólkasamband Føroya (LISA) (den færøske kunstnersammenslutning).

Klaksvík byråd overlod i 1985 huset "Atlantis Bio" til Klaksvík teaterforening, der selv har restaureret huset, således at det kan bruges til teater. Foreningen står for den daglige drift af huset.

Musikliv

Der er et symfoniorkester på Færøerne, nemlig Føroya Symfoniorkestur, støttet af landstyre, med ca. 45 aktive medlemmer. Orkesteret giver omkrig 10 koncerter om året, af hvilke 4 er faste årlige arrangementer, herunder forårskoncerten og nytårskoncerten. Endvidere findes der en strygekvartet og et professionelt klassisk kammerorkester, "Aldubáran".

Der er 10 - 12 hornorkestre (brassbands) og harmoniorkestre på Færøerne, som har mere end 250 aktive amatørmusikere, og der afholdes i alt godt 100 koncerter/offentlige fremførelser om året. Det ældste af disse orkestre er Havnar Hornorkester (1903), mens de yngste, der ofte har tilknytning til musikskolerne, er dannet i de seneste år. Disse orkestre er medlemmer af Centralforeningen af færøske Hornorkestre.

Der er 25-30 kor, herunder større kirkekor. Der skønnes at være ca. 400-500 aktive amatørkorsangere, og korene afholder hvert år et stort antal koncerter/offentlige fremførelser. Korsangerne er medlemmer af Kórsamband Føroya, og foreningen er medlem af LISA. Formand er den færøske korsangs primus motor gennem mange år Ólavur Hátún.

Havnar Jazzfelag har til formål at fremme interessen for musik, særligt jazz-, blues- og rockmusik. Foreningen planlægger og igangsætter hvert år en række arrangementer med udenlandske gæstemusikere og færøske grupper.

Tórshavn Jazz-, Fólka- og Blues-Festival, der er en nordisk festival for rytmisk musik, er afholdt hvert år siden 1984. Festivalen, der strækker sig over 4-5 dage, støttes både af færøske myndigheder og Nordens Hus og af forskellige kulturelle fonde. Musikeren Brandur Øssursson har gennem alle årene stået for festivalen.

Hver sommer afholdes endvidere festivalen "Summartónar" for klassisk musik, bestående af arrangementer med færøske og udenlandske ensembler og solister. Man bestræber sig på at uropføre nyskrevne værker af færøske komponister. Endvidere afholdes en folkemu-

sikfestival, ligeledes med færøsk og udenlandsk deltagelse. Begge festivaler afholder koncerter over hele landet, ligeledes med støtte fra Nordens Hus og andre kulturelle fonde. Komponisten og musikeren Kristian Blak er én af hovedkræfterne bag "Summartónar".

Føroya Konsertfelag, der har til formål at arrangere regelmæssige koncerter med færøske og udenlandske kunstnere, står hvert år for en række musikarrangementer i Tórshavn og i en række store og små bygder. I koncerterne har dels medvirket færøske musikere og sangere og dels udenlandske besøgende fra de øvrige nordiske lande.

Billedkunst

Færøske billedkunstnere dannede i 1980 foreningen "Føroysk Myndalistafólk" (Færøske Billedkunstnere), der med få undtagelser omfatter de kunstnere, som fast arbejder med billedkunst, og hovedparten af de kunstnere, som regelmæssig deltager i udstillinger. Medlemstallet er 40-50. Hvert forår arrangerer foreningen en stor censureret udstilling i Listaskálin (Kunstmuseet). "Føroysk Myndalistafólk" er repræsenteret i LISA (den færøske kunstnersammenslutning). Foreningen er ligeledes medlem af Billedkunstnere i Norden (BIN) og i Nordisk Kunstnerforbund (NKF). Formand er billedkunstneren Kári Svensson.

Listafelag Føroya (Den færøske Kunstforening) har til formål at støtte færøsk kunst og at arrangere udstillinger.

Lagtinget oprettede i 1948 en offentlig kunstsamling, Føroya Listasavn, som har til formål at indkøbe og dokumentere færøsk billedkunst. Dele af denne offentlige kunstsamling er placeret i Listaskálin, der er en udstillingsbygning, som Listafelag Føroya opførte i 1970, og som er organiseret som en selvejende institution, finansieret over Lagtingets finanslov.

I 1989 blev de to institutioner Føroya Listasavn og Listaskálin lagt sammen til et egentligt kunstmuseum, der bærer navnet Listasavn Føroya. Kunstmuseet er organiseret som en selvejende institution med en bestyrelse på 4 medlemmer. Medlemmerne vælges af landsstyret (formanden), Tórshavn kommune, Listafelag Føroya og Føroysk Myndalistafólk (Færøske Billedkunstnere). Billedkunstneren Bárður Jákupsson er ansat som museumsleder.

Der er enkelte andre udstillingssteder og private gallerier i Tórshavn. I en forhenværende smedje ("Smidjan") i den gamle del af Tórshavn har Tórshavn kommune således indrettet en udstillingsbygning, der lånes ud til kunstnere til mindre udstillinger. Endvidere findes et privat galleri i Tvøroyri på Suðuroy.

Idræt

Ítróttarsamband Føroya (ÍSF)

ÍSF, der blev stiftet i 1939, er landsforening for alle idrætsforeninger på Færøerne. ÍSF er højeste myndighed vedrørende idrætsvirksomhed, og foreningens formål er at fremme, samordne og tilrettelægge al idrætsvirksomhed på Færøerne, at arrangere turneringer og at godkende sådanne både på Færøerne og i udlandet, at fremme samarbejdet om idrætsspørgsmål med landsmyndigheder og andre myndigheder, samt endelig at repræsentere Færøerne i forhold til andre lande.

Mere end 100 idrætsforeninger med omkring 15.000 enkeltmedlemmer er medlemmer af ÍSF. ÍSF bliver finansieret gennem kontingenter fra medlemsorganisationerne, en fast bevilling på den færøske lagtingslov samt indtægter fra anden side.

ÍSF er organiseret med særforbund på samme måde som tilsvarende organisationer i nabolandene.

Det første særforbund, Fótboldtssamband Føroya, FSF (Det færøske fodboldforbund), blev stiftet i 1979, og der er nu særforbund på følgende idrætsgrene: Fodbold, håndbold, roning, bordtennis, badminton, volleyball, gymnastik, svømning, judo samt særforbundet for handicappede. Hertil kommer en ungdoms- og udviklingsafdeling, som hører direkte under ÍSF, og som bl.a. tager sig af kursusvirksomhed. Andre idrætsgrene, som er repræsenteret i ÍSF uden at have et særforbund, er ridning, atletik, skydning og cykling.

Dansk-Færøsk Kulturfond

Dansk-Færøsk Kulturfond blev oprettet i 1951 efter aftale mellem regeringen og Færøernes landsstyre. Grundlaget for fondets formue er tilbagebetalingerne af lån, som statskassen ydede færing, der af uddannelsesmæssige eller andre grunde opholdt sig i Danmark under 2. verdenskrig, hvor forbindelsen mellem Færøerne og Danmark var afbrudt. Fondet har siden fået tilført yderligere midler, og formuen udgør nu godt 5 mio. kr.

Fondet arbejder på grundlag af en fundats fra 1955. Ifølge fundatsen er fondets formål "at fremme den åndelige forbindelse mellem Færøerne og den øvrige del af det danske rige", dvs. kulturformidling i bred forstand mellem Færøerne og Danmark. Også kulturformidling mellem Færøerne og Grønland falder ind under fondets formål.

Fondet administreres af en bestyrelse på 5 medlemmer, nemlig en repræsentant for Statsministeriet, en repræsentant for Kulturministeriet, Rigsombudsmanden på Færøerne og 2 af landsstyret valgte repræsentanter. For tiden er følgende medlemmer af fondets bestyrelse:

- Departementschef Nils Bernstein (formand), Statsministeriet.
- Direktør Anette Faaborg, Dansk Musik Informations Center.
- Rigsombudsmand Birgit Kleis.
- Adjunkt, ph.d. Dánjal Petur Højgaard, Gymnasiet og HF-kurset på Eysturoy.
- Museumsleder Jógvan Ravnsfjall, museumsinspektør, Nordøernes Museum.

Afdelingsleder Lenna Hansen, Statsministeriet, fungerer som sekretær for bestyrelsen.

Bestyrelsen foretager uddelinger 1 gang om året. Ansøgningerne sendes enten til Rigsombudsmanden eller til fondets sekretariat, att.: afdelingsleder Lenna Hansen, Statsministeriet, Prins Jørgens Gård 11, DK-1218 København K. Der anvendes ikke særlige ansøgningsskemaer, men ansøgningen må indeholde en udførlig redegørelse for formålet, budget for den ansøgte aktivitet samt evt. regnskabsoplysninger for tilsvarende tidligere aktiviteter. Endvidere bør det oplyses, om der er søgt støtte til formålet fra anden side.

Der kan gives støtte til formål inden for teater, film, musik og kunst, bogudgivelser, visse studierejser m.m. Der gives normalt ikke tilskud til nordiske konferencer, skolerejser og lign. eller til egentlige uddannelsesformål.

Tilskuddene er af varierende størrelse. Bevillingstilsagnene opretholdes i 3 år, hvorefter der må indsendes ny ansøgning, såfremt det pågældende projekt fortsat ønskes støttet.

Dansk-Færøsk Kulturfond bestyrer endvidere "Dansk-Færøsk Samfunds studierejselegat", som opslås i Danmark og på Færøerne til uddeling en gang om året. Legatet består af to portioner på 5.000,- kr., den ene portion til en studierejse til Færøerne, den anden til en studierejse til Danmark, for personer mellem 18 og 30 år. Studierejsten skal have et formål, der falder inden for Dansk-Færøsk Kulturfonds formål.

Yderligere oplysninger om Dansk-Færøsk Kulturfond fås ved henvendelse til sekretæren, afdelingsleder Lenna Hansen, tlf. +45 33 92 22 09 eller tlf. +45 33 92 33 00 (Statsministeriet).

**Bilag 0. Oversigt over aktuelle rapporter m.v. om færøske forhold.
(Der henvises tillige til tidligere udgaver af beretningen)**

Politiske og administrative forhold:

- Betænkning om de færøske styrelsesforhold
(Udvalg nedsat af Færøernes landsstyre til at undersøge styrelsesforholdene på Færøerne)
Tórshavn, december 1993
- Redegørelse om de færøske kommuner, Ny kommunal ordning, Konklusioner og anbefalinger
(Udvalg nedsat af Færøernes Landsstyre til at udarbejde grundlaget for en færøsk kommunalreform)
Tórshavn, september 1998
- Afsluttende rapport om konsulentprojektet vedr. udviklingen af den færøske statistik (Hagstova Føroya og Danmarks Statistik)
Tórshavn, oktober 1999
- Hvidbog. Om vigtige forudsætninger for etablering af en suveræn færøsk stat (Færøernes Landsstyres oversatte udgave)
Tórshavn, oktober 1999.
- En selvåren færøsk økonomi. Bilag 1 til Hvidbogen. Foreligger på færøsk med en uofficiel oversættelse til dansk, udarbejdet af Rigsombudsmanden på Færøerne (Økonomigruppen nedsat af Færøernes landsstyre med henblik på at beskrive de økonomiske forudsætninger for og konsekvenser af færøsk suverænitet)
Tórshavn, d. 9. august 1999
- Langtidsvirkningen af bortfald af statens udgifter. Supplement til Hvidbogens bilag 1 om økonomi
(Økonomigruppen nedsat af Færøernes landsstyre med henblik på at beskrive de økonomiske forudsætninger for og konsekvenser af færøsk suverænitet)
Tórshavn, d. 12. november 1999

- En selvstændig færøsk administration. Bilag 2 til Hvidbogen. Foreligger på færøsk med en uofficiel oversættelse til dansk, udarbejdet af Rigsombudsmanden på Færøerne
(Landsstyrets centralforvaltning)
Tórshavn, august 1999
- Redegørelse om 80'erne
(Lagtingets § 19-udvalg)
Tórshavn, november 2000
- Redegørelse om udlandspolitiske anliggender 2000/2001
(Lagmandskontorets udlandsafdeling)
Tórshavn, d. 15. marts 2001
- Betænkning vedrørende egnsudvikling
(Landsstyrets Kulturforvaltning)
Tórshavn, marts 2001
- Betænkning vedrørende yderområderne
(Lagmandskontoret, Udvalget vedrørende yderområderne)
Tórshavn, april 2001
- Fastlæggelse og prioritering af opgave- og ansvarsfordeling mellem land og kommuner
(Arbejdsgruppe under Lagmandskontoret)
Tórshavn, december 2001
- Redegørelse om olieanliggender
(Det færøske olieministerium)
Tórshavn, februar 2002

Erhvervs- og arbejdsmarkedsforhold:

- Betænkning fra revisionsudvalget for skibsbyggeri
(Det af landsstyret d. 16. juli 1996 nedsatte udvalg til at gennemgå og afgive indstilling om lovgivning vedrørende støtte og øvrig finansiering i forbindelse med skibsbyggeri)
Tórshavn, 28. maj 1997
- Aktiemarked og egenkapitalforhold
(Egenkapitaludvalget, juni 1997)

- Forberedelser til olieeftersøgning
(Redegørelse fra landsstyrets olieplanlægningskommission)
Tórshavn, d. 10. juli 1997
- Færøernes grindefangst med en tilføjelse om døglingefangsten
(Fil. dr. Dorete Bloch, Færøernes Naturhistoriske Museum)
3. reviderede udgave, Tórshavn, 17. juli 1997
- Fiskebestande og miljø 1997
(Det færøske Fiskerilaboratorium)
Tórshavn, 1. august 1997
- Foreløbig redegørelse vedrørende revision af fiskernes indtægtssikring
(Udvalget til revision af fiskernes indtægtssikring)
Tórshavn, 6. oktober 1997
- Beretning afgivet af undersøgelseskommissionen vedrørende den færøske banksag
(Undersøgelseskommissionen vedrørende den færøske banksag)
København, 5. januar 1998
- Redegørelse om Erhvervspolitik, hæfte 1 - 5
(Landsstyrets Erhvervsdepartement)
Tórshavn, juli 1998 - marts 1999
- Redegørelse om privatisering
(Lagmandskontoret)
Tórshavn, 2001
- Study of the Impact of the Development of Hydrocarbon Resources on the Faroe Islands
(Menas Associates Limited i samarbejde med Froðskaparsetur Føroya)
December 2001

Økonomi:

- Rapport om krisen i den færøske økonomi - herunder bankerne. Baggrund, foranstaltninger og konsekvenser - aktuelt og fremover.
(Det af landsstyret og regeringen nedsatte uafhængige udvalg af økonomiske sagkyndige (Gørtz-udvalget))
København, august 1994
- Muligheder for samarbejde med Den Europæiske Union

(Det af Færøernes landsstyre nedsatte færøske udvalg)
Tórshavn, august 1995

- Redegørelse om pengestrømmen mellem Færøerne og Danmark
(Færøernes Økonomiske Råd og Færøernes Landsbank)
Tórshavn, december 1996
- Redegørelse om forhandlinger med Den Europæiske Union
(Det af Færøernes landsstyre nedsatte færøske udvalg)
Tórshavn, juni 1998
- Caragata-betænkningen - økonomisk tilpasning og fremskridt
(oversat til færøsk fra engelsk: Economic Analysis for Micro-States)
(McCallum Petterson Financial Diagnostics)
Tórshavn, november 1999
- Beretning om den økonomiske udvikling på Færøerne i 1998/99
(Det rådgivende udvalg vedrørende Færøerne)
København, december 1999
- Forårsrapport 2001
(Búskaparráðið)
Tórshavn, juni 2001
- Pension efter en ny model
(Búskaparráðið)
Tórshavn, november 2000
- Økonomisk redegørelse
(Búskaparráðið)
Tórshavn, december 2000

Samfærdsel og kommunikation m.v.:

- Rapport om udbygning af landingshjælpemidler og banesystem på Vágar lufthavn
(Det af Trafikministeriet og Færøernes Landsstyre i september 1996 nedsatte udvalg
vedrørende Vágar Lufthavn)
København, 31. januar 1997
- Redegørelse om fremtidens trafiknet på Færøerne
(Landsstyremanden for erhvervsanliggender)
Tórshavn, d. 9. februar 1999

Social- og sundhedsvæsen:

- Redegørelse om socialpolitik på Færøerne
(Landsstyrets Social- og sundhedsdepartement)
Tórshavn, 16. april 1999

Kultur- og undervisning:

- Forskning på Færøerne
(Redegørelse fra udredningsgruppen vedrørende færøsk forskning)
Forskningsrådene 1996
- Betænkning om et nyt uddannelsesstøttesystem
(Arbejdsgruppen vedrørende revision af uddannelsesstøttesystemet)
Tórshavn, 5. december 1997
- Kultur og udvikling
(kulturpolitisk betænkning fra det færøske kulturministerium)
Tórshavn, 2002

Bilag 3.1. Befolkningsudviklingen i 2001 i de enkelte kommuner.

Kommune	Folke- tal 1/1	Indvand- rede	Udvand- rede	Tilflyt. komm.	Fraflyt. komm.	Fødte	Døde	Folketal 31/12
Fugloyar	50	0	2	4	4	1	1	48
Svínoyar	63	0	2	0	1	1	0	61
Viðareiðis	321	5	2	7	2	8	0	337
Hvannasunds	450	5	6	11	16	10	7	447
Klaksvíkar	4.779	106	126	64	68	51	33	4.773
Kunoyar	141	1	0	4	14	1	0	133
Mikladals	77	1	0	2	1	0	1	78
Húsa	62	0	2	3	0	2	2	63
Oyndarfjarðar	178	7	4	3	22	2	0	164
Elduvíkar	99	8	1	8	7	1	3	105
Fuglafjarðar	1.546	58	23	40	42	2	15	1.587
Leirvíkar	821	28	25	17	19	9	5	826
Gøta	968	43	27	37	25	13	6	1003
Nes	1.166	27	31	32	39	18	3	1.170
Runavíkar	2.476	97	71	59	59	32	18	2.516
Sjóar	1.024	17	20	15	11	10	6	1.029
Skála	647	30	14	22	15	11	6	675
Eiðis	706	19	14	19	14	7	3	720
Sunda	455	5	2	6	4	7	1	466
Funnings	90	0	0	0	2	0	3	85
Gjáar	55	5	0	5	5	0	1	59
Haldarsvíkar	258	3	1	8	8	2	3	259
Saksunar	30	0	0	2	0	0	0	32
Hvalvíkar	352	16	10	25	21	4	3	363
Hósvíkar	243	8	1	18	6	7	2	267
Kvívíkar	564	13	4	29	17	9	4	590
Vestmanna	1.235	42	28	33	43	14	12	1.241
Kirkjubøar	208	8	1	14	7	3	1	224
Hests	53	5	0	0	13	0	0	45
Nólsoyar	262	9	2	7	14	4	2	264
Sandavágs	677	24	12	15	19	11	5	691
Miðvágs	972	44	9	22	26	14	11	1006
Sørvágs	908	42	15	22	16	10	9	942
Bíggjar	67	4	1	7	1	1	1	76
Mykines	19	2	0	2	2	1	0	22
Sands	554	25	5	36	15	13	7	601
Skopunar	493	13	14	11	24	3	2	480
Skálavíkar	171	22	3	8	10	3	0	191

Húsavíkar	142	3	1	4	7	1	1	141
Skúvoyar	86	0	0	0	3	0	2	81
Hvalbiar	762	16	10	16	19	6	9	762
Tvøroyrar	1.827	78	60	56	59	18	23	1.837
Fámjins	111	0	0	3	1	0	0	113
Hovs	117	8	2	5	5	1	1	123
Porkeris	359	15	6	12	1	3	2	380
Vágs	1.374	61	25	40	29	20	25	1.416
Sumbiar	407	19	6	21	3	4	9	433
Tórshavnar	17.741	826	620	304	339	272	113	18.071
I alt	46.166	1.768	1.208	1.078	1.078	631	361	46.996

Kilde: Hagstova Føroya.

Bilag 4.1 Aftale mellem Den Danske Regering og Færøernes landsstyre af 10. juni 1998**AFTALE MELLEMLANDSSTYRE**

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre, som er besluttet på at fremme et nyt grundlag for det bilaterale samvirke og på baggrund heraf er indstillet på at indlede forhandlinger, på Landsstyrets foranledning, om de fremtidige bilaterale relationer, som har det forsæt at Færøernes Landsstyres gæld til Den Danske Stat omlægges og saneres under hensyntagen til, at gældsafviklingen står i rimeligt forhold til den færøske økonomis bæredygtighed, som bekræfter at der i gennem denne aftale er opnået forlig mellem Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre i den færøske banksag, er enige om følgende:

Artikel 1*Den færøske banksag*

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre har taget konklusionerne vedrørende aktiebyttet mellem Den Danske Bank og Finansieringsfonden af 1992 i beretningen afgivet af undersøgelseskommissionen vedrørende den færøske banksag til efterretning. Landsstyret har ved tidligere forhandlinger med Regeringen gjort gældende, at Færøerne ved rekapitaliseringen af bankerne er kommet til at bære en uforholdsmæssig stor del af disse omkostninger.

I betragtning af, at det af beretningen fremgår, at Regeringens og Landsstyrets samtykke til aktiebyttet mellem Den Danske Bank og Finansieringsfonden af 1992 har været baseret på urigtige forudsætninger, er der enighed om, at med denne aftale kompenseres Færøerne herfor.

I anledning heraf frafalder Landsstyret at gøre eventuelle retskrav mod Den Danske Stat hidrørende fra den færøske banksag gældende over for Staten og hæver den af Landsstyret mod Den Danske Stat anlagte retssag. Den Danske Stat betaler Landsstyrets samlede omkostninger i forbindelse med denne retssag, herunder den indbetalte retsafgift.

Såfremt der ikke mellem parterne kan opnås enighed om størrelsen af omkostningerne, overlades det til Østre Landsret (med sædvanlig adgang til at søge landsrettens afgørelse indbragt for Højesteret) at træffe bestemmelse om sagsomkostninger efter sædvanlige principper.

Landsstyret viderefører den af Landsstyret anlagte retssag mod Den Danske Bank og tiltræder herved, at den i artikel 2 aftalte gældsnedskrivning reduceres med det nettobeløb,

som Landsstyret eventuelt som et resultat af retssagen måtte blive tilkendt af Den Danske Bank. Dette beløb indbetales som et ekstraordinært afdrag til staten. Staten afholder alle udgifter ved videreførelsen af denne sag, herunder de sagsomkostninger, som Landsstyret eventuelt måtte blive pålagt at betale i tilfælde af frifindelse af Den Danske Bank.

I betragtning af at Den Danske Stat, som følge af denne aftale har den økonomiske interesse i videreførelsen af retssagen mod Den Danske Bank, bemyndiger Landsstyret Regeringen til at forhandle med Den Danske Bank om en eventuel forligsmæssig afslutning af sagen og at indgå aftale på Landsstyrets vegne herom.

Landsstyret er indforstået med, at Den Danske Stat kan indgå en separat aftale med Finansieringsfonden af 1992 om fondens videreførelse af sit sagsanlæg mod Den Danske Bank, herunder om transport til Staten af det beløb, som banken måtte blive pålagt at betale til fonden.

Artikel 2

Færøernes Landsstyres gæld til Den Danske Stat

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre er enige om, at Landsstyrets gæld til Den Danske Stat og gældsafviklingen må stå i et rimeligt forhold til den færøske økonomiske bæredygtighed. Når henses hertil, samt den compensation som tilkommer Landsstyret i banksagen, nedskrives Landsstyrets gæld til Staten med 900 mio. kr.

Af restgælden henstår 500 mio. kr. som et rente- og afdragsfrit lån. Afviklingen heraf aftales i takt med eventuelle indtægter fra fremtidig råstofudvinning. Dog afskrives gælden efter 20 år, såfremt der ikke på det tidspunkt er startet udvinning af råstoffer.

Den resterende gæld afvikles som et 20-årigt annuitetslån på 4023 mio. kr. til en fast årlig rente på 5 pct. Annuiteten fastsættes til 323 mio. kr. årligt. Landsstyret har ret til førtidig indfrielse af restgælden helt eller delvis.

Artikel 3

Bloktilskuddet

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre er enige om, at Den Danske Stat yder et årligt bloktilskud til Færøernes finanslov på 932 mio. kr. for årene 1999, 2000 og 2001 uændret på 1999-niveauet realt. Det bemærkes, at spørgsmålet om bloktilskuddet tages op til revision i forbindelse med kommende forhandlinger om en nyordning af forholdet mellem Danmark og Færøerne.

Artikel 4

Finansieringsfonden af 1992

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre er enige om, at Den Danske Stat afvikler sit engagement i Finansieringsfonden af 1992 inden udgangen af 1998. Finansieringsfondens vedtægter ændres i overensstemmelse hermed. Finansieringsfonden undergives det almindelige fondstilsyn.

Artikel 5

Færøernes Erhvervsudviklingsinstitut

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre er enige om, at Den Danske Stat afvikler sit engagement i Færøernes Erhvervsudviklingsinstitut inden udgangen af 1998. Statens lån til Erhvervsudviklingsinstituttet, som er et 10 årigt rente- og afdragsfrit lån og som pr. 1. juni 1998 udgør 99 mio. kr., konverteres forud herfor til indskudskapital. Erhvervsudviklingsinstituttets vedtægter ændres i overensstemmelse hermed. Erhvervsudviklingsinstituttet undergives det almindelige fondstilsyn.

Artikel 6

Færøernes Realkreditinstitut

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre er enige om, at Færøernes Realkreditinstitut overtages af Landsstyret som færøsk særanliggende. Regeringen er indforstået med, at de statslige garantier, som allerede eksisterer i Realkreditinstituttet, bibeholdes til deres automatiske udløb. Landsstyret vil fremsætte forslag til lagtingslov i overensstemmelse hermed. Folketingets repræsentation i Realkreditinstituttets repræsentantskab bortfalder, når de eksisterende statsgaranterede obligationslån udløber.

Artikel 7

Kreditinstitutter m.v.

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre er enige om, at spørgsmålet om tilsynet med færøske kreditinstitutter vil indgå i de kommende forhandlinger om en nyordning af forholdet mellem Danmark og Færøerne. Den Kongelige Bankkommissær (økonomiministeren) vil underrette om og drøfte udviklingen i den finansielle sektor og de finansielle markeder med den repræsentant for Landsstyret, der omtales i lov om pengesedler m.v. på Færøerne. Den Kongelige Bankkommissær og Danmarks Nationalbank vil endvidere løbende underrette Landsstyret om den penge- og valutamæssige udvikling.

Artikel 8

Ansvar for den økonomiske politik

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre er enige om, at ansvaret for den økonomiske politik på Færøerne, herunder for fremtidig låneoptagelse og garantistillelser, indenfor de rammer som følger af hjemmestyreløven, ligger hos Landsstyret. Herved er samtlige begrænsninger i Landsstyrets låneoptagelser og garantistillelser bortfaldet.

Artikel 9

Fremtidige bilaterale relationer mellem Danmark og Færøerne

Den Danske Regering har noteret sig, at Færøernes Landsstyre i sin koalitionsaftale har som målsætning at oprette Færøerne som suveræn stat. Regeringen er indstillet på, at der på denne baggrund, og på Landsstyrets foranledning, indledes forhandlinger om Landsstyrets ønsker om et nyt grundlag for de fremtidige bilaterale relationer mellem Danmark og Færøerne. Der er tillige enighed om, at der sideløbende indledes forhandlinger om en overgangsordning, herunder en økonomisk overgangsordning, der tilstræber opbyggelsen af en selvstående færøsk økonomi.

Artikel 10

Ikrafttrædelsesbestemmelser

Denne aftale, som tillige indeholder bilag A, træder i kraft den 10. juni 1998 forudsat, at den får politisk tilslutning i henholdsvis Danmark og på Færøerne. Med undtagelse af aftale af 22. december 1992 mellem den danske regering og Færøernes landsstyre om råstoffer i undergrunden, ophæves og bortfalder samtidig:

i. Aftale mellem den danske regering og det færøske landsstyre af 6. oktober 1992 med senere ændringer. ii. Tillægsaftale af 1. februar 1993 til aftale af 6. oktober 1992 mellem den danske regering og det færøske landsstyre med senere ændringer. iii. Erklæring fra Færøernes landsstyre samt fælleserklæring fra den danske regering og det færøske landsstyre af 1. februar 1993. iv. Rammeaftale af 28. maj 1993 mellem den danske regering og Færøernes landsstyre om refinansiering af landskassens gæld m.v. v. Aftale af 12. oktober 1993 mellem den danske regering og Færøernes landsstyre om refinansiering i 1994 og kapitaltilførsel til færøske banker m.v. vi. Protokollat af 12. oktober 1993 om forhandling mellem den danske regering og Færøernes landsstyre. vii. Fælleserklæring fra møde den 17. november 1994 mellem regeringen og Færøernes landsstyre. viii. Fælleserklæring fra mødet den 3. november 1995 mellem regeringen og Færøernes landsstyre.

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre er dog enige om, at følgende fortsat skal være gældende:

a. Pkt. III i fælleserklæringen fra møde den 17. november 1994 mellem regeringen og Færøernes landsstyre afsnittene: "Udstrækning af danske erhvervsfremmeordninger til Færøerne"; og "Markedsadgang". b. Færøernes Landsstyre bekræfter at der inden udgangen af 1999 vil blive fremsat forslag om den resterende del af den udfyldende færøske lovgivning vedrørende social- og sundhedsområdet.

Udfærdiget i København den 10. juni 1998.

*For Den Danske Regering
For Færøernes Landsstyre*

BILAG A**til Aftale af 10. juni 1998 mellem Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre**

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre er enige om at de færøske myndigheder overtager området vedrørende skibstilsynet efter nærmere forhandling mellem Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre.

Bilag 4.2. Antallet af fuldtidsarbejdsledige i perioden jan. 1995 - okt. 2001.

	Arbejdsledige til- knyttet fiskeindustri ¹⁾	Andre	I alt	Arbejdsledige ²⁾ uden udbetaling
1995				
Januar	750	2.744	3.494	604
April	441	2.626	3.067	241
Juli	337	2.302	2.639	206
Oktober	367	2.289	2.656	203
1996				
Januar	597	2.309	2.906	201
April	296	1.716	2.012	358
Juli	271	1.335	1.606	386
Oktober	521	1.253	1.774	439
1997				
Januar	559	1.319	1.878	478
April	243	1.177	1.420	649
Juli	289	1.066	1.355	493
Oktober	279	1.011	1.290	551
1998			0	
Januar	670	1032	1.702	570
April	255	945	1.200	681
Juli	287	879	1.166	491
Oktober	241	860	1.101	505
1999				
Januar	606	955	1.200	426
April	238	682	1.057	441
Juli	248	771	900	361
Oktober	217	759	908	355
2000				
Januar	759	885	1.019	335
April	197	681	934	268
Juli	205	662	771	269
Oktober	173	659	774	261
2001				
Januar	252	605	839	254
April	134	523	735	229
Juli	80	469	566	206
Oktober	90	479	578	203

1) Antal ledige er omregnet til fuldtidsstillinger

2) Fra marts 1995 alene ledige uden for arbejdsløshedsforsikringsordningen, der får forsorgshjælp fra Almannastovan p.g.a. arbejdsløshed.

Kilde: Høgstova Føroya.

Bilag 4.3 Færøernes fiskekvoter i fremmed søterritorium og fremmed landes fiskekvoter ved Færøerne 2001 - 2002 (tons).

	Til Færøerne		Til Rusland	
	2001	2002	2001	2002
Færøerne - Rusland				
Torsk	8.200	8.200		
Kuller	800	800		
Anden bundfisk	1.000	1.000	200	200
Lodde	10.000	10.000		
Blåhvilling			105.000	105.000
Makrel			10.000	10.000
Nordhavssild			4.250	4.250
Rejer	2.000	2.000		
I alt	22.000	22.000	119.450	119.450

	Til Færøerne		Til Norge	
	2001	2002	2001	2002
Færøerne - Norge				
Torsk	1.700	1.700		
Kuller	395	350		
Anden bundfisk	1.690	1.790	5.222	5.222
Makrel	9.225	9.590	4.100	6.600
Hestemakrel	2.000	400	250	250
Lodde	7.000	6.000		
Sild	1.200	1.200		
Sperling, tobis m.v.	25.000	13.780		
Blåhvilling	2.250	6.600	47.000	35.000
Nordhavssild	20.900 ¹⁾	20.900 ¹⁾	20.900 ²⁾	20.900 ²⁾
Rejer	100	50		
Andet	300	300	400	400
I alt	71.760	62.660	77.872	68.372

Fortsættes.....

	2001	2002	2001	2002
	Til Færøerne		Til Island	
Færøerne - Island				
Torsk	1.200	1.200		
Anden bundfisk	4.400	4.400		
Sild			2.000	2.000
Makrel			1.300	1.300
Nordhavssild	45.140 ¹⁾	45.140 ¹⁾	132.080 ²⁾	132.080 ²⁾
Lodde	30.000	30.000		
I alt	80.740	80.740	135.380	135.380
	Til Færøerne		Til andre	
Rettigheder i internationalt farvand				
Torsk og kuller	818	818		
Anden bundfisk	266	266		
Rejer - fiskedage ³⁾	2.923 dage	2.923 dage		
Rejer - kvoter	33,5			
Nordhavssild	45.140 ¹⁾	45.140 ¹⁾		
I alt	46.257,5	46.224		
	+ 2.923 dage	+ 2.923 dage		
	Til Færøerne		Til EU	
Færøerne - EU				
Torsk og kuller			500	500
Anden bundfisk	3.065	3.065	14.860	14.860
Makrel	9.840	10.054	4.469	4.566
Sild	1.160	1.160		
Lodde	10.000	10.000		
Brisling og hestemakrel	9.000	9.000		
Sperling, tobis m.v.	18.000	18.000		
Nordhavssild	7.210 ¹⁾	7.210 ¹⁾	7.210 ²⁾	7.210 ²⁾
Blåhvilling	62.000		25.000	
Rejer	1.150	1.150		
I alt	121.425	59.639	52.039	27.136

Fortsættes.....

	2001	2002	2001	2002
	Til Færøerne		Til Grønland	
Færøerne - Grønland				
Rødfisk	3.400	3.400		
Nordhavssild			2.000	2.500
Makrel			300	300
Forsøgsfangst	150	150	250	350
I alt	3.550	3.550	2.550	3.150
	Til Færøerne		Til andre	
Total				
Torsk og kuller	13.113	13.068	500	500
Anden bundfisk	10.421	10.521	20.282	20.282
Makrel	19.065	19.644	20.169	22.766
Sild	2.360	2.360	2.000	2.000
Lodde	57.000	56.000		
Brisling og hestemakrel	11.000	9.400	250	250
Sperling, tobis m.v.	43.000	31.780		
Blåhvilling	64.250	6.600	177.000	140.000
Rødfisk	3.400	3.400		
Nordhavssild	45.140	45.140	166.440	166.940
Rejer	3.283,5	3.200		
Andet	450	450	650	750
Fiskekvoter i alt	272.482,5	201.563	387.291	353.488
+ antal rejedage	2.923	2.923		

¹⁾ Dette er dele af kyststaternes aftale om nordhavssild. Denne kvote kan alt fiskes i færøsk, islandsk eller internationalfarvand. Af de 20.900 tons i norsk farvand og Jan Mayen op til 17.000 tons i norsk område. Der kan også fiskes 7.210 tons i EU-farvand. Kyststaternes aftale er på i alt 850.000 tons, hvoraf Færøernes kvote er 45.140 tons.

²⁾ Dette er dele af kyststaternes aftale om nordhavssild, som andre lande kan fiske i færøsk farvand.

³⁾ Rejefiskeriet ved Svalbard og Flemish Cap er ikke begrænset i mængder, men i.h.t. aftale med Norge er antallet af skibe og fiskedage begrænset.

Bilag 4.4. Gennemsnitshyrer i fiskerflåden fordelt på skibstyper 1996-2001.

År/skibstype	Fiske- dage	Fiske- parter	Ferie- godtg.	Tilskud ¹⁾	Mind- steløn	Årshyre	Hyre pr. dag i kr.	Ændring i %
	1.000 kr.	1.000 kr.	1.000 kr.	1.000 kr.	1.000 kr.	1.000 kr.		
Isfiskelineskibe								
2001	219	290	35	1	0	326	1.488	18,6
2000	215	239	29	1	0	269	1.255	-14,0
1999	209	266	33	5	1	305	1.459	-5,2
1998	206	280	34	2	1	317	1.539	41,8
1997	247	222	29	14	3	268	1.085	27,2
1996	224	138	19	24	10	191	853	12,8
Store isfisketrawlere								
2001	246	347	42	2	0	391	1.589	13,7
2000	275	341	41	2	0	384	1.398	15,5
1999	276	289	36	7	2	334	1.210	-2,3
1998	271	294	35	5	2	336	1.239	28,3
1997	262	204	27	18	4	253	966	6,7
1996	279	198	25	23	6	252	905	8,9
Små isfisketrawlere								
2001	247	416	50	1	1	468	1.895	11,9
2000	270	406	49	1	0	456	1.694	16,9
1999	254	323	39	5	1	368	1.449	-13,5
1998	244	362	43	3	1	409	1.676	51,1
1997	267	242	32	18	4	296	1.109	5,4
1996	261	216	27	23	8	274	1.052	17,4
Industrifisketrawlere								
2001	Ikke oplyst							
2000	Ikke oplyst							
1999	58	19	2	10	8	39	672	-37,1
1998	189	160	19	12	11	202	1.068	12,3
1997	250	176	25	25	12	238	951	13,3

Nøtskibe

2001	261	897	108	1	1	1.007	3.858	88,4
2000	252	458	55	2	1	516	2.048	27,4
1999	245	334	41	12	7	394	1.608	-42,9
1998	221	542	65	7	8	622	2.814	45,2
1997	237	384	49	11	15	459	1.938	-10,3
1996	241	446	52	11	12	521	2.160	16,0

Rejetrawlere

2001	294	281	36	15	4	336	1.143	-17,2
2000	265	324	39	3	0	366	1.380	-2,1
1999	291	365	44	1	0	410	1.409	8,0
1998	347	395	48	8	2	453	1.305	38,4
1997	339	259	34	22	5	320	943	6,2
1996	302	212	28	23	5	268	888	-0,3

Hæktrawlere (saltfiske- og filetfangst)

2001	290	451	55	12	1	519	1.790	2,5
2000	350	533	66	6	7	612	1.746	22,1
1999	335	419	51	7	2	479	1.430	0,4
1998	330	411	49	8	2	470	1.424	-2,3
1997	320	410	50	5	1	466	1.458	6,9
1996	289	399	46	5	2	452	1.364	4,3

Garnfiskeriskibe (havtaske- og hellefiskefangst)

2001	267	401	48	1	0	450	1.685	-5,1
2000	287	453	55	2	0	510	1.775	21,7
1999	260	324	39	10	5	379	1.458	19,1
1998	201	212	25	6	3	246	1.224	16,8
1997	282	243	32	15	7	297	1.048	11,7
1996	225	161	21	19	10	211	938	22,6

Pelagiske trawlere

2001	Ikke oplyst							
2000	Ikke oplyst							
1999	254	132	16	36	9	193	760	-2,9
1998	272	152	18	17	26	215	783	-0,8
1997	274	141	23	37	14	215	789	8,7
1996	296	134	16	43	22	215	726	-

¹⁾ Dagstøtte

Kilde: Fiskimannafelagið og Hagstova Føroya.

Bilag 5.1. Værdien af Færøernes eksport 1997 - 2001, mio. kr.

	1997	1998	1999	2000	2001
Frosset/iset hel fisk (bortset fra laks og ørred)	560,9	443,4	446,7	509,0	813,1
Frosset/iset fiskefilet ¹⁾	732,7	1.087,1	1.042,0	1.235,9	1.116,2
- heraf sejfilet	89,9	225,7	206,8	217,6	273,9
- heraf torskefilet	319,4	324,0	266,5	345,4	232,8
- heraf kuller	79,3	187,7	191,5	236,9	168,7
Saltfisk	301,8	362,4	450,4	545,8	699,9
- heraf torsk	98,0	144,0	200,6	258,6	342
- heraf sej	25,9	16,7	18,6	18,8	23,0
Rejer og skaldyr	217,2	276,2	278,6	249,9	364,4
- heraf rejer	198,8	243,4	245,3	204,7	318,2
Laks og ørred	402,1	310,7	684,7	666,7	730,9
- heraf laks	377,2	292,9	636,6	638,6	679,2
Forarbejdet fisk	50,6	66,3	54,8	74,6	110,9
- heraf røget fiskefilet	34,2	50,5	38,7	46,5	67,4
Fiskevarer til industri	201,9	268,4	159,8	239,7	359,1
- heraf fiskemel	89,7	147,6	112,1	156,3	218,7
Andre varer ekskl. skibe	19,8	20,8	30,4	41,3	26,7
Frimærker	28,5	27,6	26,5	24,6	27,8
I alt (ekskl. skibe)	2.515,5	2.862,9	3.137,8	3.587,5	4.249,0
Skibe	87,9	98,7	122,8	257,6	58,0
I alt	2.603,4	2.961,6	3.260,6	3.845,1	4.307,0

¹⁾ Heraf en del laks og ørred.

Bilag 6.1. Specifikation af statens udgifter (netto) på Færøerne 1998-2002¹⁾

	1998	1999	2000	2001	2002
	- mio. kr. -				
Bloktilskud ¹⁾	908,3	932,8	958,0	981,9	615,5
Lærerpensioner ²⁾	12,8	12,1	15,1	13,5	14,0
Andre pensioner	11,1	12,1	13,4	13,9	14,2
Krigspensioner ³⁾	85,3	84,4	86,8	84,3	79,4
I alt	1.017,5	1.041,4	1.073,3	1.093,6	723,1
Statsinstitutioner					
Rigsombudet ⁴⁾	6,0	6,0	6,0	10,1	6,6
Landslægen ⁵⁾	1,0	1,0	1,1	1,1	1,1
Statens Luftfartsvæsen ⁶⁾	4,3	4,3	7,1	4,8	7,1
Forsvaret ⁷⁾	192,8	160,2	171,1	176,7	181,1
Sorenskriveren ⁸⁾	2,5	4,6	4,8	5,8	5,1
Politi- og Arrestvæsen ⁹⁾	46,7	49,1	50,4	53,2	55,2
Søfartsstyrelsen ¹⁰⁾	2,1	2,1	2,3	2,2	-
Farvandsvæsenet ¹¹⁾	7,0	5,7	5,8	6,2	7,2
DMI ¹²⁾	6,0	2,8	3,4	3,4	3,2
GEUS ¹³⁾	0,9	0,9	1,0	-	-
Kirkevæsen ¹⁴⁾	12,6	12,4	12,1	13,3	13,3
Statens Kunstfond	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Statsinstitutioner i alt	282,0	249,2	265,2	276,9	280,0
Total	1.299,5	1.290,6	1.338,5	1.370,5	1.003,1

¹⁾ Bloktilskuddet er i 2002 reduceret med 366,4 mio. kr. i forhold til 2001 som følge af hjemmestyrets overtagelse af sagsområderne offentlig forsorg og skolevæsenet som særanliggende pr. 1 januar 2002.

²⁾ Fra 1 juli 1997 overgik de tjenestemandsansatte lærere til færøsk tjenestemandsoverenskomst.

Overgang til pension efter 1. marts 1997 sker efter færøsk tjenestemandspensionslovgivning. Staten refunderer fortsat 80 pct. af udgifterne vedr. pensionsalder optjent før 1 januar 1988. Pensionsalder herefter indgår i bloktilskuddet.

³⁾ Færøerne blev omfattet af ordningen den 1. juli 1992. Krigspensioner indbefatter skøn for 2002 over erstatning i form af hædersgaver. 742 personer modtog krigsskadeerstatning i 2001.

⁴⁾ Der er afholdt en engangsudgift i 2001 på 3,5 mio. kr. til bygningsvedligeholdelse.

⁵⁾ Landslægen har mulighed for i begrænset omfang efter ansøgning at afholde ekstraordinære

udgifter via den centrale danske bevilling til embedslægevæsenet. Det er ikke muligt umiddelbart at opgøre, hvor store udgifter, der er afholdt heraf.

⁶⁾ I beløbet for 2001 indgår afholdte anlægsudg. for 3,4 mio. kr. mod 2,4 mio. kr. i 2000. For 2002 indgår budgetterede anlægsudgifter på 5,2 mio. kr. Pr. 1. januar 2001 blev der indført forhøjelser på 20 til 30 % på samtlige afgifter for benyttelse af lufthavnen (forventet merindtægt 3 mio. kr.).

⁷⁾ Fiskeriinspektion, Færøernes Kommando, Flyvestation Tórshavn. Forsvarets opgørelsesmetode for udgifter vedrørende opgaver på Færøerne indeholder alle omkostningsrelaterede udgifter vedrørende Færøerne. I 2001 er afholdt anlægsudgifter på Færøerne for 7,5 mio.kr., i 2000 for 3,6 mill. kr og i 1999 for 2,6 mio. kr. Disse anlægsudgifter er medregnet i ovenstående.

Opgørelsen for 2001 er baseret på udgifterne i 2000 tillagt 2,5% generel omkostningsstigning.

⁸⁾ Regnskabstallene for 1999 og 2000 er korrigeret i forhold til tidligere beretninger, som bl.a. ikke indeholdt udg. ved embedet afholdt af centrale puljer, herunder til bygningsvedligeholdelse. Af indtægterne i 2001 udgjorde retsafgifter 5,3 mio. kr. og arveafgifter til statskassen 0,9 mio. kr.

⁹⁾ Inkl. nettoudgifter til Kriminalforsorgen på Færøerne.

Der er ikke afholdt anlægsudg. i 1999-2001 og der er ikke budgetteret med anlægsudg. i 2002.

Der er ikke medregnet andele af politiets generalomkostninger til færøsk politivæsen.

¹⁰⁾ Fra 1. januar 2002 er sagsområdet sikkerhed til søs overtaget som færøsk særanliggende, herunder skibstilsynet. Færøernes Hjemmestyre har dermed også overtaget de med sagsområdet forbundne udgifter.

¹¹⁾ Der er ikke afholdt anlægsudg. i 2000-2001 og der er ikke budgetteret med anlægsudg. i 2002.

¹²⁾ Fra 1999 afholder lufthavnen selv udgifter til vejrobservationer. Der er i 1998 afholdt anlægsudgifter på 1,9 mill. kr. De to efterfølgende år er kun afholdt beskedne anlægsudgifter. Disse anlægsudgifter er medregnet i ovenstående. Der er ikke afholdt anlægsudg. i 2001 og ikke budg. med anlægsudg. i 2002

¹³⁾ Kontoret på Færøerne er nedlagt i 2001, og der forventes kun et minimalt træk på GEUS' basisbevilling i 2002 ifm. videnskabelige projekter vedrørende Færøerne.

¹⁴⁾ Fra 1998 og frem er medregnet beløb fra fællesfonden til vedligeholdelse.

^{*)} Tallene for 2002 er baseret på budgetterede udgifter (enkelte steder skøn).

Kilde: Oplysninger fra statsinstitutionerne samt finanslove.

Bilag 9.1. Antal modtagere af sociale ydelser i årene 1997-2000

	1997	1998	1999	2000
Folkepension				
Alm. Folkepension	5.719	5.730	5.925	5.873
Folkepension før tid	272	269	256	
I alt	5.991	5.999	6.181	5.873
Invalidepension				
Laveste invalidepension	285	328	368	689
Mellemste invalidepension	1.145	1.120	1.097	907
Højeste invalidepension	734	714	705	622
Invaliditetsydelse	74	81	92	
I alt	2.238	2.243	2.262	2.218
Kontanthj. Efter forsorgsl. § 9 pga.				
Fødsel	151	157	126	129
Sygdom	292	269	252	280
Arbejdsløshed	1.302	1.117	930	758
Manglende børnepasning	95	142	199	240
Samlivsophør (skilsmisse)	52	45	39	39
Anden årsag	15	12	32	36
I alt	1.907	1.742	1.578	1.482
Hjælp efter forsorgslovens				
§ 13 varig hjælp	29	29	35	20
§ 15 enkeltydelser	447	429	423	378
§ 17 handicappet barn	418	472	454	432
§ 18 revalidering	148	269	280	253
§ 18 hjælpemidler	1.294	1.774	1.738	2.043
§ 27 enkepension	56	47		
I alt	2.392	3.020	2.930	3.126
Dagpenge				
Ved sygdom	2.183	2.268	2.441	2.444
Ved barsel	451	425	469	494
I alt	2.634	2.693	2.910	2.938
Andet				
Børnetilskud (enkebørn)	239	327	229	158
Forskudsvis udbet. af børnebidrag	1.028	1.074	1.035	
Børneforsorg	82	89	85	73
Bet. For pasning af plejepatient i hjem	95	110	120	113
Brændselsstøtte	3.870	3.829	3.822	
I alt	5.314	5.429	5.291	344
Antal modtagere i alt	20.476	21.126	21.152	15.981

 Kilde: Almannastovan

Bilag 9.2. Samlede sociale udgifter i hovedposter i årene 1998-2000, mio. kr.

	1998	1999	2000
Folkepension	270,2	291,3	316,9
Invalidepension	133,1	146,5	
Enkepension	2,3	2,3	
Førtidspension			176,8
Forskellige børnetilskud m.m.	4,5	7,0	8,2
Ligningsmæssige børnefradrag (anslået)	64,0	71,0	82,1
Almindelig forsorg	100,8	105,6	104,1
Almindelig børneforsorg	25,5	28,6	30,0
Særforsorg	67,1	74,5	79,9
Ulykkesforsikring	11,0	19,5	14,3
Sygedagpenge Lønudligningsfonden	6,7	6,5	6,4
Dagpenge ved sygdom og fødsel	46,7	44,6	48,5
Sygekasser	77,6	75,7	81,4
Hjemmehjælp	75,7	80,3	86,7
Vederlag for pasning af ældre	6,3	6,9	7,1
Alderdoms- og plejehjem m.v.	94,4	99,3	99,9
Daginstitutioner og dagplejeordninger	133,2	146,5	38,4
Andre udgifter 1)	70,9	56,4	63,0
I alt	1.190,0	1.262,5	1.243,7

¹⁾ Inkl. administrationen af Almannastovan, Færøernes Ulykkesforsikringsråd, Det sociale Ankenævn, Hjælpecentralen, henlægning til bygninger, brændsels- og kommunikationsstøtte o.a.

* Forvaltning og administration overgået til kommunerne

Kilde: Almannastovan.

Bilag 10.1. Sygehusenes kapacitet og belægning i årene 1997-2001.

	1997	1998	1999	2000	2001
Antal sengepladser					
Landssygehuset	228	237	234	234	228
Klaksvik sygehus	36	36	36	36	36
Suðuroy sygehus	16	16	26	26	26
I alt	280	289	296	296	290
Antal indlæggelser					
Landssygehuset	8.683	9.140	9.283	9.396	9.973
Klaksvik sygehus	1.394	1.452	1.420	1.504	1.430
Suðuroy sygehus	702	849	842	816	834
I alt	10.779	11.441	10.242	11.716	12.237
Antal sygedage					
Landssygehuset	69.392	68.674	72.184	74.539	78.224
Klaksvik sygehus	8.801	8.479	9.251	8.716	8.450
Suðuroy sygehus	5.685	7.180	6.644	6.792	7.208
I alt	83.878	84.333	88.079	90.047	93.882
Gennemsnitligt antal sygedage pr. indlæggelse					
Landssygehuset	8,0	7,5	7,8	7,9	7,8
Klaksvik sygehus	6,3	5,8	6,5	5,8	5,9
Suðuroy sygehus	8,0	8,5	7,9	8,3	8,6
Gennemsnit for sygehusvæsenet	7,8	7,5	7,4	7,3	7,4
Gennemsnitlig belægningsprocent					
Landssygehuset	82,35	80,27	82,87	85,07	89,99
Klaksvik sygehus	77,45	75,52	83,75	71,94	73,7
Suðuroy sygehus	97,3	123	70,01	71,5	75,95
Gennemsnit for sygehusvæsenet	85,7	92,93	78,88	76,17	79,88

 Kilde : Sygehusene og Almanastovan

Bilag 10.2. Sygehusenes samlede bruttoudgifter (i 1.000 kr.) i årene 1996-2001.

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Landssygehuset	222.432	241.765	249.845	259.846*	257.927	266.582
Klaksvik sygehus	38.713	52.153**	57.111**	41.920	41.233	43.290
Suðuroy sygehus	26.158	38.574**	40.825**	30.030	31.178	31.653
I alt	287.303	332.492	347.781	331.796	330.338	341.525

Pr. 1. januar 1997 fik den offentlige sektor på Færøerne et nyt regnskabssystem. Tallene fra 1997 kan derfor ikke umiddelbart sammenlignes med tallene for de forrige år. Tidligere blev en del indtægterne modregnet direkte i udgifterne. Tallene er således ikke et udtryk for væsentlige aktivitetsændringer i forhold til tidligere år.

* Heri ikke inkluderet værdien, 7 mio. kr., af MR-scanner skænket af forsikringselskab.

** Inklusive drift af plejehjem tilbygget sygehusene.

Kilde : Sygehusene og Almanastovan

Bilag 10.3. Sygehusenes bruttoudgifter pr. sygedag i årene 1996-2001.

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Landssygehuset	3.161,03	3.484,05	3.638,13	3.599,77	3.460,30	3.407,93
Klaksvik sygehus	3.488,60	5.925,80	6.735,58	4.531,40	4.734	5.120
Suðuroy sygehus	4.294,53	6.785,22	5.685,93	4.519,87	4.590,40	4.472
Gennemsnit for sygehusvæsenet	3.648,05	5.398,36	5.353,21	4.217,01	4.261,57	4.333,31

Grundet omlægning af regnskabssystemet pr. 1. Januar 1997 fremstår bruttoudgifterne pr. sygedag højere end de forrige år. (se notat til bilag 10.2.)

Kilde : Sygehusene og Almanastovan

Bilag 10.4. Sygehusenes personale 2001¹⁾

	Landssygehuset	Klaksvík sygehus	Suðuroy sygehus
Læger	50,73	8	4
Sygeplejersker	207,18	39	21
Personale med anden plejeuddannelse ²⁾	80,44	19,5	4
Personale med anden sundhedsfaglig udd. ³⁾	102,43	14	11
Administrationspersonale	20,69	6,1	3,75
Portører og driftspersoanle	93,39	8,17	7
Køkken-, vaskeri-, og rengøringspers.	43,5	22	15,5
Andet personale	26,64	8,49	1
I alt	625	125,26	67,25

¹⁾ Som følge af fællesfunktioner på Suðuroy sygehus og Suðuroy plejehjem er visse stillinger på sygehuset fordelt mellem dette og plejehjemmet. Dette gælder tillige Klaksvík sygehus og Norduroyggar plejehjem.

²⁾ Omfatter væsentligst sygehjælpere og plejere.

³⁾ Laboranter, lægesekretærer, terapeuter m.v.

Kilde : Sygehusene og Almanastovan

Bilag 12.1. Oversigt over anmeldte overtrædelser af straffeloven 1994-2001.

	1994	1995	1996	1997	1998	2000	2001
Forbrydelse mod den off. myndighed m.v. (kap. 14 og 15)	14	14	19	26	10	14	9
Forbrydelse i offentlig tjeneste/hverv (kap. 16 og 17)	7	5	7	7	5	3	3
Forbrydelse vedr. penge (kap. 18)	0	0	0	1	3	2	3
Forbrydelse vedr. bevismidler (kap. 19)	3	15	4	5	5	7	1
Almenfarlige forbrydelser bl.a. brandstiftelse (kap. 20)	3	8	7	7	7	2	4
Forbrydelse i familieforhold (kap. 23)	0	0	0	0	0	7	0
Forbrydelse mod kønssædeligheden bl. a. voldtæft og blufærdighedskr. (kap. 24)	30	40	34	23	25	28	21
Forbrydelse mod liv og legeme bl.a. manddrab og vold mod sagesløs (kap. 25)	53	63	67	79	74	100	74
Forbrydelse mod den personlige frihed (kap. 26)	3	1	2	2	1	0	2
Freds- og æreskrænkelser (kap. 27)	68	38	47	54	50	40	28
Indbrudstyverier (§ 276)	241	142	161	172	115	92	221
Tyverier i øvrigt (§ 276)	250	213	267	194	192	188	252
Andre berigelsesforbrydelser nl.a. underslæb og bedrageri (kap. 28)	56	77	125	104	114	40	22
Hærværk (§ 291)	437	370	360	304	331	316	312
Brugstyveri (293)	91	70	59	57	71	45	39
Andre formuekrænkelser (kap. 29)	0	1	2	1	2	1	1
Overtrædelser af straffeloven i alt - anmeldelser	1.256	1.057	1.161	1.036	1.008	885	990

Kilde: Landfogden på Færøerne (Politimesteren) indtil år 2000 herefter www.politi.fo.

Bilag 12.2. Oversigt over andre anmeldelser til kriminalpolitiet samt over politiets virksomhed i øvrigt i årene 1994-2001.

	1994	1995	1996	1997	1998	2000	2001
Ildebrande	42	44	58	33	45	28	39
Overtrædelse af våbenloven	7	9	17	13	5	8	5
Overtrædelse af toldloven, spirituslovgivn. og skatte- og afgiftslovgivn.	7	26	15	6	5	3	5
Overtrædelse af dyreværnsloven	5	6	1	5	4	9	4
Overtrædelse af lov om euforiserende stoffer samt narkotikaundersøgelser i øvrigt	61	66	52	49	42	55	48
Fremmedsager (opholds- og arb. till.)	282	174	302	200	209	309	647
Overtrædelse af udlændingeloven	11	10	6	3	14	40	12
Andre anmeldelser							
Færdselsuheld	1.077	1.109	1.093	1.029	1.250	1.219	1.344
Heraf med personskade	45	48	58	53	83	35	63
Dræbte ved færdselsuheld	6	2	4	7	1	2	4
Antal sigtede for overtr. af færdselsl. med undt. af spirituskørsel og parkeringssager	1.667	1.981	2.129	1.336	1.663	2.043	1.681
Antal sigtede for spiritus- og promillekørsel (færdselslov, § 16)	170	133	10	170	155	153	156
Udrykninger	2.573	2.659	2.961	4.110	4.597	4.586	4.516
Trawlersager (fiskefartøjers overtrædelse af fiskerilovgivningen)	19	0	0	7	10	21	14
Indsatte til afson., herund. varetaegtsfæng.	172	130	142	137	120	101	110
Afsoningsdage	3.585	3.277	3.081	3.094	3.109	3.697	2.466
Detentionsanbragte	294	336	319	394	332	356	333
Fogedsager	12.248	6.112	4.511	3.321	2.401	2.740	2.131
Fredningssager	83	89	92	79	85	76	83
Faderskabsanerkendelser til politiprotokollen	286	290	322	295	319	332	140
Lærlingesager, godkendte lærlingekontrakter	74	139	156	200	215		
Borgerlige viselser	60	39	57	65	85	58	68

Kilde: Landfogden på Færøerne (Politimesteren) for så vidt angår årene til 2000 herefter www.politi.fo

Bilag 12.3. Behandlingsmåden for straffesager o.a. lovovertrædelser 1994-2001.

	1994	1995	1996	1997	1998	2000	2001
Statsadvokatsager	249	214	196	207	221	158	240
Heraf: a) Spirituskørsel	68	53	48	57	73	65	
b) Groft uforsvarlig kørsel	49	38	44	66	71	30	
Politisager							
afgjort udenretlig	61	62	62	63	58	69	117
afgjort indenretlig	409	434	410	291	281	214	278
Ankesager, antal	28	28	14	23	18	21	23
Idømte/vedtagne							
bøder, antal	1.070	2.384	2.229	1.714	2.051	2.553	2.489
Idømte/vedtagne							
bødebeløb, kr.	1.552.827	1.513.800	2.114.000	1.399.444	1.740.213	2.564.111	2.589.250

Kilde: Landfogden på Færøerne (Politimesteren) for så vidt angår årene indtil 2000, herefter www.politi.fo

ISBN 87-601-9522-3

9 788760 195228